

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica
Správa Chránenej krajinej oblasti Horná Orava, Námestovo

PROGRAM STAROSTLIVOSTI
CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE HORNÁ ORAVA
2016 - 2045

Október 2015

1. Základné údaje

1.1 Kód územia: SKCHVU008

1.2 Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000

1.3. Kategória a názov územia

Príslušnosť k európskej sústave chránených území:	Natura 2000
Kód územia:	SKCHVU008
Kategória:	Chránené vtáčie územie
Názov územia:	Horná Orava

1.4. Platný právny predpis: Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR. č. 173/2005 Z.z. zo 6.4.2005, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Horná Orava, účinná od 1.5.2005.

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Horná Orava stanovená vyhláškou je 58 738 ha. Spracovávaná výmera na základe vrstvy GIS ŠOPSR je 59 087 ha. Po zapracovaní CHVÚ do databáz C - registra katastra nehnuteľností (KN), na ktorom ŠOPSR pracuje, bude možné zosúladiť GIS vrstvu s parcelným stavom.

Tabuľka č.1: Výmera v členení

druh pozemku	výmera v ha	zastúpenie v %
orná pôda	2680,63	4,54
záhrada	29,61	0,05
TTP	16419,61	27,79
lesný pozemok	34311,11	58,07
vodná plocha	3582,12	6,06
zastavaná plocha a nádvorie	874,86	1,48
ostatná plocha	1188,72	2,01
Spolu	59086,66	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

Lesný pôdny fond tvorí na 98, 5% porastová plocha a na 1,5 % lesné pozemky bez lesných porastov.

Členenie CHVÚ podľa funkčných plôch (výmera):

Časť CHVÚ, kde je zakázané vykonávať činnosť podľa §2 písm.c) a písm.d)	8330,67 ha
Časť CHVÚ, kde je zakázané vykonávať činnosť podľa §2 písm.f)	421,68 ha
Časť CHVÚ, kde je zakázané vykonávať činnosť podľa §2 písm.g)	597,92 ha

1.6. Súčasný stav predmetu ochrany

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVU Horná Orava sa nachádza v severnej časti SR, v Žilinskom kraji, v okresoch Dolný Kubín, Tvrdošín a Námestovo. Územie sa nachádza severozápadne od Trstenej (cca 2 km) a severne od Dolného Kubína (cca 6,5 km). CHVU predstavuje rozsiahle územie, ktoré je zo severozápadu, severu a severovýchodu ohraničené štátnou hranicou s Poľskom. Územne ho vymedzujú približne Oravské Beskydy, Podbeskydská brázda a Podbeskydská vrchovina s časťou Oravskej kotliny. Západnú hranicu tvorí horský hrebeň západne od Oravskej Lesnej a východne od Zázrivej. Južná hranica prebieha približne zo severu obcí Hruštín, Babín, Vasilov, Lokca, Oravská Jasenica a južným okrajom Oravskej priehrady až po Suchú horu. Z územia CHVU sú vyňaté intravilány obcí a ich blízke okolie: Zubrohlava, Bobrov, Rabča, Oravská Polhora, Sihelné, Námestovo, Klin, Oravské Veselé, Mútne, Breza, Zakamenné, Krušetnica.

Územie CHVU je dostupné cestnou sieťou. Z juhu na sever prechádza cesta II/521 Oravský Podzámok – Oravská Polhora – hraničný prechod do Poľska. Krátkym úsekom cez juhovýchodnú časť CHVU vedie cesta I/59 Dolný Kubín – Trstená – hraničný prechod do Poľska. Obe cesty sa mimo CHVU napájajú na rýchlostnú cestu R3 Oravský Podzámok – Trstená. Západo-východným smerom je územie prístupné cestou II/520 Oravská Lesná – Oravská Jasenica – Tvrdošín. Železničný dopravný prístup Kľačany – Trstená končí cca 3 km od hraníc CHVU.

Klíma

Takmer celé CHVU je súčasťou mierne chladného, veľmi vlhkého okrsku s teplotou v júli medzi 12 a 16°C. Najvyššie polohy Oravských Beskýd zasahujú do chladného horského, veľmi vlhkého okrsku s teplotou v júli 10 až 12°C. Podľa údajov z meteorologickej stanice Oravská Lesná, ktorá leží priamo v CHVU, je priemerná ročná teplota 10°C, v januári -5,6°C. Júlové priemery teplôt dosahujú 12 - 14°C. Priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje od 800 mm v Oravskej kotline po 1200 mm v pohorí Beskýd, v júli 100 mm až 160 mm, v januári 50 až 80 mm, absolútne denné maximum 163,2 mm. Počet dní so snehovou prikrývkou je menej ako 100 v kotline až po 180 v najvyšších polohách Beskýd, priemerná výška pokrývky je 38,3 cm. Územie v južnej časti územia patrí k silne inverzným polohám, centrálna časť k priemerne inverzným, smerom do vyšších polôh k mierne až málo inverzným polohám. Prevláda západné prúdenie vzduchu o rýchlosti 3 až 4 m/s a severovýchodné 4 až 5 m/s.

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) je podstatná časť CHVU súčasťou oblasti Flyšové pásmo, podoblasti Magurský flyš, zasahuje do jednotiek Račiansky flyš, Západobystrický flyš a Oravskomagurský flyš. Najvýchodnejšia časť územia CHVU je súčasťou oblasti Vnútrohorské panvy a kotliny, podoblasti Vnútornej kotliny a jednotky Oravská kotlina.

Podložie flyšovej časti CHVU tvorí krieda a paleogén vonkajších Karpát, na juhu prevládajú pieskovce, menej ílovce; hrubý flyš, severnejšie sa striedajú ílovce, pieskovce s glaukonitom, slieňovce a pieskovce, ílovce; tenkovrstvený flyš, červené ílovce, lokálne na severovýchode aj drobové a arkóзовé muskovitické pieskovce, drobnozrnné zlepenice. Neogénne podložie Oravskej kotliny vo východnej časti CHVU tvoria íly s lignitom, piesky, štrky.

V nadloží prevažnej časti CHVU sú bližšie nerozlíšené predkvartérne sedimenty s nepravidelným kvartérnym pokryvom svahovín, lokálne deluviálne sedimenty hlinité, hlinito-pieščité, hlinito-kamenité, pieščito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny. Kvartérne nadložie východnej časti tvoria prevažne glacifluviálne sedimenty, piesky, hrubé až balvanovité pieščitú štrku a bloky v terasách a kužeľoch, v okolí Oravskej priehrady aj fluviálne sedimenty pieskov a pieščitých štrkov v terasách bez pokryvu.

Územím CHVU v centrálnej časti prechádzajú menšie zlomové línie, prevažne v smere juhozápad – severovýchod a krátke priečne zlomy.

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVU do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty, oblasti Stredné Beskydy. CHVU tvoria celky Podbeskydská vrchovina na juhu, Oravská Magura na juhozápade, Kysucká vrchovina na západe, Podbeskydská brázda v centrálnej časti a Oravské Beskydy na severe. Juhovýchodná časť zasahuje do Podhôrno-magurskej geomorfologickej oblasti, celku Oravská kotlina.

Geomorfologické pomery charakterizujú prechodné mierne vyzdvihnuté morfoštruktúry vrchovín a pahorkatín – zlomovo-vrásové štruktúry flyšových Karpát. Prevažná časť územia má reliéf kotlinových pahorkatín, v centrálnej časti je reliéf pedimentových podvrchovín a pahorkatín, ktorý smerom na západ prechádza do nekrasovej planiny. Sever územia je morfológicky pestrejší, Oravské Beskydy majú hornatinový reliéf s prechodom do vysočinového podhôrneho až veľhorského hôlného, glaciálno-hôlného až glaciálneho reliéfu v masíve Pilska a Babej hory.

Z hľadiska výškovej členitosti ide o veľmi rôznorodé a členité územie. Nadmorská výška kotliny sa pohybuje od 600 do 750 m. V najvyšších polohách územie dosahuje až 1725 m n. m. (Babia hora) a 1557 m n. m. (Pilsko).

Z hľadiska súčasných morfológických procesov je územie CHVU značne nestabilné, prevažne so silnou náchylnosťou na zosúvanie, v kotline sa uvádza stredná náchylnosť. V rámci územia je evidovaný vysoký počet lokalít s výskytom svahových deformácií. Prevažná časť predstavuje potenciálne poruchy, časť sú stabilizované archívne aktivity a nachádza sa tu aj niekoľko plôch aktívnych zosuvov. Svahové poruchy sa viažu predovšetkým na svahy s výskytom mokrín a pramenísk na flyšovom podloží. Nestabilné plochy dosahujú rôznu veľkosť až po niekoľko hektárov aj km². Najväčšia koncentrácia javov je v okolí Oravskej Lesnej, ďalej smerom na Novot', Beňadovo a Oravské Veselé, medzi Hruštínom, Lomnou a Krušetnicou, v okolí Námestova, Zubrohlavy a Rabče. Výrazné plošné geodynamické nestability sú zaznamenané aj na úpäti a svahoch, ale aj v hrebeňovej časti Oravských Beskýd.

Potenciálna vodná erózia je stredná až silná, v Oravskej kotline slabá.

Hydrologické pomery

Územie CHVU spadá do hlavného povodia Váhu. Ide o stredohorskú oblasť so snehovo-dažďovým typom režimu odtoku, akumuláciou v mesiacoch november – február, vysokou vodnatosťou v marci až máji, maximom v apríli a minimami v januári až februári a septembri až októbri.

Územie CHVU odvodňujú pravostranné prítoky rieky Orava, ktorá tečie mimo riešeného územia ako pravostranný prítok Váhu. Orava vzniká sútokom Bielej a Čiernej Oravy. Kostru riečnej siete v rámci CHVU tvorí Biela Orava, ktorá tečie smerom zo západu na východ a zo severu priberá väčšie prítoky Magurský potok, Juríkov potok, Klinianka, Mútňanka, Kýčera, Veselianka, ktoré odvodňujú svahy Oravských Beskýd, pravostranne z juhu priberá

Hruštínku. Do Oravskej priehrady ústia zo severu Polhoranka, Čierna Orava, Hraničný Kriváň a z východu Jelešňa.

Súčasťou CHVU je aj umelá vodná plocha VN Oravská priehrada, ktorá je vybudovaná na sútoku Bielej a Čiernej Oravy. Väčšie prirodzené vodné plochy sa v území nenachádzajú.

Celé územie CHVU patrí do hydrogeologického regiónu: paleogén povodia Bielej Oravy a neogén Oravskej kotliny s určujúcim typom puklinovej priepustnosti. Hydrogeologické pomery väčšiny územia charakterizuje mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita, lokálne, najmä v oblasti brázdy na severe nízka. V najvyšších polohách sa uvádza vysoká produktivita.

V území sa nachádza vaicero lokalít s prirodzenými vývermi minerálnych vôd. Najvýznamnejšie sú v lokalite Oravská Polhora – Slaná voda na úpätí Babej hory, ide o alkalickú jódobrómovú minerálnu vodu s vysokým obsahom soli.

Pôdy

V rámci územia CHVU prevládajú dva pôdne typy – kambizeme modálne kyslé, sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín a kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín.

V kotlinovej časti CHVU sú zastúpené pseudogleje modálne kyslé až pseudogleje stagnoglejové, sprievodné pseudogleje organozemné a gleje; zo svahovín a prolúviálnych sedimentov.

Pre najvyššie polohy územia sú typické podzoly modálne a humusovo-železité, sprievodné podzoly organozemné, litozeme a rankre; z ľahších zvetralín kyslých hornín.

V alúviách väčších tokov sa vyskytujú fluvizeme glejové, sprievodné gleje; z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov.

V území CHVU prevládajú pôdy hlinitej a pieščitohlinitej zrnitostnej triedy, bez skeletu, lokálne mierne kamenité.

Pôdy sú prevažne strednej až vysokej retenčnej schopnosti a strednej priepustnosti, len v alúviu Bielej Oravy je schopnosť retencie malá, priepustnosť veľká. Pôdy majú vlhký režim.

Flóra

Podľa fytogeografického členenia spadá územie CHVÚ Horná Orava do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*), obvodu západobeskydskej flóry (*Beskidicum occidentale*), okresu Západné Beskydy. Územie predstavuje pestrú mozaiku biotopov, ktoré tvoria stojaté a tečúce vody, rašelinné a slatinné biotopy, lúky a pasienky, komplexy lesov až po vysokohorské biotopy subalpínskeho a alpínskeho stupňa.

Na území CHVÚ Horná Orava bolo v rámci prieskumov realizovaných v minulosti zaznamenaných spolu viac ako 500 druhov vyšších rastlín (inventarizačné prieskumy MCHÚ, mapovanie lúk a rašelinísk). Z európsky významných druhov rastlín sa tu vyskytuje aj to veľmi vzácné iba 1 druh: *Cypripedium calceolus* (črievičník papučkový) - Bern I, Habitat II, Emerald¹.

Podľa dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (zákon č. 237/2002 Z.z.) sa na území Hornej Oravy vyskytujú tieto taxóny:

- skupina A: *Cypripedium calceolus* (črievičník papučkový)

¹ Bern I - druhy uvedené v Prílohe I Bernského dohovoru

Habitat II - druhy uvedené v Prílohe II. Smernice o biotopoch

Emerald - druhy uvedené v Prílohe I Rezolúcie Stáleho výboru Bernského dohovoru č. 6 (1998)

- skupina D: *Lycopodium clavatum* (plavún obyčajný), *Menyanthes trifoliata* (vachta trojlístá), *Cetraria islandica* (pl'uzgierka islandská).

Podľa červeného zoznamu papraďorastov a semenných rastlín Slovenska (Feráková a kol., 2001) sa tu vyskytuje 129 druhov národného významu, z toho: 13 CR - kriticky ohrozených druhov, 33 EN - ohrozených, 49 VU - zraniteľných, 32 LR - menej ohrozených a 2 DD - údajovo nedostatočné druhy. Medzi najohrozenejšie z nich patria: *Rhynchospora alba* (ostropod biely), *Lycopodiella inundata* (plavúnec zaplavovaný) a *Drosera anglica* (rosička anglická), pre ktoré boli schválené programy záchrany. Programy záchrany sú spracovávané aj pre ďalšie ohrozené druhy, a to *Carex chordorrhiza* (ostrica výbežkatá) a *Carex limosa* (ostrica barinná). Osobitnú pozornosť si zasluhuje tiež *Carex magellanica*, ktorej prvá lokalita výskytu v Západných Karpatoch bola potvrdená na Surdíkoch (Dítě, Pukajová, 2001) a tiež *Carex pulicaris* (Kováčová, 2001), ktorý má veľmi zriedkavý výskyt na Slovensku. Pozornosť si zasluhujú aj druhy červenej knihy vyšších rastlín (Čeřovský a kol., 1999):

- *Tillaea aquatica* (tilovka vodná) - vyskytuje sa na obnaženom dne vodnej nádrže Orava
- *Cerastium alpinum* (rožec alpínsky) - má jedinú lokalitu výskytu na Slovensku na Babej hore.

Vzhľadom k charakteru územia CHVÚ Horná Orava (menej výrazná členitosť, nízka pestrosť a úživnosť substrátu, obmedzené možnosti tvorby špecifických podmienok) patrí Horná Orava k územiám s menším zastúpením **endemitov** v rámci oblasti západokarpatskej flóry. Výskyt endemitov sa prakticky vzťahuje k vrcholovým polohám najvyšších hôr fytogeografického okresu Západné Beskydy s extrémnymi stanovištnými podmienkami:

- karpatské endemity (K): *Hylotelephium argutum* (rozchodníkovec ostrolistý - Pilsko, Babia hora), *Sempervivum montanum* (skalnica horská - Babia hora), *Campanula serrata* (zvonček hrubokoreňový), *Aconitum firmum* subsp. *firmum* (prilbica tuhá pravá)
- karpatské subendemity (Ks): *Dentaria glandulosa* (zubačka žliazkatá), *Leucanthemum rotundifolium* (margaréta okrúhlostá - Babia hora, Minčol), *Epipactis helleborine* (kruštík širokolistý), *Festuca versicolor* subsp. *versicolor* (kostrava pestrá pravá - Babia hora)
- západokarpatský endemit (KZ) - *Aconitum firmum* subsp. *moravicum* (prilbica tuhá moravská), *Soldanella carpatica* (soldanelka karpatská - Pilsko, Babia hora), *Hieracium rohacsense* (jastrabník roháčsky - Pilsko)
- endemit centrálnych pohorí Západných Karpát (KZC): *Saxifraga moschata* var. *dominii* (lomikameň pižmový Dominov)
- západokarpatský subendemit (KZs): *Knautia kitaibelii* (chrastavec Kitaibelov - Zubrohlava, Slanica).

Na základe peľových analýz podľa Puchmajerovej (1942) a Rybníčka a Rybníčkovéj (2002) bola na miestach terajších oravských rašelinísk v postglaciáli tundra s mnohými arktickými a subarktickými druhmi rastlín. Po ústupe ľadovcov sa niektoré rastliny v širokej ekologickej amplitúde prispôsobili a sú dnes bežnou súčasťou rašelinísk, slatín a močiarov, iné ustúpili k severu a pokiaľ sa u nás zachovali, predstavujú arktické a subarktické elementy v našej flóre. Z oblastí južne od Arktídy sa sem takto pravdepodobne dostali niektoré boreálne rastliny, napr. *Ledum palustre*, *Andromeda polifolia*, *Listera cordata*, ktoré figurujú v našich zemepisných šírkach ako pravé glaciálne relikty

K poznaniu nižších rastlín Hornej Oravy bolo v minulosti urobených niekoľko významných výskumných prác (Šmarda 1948, Jurko, Peciar 1959, Rybníček, Rybníčková 1972, Šoltés 2001). Z druhov medzinárodného významu sa tu vyskytuje iba *Buxbaumia viridis*, ktorý je zaradený do Prílohy I. Bernského dohovoru a do Prílohy II. Smernice o biotopoch (92/43/EHS - druhy živočíchov a rastlín, o ktoré má spoločenstvo záujem a ktorých ochrana

si vyžaduje vyhlásenie osobitných území ochrany). Do prílohy V. (druhy rastlín, o ktoré má Spoločenstvo záujem, a ktorých zber vo voľnej prírode a využívanie môže podliehať určitým regulačným opatreniam) podľa Smernice o biotopoch je tiež zaradený rod *Sphagnum*. Z červeného zoznamu vzácných a ohrozených druhov Slovenska (Kubínska a kol. 2001) tu bol zaznamenaný kriticky ohrozený (CR) druh *Sphagnum platyphyllum*, na Slovensku sú známe len 4 lokality tohto rašelinníka. Na Mútňanskom rašelinisku bol objavený druh - *Sphagnum brevifolium*, ktorý má jedinú lokalitu výskytu na Slovensku. Viaceré lokality vzácných druhov mapovaných v minulosti už zanikli, alebo ich výskyt nebol v súčasnosti potvrdený. Napr. reliktné druhy machorastov na Beňadovskom rašelinisku - *Calliergon trifarium*, *Scorpidium scorpioides*, *Meesia triquetra*, *Helodium blandowii*, *Bryum neodamense*.

Fauna

Územie CHVÚ Horná Orava je súčasťou lesnej zóny palearktiskej oblasti. Podľa členenia Slovenska na živočíšne regióny (Čepelák, 1980) je súčasťou vonkajšieho obvodu Západných Karpát, beskydský okrskok západný. Zo zoogeografického hľadiska môžeme vo faune hornej Oravy rozlíšiť tieto hlavné zložky: kozmopolitnú, holoarktiskú, palearktiskú, európsko-sibírsku, sibírsku, boreálnu, boreoalpínsku, sudeto-karpatskú a endemickú.

Ekologické faktory (abiotické a biotické), určujú životné podmienky pre faunu. Vzhľadom na ich rozdielne pôsobenie sú rôzne i životné podmienky v rozličných biotopoch, čo je určujúcim faktorom formovania živočíšnych spoločenstiev. Uvádzame stručný prehľad suchozemských a vodných živočíšnych spoločenstiev územia CHKO Horná Orava .

Fauna - SYSTEMATICKÝ PREHĽAD ŽIVOČÍCHOV

BEZSTAVOVCE

Mollusca

Rozborom malakofauny z náplavu Oravskej priehrady bolo v území získaných 58 druhov mäkkýšov (Mollusca). Viaceré z nich patria medzi vzácne a ohrozené mäkkýše Slovenska (*Cochlicopa nitens*, *Vertigo antivertigo*, *Vertigo angustior*, *Armiger crista*, *Lymnaea auricularia*, *Valvata cristata*, *Anisus leucostomus*, *Gyraulus albus*, *Gyraulus laevis*).

Odonata

Početne zastúpené sú tu aj vážky (Odonata), z ktorých bola zistená prítomnosť druhov *Lestes sponsa*, *Ischnura elegans*, *Libellula quadrimaculata*, *Sympetrum vulgatum*, *Sympetrum sanguineum*, *Anax imperator*, *Aeschna cyanea*, *Aeschna juncea*.

Počas odonatologického prieskumu rašelinísk CHKO Horná Orava bolo na 9-tich lokalitách zistených 24 druhov vážok, čo je 33,8 % odonatofauny Slovenska (David, 1996).

Coleoptera

Chrobáky Hornej Oravy nie sú dostatočne preskúmané. K vzácnym druhom patria niektoré sylvikolné druhy Babej hory a Pilska. Larvy viacerých vzácných chrobákov sa vyvíjajú v dreve starých, odumretých smrekov. Na Babej hore sú známe predovšetkým

fúzače *Pachyta lamed*, *Cornumutilla quadrivittata* a *Tragosoma depsarium*. Na zachovalé pralesy s jedľou sa viaže aj krasoň *Eurythyrea austriaca*.

Lepidoptera

Podobne sú málo preskúmané aj motýle. K pomerne vzácnym patria niektoré druhy rašelinísk *Colias palaeno ssp. europome*, *Anarta myrtili*, *A. cordigera*, *Arichana mellanaria*, *Syngrapha microgamma*.

STAVOVCE

Amphibia

Rana temporaria, *Rana arvalis*, *Rana kl. esculenta*, *Rana lessonae*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Bombina variegata*, *Triturus alpestris*, *Triturus cristatus*, *Triturus montandoni*, *Triturus vulgaris*, *Salamandra salamandra*

Reptilia

Lacerta agilis, *Zootoca vipera*, *Anguis fragilis*, *Natrix natrix*, *Vipera berus*

Aves

Na území CHVÚ bolo celkove zistených 242 vtáčích druhov, čo predstavuje 66 % druhov avifauny Slovenska. Z tohoto počtu je 143 druhov hniezdiacich, čo predstavuje 60,8 %. 75 druhov (32 %) sa tu vyskytuje počas ťahu a hibernácie a 17 druhov sa tu vyskytlo len veľmi vzácné a náhodne. Prevládajú druhy, ktorých početnosť sa výrazne nemení (88 %). U 28 druhov početnosť klesá a u 13 druhov početnosť stúpa. Z toho možno usudzovať na pomerne vysokú stabilitu a zachovalosť krajiny a biotopov. V avifaune CHVÚ bolo zistených 9 druhov kriticky ohrozených, 51 druhov ohrozených a 17 druhov vzácných. CHVÚ svojou polohou a stavom biotopov vytvára možnosti a podmienky pre hniezdenie viacerých vzácných druhov vtákov Slovenska ako orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), kolibkárik sivozelený (*Phylloscopus trochiloides*), trasochvost žltohlavý (*Motacilla citreola*), močiarnica mekotavá (*Gallinago gallinago*), kačica chriplavka (*Anas strepera*), ľabtuška lúčna (*Anthus pratensis*), kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*).

Vybudovaním vodnej nádrže Oravská priehrada sa tu vytvorili vhodné podmienky pre výskyt vodného a pri vode žijúceho vtáctva. Vodná nádrž leží na významnej migračnej ceste vtáctva, tiahnúceho Západnými Karpatami z Poľska cez Oravu na juh a opačne. Rozsiahla vodná plocha a široké bahnité brehy nádrže pri nízkych hladinách atrahujú transmeantné vodné druhy, ktoré tu nachádzajú podmienky na odpočinok a regeneráciu síl i dostatok potravy. V porovnaní s výskytom vodných vtákov v Oravskej kotline v minulosti zvýšila sa diverzita avifauny vybudovaním vodnej nádrže o 30 %.

V Chránenom vtáčom území Horná Orava bolo pozorovaných spolu 88 druhov vtákov, topicky a troficky viazaných na vodné prostredie, z ktorých druhovo a kvantitatívne sú najpočetnejšie zúbkozobce (Anseriformes), bahniaky (Charadriiformes) a čajkotvaré (Lariformes). Počas ťahu sa najpočetnejšie vyskytujú tieto druhy: chochlačka sivá (*Aythya ferina*), chochlačka vrkočatá (*Aythya fuligula*), lyska čierna (*Fulica atra*), hlaholka severská (*Bucephala clangula*), kačica chrapačka (*Anas querquedula*), potápka chochlatá (*Podiceps cristatus*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), hus divá (*Anser anser*), kalužiak močiarny

(*Tringa glareola*), kalužiak sivý (*Tringa nebularia*), kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*). Zo vzácných druhov boli v opisovanom území zistené druhy: potáplica malá (*Gavia stellata*), potáplica stredná (*Gavia arctica*), beluša veľká (*Egretta alba*), beluša malá (*Egretta garzeta*), lyžičiar biely (*Platalea leucorodia*), ľadovka dlhochvostá (*Clangula hyemalis*), žeriav popolavý (*Grus grus*), orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), kršiak rybár (*Pandion haliaeetus*), kulík zlatý *Pluvialis apricaria*, brehárik ploskozobý (*Limicola falcinellus*), slávik modrák (*Luscinia svecica*). .

Nidifikanty a pravdepodobné hniezdiče vodných vtákov vodnej nádrže Orava reprezentuje 32 druhov, čo tvorí 35 % sledovanej ornitocenózy.

K najpočetnejším a pravidelným hniezdičom v CHVÚ patrí kačica divá (*Anas platyrhynchos*), strádka trstinová (*Emberiza schoeniclus*), čajka smejivá (*Larus ridibundus*), čajka bielohlavá (*Larus cachinnans*). V závislosti od stavu vodnej hladiny tu hniezdi rybár riečny (*Sterna hirundo*), kulík riečny (*Charadrius dubius*), močiarnica mekotavá (*Gallinago gallinago*), kalužiačik malý (*Actitis hypoleucos*), kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*) a trasochvost žltý (*Motacilla flava*).

Mammalia

Cicavce patria medzi najviac známe a preskúmané živočíchy hornej Oravy. Osobitne boli sledované drobné zemné cicavce Babej hory a rašelinísk severnej Oravy. Z Babej hory je udávaných 14 druhov hmyzožravcov a hlodavcov. Pozornosť si zasluhuje výskyt piskora vrchovského (*Sorex alpinus*) a hrabáča tatranského (*Microtus tatricus*).

Na siedmich rašeliniskách severnej Oravy bolo zistených 13 druhov.

Z ďalších cicavcov sa v území bežne vyskytuje kuna lesná (*Martes martes*), kuna skalná (*Martes foina*), hranostaj čiernochvostý (*Mustela erminea*), lasica myšozravá (*Mustela nivalis*), tchor tmavý (*Putorius putorius*), vydra riečna (*Lutra lutra*), jazvec lesný (*Meles meles*). V posledných rokoch sa častejšie objavuje psík medvedíkovitý (*Nyctereutes procyonoides*). V roku 2000 sa na vodnej nádrži Orava objavil bobor vodný (*Castor fiber*). Nehojná je ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*).

Kopytníky reprezentuje srnec lesný (*Capreolus capreolus*), jeleň lesný (*Cervus elaphus*), diviak lesný (*Sus scrofa*). V 90-tych rokoch sa tu vyskytoval aj los mokradový (*Alces alces*).

Z veľkých mäsožravcov je zistený vlk (*Canis lupus*) a medveď hnedý (*Ursus arctos*). Pomerne vzácny je rys ostrovid (*Lynx lynx*).. Početná je líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*).

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Územie CHVÚ Horná Orava predstavuje pestrú mozaiku biotopov od spoločenstiev lesov a lúk až po vodné a rašeliniskové biotopy. Plošné rozloženie biotopov je podmienené predovšetkým abiotickými faktormi (nadmorská výška, geologický podklad, sklon, zrážky) a spôsobom využívania územia. Pri vymedzovaní biotopov sme vychádzali z existujúcich GIS-vrstiev a databáz (uvedené v časti 6.1.). Vzhľadom na rozľahlosť územia, stav podkladov a ciele ochrany (ochrana vtáctva, predovšetkým prioritných druhov) sme nevymedzovali osobitne každý biotop v zmysle Katalógu biotopov Slovenska (Stanová a Valachovič, 2002), ale vyčlenili sme nasledovné skupiny biotopov:

Alpínska a subalpínska vegetácia /biotopy AI 1, AI 9, Tr 8 (časť), Kr 10/

420,22 ha 0,7 % výmery

Spoločenstvo alpínskych a subalpínskych lúk a holí sa zachovalo nad pásmom kosodreviny vo vrcholovej časti Babej hory a Pilska v nadmorskej výške nad 1 400 m n.m. Typickými biotopmi sú tu kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty (biotopy NATURA 2000 - 6230*), spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni (biotopy NATURA 2000 - 4060), prerušené izolovanými porastami kosodreviny (biotopy NATURA 2000 - 4070*) a skupinami pieskovcových balvanov (vrcholová moréna) s bohatými kobercami lišajníkov.

Kosodrevina vytvára prechodnú zónu medzi alpínskym pásmom ležiacim nad ňou a hypsometrickou hranicou lesa. V dolnej časti prenikajú do pásma kosodreviny zakrpatené jedince smreka a jarabiny.

Charakteristickými druhmi týchto spoločenstiev sú napr. *Aphodius alpinus*, *Anthus spinoletta*, *Microtus tatricus*.

Z európsky významných druhov vtákov sa v biotope vyskytuje *Tetrao urogallus*, *Bonasa bonasia*, najmä v minulosti tiež *Tetrao tetrix*.

Horské smrečiny (biotopy Ls 9.1, Ls 9.2)

6 383,25 ha 10,9 % výmery

Patria sem porasty prirodzených smrečín horského a subalpínskeho stupňa - smrekové lesy čučoriedkové a smrekové lesy vysokobylinné (biotopy NATURA 2000 - 9410). Smrekové lesy čučoriedkové predstavujú klimaticky podmienené zonálne smrečiny v najvyšších horských polohách (horná hranica lesa), s absolútnou prevahou smreka a častou prímесou smrekovca na silikátovom podloží s podzolovými pôdami. Smrekové lesy vysokobylinné predstavujú horské zonálne smrekové lesy na vlhších, troficky priaznivejších stanovištiach a stredne hlbokých humusových podzolochoch, humusových rendzinách a hnedých lesných pôdach. V stromovom poschodí je charakteristický javor horský, v bylinnej vrstve dominujú fyziognomicky nápadné nitrofilné byliny vysokého vzrastu. Patria tu smrekové pralesy a málo narušené horské lesy na Babej hore, Pilsku a Paráči.

Veľké cicavce zastupuje *Cervus elaphus*, *Sus scrofa*, *Capreolus capreolus*. Z mäsožravcov je rozšírený: *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Ursus arctos* a vzácny je *Lynx lynx*.

Z európsky významných vtákov sa v horských lesoch vyskytuje: *Tetrao urogallus*, *Bonasa bonasia*, *Glaucidium passerinum*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Dryocopus martius*, *Phoenicurus phoenicurus*.

Podmáčané až rašeliniskové smrekové a borovicové lesy (biotopy Ls 9.3, Ls 7.2, Ls 7.3)

933,93 ha 1,6 % výmery

Podmäčané smrekové lesy (biotopy NATURA 2000 - 9410c) sa vyskytujú na zamokrenej pôde v podhorskom vegetačnom stupni (oglejené pôdy s vysokou hladinou podzemnej vody). Porasty sú riedke, nerovnomerne zapojené až medzernaté. V bylinnom podraze sa vyskytujú vlhkomilné druhy znášajúce svetlo a ťažké, mokré, chladné, neprevzdušnené, kyslé pôdy, ako sú napr. mnohé druhy rašelinníkov rodu *Sphagnum* a ďalšie. Predstavujú typické lesné rašeliniská a sú rozšírené v Oravskej kotline (Sosnina, Surdíky) a na úpätí Oravských Beskýd (napr. Spálený grúnik, Tisovnica, Slaná voda).

Brezové, borovicové a smrekové lesy na rašeliniskách (biotopy NATURA 2000 - 91D0*) - rojovníkové boriny (zv. *Pino-Ledion*) vytvárajú krovinaté rašelinové spoločenstvá s vyvinutou stromovou etážou borovice a smreka. Sú vzrastovo edaficky podmienené rašelinnou pôdou, zaberajú relatívne suchšie polohy, kde je vplyv vzliňajúcej vody slabší a rašelinotvorný proces sa čiastočne spomaľuje. Charakteristický raz prostrediu dodávajú rašelinníky a porasty ploníka obyčajného (*Polytrichum commune*), ktorý vytvára vysoké vankúše. Tieto spoločenstvá predstavujú záverečné sukcesné štádium na vrchoviskových rašeliniskách nižších polôh. Susedia so smrekovými zamokrenými lesmi a často s nimi tvoria mozaikový komplex. Plošne sú rozšírené v Sosnine, Hladovských boroch a Surdíkoch.

Typická je fauna hydrobiocenóz. Z vážok sa vyskytuje *Aeschna juncea*, *Cordulia aenea*. Vtáčie spoločenstvá sú pomerne chudobné, zastúpené typickými lesnými druhmi ako *Lophophanes cristatus*, *Periparus ater*, *Certhia familiaris*, *Troglodytes troglodytes*, *Turdus philomelos*, *Regullus* spp., *Anthus trivialis*, *Fringilla coelebs*. Drobné zemné cicavce reprezentuje *Sorex alpinus*, *Neomys fodiens*, *Microtus agrestis*, *Muscardinus avellanarius* a *Dryomys nitedula*.

Z európsky významných druhov vtákov sa na rašeliniskách vyskytuje *Ciconia nigra*, *Glaucidium passerinum*, *Aegolius funereus*, *Picoides tridactylus*, *Haliaeetus albicilla*, *Pernis apivorus*, *Aquila pomarina*, *Dryocopus martius*.

Ostatné lesy (biotopy Ls 8, Kr7, X2, sekundárne smrečiny, nelesná drevinová vegetácia)

26 703,35 ha

45,5 % výmery

V rámci jednotky boli vyčlenené ostatné lesy, ktoré tvoria predovšetkým sekundárne smrekové lesy s prímесou listnáčov. Tieto porasty boli väčšinou umelo založené a majú čiastočne pozmenené drevinové zloženie. Mozaikovite sa vyskytujú fragmenty pôvodných lesov (jedľové bučiny, sutinové lesy). K tejto jednotke boli zaradené aj rozsiahlejšie biotopy poľných hôrok a krovín (brezovo-borovicové hájiky, trnkové a lieskové kroviny), ktoré sa charakterizujú ako hôrno-poľný biotop. Význačné sú aj biotopy holín, rúbanísk a okrajov hôr.

V nelesnej drevinovej vegetácii sa vyskytuje viacero vzácných a európsky významných druhov vtákov: *Lanius collurio*, *Lanius excubitor*, *Carpodacus erythrinus*, *Tetrao tetrix*, *Bonasa bonasia*, *Glaucidium passerinum*, *Aegolius funereus*, *Strix uralensis*, *Aquila pomarina*, *Aquila chrysaetos*, *Pernis apivorus*, *Picus canus*, *Muscicapa striata*, *Picoides tridactylus*, *Streptopelia turtur*.

Stojaté vody (biotop Vo1, Oravská priehrada, ostrovy)

3 188,85 ha

5,4 % výmery

Jednotka je reprezentovaná predovšetkým plochou vodnej nádrže Oravská priehrada. Zaujímavé a hodnotné je zloženie makrovegetácie brehov a pobrežného (litorálneho) pásma vodnej nádrže, ktoré je závislé na výške vodnej hladiny v nádrži, ktorá v priebehu roka značne kolíše. Nachádzame tam spoločenstvá tr. *Isoëto-Nanojuncetea* (biotopy NATURA 2000 - 3130) a spoločenstvá trstín a vysokých ostríc. Spoločenstvá makrofytov sú plošne rozšírené najmä v oblasti Zubrohľavského a Bobrovského zálivu? Jelešianskej zátoky a v severovýchodnej časti vodnej nádrže, kde sú dlhé plytké brehy. Spoločenstvá trstín nachádzame len ako malé fragmenty v ústí niektorých tokov (Polhoranka). Porasty makrofytov sú dôležitým biotopom pre faunu, najmä vodné vtáky a obojživelníky (Valachovič, 2001). Vo vodnej nádrži sú situované aj dva ostrovy. Nezalesnený Vtáčí ostrov predstavuje významné útočisko a hniezdnu lokalitu pre vodné vtáctvo. Slanický ostrov je zalesnený (umelo založený zmiešaný porast) má skôr kultúrohistorický význam.

Zo živočíchov je významnou zložkou stojatých vôd ichtyofauna: *Cyprinus carpio*, *Alburnus alburnus*, *Rutilus rutilus*, *Leuciscus leuciscus*, *Leuciscus cephalus*, *Esox lucius*, *Perca fluviatilis*. Početné sú obojživelníky: *Rana lessonae*, *Rana temporaria*, *Bufo bufo*, *Bombina variegata*. Pestré sú vtáacie spoločenstvá: *Anas platyrhynchos*, *Anas querquedula*, *Podiceps cristatus*, *Bucephala clangula*, *Aythya fuligula*, *Aythya ferina*, *Tringa totanus*, *Tringa glareola*, *Actitis hypoleucos*, *Charadrius dubius*, *Larus ridibundus*, *Larus cachinans*, *Sterna hirundo*. Z dravcov viazaných na stojaté vody sa tu vyskytuje *Haliaeetus albicilla*, *Pandion haliaetus*, *Circus aeruginosus*. Vodné cicavce reprezentuje: *Lutra lutra*, *Ondatra zibethica*, *Castor fiber*.

Európsky významné druhy vtákov reprezentuje *Ciconia nigra*, *Sterna hirundo*, *Tringa totanus*, *Alcedo atthis*, *Porzana porzana*, *Porzana parva*, *Riparia riparia*, *Larus canus*, *Anas querquedula*, *Anas strepera*, *Circus aeruginosus*.

Podhorské vodné toky a ich brehové porasty (biotopy Vo4, Ls1.4, Br1, Br2, Br3, Br4)

530,57 ha

0,9 % výmery

V rámci jednotky boli vyčlenené spodné úseky hlavných prítokov vodnej nádrže Orava a toku Biela Orava spolu s brehovými porastami. Najcennejšie biotopy predstavujú horské toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (biotopy NATURA 2000 - 3230), ktoré vytvárajú menšie plochy na Mútňanke a Vonžovci.

Pozdĺž niektorých tokov (najmä Jelešňa) sa nachádzajú zachovalé podhorské a horské jelšové lužné lesy (biotopy NATURA 2000 - 91E0* - podzv. *Alnion glutinoso-incanae*).

Ichtyofauna vodných tokov je zastúpená druhmi: *Salmo trutta*, *Thymallus thymallus*, *Leuciscus leuciscus*, *Phoxinus phoxinus*, *Alburnus alburnus*. Z vtákov sa vyskytuje: *Alcedo atthis*, *Charadrius dubius*, *Actitis hypoleucos*, *Cinclus cinclus*, *Motacilla cinerea*. Cicavce reprezentuje *Lutra lutra*, *Castor fiber*, *Neomys fodiens*.

Z európsky významných druhov vtákov sa vyskytuje *Ciconia nigra*, *Alcedo atthis*.

Nelesné rašeliniská (biotopy Ra1, Ra2, Ra3, Ra4, Ra6)

379,89 ha

0,6 % výmery

Do jednotky boli zaradené aktívne a degradované vrchoviská (biotopy NATURA 2000 - 7110*, 7120), prechodné rašeliniská a trasoviská (biotopy NATURA 2000 - 7140), depresie na rašelinných substrátoch s *Rhynchospora alba* (biotopy NATURA 2000 - 7150) a slatiny s vysokým obsahom báz (biotopy NATURA 2000 - 7230). Rašeliniská predstavujú špecifický typ biotopu, ktorý podmieňuje výskyt vzácných a ohrozených tyrfobiontných a tyrfofilných druhov rastlín a živočíchov. Rašeliniská sa v území vyskytujú iba mozaikovite, a to najmä vo východnej časti Oravskej kotliny (oblasť Suchej hory), na úpätí Oravských Beskýd (Tisovnica, Mútnanské rašelinisko) a v alúviách niektorých tokov (Beňadovské rašelinisko). Súčasné lokality predstavujú iba zvyšky rozsiahlejších komplexov rašelinísk, ktoré boli zničené v dôsledku premeny na poľnohospodársku pôdu (hlavne 60-te až 70-te roky), ťažbou rašeliny alebo zaplavením pri napúšťaní Oravskej priehrady (1953). Napriek tomu Horná Orava patrí čo do rozsahu a pestrosti lesných a nelesných rašelinísk, medzi tri najvýznamnejšie rašeliniskové oblasti na Slovensku.

Rašeliniská sa vyznačujú pestrosťou vzácných druhov bezstavovcov: *Syngrapha microgamma*, *Anarta myrtili*, *Gnaphosa microps*, *Colias palaeno* ssp. *europome*, *Leucorrhinia rubicunda*, *Leucorrhinia pectoralis*. Z obojživelníkov je zaujímavý výskyt *Rana lessonae*. Plazy reprezentuje *Zootoca vivipara*. Z vtákov viazaných na tieto biotopy sa vyskytuje: *Gallinago gallinago*, *Anthus pratensis*, *Saxicola rubetra*. Z cicavcov je známy výskyt *Sicista betulina*, *Microtus agrestis*, *Neomys fodiens*, *Neomys anomalus*.

Z európsky významných druhov vtákov sa vyskytuje *Crex crex*, *Tetrao tetrix*, *Lanius collurio*, *Lanius excubitor*, *Saxicola torquata*.

Polia, lúky a pasienky (Lk1, Lk2, Lk3, Lk5, Lk6, X5, X7)

20 197,76 ha

34,4 %

Podstatnú časť územia tvorí intenzívne využívaná poľnohospodárska krajina s rozsiahlymi plochami kosných lúk, pastvín a polí. Tieto biotopy sú priamo závislé od spôsobu a intenzity obhospodarovania človekom. Medzi najvýznamnejšie biotopy s vysokou biologickou hodnotou patria podhorské kosné lúky (biotopy NATURA 2000 - 6510) a psicovo-psinčekové pasienky. Lúky a pasienky svojou vysokou biodiverzitou vytvárajú ideálne prostredie pre pestrú paletu chránených druhov vtákov (napr. chrapkáč poľný). Tieto živočíšne spoločenstvá sú charakteristické cyklickými zmenami a sú podmienené otvorenosťou a prehľadnosťou terénu, lokálnym striedaním kultúr, druhovou stereotypnosťou a hospodárskymi zásahmi človeka do biocenóz. Typický je tu výskyt stepných druhov fauny, z vtákov napr. *Perdix perdix*, *Coturnix coturnix*, *Alauda arvensis*. Z obojživelníkov sú najpočetnejšie *Rana temporaria* a *Bufo bufo*.

Z európsky významných druhov vtákov sa vyskytuje *Crex crex*, *Lanius collurio*, *Coturnix coturnix*, *Alauda arvensis*, *Saxicola torquata*, a vzácné na migrácii *Circus pygargus*.

Z hľadiska výskytu niektorých druhov vtákov sú významné aj priestory ľudských sídiel – intravilány obcí a rekreačná oblasť vodnej nádrže Orava. V zoocenózach sú dominantné synantropné a kozmopolitné druhy. Vzhľadom na charakter intravilánov a rekreačnej oblasti dochádza k premiešavaniu so živočíšnymi spoločenstvami hôr, polí a lúk. Typickými synantropnými druhmi vtákov sú napr. *Passer domesticus*, *Hirundo rustica*, *Delichon urbica*, *Ciconia ciconia*, z cicavcov napr. *Putorius putorius*, *Martes foina*.

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany Chráneného vtáčieho územia Horná Orava je zachovanie biotopov druhov vtákov európskeho významu a zabezpečenie ich prežitia a rozmnožovania. Horná Orava je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*), chrapkáč poľný (*Crex crex*), dubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*), tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*), orol kriľavý (*Aquila pomarina*), bocian biely (*Ciconia ciconia*), bocian čierny (*Ciconia nigra*) a kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1 % národnej populácie druhov: strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), žlna sivá (*Picus canus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), výr skalný (*Bubo bubo*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), chriašť bodkovaný (*Porzana porzana*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), chriašť malý (*Porzana parva*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), strakoš veľký (*Lanius excubitor*), včelár lesný (*Pernis apivorus*) a rybár riečny (*Sterna hirundo*).

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bolo CHVÚ Horná Orava na Slovensku najvýznamnejším územím pre hniezdenie orla kriľavého a bociana čierneho. V CHVÚ Horná Orava bola v tom čase zistená v rámci sústavy CHVÚ druhá najvyššia početnosť kuvička vrabčieho a hlucháňa v rámci území, kde bol druh predmetom ochrany, tretia najvyššia početnosť v rámci národnej sústavy CHVÚ bola zistená na Hornej Orave u chrapkáča poľného, tetrova hoľniaka a bociana bieleho a štvrtá najvyššia početnosť u dubníka trojprstého a včelára lesného. CHVÚ Horná Orava tak patrí pre niektoré predmety ochrany medzi najvýznamnejšie chránené vtáčie územia na Slovensku.

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorít ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ najmä na základe dát z monitoringu z rokov 2010-2012. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a ohrození, preto sa pri hodnotení kritériá populácie, biotopov a ohrození uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre každý predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetov ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhov je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutých druhov v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

1.6.3.1.1. Definovanie priaznivého stavu kuvička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Kuvičok vrabčí je rozšírený v celej lesnatej časti územia s výnimkou listnatých brehových porastov Oravskej priehrady. Najhojnejšia sova na Hornej Orave. Zaznamenaný bol od najnižších polôh (smrekové porasty na úrovni Oravskej priehrady po hornú hranicu lesa. Hniezdnu početnosť možno odhadnúť na 200-250 párov. V dôsledku vytvárania väčších holín v niektorých častiach CHVÚ (Bobrov, Námestovo, Oravská Polhora, Mútne) možno predpokladať mierne klesajúci trend. Akustickým monitoringom v posledných rokoch bol zistený značné fluktuácie. Počas zimného obdobia bol zaznamenaný aj mimo súvislého lesného prostredia v brehových porastoch.

Hlavné biotopy výskytu v CHVÚ Horná Orava:

Prevažne staršie smrekové alebo zmiešané lesy s dostatkom dutím. Vysoká frekvencia výskytu je najmä v lesoch tajgového alebo montánneho typu. Bežne zaznamenaný bol aj v starších smrekových monokultúrnych porastoch. V mladších porastoch sa vyskytuje, alebo pri holinách sa vyskytuje len, ak sú v blízkosti aspoň zvyšky starších lesných porastov.

Definovanie stavu *Glaucidium passerinum*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje viac ako 200 hniezdných párov	V CHVÚ sa vyskytuje 150-200 hniezdných párov	V CHVÚ sa vyskytuje do 150 hniezdných párov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše do ± 20 %	Populácia sa za obdobie 5 rokov klesá o vyše 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Areál rozšírenia pokrýva viac ako 80 % lesných biotopov CHVÚ	Areál rozšírenia pokrýva 50-80 % lesných biotopov CHVÚ	Areál rozšírenia pokrýva menej ako 50 % lesných biotopov CHVÚ
	1.4. Areálový trend	Počet obsadených hniezdných lokalít stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít je stabilný kolíše v rozsahu 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít klesá za obdobie 5 rokov o viac ako 20 %

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
1.5. Medzidruhové interakcie		Bezvýznamná kompetícia s inými druhmi využívajúcimi dutiny alebo s väčšími sovami (<i>S. aluco</i> , <i>S. uralensis</i>)	Lokálne významná kompetícia s inými druhmi využívajúcimi dutiny alebo s väčšími sovami (<i>S. aluco</i> , <i>S. uralensis</i>)	Veľmi významná kompetícia s inými druhmi využívajúcimi dutiny (<i>Glis glis</i> , <i>S. europaea</i> alebo s väčšími sovami (<i>S. aluco</i> , <i>S. uralensis</i>))
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek borovica) je dostatočne zastúpené na celom území CHVÚ	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek, jedľa, buk) je dostatočne zastúpené na viac ako 50% výmery CHVÚ	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek, jedľa, buk) je dostatočne zastúpené na menej ako polovici výmery CHVÚ
	2.2. Potravný biotop a biotopy dôležité počas zimovania	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek borovica) je dostatočne zastúpené na celom území CHVÚ	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek, jedľa, buk) je dostatočne zastúpené na viac ako 50 % výmery CHVÚ	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) vhodnej druhovej štruktúry (smrek, jedľa, buk) je dostatočne zastúpené na menej ako polovici výmery CHVÚ
	3.2. Stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Menej ako 15 % je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období.	15 až 30 % je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období.	Viac ako 30% je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období.
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu a biotopu počas zimovania	na menej ako 20 % územia CHVÚ sú staršie lesné porasty značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie rozsiahlych mladín	Stav na 20 % až 50 % územia CHVÚ: staršie lesné porasty sú značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie rozsiahlych mladín	Stav na prevažnej časti CHVÚ: staršie lesné porasty sú značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie rozsiahlych mladín
Ohrozenia				

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	3	2	6
	1.4. Areálový trend	2	2	6
	1.5. Medzidruhovú interakcie	3	1	3
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop a biotopy dôležité počas zimovania	2	3	6
Ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu	2	3	6
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu a biotopu počas zimovania	2	3	6
Možný počet bodov				72
Dosiahnuté body				54

Body v rozsahu 1, 2, 3

Váhu parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	75 %	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh kvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 75 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdom období najmä zisťovaním tokajúcich samcov osobnými návštevami aj akustickým monitoringom.

Vzhľadom na menšiu významnosť u tohto druhu bola pridelená nižšia váha parametrom týkajúci sa areálu (všeobecne rozšírený na veľkej časti územia) a medzidruhovým interakciám (kompetičné druhy nie sú bežne rozšírené v tomto území).

Kuvičok vrabčí je najhojnejšou sovou CHVÚ Horná Orava, jeho početnosť sa javí ako dostatočná. Výrazné ubúdanie starších lesných porastov v dôsledku prírodných antropických činiteľov však predstavuje určité zhoršenie hniezdnych a potravných biotopov. Uvedené sa prejavilo najmä zmenšením hniezdnych biotopov napríklad pri obci Bobrov alebo pri mestách Námestovo a Trstená.

1.6.3.1.2 Definovanie priaznivého stavu chrapkáča poľného (*Crex crex*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Biotopy chrapkáča poľného predstavujú bylinné porasty vyššie ako 20 cm (Danko et al. 2002, Polák a Saxa 2005). V prípade Hornej Oravy sú to najmä extenzívne lúky často s prítomnosťou rozptýlených krovín alebo ruderálnej vegetácie. V jarnom období preferuje chrapkáč rýchlo rastúcu vegetáciu, napríklad v okolí hnojísk. V menšej miere, ale pravidelne, sa vyskytuje na kultúrnych kosných lúkach, v lucerne alebo na mokradiach. Menej často sa vyskytuje aj v poliach (obilné, repka), vyhýba sa pravidelne spásaným pasienkom. Rúbane, kde boli chrapkáče zaznamenané, boli tvorené vyšším bylinným porastom, s nezapojenou výsadbou mladých drevín.

Chrapkáč poľný je ako hniezdič rozšírený na celom území poľnohospodárskej krajiny CHVÚ. Zaznamenaný bol aj v bylinných zárastoch Oravskej priehrady a pravidelne aj na väčších rúbaniach v k. ú. Bobrov. V území zatiaľ nebol zaznamenaný len na holiach alebo nad hornou hranicou lesa. Početnosť druhu na území CHVÚ možno v súčasnosti odhadnúť na 100 - 130 chrapkajúcich samcov, s miernym poklesom populácie o 20 – 30 %. Pomerne hojný výskyt bol zaznamenaný v obci Oravská Lesná, Sihelné (Za Mlynom), Oravská Polhora, Rabčice (časť pri št. hranici). Úbytok bol zistený v k. ú. Bobrov, Lokca, Trstená, Breza, čiastočne Oravská Lesná. Počas migrácie býva druh zaznamenaný vzhľadom na skrytý spôsob života len výnimočne a na rovnakých lokalitách ako v hniezdnom období.

Definovanie stavu druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje viac ako 130 volajúcich samcov za obdobie 5 rokov	V CHVÚ sa vyskytuje 90-130 volajúcich samcov za obdobie 5 rokov	V CHVÚ sa vyskytuje do 90 volajúcich samcov za obdobie 5 rokov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná s výkyvmi do ± 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov klesá o viac ako 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Volajúce samce sú zaznamenané na viac ako 75 % PPF počas 5 rokov	Volajúce samce sú zaznamenané na 50-75 % PPF počas 5 rokov	Volajúce samce sú zaznamenané na menej ako 50-75 % PPF počas 5 rokov
	1.4. Areálový trend	Počet miest s chrapkajúcimi samcami stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet miest s chrapkajúcimi samcami je stabilný, prípadne kolíše v rozsahu 20 % za obdobie 5 rokov	Počet miest s chrapkajúcimi samcami klesá za obdobie 5 rokov o viac ako 20 %
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	Poloprirodzené a prirodzené lúky kosené 1x ročne zaberajú viac ako 30 % PPF	Poloprirodzené a prirodzené lúky kosené 1x ročne zaberajú 20-30 % PPF	Poloprirodzené a prirodzené lúky kosené 1x ročne zaberajú menej ako 20 % PPF

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
2.2. Hniezdny a potravný biotop	Výmera trávnatých porastov v CHVÚ rastie o vyše 5 % za obdobie 5 rokov* ¹	Zmeny vo výmere trávnatých porastov v CHVÚ nepresahujú 5 % za obdobie 5 rokov* ¹	Výmera trávnatých porastov v CHVÚ klesá o vyše 5 % za obdobie 5 rokov* ¹
2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Počas obdobia migrácie (august – september) tvorí rozsah nevykosených plôch alebo iných bylinných porastov vyšších ako 30 cm, viac ako 10 % otvorenej krajiny	Počas obdobia migrácie (august – september) tvorí rozsah nevykosených plôch alebo iných bylinných porastov vyšších ako 30 cm 5 – 10 % otvorenej krajiny	Počas obdobia migrácie (august – september) je rozsah nevykosených plôch alebo iných bylinných porastov vyšších ako 30 cm menej ako 5 % otvorenej krajiny
3.1. Priame ohrozenie druhu	Viac ako 70 % lokalít je v čase hniezdenia (15.5. – 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov, za obdobie 5 rokov* ²	45-70 % lokalít je v čase hniezdenia (15.5. – 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov, za obdobie 5 rokov* ²	Menej ako 45 % lokalít je v čase hniezdenia bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov, za obdobie 5 rokov* ²
3.2. Priame ohrozenie druhu	Viac ako 75 % lúk v CHVÚ je kosených spôsobom od stredu k okrajom alebo pásmi	50 - 75 % lúk v CHVÚ je kosených spôsobom od stredu k okrajom alebo pásmi	Menej ako 50 % lúk v CHVÚ je kosených od stredu k okrajom alebo pásmi
3.3. Deštrukcia hniezdných a potravných biotopov	Stav biotopu sa na lokalitách nezhoršil za obdobie 5 rokov * ³	Stav biotopu sa zhoršil na menej ako 30 % lokalít za obdobie 5 rokov* ³	Stav biotopu sa zhoršil na viac ako 30 % lokalít za obdobie 5 rokov * ³

*¹ Znižovanie výmery trávnatých porastov môže dôjsť jednak zastavaním, rozoráním, zalesnením a podobne. Je vhodné vychádzať z aktuálnych podkladov skutočného stavu napr. jednotiek LPIS (nie údajov podľa katastra, nakoľko stav katastra neodráža skutočný stav).

*² Najmä kosenie, intenzívna pastva, mulčovanie, hnojenie a iná činnosť ktorá by mohla spôsobiť priame usmrtenie mláďať alebo dospelých jedincov

*³ Zhoršenie stavu biotopu môže predstavovať – zalesnenie (prirodzené sukcesiou, alebo zámerné, zmena TTP na pasienok alebo ornú pôdu, zmena úhoru alebo prirodzenej lúky na intenzívne obhospodarovateľný trávnatý porast, vyrovnanie medzí, odvodnenie a podobne. Naopak zlepšenie biotopu môže predstavovať premena časti ornej pôdy na trávnatý porast, zmena pasienka na kosnú lúku a podobne.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	2	3	6
	2.2. Hniezdny a potravný biotop	2	2	4
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	2	3	6

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu	1	3	3
	3.2. Priame ohrozenie druhu	1	2	2
	3.3. Deštrukcia biotopov	2	3	6
Možný počet bodov				78
Dosiahnuté body				47

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 60 %

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	60%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh chrapkáč poľný (*Crex crex*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 60 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 – 2013, sledovaním výskytu v hniezdom období, najmä nočného mapovania volajúcich samcov (SOS/BirdLife Slovensko 2013) a sledovania stavu na lokalitách. Chrapkáč sa dostal k dolnej hranici hodnoty priaznivého stavu, čo svedčí o určitom ohrození. Prejavili sa mierne negatívne trendy v niektorých oblastiach, najmä v dôsledku zvýšenia pravidelnosti a aj opakovania kosieb, kedy sa začína kosiť skôr a viackrát počas vegetačného obdobia. V niektorých častiach (napr. Bobrov) sa aj zvýšila intenzita poľnohospodárstva, došlo k zmene niektorých trávnatých porastov na ornú pôdu, úhory boli pomulčované, čo sa odrazilo aj na klesajúcom stave chrapkáčov. K ďalším zmenám došlo v niektorých lokalitách, kedy došlo k obnoveniu pastvy dobytku a oviec. K úbytku vhodných biotopov došlo aj značnou výstavbou chát a rekreačných zariadení na viacerých lokalitách v Oravskej Lesnej. Dôležitým faktorom, ktorý dosahoval najnižšie hodnoty je však priame ohrozenie jedincov pri kosbách. Kosenie od stredy, až na malé výnimky nie je podľa terénnych sledovaní takmer nikde aplikované. Zásahy do lokalít ohrozujúcich bezpečné hniezdenie a odrastenie mláďat sú veľmi časté. Posunutie kosieb mimo cielených dohôd s poľnohospodármi sa deje len prirodzenou formou ponechávania úhorov na menej prístupných miestach (mokrade, strže medze), čo pre dlhodobú ochranu nemusí byť postačujúce. Preto v prípade ďalšieho znižovania stavu chrapkáčov bude potrebné využiť tieto možnosti ochrany v zmysle zákona o OPK a vyhlášky o CHVÚ Horná Orava.

1.6.3.1.3. Definovanie priaznivého stavu d'ubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Ďubník trojprstý sa v CHVÚ Horná Orava vyskytuje takmer súvisle na celom území predovšetkým v starších ihličnatých lesoch (obvykle nad 80 rokov) od 605 m n. m. pri Oravskej priehrade (Za Jelešňou) až po hornú hranicu lesa na Babej hore a Pilsku (1400 - 1450 m n. m.). Preferuje predovšetkým staré prirodzené ale aj sekundárne ihličnaté a zmiešané lesy s výskytom mŕtvych a odumierajúcich stojacich stromov (najmä smreka). Charakteristická je jeho nerovnomerná distribúcia, kde na rozsiahlych plochách lesov s intenzívnou lesohospodárskou činnosťou je zriedkavý. Naopak v lesoch s výskytom smrekov napadnutých lykožrútom je výskyt pomerne častý a nezriedka z jedného stanovišťa možno zaznamenať teritoriálne správanie viacerých jedincov. Je to sedentárny druh, ktorý sa v mimohniezdnom období vyskytuje v širšom okolí hniezdísk. Početnosť druhu je odhadnutá na 120 – 180 párov, pričom jeho denzita je silne závislá na výskyte odumierajúcich smrekov. V posledných desaťročiach sa početnosť a distribúcia druhu v tomto území výrazne mení a ich hlavnou príčinou je zmena v dostupnosti potravy, ktorou je najmä podkôrny hmyz. Kým v minulosti (pred vyše 15 – 20 rokmi) bol výskyt mimo Oravských Beskýd a Oravskej Magury len ojedinelý (Demko 1995, Karaska & Kocian 1991, Ridzoň 2001), v súčasnosti patrí d'ubník trojprstý v CHVÚ Horná Orava s d'atľom veľkým a tesárom čiernym k najpočetnejším d'atľom (Karaska in verb.). V súvislosti so zvýšeným odumieraním smrekových porastov kvôli narastajúcej populácii lykožrútov na jednej strane dochádza k zvýšeniu početnosti resp. rozšíreniu aj do nižších polôh. Na strane druhej sú rozsiahle plochy smrečín vyrúbané, a tak dochádza k likvidácii vhodných biotopov d'ubníka nezriedka aj v hniezdnom období. Celkove sa však početnosť a rozšírenie druhu v posledných rokoch zvýšilo. V súčasnosti, v súvislosti so stabilizáciou početnosti lykožrúta a čoraz väčším výrubom starých smrečín, sú náznaky na vymiznutie tohto d'atľa z lesných porastov. Z dlhodobého hľadiska vďaka zmene druhového zloženia drevín na väčšine lesov a výraznému zmenšeniu plochy starých lesných porastov možno očakávať zhoršenie stavu druhu v území.

Definovanie stavu: *Picoides tridactylus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Populačná hustota na monitorovacích plochách > 1 HP/ km ² hlavných biotopov, resp. >50 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom	Populačná hustota na monitorovacích plochách 0,5 -1 HP/ km ² hlavných biotopov, resp. 20-50 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom	Populačná hustota na monitorovacích plochách <0,5 HP/ km ² hlavných biotopov, resp. <20 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom
	1.2. Populačný trend	početnosť druhu sa za 5 rokov na monitorovaných plochách zvýšila o vyše 5 %	početnosť druhu bola za 5 rokov na monitorovaných plochách stabilná (tolerancia ±20 %)	početnosť druhu za 5 rokov na monitorovaných plochách klesla o viac ako 20 %

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	1.3. Veľkosť areálu	podiel lesných porastov so smrekom je minimálne 90 % výmery lesov v CHVÚ	podiel lesných porastov so smrekom je 80 - 90 % výmery lesov v CHVÚ	podiel lesných porastov so smrekom je pod 80 % výmery lesov v CHVÚ
	1.4. Areálový trend	výmera starých lesov (nad 80 rokov) so smrekom za 5 rokov narástla o vyše 5 % z celkovej výmery LPF v CHVÚ	výmera starých lesov (nad 80 rokov) so smrekom za 5 rokov je stabilizovaná (tolerancia ± 5 % z celkovej výmery LPF v CHVÚ)	výmera starých lesov (nad 80 rokov) so smrekom za 5 rokov poklesla o vyše 5 % z celkovej výmery LPF v CHVÚ
biotop	2.1. Hniezdny biotop	lesy vo veku nad 80 rokov so smrekom zaberajú vyše 90 % rozlohy lesov vo veku nad 80 rokov	lesy vo veku nad 80 rokov so smrekom zaberajú vyše 70 - 90 % rozlohy lesov vo veku nad 80 rokov	lesy vo veku nad 80 rokov so smrekom zaberajú maximálne 70 % rozlohy lesov vo veku nad 80 rokov
	2.2. Potravný biotop	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú vyše 70 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú 50 - 70 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú vyše 50 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov
	2.3. Biotop významný počas zimovania	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú vyše 70 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú 50 - 70 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov	lesy vo veku nad 60 rokov so smrekom s podielom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha zaberajú vyše 50 % rozlohy lesov vo veku nad 60 rokov
ohrozenia	3.1. Populácia	podiel lesov vo veku nad 80 rokov so smrekom za 5 rokov vzrástol o vyše 10 %	podiel lesov vo veku nad 80 rokov so smrekom je za 5 rokov stabilný (tolerancia ± 10 %)	podiel lesov vo veku nad 80 rokov so smrekom za 5 rokov poklesol o vyše 10 %
	3.2. Biotop	podiel lesov vo veku nad 60 rokov so smrekom s objemom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha za 5 rokov vzrástol o 5 %	podiel lesov vo veku nad 60 rokov so smrekom s objemom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha je za 5 rokov stabilný (tolerancia ± 10 %)	podiel lesov vo veku nad 60 rokov so smrekom s objemom mŕtveho dreva v poraste nad 10 m ³ /ha za 5 rokov poklesol o vyše 10 %

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	3	3	9
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	2	2	4
	areálový trend	2	2	4
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	2	2	4
	biotop počas zimovania	2	1	2
O	Populácia	2	3	6
	Biotop	2	1	2
Dosiahnutá hodnota spolu:				43
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				60

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	72%	

Zhodnotenie

V súčasnosti možno hodnotiť stav druhu v CHVÚ Horná Orava ako priaznivý – priemerný v kategórii B (72 %). Nasvedčuje tomu najmä stav lesov, kedy výrazne klesá podiel starých lesných porastov nad 80 rokov. Súčasne dochádza k intenzívnemu odstraňovaniu suchých alebo odumierajúcich smrekov, v rámci ochrany lesných porastov pred šírením a premnožením škodcov, častokrát aj v hniezdnom období. To má za následok úbytok vhodných hniezdných biotopov, zhoršovanie kvality potravných biotopov a znižovaniu úspešnosti hniezdenia. Z týchto príčin nedávno dobrý stav sa zhoršil a druh sa nachádza len v priemernom stave.

1.6.3.1.4. Definovanie priaznivého stavu hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hlucháň hôrny je v súčasnosti rozšírený len na menšej časti pôvodného areálu. Sú to najmä zachovalé lesné porasty vo vyšších polohách Oravských Beskýd (najmä Pilsko, Babia hora) a Oravskej Magury (napr. Kubínska hoľa, Paráč). Ale aj v týchto miestach sa areál rozšírenia zmenšil a fragmetoval. Ojedinelé záznamy o výskyte alebo pravdepodobné hniezdení hlucháňov existujú z Podbeskydskej vrchoviny a Oravskej kotliny. Početnosť sa dlhodobo znižuje a v súčasnosti ju možno odhadnúť len na 20 – 30 kohútov. Niektoré tokaniská zanikli a celkovo sa počet kohútov na tokaniskách znižuje pod kritickú úroveň.

Hlavné biotopy výskytu v CHVÚ Horná Orava:

Predovšetkým staré rozvoľnené smrekové lesy v polohách nad 900-1000 m po hornú hranicu lesa. Dôležitou charakteristikou vhodných porastov je nižšia zapojenosť porastu (50-70%), nižší počet stromov na 1 ha, v podraсте prítomnosť čučoriedky. Prirodzené pralesovité lesy tvoria biotop najmä na Pilsku a Babej hore (často v územiach postihnutými kalamitou, s rozpadávajúcim sa lesným porastom, stojacimi suchármi). V iných častiach sú to aj pozmenené a hospodársky menej využívané lesné porasty spĺňajúce vyššie uvedené parametre (napr. Úšst, masív Paráča) s porastovými medzerami a jarabinou. Zaujímavým biotopom sú okraje holí s rozptýlenými skupinkami alebo solitérmi starších smrekov s podrastami čučoriedky, ktoré v súčasnosti tvoria hlavný biotop najmä v zimnom a jarnom období v oblasti Oravskej Magury.

Definovanie stavu *Tetrao urogallus*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje viac ako 70 kohútov	V CHVÚ sa vyskytuje 40-70 kohútov	V CHVÚ sa vyskytuje do 40 kohútov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 10 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo rastie do 10 %	Populácia sa za obdobie 5 rokov klesá
	1.3. Areálový trend	Počet obsadených hniezdnych lokalít stúpa minimálne o 10 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených tokanísk je stabilný alebo stúpa do 10 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených tokanísk klesá za obdobie 5 rokov
	1.3. Trend v okolitých štátoch a územiach	Početnosť populácie v Poľsku a v okolitých územiach na Slovensku stúpa o vyše 20 %	Početnosť populácie v Poľsku a v okolitých územiach na Slovensku je stabilná alebo s miernymi výkyvmi do 20 %	Početnosť populácie v Poľsku a v okolitých územiach na Slovensku klesá o viac ako 20 %

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	lesné porasty nad 80 rokov s nižšou zapojenosťou porastov (50-70%) v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 200 ha	Staršie lesné porasty (nad 80 rokov) s nižšou zapojenosťou porastov (50-70%) v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 100 ha	Staršie lesné porasty (nad 80 rokov) s nižšou zapojenosťou porastov (50-70%) v lokalitách výskytu nie sú celistvé a nepresahujú 100 ha
	2.2. Potravný biotop a biotopy dôležité počas migrácie	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) s porastmi čučoriedok dosahujúcich minimálne 30% pokryvnosti zaberajú na lokalitách výskytu viac ako 300 ha. Aplikácia chemických látok na lokalitách je vylúčená.	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) s porastmi čučoriedok dosahujúcich minimálne 30 % pokryvnosti zaberajú na lokalitách výskytu viac ako 200 ha. Aplikácia chemických látok na lokalitách výskytu je len výnimočná a bodová.	Zastúpenie starších lesných porastov (nad 80 r.) s porastmi čučoriedok dosahujúcich minimálne 30% pokryvnosti zaberajú na lokalitách výskytu menej ako 200 ha.
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu	Menej ako 15 hniezdných lokalít je v čase toku a hniezdienia (1.3. - 1.7.) ovplyvnených lesotechnickými zásahmi alebo vyrušovaním	15 až 30% hniezdných lokalít je v čase toku a hniezdienia (1.3. - 1.7.) ovplyvnených lesotechnickými zásahmi alebo vyrušovaním	Viac ako 30% hniezdných lokalít je v čase toku a hniezdienia (1.3. - 1.7.) ovplyvnených lesotechnickými zásahmi alebo vyrušovaním
	3.2. Deštrukcia hniezdných/ potravňných biotopov	Viac ako 90 % lokalít zostalo za obdobie 5 rokov bez negatívnej zmeny biotopu	75-90 % lokalít zostalo za obdobie 5 rokov bez negatívnej zmeny biotopu	Menej ako 75 % lokalít zostalo bez negatívnej zmeny biotopy
	3.3 Fragmentácia biotopu	Viac ako 90 % lokalít je vo vzdialenosti menšej ako 15 km od iných lokalít s vhodnými biotopmi	60-90 % lokalít je vo vzdialenosti menšej ako 15 km od iných lokalít s vhodnými biotopmi	Menej ako 60 % lokalít je vo vzdialenosti menšej ako 15 km od iných lokalít s vhodnými biotopmi

Poznámka: Za vhodný biotop možno považovať starší smrekový alebo zmiešaný porast nad 80 rokov, so zapojenosťou 50-70%, s pokryvnosťou čučoriedky min 30 %.

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Areálový trend	1	3	3
	1.4. Trend v okolitých štátoch a územiach	1	2	2
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop a biotopy dôležité počas migrácie	2	3	6
Ohrozenie	3.1. Priame ohrozenie druhu	1	3	1

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
	3.2. Deštrukcia hniezdnych a potravných biotopov	2	3	6
	2.3. Fragmentácia biotopu	2	2	4
Možný počet bodov				72
Dosiahnuté body				32

Body v rozsahu 1, 2, 3

Váhu parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		44 %

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*) zaradený v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 44 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdnom období najmä zisťovaním prítomnosti na vhodných lokalitách podľa pobytových znakov v zimnom a hniezdnom období, menej tokajúcich samcov.

Aj v tomto území je hlucháň silne ubúdajúci druh, čo sa odrazilo aj na celkovom hodnotení. Ubúda jednak početnosť kohútov na lokalitách, jednak viaceré známe lokality sú v súčasnosti bez pobytových znakov. Dochádza k výraznej fragmentácii a ostrovčekovitému rozšíreniu. Dostatočne rozsiahle biotopy bez vyrušovania a lesotechnických zásahov sú len v oblasti Babej hory a Pilska, v ostatných častiach sú to len suboptimálne biotopy so zvyškami starších lesných porastov. Hlavným problémom je ubúdanie vhodných biotopov miznutím starých rozvoľnených porastov s dostatkom čučoriedky, ich nahrádzanie hustejšími monokultúrnymi mladinami s vysokým zapojením a takmer bez porastov čučoriedky. Pralesovité smrečiny sa zachovali takmer už len v rezerváciách na Pilsku a Babej hore. Druhým závažným ohrozením je aj vyrušovanie vplyvom lesotechnických činností, ale rastie aj vplyv neusmerneného mototurizmu v zimnom aj letnom období (terénne motocykle, zimné skútre). V niektorých častiach je pravdepodobný zvýšený vplyv predátorov, ktoré sú atrahované do týchto horských oblastí prikrmovaním (najmä diviacia zver).

1.6.3.1.5. Definovanie priaznivého stavu tetraho holniaka (*Tetrao tetrix*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hlavné oblasti výskytu tetraho holniaka v súčasnosti predstavujú už len ostrovčeky z kedysi hojnejšieho rozšírenia. V súčasnosti sú len ojedinelé pozorovania z území nad hornou hranicou lesa (Babia hora) respektíve umelo odlesnených plôch, napr. (Vasilovská hoľa, Hruštínska hoľa, Kubínska hoľa). Na viacerých lokalitách, obsadených ešte v 90-tych rokoch 20 storočia v súčasnosti nebol zaznamenaný. Vymizol na lokalitách Golánky pri Lomnej a Vaňovke, na Babej hore a Pilsku). Z kedysi takmer súvislého rozšírenia v Oravskej kotline ostali len lokality Páleniská pri obci Trstená, Rudné pri Sucherj Hore. Ojedinelé je pozorovanie na novej lokalite v časti Nové Zeme pri obci Bobrov. Početnosť sa za uplynulé obdobie výrazne znížila, na viacerých lokalitách úplne vymizol, na ostatných lokalitách silne ubudol a mimo Oravskej kotliny zväčša ide len o zistenie prítomnosti 1-2 jedincov. Tento klesajúci trend početnosti za uplynulých 10-15 rokov odhadnúť na 80 až 90 %. Celkovú početnosť možno odhadnúť už len na 5-10 jedincov a početnosti nad 4 - 5 jedincov sa vyskytujú už len na lokalite Páleniská. Prítomnosť poľských populácií v blízkosti hranice majú veľký význam pre udržanie druhu v tomto CHVÚ a prípadné šírenie druhov späť na Slovensko, avšak so silne klesajúcim populačným trendom aj na týchto lokalitách sa tieto možnosti znižujú (Ciach 2015).

Hlavné biotopy výskytu v CHVÚ Horná Orava:

Tetrov holniak obýval dva hlavné typy biotopov – územia nad hornou hranicou lesa, či už prirodzenou (Babia hora, Pilsko), alebo umelo vytvorenou (hole). Biotopy boli tvorené prevažne otvorenými travnými porastmi s rozptýlenými smrekmi alebo kosodrevinou. Druhú oblasť výskytu tvorila poľnohospodárska krajina s brezovo borovicovými lesíkmi, rašeliniskami alebo vresoviskami. Ojedinele bol tetrov holniak zaznamenaný aj na väčších rúbaniach pri obci Bobrov.

Definovanie stavu *Tetrao tetrix*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje minimálne 25 tokajúcich samcov	V CHVÚ sa vyskytuje 15-25 tokajúcich samcov	V CHVÚ sa vyskytuje do 15 tokajúcich samcov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše do ± 20 %	Populácia sa za obdobie 5 rokov klesá o vyše 20 %
	1.3. Areálový trend	Počet obsadených hniezdnych lokalít stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdnych lokalít je stabilný prípadne stúpa do 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdnych lokalít klesá za obdobie 5 rokov

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Vresové porasty, porasty ihličnanov a listnáčov (breza, jelša) sú dostupné a majú vhodnú štruktúru (riedke, prerušované voľnými časťami) na viac ako 75 % obsadených lokalít	Vresové porasty, porasty ihličnanov a listnáčov (breza, jelša) sú dostupné a majú vhodnú štruktúru (riedke, prerušované voľnými časťami) na 50-75 % obsadených lokalít	Vresové porasty, porasty ihličnanov a listnáčov (breza, jelša) chýbajú alebo nemajú vodnú štruktúru (príliš husté) na väčšine obsadených lokalít
	2.2. Potravný biotop	Plodonosné rastliny, dreviny a živočíšna potrava (hmyz mraveniská) sú dostatočne zastúpené na 75 % a viac lokalitách	Plodonosné rastliny, dreviny a živočíšna potrava (hmyz mraveniská) sú dostatočne zastúpené na väčšine lokalít	Plodonosné rastliny, dreviny a živočíšna potrava (hmyz mraveniská) nedostatočne zastúpené na väčšine lokalít
	2.3 Biotopy dôležité na zimovanie	Dreviny (breza, jelša, smrek, jarabina, borovica) a poľnohospodárske kultúry (oziminy, strniská) bohato zastúpené na viac ako 75 % obsadených lokalít	Dreviny (breza, jelša, smrek, jarabina, borovica) a poľnohospodárske kultúry (oziminy, strniská) dostatočne zastúpené na väčšine obsadených lokalít	Dreviny (breza, jelša, smrek, jarabina, borovica) a poľnohospodárske kultúry (oziminy, strniská) nedostatočne zastúpené na väčšine lokalít
Ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu	Viac ako 75% lokalít nie je počas toku a hniezdenia vyrušovaná	Väčšina lokalít nie je počas toku a hniezdenia vyrušovaná	Väčšina lokalít je počas toku a hniezdenia vyrušovaná
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdných biotopov a počas zimovania	Stav biotopov sa zlepšuje (udržiavajú sa primárne sukcesné štádia s nízkou intenzitou hospodárenia s rozptýlenými drevinami a krovinami, husté porasty sú preriedené) na väčšine lokalít	Stav biotopov sa nezhoršuje (najmä zarastaním drevinami, zhusťovaním drevín, alebo vyššou intenzitou hospodárenia) na väčšine lokalít	Stav biotopov sa zhoršuje (najmä zarastaním drevinami, zhusťovaním drevín, alebo vyššou intenzitou hospodárenia) na väčšine lokalít,

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Areálový trend	1	3	3
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3 Biotop na zimovanie	2	2	4
Ohrozenia	3.1. Ohrozenie druhu	2	3	6
	3.2. Ohrozenie hniezdného biotopu	1	3	3
Možný počet bodov				29
Dosiiahnuté body				66

Body v rozsahu 1, 2, 3

Váhu parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		44%

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*) zaradený v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 44 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdnom období, najmä prostredníctvom pobytočných znakov.

V hodnotení som priradil nižšiu váhu (t.j. hodnota 2) potravnému biotopu a biotopu na zimovanie, vzhľadom stálu ich stálu dostupnosť v rôznych formách.

Ako hlavné faktory vedúce k zaradeniu druhu do nepriaznivého stavu je veľmi nízka početnosť s výrazne dlhodobou klesajúcim trendom početnosti - druh je prakticky hranici vyhynutia v tomto CHVÚ. Významným predpokladaným dôvodom úbytku je zarastanie vhodných biotopov súvislou stromovou vegetáciou a chýbanie prvotných sukcesných štádií – ktoré ako prechodné stanovišťa sa bez vhodného obhospodarovania prirodzene môžu meniť. Takto zarástli alebo zarastajú časti niektorých lokalít nad hornou hranicou lesa (Piľsko, Babia hora, Kubínska hoľa), ale aj v pôvodne poľnohospodárskej krajine (Goľánky, Páleniská) prípadne z dlhodobého hľadiska aj lokality okolo Oravskej priehrady v súčasnosti s vyvinutým brehovým porastom. Preto by bolo vhodné zabezpečiť aj vhodnú štruktúru drevinných porastov, ktoré by mali byť redšie, viac a otvorené s enklávami plochami trávnatých plôch, vresovísk alebo nezarastených rašelinísk, nadväzujúce na väčšie otvorené trávnaté plochy. Ďalším významným faktorom je intenzívne poľnohospodárstvo, najmä v Oravskej kotline, ktoré priamo nadväzuje na les, pričom chýbajú prechodné stanovišťa. V prípade niektorých lokalít pravdepodobne prispeli k úbytku aj prirodzení predátori, ktorí boli neprimerane priťahovaní do blízkosti lokalít výskytu tetra v nadením mäsitou potravou. Napríklad pri tetrovej lokalite Poľany nad obcou Beňadovo boli pravidelne vyhadzované alebo ponúkané ako návnada zvyšky zabitého hovädzieho dobytku, ktoré lákali dlhodobu aj viac ako sto krkavcov a iných predátorov, čím mohlo dôjsť k väčšiemu vyrušovaniu tlaku na zvyšky populácii tetrovov. Vyrušovanie počas hniezdovania a tokovania na niektorých lokalitách je spôsobované jednak hospodárskymi činnosťami (poľnohospodárstvo, lesníctvo), ale aj športovými a rekreačnými aktivitami v súvislosti s lyžiarskymi strediskami a terénnymi vozidlami. 1.6.3.1.6. Definovanie priaznivého stavu orla krikľavého (*Aquila pomarina*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Základná charakteristika druhu

Rozšírenie druhu v CHVÚ Horná Orava:

V CHVÚ Horná Orava orol krikľavý obýva mozaikovitú hornatú krajinu tvorenú lesmi, lúkami, pasienkami, v malej miere poliami a podmáčanými plochami v nadmorskej výške od 600 do 950 m. Hniezdna populácia zaznamenala v posledných rokoch veľmi silný pokles, až 40% z pôvodného počtu 60 párov. Početnosť hniezdnej populácie orla krikľavého sa odhaduje v súčasnosti len na 31-41 párov.

Orol krikľavý je sťahovavým druhom, páry prilietajú na hniezdiská v CHVÚ prevažne v prvej dekáde apríla a na zimoviská v strednej a južnej Afrike odlietajú hlavne v druhej polovici septembra.

Hlavné biotopy výskytu:

Hniezdny biotop

Hniezdnym biotopom sú prevažne smrekové lesy, ale aj podmáčané smrekovo-borovicové lesy. Dôležitým predpokladom pre hniezdenie je prítomnosť starších lesných porastov vo veku nad 80 rokov s vhodnou vertikálnou porastovou štruktúrou, umožňujúcou formovanie hlbokých korún a prirodzeným drevinovým zložením, ktoré orlom poskytujú vhodné možnosti na stavbu hniezd. Vzácné využívajú hniezda, postavené inými druhmi (napr. *Buteo buteo*, *Accipiter gentilis*). Hniezda sú väčšinou umiestnené na smreku, zriedkavo na jedli a vzácné na borovici. Pri obnove lesných porastov, ktoré tvoria hniezdny biotop v CHVÚ, sa uplatňuje najmä podrastový hospodársky spôsob. Vo veľkej miere sa však vykonáva náhodná ťažba, ktorá má významný negatívny vplyv na stav hniezdného biotopu a ktorá sa výrazne prejavuje v niektorých častiach CHVÚ (napr. k. ú. Oravská Polhora, Bobrov, Zubrohlava, Trstená).

Potravný biotop

Potravný biotop tvoria predovšetkým trvalé trávne porasty (TTP), tj. lúky, pasienky (28,5% z výmery CHVÚ), v menšej miere orná pôda (4,7% z výmery CHVÚ). Na poľnohospodárskej pôde je častý výskyt mokradí (rašelinísk, mokrých lúk a pasienkov). Veľký význam v potravných teritóriách majú podmáčané lúky a nelesná drevinová vegetácia (napr. solitérne stromy, línie stromov, stromoradia pozdĺž ciest, kroviny), ktorú orly s obľubou využívajú na sledovanie koristi alebo ako miesta na odpočinok.

Obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy v potravných biotopoch orlov má prevažne extenzívny charakter (lúky a pasienky), vo veľmi malej miere intenzívny charakter (orná pôda) a je výsledkom zamerania poľnohospodárskej výroby na chov hovädzieho dobytku menej oviec. Značná časť ornej pôdy predstavujú drobné políčka súkromne hospodáriacich roľníkov. Uvedený spôsob obhospodarovania pôdy má pozitívny vplyv na prežívanie koristi a jej dostupnosť pre orla krikľavého.

V potravných teritóriách párov sa nachádzajú konštrukcie elektrického vedenia VVN, ale najmä 22 kV elektrické vedenia, ktorých je viac ako 80 % z ich celkovej dĺžky v CHVÚ v súčasnosti už ošetrovaných chráničkami a oceľovou konzolou typu „Antibird“.

Existujúce a potenciálne hrozby:

a) Degradácia a strata hniezdnych biotopov

- lesnícka legislatíva dostatočne nezohľadňujúca požiadavky ochrany prírody a biodiverzity vrátane ekologických nárokov orla krikľavého (uplatňovanie nevhodných hospodárskych spôsobov pri obhospodarovaní lesa v CHVÚ)

b) Degradácia a strata potravných biotopov

- opustenie poľnohospodárskej pôdy
- likvidácia mokradí a rekultivácie nevyužívaných pozemkov
- záber poľnohospodárskej pôdy výstavbou infraštruktúry (napr. cestovný ruch)
- premena trvalých trávnych porastov na iný druh pozemku

c) Vyrušovanie na hniezdnych lokalitách

- lesohospodárska činnosť vykonávaná počas hniezdneho obdobia (vykonávanie úmyselnej - tj. výchovnej a obnovnej, mimoriadnej a náhodnej ťažby; sústreďovanie, preprava, uskladňovanie a odvoz dreva; spracovanie dreva -príprava palivového dreva, štiepkovanie; vjazd lesných mechanizmov, strojov a zariadení vrátane konského záprahu; výstavba, rekonštrukcia, údržba a využívanie lesných ciest a zväžnic; vyžíňacie a zalesňovacie práce, výstavba a údržba oplotenia; vykonávanie lesníckotechnických meliorácií; výkopové, stavebné a terénne práce iného charakteru)

d) Priama mortalita

- úhyny a zranenia na neošetrených úsekoch 22 kV elektrického vedenia
- zástrely mláďat na hniezde a dospelých jedincov
- aplikácia chemických prípravkov zo „Zoznamu zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia“ (zdroj <http://nrl.uvm.sk/>)

e) Všeobecné hrozby

- absencia Programu starostlivosti o CHVÚ Horná Orava
- absencia Programu starostlivosti o orla krikľavého
- neusmernený cestovný ruch a urbanizácia

Definovanie stavu *Aquila pomarina*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	Viac ako 50 hniezdnych párov	40-50 hniezdnych párov	Menej ako 40 hniezdnych párov
	1.2. Populačný trend	Populácia rastúca o viac ako 20 % za obdobie 5 rokov	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná alebo osciluje ± 20 %	Populácia je za obdobie 5 rokov klesajúca o viac ako 20 %

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
1.3. Areálový trend	Druh obýva 75-100 % vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva 50-75 % vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva menej ako 50 % vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov
1.4. Medzidruhová interakcia	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je menej ako 0,4 páru/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je 0,4–0,6 páru/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je viac ako 0,6 páru/100 km ²
1.5. Produktivita populácie	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je vyššia 0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je 0,6-0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je menšia ako 0,6 juv/hniezdiaci pár/rok
1.6. Celistvosť hniezdného a potravného biotopu	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u viac ako 90 % hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u 70-90 % hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u menej ako 70 % hniezdnej populácie
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Podiel lesných porastov nad 60 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche viac ako 70 % výmery LPF v CHVÚ	Podiel lesných porastov nad 60 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche menej ako 40 % výmery LPF v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Podiel trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70 % výmery PPF v CHVÚ	Podiel trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami a nelesnej drevinovej vegetácie je menej ako 40 % výmery PPF v CHVÚ
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Podiel trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70 % výmery PPF v CHVÚ	Podiel trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami a nelesnej drevinovej vegetácie je menej ako 40 % výmery PPF v CHVÚ
Ohrozenie	3.1. Stupeň nepriameho ohrozenia populácie druhu	Podiel obsadených hniezd zabezpečených vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je viac ako 80 %.	Podiel obsadených hniezd zabezpečených vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je menej ako 50 %.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
3.2. Stupeň priameho ohrozenia populácie druhu	Za obdobie 5 rokov nie sú známe úhyny následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. a/alebo v potravných teritóriách nedošlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. a/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrované zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 70-100 % výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov došlo ojedinele k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. a/alebo v potravných teritóriách ojedinele došlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. a/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrované zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 40-70 % výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov dochádza pravidelne k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelů a otravy) a/alebo inej činnosti. a/alebo v potravných teritóriách pravidelne dochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. a/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrované zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche menej ako 40 % výmery CHVÚ.
3.3. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 60 rokov plošne narušených ťažbami ostal nezmenený alebo sa zvýšil o menej ako 10 % ich výmery.	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 60 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o 10-20 % ich výmery.	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 60 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o viac ako 20 % ich výmery.
3.4. Stupeň ohrozenia potravného a migračného biotopu	Za obdobie 5 rokov nebolo v CHVÚ zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami.	Za obdobie 5 rokov bolo v CHVÚ na ploche menej ako 10% z výmery PPF zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov a/alebo zamokrených plôch a/alebo zatravnenej ornej pôdy a/alebo ornej pôdy s viacročnými krmovinami.	Za obdobie 5 rokov bolo v CHVÚ na ploche viac ako 10% z výmery PPF zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov a/alebo zamokrených plôch a/alebo zatravnenej ornej pôdy a/alebo ornej pôdy s viacročnými krmovinami.

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Možný počet bodov	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	9	3
	1.2. Populačný trend	1	3	9	3
	1.3. Areálový trend	2	1	3	2
	1.4. Medzidruhovú interakcia	1	2	6	2

Kritérium		Stav	Váha parametra	Možný počet bodov	Dosiahnutý počet bodov
	1.5. Produktivita populácie	1	3	9	3
	1.6. Celistvosť hniezdného a potravného biotopu	2	1	3	2
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	1	3	9	3
	2.2. Potravný biotop	3	3	9	9
	2.3. Migračný biotop	3	1	3	3
Ohrozenia	3.1. Nepriame ohrozenie populácie druhu	1	3	9	3
	3.2. Priame ohrozenie populácie druhu	3	3	9	9
	3.3. Ohrozenie hniezdného biotopu	1	3	9	3
	3.4. Ohrozenie potravného a migračného biotopu	1	2	6	2
Počet bodov spolu:				93	47
Dosiahnutá hodnota (%)				50,5	

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		50,5%

Zhodnotenie

Dosiahnutá hodnota 47 bodov (50,5 %) poukazuje na nepriaznivý stav populácie orla krikľavého v CHVÚ Horná Orava. Populačné kritériá po vyhodnotení vykazujú nepriaznivé hodnoty. Je potrebné zdôrazniť, že celková dosiahnutá hodnota sa nachádza na hornej hranici nepriaznivého stavu.

Kritéria stavu potravných biotopov vykazujú dobré hodnoty, ktoré je potrebné v ďalšom období udržiavať, s čím súvisí vyvíjať aktivity na podporu extenzívneho chovu oviec a hovädzieho dobytku, správne obhospodarovanie kosných lúk a dokončiť ošetrovanie stĺpov 22 kV elektrických vedení v celom CHVÚ. Z hrozieb pre potravné a migračné biotopy pozornosť je potrebné upriamiť najmä na opustenie poľnohospodárskej pôdy, likvidáciu mokradí a záber poľnohospodárskej pôdy výstavbou infraštruktúry.

I napriek dosiahnutej celkovej hodnote nepriaznivému stavu populácie orla krikľavého je potrebné poznamenať, že nepriaznivý stav hniezdných biotopov orla krikľavého, zapríčinený nevhodnou lesohospodárskou činnosťou vrátane uplatňovania nevhodných hospodárskych spôsobov a výraznej intenzifikácie náhodných ťažieb vedúcej k deštrukcii vhodných hniezdných biotopov a permanentnému rušeniu na hniezdiskách, je veľmi znepokojujúci. Pri takomto pokračujúcom trende môžeme v najbližších rokoch očakávať, že súčasný počet párov orla krikľavého v CHVÚ bude klesať. Je nevyhnutné vziať na vedomie skutočnosť, že populácia orla krikľavého, ako vrcholového predátora a dlhovekého živočicha reaguje na negatívne zmeny prebiehajúce v jeho prostredí s určitým časovým oneskorením trvajúcim aj niekoľko rokov, preto v súčasnosti nadmieru intenzívna lesohospodárska činnosť, je varovným signálom pre populáciu, ktorý treba začať zodpovedne riešiť už teraz.

1.6.3.1.7. Definovanie priaznivého stavu bociana bieleho (*Ciconia ciconia*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hlavnými biotopmi bociana bieleho sú intravilány obcí s prilahlou poľnohospodárskou krajinou s rôznymi typmi mokradí (Danko et al. 2002, Polák a Saxa 2005). Menej zalesnené časti. V regióne Hornej Oravy sú bociany ako hniezdiče výlučne viazané na intravilány obcí. Neboli ani prijaté podložky ponúkané mimo zastavaného území obcí. Najväčšiu hniezdnu hustotu dosahujú bociany v povodí rieky Polhoranky, ktorej údolie je zväčša odlesnené s močiarimi a vlhkými lúkami a zvyškami rašelinísk na jej terasách. V niektorých iných častiach predstavujú potravné biotopy rôzne druhy lúk, pasienkov aj v relatívne suchších miestach.

Keďže z CHVÚ Horná Orava boli vybraté zastavané územia obcí, tento druh má v súčasnosti len 3 hniezda priamo vo vlastnom území CHVÚ: v obci Novot', v obci Rabčice a na budove bývalej colnice v Trstenej. Tieto hniezdiská sú dlhodobo obsadzované bez výraznejších fluktuácií. Pokusy o zahniezdenie v CHVÚ boli zaznamenané v obci Oravská Lesná a Beňadovo. Ďalších 23 - 25 v súčasnosti pravidelne obsadzovaných hniezd je v obciach mimo CHVÚ, tieto vtáky ale pravidelne zalietavajú za potravou do CHVÚ. Z dlhodobejšieho hľadiska (cca 25 rokov) sa bociany rozšírili aj do podhorských obcí. Celkovo sa početnosť zvyšovala do konca 90-tych rokov. V poslednom desaťročí sa početnosť obsadených hniezd mierne znížila. V niektorých prípadoch došlo k opusteniu hniezdných lokalít zmenou podmienok v bezprostrednom okolí hniezd (výstavba nových budov resp. prestavba alebo zbúranie existujúcich objektov), v niektorých prípadoch dôvody opustenie hniezd sú nejasné.

Definovanie stavu druhu bocian biely (*Ciconia ciconia*)

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie / populačná hustota	V CHVÚ a bezprostrednom okolí (do 2 km) hniezdi viac ako 30 párov za obdobie 5 rokov.	V CHVÚ a v bezprostrednom okolí (do 2 km) hniezdi 20-30 párov za obdobie 5 rokov	V CHVÚ a bezprostrednom okolí (do 2 km) hniezdi menej ako 20 párov za obdobie 5 rokov
	1.2. Populačný trend	Populácia v CHVÚ a bezprostrednom okolí (do 2 km) za obdobie 5 rokov rastie o viac ako 20 %	Populácia v CHVÚ a bezprostrednom okolí (do 2 km) za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše v rozsahu 20 %	Populácia v CHVÚ a bezprostrednom okolí (do 2 km) za obdobie 5 rokov klesá o viac ako 20 %.
	1.3. Veľkosť areálu	Vo viac ako 90 % obcí v CHVÚ alebo v bezprostrednom okolí existuje obsadené aspoň jedno hniezdo počas obdobia 5 rokov	V 70-90 % obcí v CHVÚ alebo v bezprostrednom okolí existuje obsadené aspoň jedno hniezdo počas obdobia 5 rokov	V menej ako 70 % obcí v CHVÚ alebo v bezprostrednom okolí existuje obsadené aspoň jedno hniezdo počas obdobia 5 rokov

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	1.4. Areálový trend	Areál populácie v CHVÚ a bezprostrednom okolí do 2 km za obdobie 5 rokov rastie o vyše 20 %	Areál populácie v CHVÚ a bezprostrednom okolí do 2 km za obdobie 5 rokov je stabilný alebo kolíše v rozsahu do 20 %	Areál populácie v CHVÚ a bezprostrednom okolí do 2 km za obdobie 5 rokov klesá o vyše 20 %
	1.5. Hniezdna úspešnosť	Priemerne viac ako 2 vyvedené mláďatá z obsadených hniezd za rok (hodnotiace obdobie 5 rokov)	Priemerne 1-2 vyvedených mláďat z obsadených hniezd za rok (hodnotiace obdobie 5 rokov)	Priemerne menej ako 1 vyvedené mláďa z obsadených hniezd za rok (hodnotiace obdobie 5 rokov)
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Počet hniezd a vhodných hniezdných príležitostí stúpa v dôsledku cielenej ľudskej činnosti za obdobie 5 rokov	Počet aktívnych hniezd a vhodných hniezdných príležitostí (podložiek) je stabilný za obdobie 5 rokov	Počet aktívnych hniezd a hniezdných príležitostí klesá v dôsledku ľudských zásahov za obdobie 5 rokov
	2.2. Potravný biotop	Rozsah vlhkých lúk, močiarov alebo rašelinísk je minimálne stabilný v okolí viac ako 75 % hniezd	Rozsah vlhkých lúk, močiarov alebo rašelinísk je minimálne stabilný v okolí 50- 75 % hniezd	Rozsah vlhkých lúk, močiarov alebo rašelinísk je minimálne stabilný alebo rastie v okolí menej ako 50 % hniezd
	2.3. Migračné biotopy	Výmera trávnatých porastov v CHVÚ rastie o viac ako 5 % za obdobie 5 rokov	Výmera trávnatých porastov v CHVÚ kolíše v rozsahu 5 % za obdobie 5 rokov	Výmera trávnatých porastov v CHVÚ klesá o viac ako 5% za obdobie 5 rokov
Ohrozenia	3.1. Populácia	Zámerné zhadzovanie hniezd bez adekvátnych náhrad alebo prenasledovanie nie je zistené za obdobie 5 rokov	Zámerné zhadzovanie hniezd bez adekvátnych náhrad je ojedinelé (do 3 prípadov) za obdobie 5 rokov	Existuje zámerné zhadzovania bez adekvátnej náhrady vo viac ako 3 prípadoch za 5 rokov
	3.2. Hniezdny biotop	Všetky problematické hniezda sú uspokojivo vyriešené (prekládky, podložky), ponúkajú sa nové hniezdne príležitosti (umelé hniezdne podložky a pod.) za obdobie za obdobie 5 rokov	Problematické hniezda sú postupne uspokojivo riešené, počet hniezdných príležitostí je stabilný za obdobie za obdobie 5 rokov	Problematické hniezda (napr. na el. vedení, pri rekonštrukcii budov) nie sú riešené, počet hniezdných príležitostí klesá za obdobie 5 rokov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. veľkosť areálu	2	3	6

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
	1.4. Areálový trend	2	3	6
	1.5. Hniezdna úspešnosť	2	3	6
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	1	3	3
	2.3. Migračné biotopy	2	2	4
Ohrozenia	3.1. Populácia	3	2	6
	3.2. Hniezdny biotop	2	3	6
Možný počet bodov				84
Dosiahnuté body				55

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 65 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	65%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh bocian biely (*Ciconia ciconia*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerného s hodnotou 65 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2002 – 2013, s presným sledovaním stavu obsadenosti hniezd, počtu vyletených mláďat (SOS/BirdLife Slovensko 2013) a odhadom rušivých a iných faktorov.

Bociany biele sú pomerne v dobrom stave v CHVÚ a okolí. Oproti minulým obdobiam však stavy nestúpajú a niektoré hniezda boli opustené (napr. Sihelné, Breza, Klin, Námestovo, trstená), alebo je úspešnosť hniezdenia dlhodobo nízka. Niektoré hniezda boli zasiahnuté aj blízkou výstavbou rodinných domov a aj v prípade že hniezdo zostalo zachované, blízkosť stavby pravdepodobne mala negatívny vplyv na obsadenosť hniezd. Vážnym problémom je zánik potravných biotopov. Je to všeobecný úbytok lúk, pasienkov v dôsledku výstavby (napr. rodinných domov, infraštruktúry), zmenou ich využívania, napr. na ornú pôdu a podobne. Veľmi významný negatívny vplyv má zánik mokradí najmä zasypávaním, lokálnym odvodnením, úpravou tokov a podobne. Tento trend je dlhodobý a svojim rozsahom závažný.

1.6.3.1.8. Definovanie priaznivého stavu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Horná Orava

Početnosť bociana čierneho (*Ciconia nigra*) bola v čase vymedzovania CHVÚ Horná Orava odhadnutá na 44 párov (Rybanič et al. 2003). V tomto období druh obýval fragmenty starších lesných porastov (Danko et al. 2002, Demko 1992, 1995, Karaska 1993 a Ridzoň 2001, 2006). Tak isto sa nachádzal vo vyššej početnosti aj na území v oblasti Oravskej priehrady v Oravskej kotline (čo bolo dôvodom vymedzenie VVÚ v tejto oblasti už v r. 2000). Výskyt bociana v týchto biotopoch bol potvrdený na Hornej Orave aj aktuálnym monitoringom realizovaným v rámci ŠF Vtáky Štátnou ochranou prírody SR a monitoringom SOS/BirdLife Slovensko v rokoch 2010 – 2013 (SOS/BirdLife Slovensko 2013, www.vtaky.sk). V oblasti Oravskej kotliny však početnosť výrazne poklesla. Vo väčšine európskych krajín s výnimkou pobaltských republík pritom početnosť rastie alebo je stabilná (BirdLife 2004). Dôvody poklesu v Oravskej kotline zatiaľ nie sú veľmi jasné (Karaska in litt.). Jedným z dôvodov poklesu môže byť fragmentácia porastov, avšak na druhej strane druh ostal hniezdiť aj v iných oblastiach Hornej Oravy, ktoré sú rovnako fragmentované holorubmi ako územie Oravskej kotliny. Ďalším z faktorov môže byť zmena v prítomnosti viacerých druhov v území, ktoré obsadili rovnaké hniezdne teritória ako v minulosti obsadzovali bociany čierne (napríklad orliak morský). Z okolitých krajín (napr. Lotyšsko, Maďarsko a Nemecko) sú známe antagonistické vzťahy medzi bocianom čiernym a orliakom morským a prítomnosť tohto druhu mohla viesť k dislokácii hniezdných teritórií v kombinácii s inými faktormi, hlavne fragmentácia a odstraňovanie zostarných porastov (Danko et al. 2002).

Vzhľadom k rozsahu monitoringu, ktorý bol realizovaný v rámci projektu ŠF Vtáky, ako aj ďalších dostupných údajov (literárnych, nepublikovaných), tak isto aj použitím doplnkového monitoringu priameho dohľadávania hniezd je populácia bociana čierneho v CHVÚ Horná Orava zmapovaná na vynikajúcej úrovni. Veľkosť populácie v CHVÚ Horná Orava bola odhadnutá na 35 – 45 párov (Karaska in litt.).

Definovanie stavu druhu v CHVÚ Horná Orava

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Populácia má 41 a viac obsadených teritórií	Populácia má 21 – 40 obsadených teritórií	Populácia má 20 a menej obsadených teritórií
	1.3. Populačný trend	Populácia má v období 5 rokov dlhodobý rastúci trend o vyše 20 %	Populácia je v období 5 rokov stabilná, alebo kolíše ($\pm 20\%$)	Populácia v období 5 rokov má klesajúci trend o vyše 20 %
	1.4. Areálový trend	Areál má dlhodobý rastúci trend (viac ako 20 %)	Areál je stabilný, alebo kolíše ($\pm 20\%$)	Areál má dlhodobý klesajúci trend (o viac ako 20 %)

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Výmera lesov nad 80 r. veku je vyše 40 % z LPF v CHVÚ, ich distribúcia je rovnomerná, mladiny tvoria do 20 % porastov	Výmera lesov nad 80 r. veku je 20 – 40 % z LPF v CHVÚ, ich distribúcia je ostrovčekovitá a rovnomerne rozptýlená v území, mladiny tvoria 20 – 60 % porastov	Výmera lesov nad 80 r. veku je pod 20 % z LPF v CHVÚ, vyskytujú sa nerovnomerne, mladiny tvoria nad 60 % porastov
	2.2. Potravný biotop	Plocha lovísk s dostatkom zarybnených vhodných vodných tokov a mokradí narastá o viac ako 10 % za posledných 10 rokov, resp. podiel vodných plôch dosahuje vyše 3 % rozlohy CHVÚ	Plocha lovísk s dostatkom zarybnených vhodných vodných tokov a mokradí je stabilná ($\pm 10\%$) za posledných 10 rokov, resp. podiel vodných plôch dosahuje 1 – 3 % rozlohy CHVÚ	Plocha lovísk s dostatkom zarybnených vhodných vodných tokov a mokradí klesá o viac ako 10 % za posledných 10 rokov, resp. podiel vodných plôch dosahuje menej ako 1 % rozlohy CHVÚ
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie a translokácie	Miera znečistenia a vyrušovania na lokalitách mokradí klesá o viac ako 10 % za posledných 5 rokov	Miera znečistenia a vyrušovania na lokalitách mokradí je stabilná ($\pm 10\%$) za posledných 5 rokov	Miera znečistenia a vyrušovania na lokalitách mokradí narastá o viac ako 10 % za posledných 5 rokov
ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (vyrušovanie)	Žiadny prípad zmareného hniezdenia v dôsledku lesohospodárskych prác alebo vyrušovania (turistika a pod.)	Počet prípadov zmareného hniezdenia v dôsledku lesohospodárskych prác alebo vyrušovania (turistika a pod.) 1 až 3 za rok	Počet prípadov zmareného hniezdenia v dôsledku lesohospodárskych prác alebo vyrušovania (turistika a pod.) 4 a viac za rok
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	Podiel starých porastov (nad 80 r. veku) rastie o viac ako 5 % za posledných 10 rokov	Podiel starých porastov (nad 80 r. veku) sa nemení ($\pm 5\%$) za posledných 10 rokov	Podiel starých porastov (nad 80 r. veku) a výstavkov klesá o viac ako 5 % za posledných 10 rokov
	3.3. Stupeň ohrozenia potravného biotopu	Znečistenie a degradácia mokradí má klesajúci trend o viac ako 10 % za posledných 10 rokov (mokrade sa revitalizujú)	Znečistenie a degradácia mokradí je stabilná ($\pm 10\%$) za posledných 10 rokov	Znečistenie a degradácia mokradí má stúpajúci trend o viac ako 10 % za posledných 10 rokov
	3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu			

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	2	2	4
	populačný trend	2	3	6
	areálový trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	2	3	6

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
O	potravný biotop	3	3	9
	migračný a translokačný biotop	2	1	2
	Druh	2	3	6
	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	2	3	6
	migračný biotop	2	1	2
	Dosiahnutá hodnota spolu:			49
	Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):			72

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	68 %	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh bocian čierny (*Ciconia nigra*) v území CHVÚ Horná Orava v celkovom hodnotení zaradený do stavu B (priemerný) s hodnotou 68 %.

V hodnotení hniezdného a potravných biotopov udávame priaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava z nasledovných dôvodov:

- Celková veľkosť populácie bola zistená na úrovni 35 – 45 párov, priemerná hodnota teda 40 párov a teda pod limitom pre zaradenie do stavu A, preto je toto kritérium hodnotené stavom B (2 body);
- Populácia bociana čierneho oproti roku 2003 síce poklesla, avšak pokles predstavuje len 4 páry (t.j. 9 %) a nedosahuje tak limit poklesu 20 % potrebný pre zaradeniu tohto kritéria do stavu C;
- Vzhľadom k tomu, že areál má dlhodobý klesajúci trend a bocian čierny už opustil viaceré vhodné lokality z Oravskej kotliny a neobsadzovanie lokalít pokračuje, je kritérium areálového trendu hodnotené stavom C (1 bod);
- Kritérium hniezdného biotopu je hodnotené stavom B (2 body), keďže podiel lesných porastov s vekom nad 80 rokov, v súčasnosti dosahuje v CHVÚ 28 % (podľa <http://gis.nlc.sk/org/lgis/>) a tieto staršie porasty sú rovnomerne rozptýlené po celom CHVÚ;
- Kritérium potravného biotopu je hodnotené stavom A (3 body). Hoci sa stav rozsahu mokradí a potenciálnych lovísk nemení (teda kritérium podľa tohto by malo byť klasifikované ako B), avšak celkový rozsah vodných plôch a mokradí, aj lovísk, t.j. potenciálnych lovísk je jedným z najvyšších na Slovensku a dosahuje 4 % v celom CHVÚ, teda nad limitom pre zaradenie do stavu A;

- Kritérium biotopov dôležitých počas migrácie a translokácie je hodnotené stavom B (2 body), keďže miera znečistenia a vyrušovania za posledných 10 rokov na lokalitách mokradí (zastávkach bocianov čiernych na ťahu) je stabilná;
- Kritérium ohrozenia druhu je hodnotené stavom B (2 body), keďže v dôsledku lesohospodárskych prác a vyrušovania (napríklad aj fotografmi) dochádza len sporadicky k zmareniu hniezdenia. Tento počet však nie je vysoký a nedosahuje 4 páry ročne (t.j. 10 % populácie);
- Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu je hodnotený stavom B (2 body), keďže podiel starých lesných porastov nad 80 r. sa v CHVÚ Horná Orava (i keď existuje riziko jeho vážneho zhoršenia vzhľadom ku rozpadu a intenzívnej ťažbe porastov pri Trstenej, Bobrove, Zubrohlave a Oravskej Polhore). Na väčšine územia sa zatiaľ nemení a nedosahuje tak nepriaznivé stavy ako napríklad v CHKO Kysuce, kde dochádza k veľkoplošným holorubom v dôsledku opatrení na zabránenie šírenia podkôrneho hmyzu;
- Stupeň ohrozenia potravného a migračného biotopu je hodnotený stavom B (2 body), keďže znečistenie a degradácia mokradí v území je pravdepodobne stabilná. Je predpoklad zlepšenia tohto kritéria v strednodobom horizonte v dôsledku budovania kanalizačných zberačov.

1.6.3.1.9. Definovanie priaznivého stavu včelára lesného (*Pernis apivorus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

V CHVÚ Horná Orava sa včelár lesný vyskytuje roztrúsene v lesných komplexoch od 600 m n. m. do cca 1000 m n. m. Obýva celé CHVÚ vo vhodnom prostredí. Ako hniezdič sa predpokladá v orografických celkoch Oravské Beskydy, Podbeskydská vrchovina, Podbeskydská brázda, Oravská Magura a Oravská kotlina. Vyskytuje sa najmä v mozaikovitej krajine s množstvom lúk a pasienkov s rozptýlenou zeleňou s dostatkom blanokrídleho hmyzu. Z hľadiska dostupnosti potravy má optimálne podmienky v Podbeskydskej vrchovine, okrajových nižších častiach Oravských Beskýd (najmä Polhoranská vrchovina) a okrajových častiach Oravskej Magury. Jeho hniezdenie je na niektorých miestach pravdepodobné aj v rozsiahlych podmáčaných lesoch Oravskej kotliny (Osadská, Za Jelešňou, Surdíky a Hladovské Bory). Naopak hniezdenie sa nepredpokladá v najvyšších častiach územia obvykle so súvislými smrekovými lesmi (najvyššie časti Oravskej Magury v masíve Paráča, Oravských Beskýd v masíve Babej hory a Pilska). Pre možnú zámenu s myšiakom hôrnym uniká často pozornosti, čo sa prejavuje aj na podhodnocovaní jeho abundancie. Početnosť druhu je odhadnutá na 20 - 40 párov s predpokladaným stabilným stavom. Celkove je o tomto druhu pre jeho utajený a nenápadný spôsob života z CHVÚ Horná Orava málo relevantných údajov.

Definovanie stavu včelára lesného (*Pernis apivorus*):

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	v CHVÚ je obsadených minimálne 30 hniezdných okrskov	v CHVÚ je obsadených 10 - 30 hniezdných okrskov	v CHVÚ je obsadených do 10 hniezdných okrskov
	1.2. Populačný trend	početnosť za 5 rokov vzrástla o vyše 20 %	početnosť je za 5 rokov stabilná (alebo na úrovni prirodzenej fluktuácie ± 20 %)	početnosť za 5 rokov zmenšila o vyše 20 %
	1.3. Areálový trend	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov nestúpila o viac ako 10 % z ich rozlohy	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov stúpila o 15 - 20 % z ich rozlohy	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov nestúpila o viac ako 20 % z ich rozlohy
biotop	2.1. Hniezdny biotop	výmera lesných porastov nad 80 rokov je minimálne 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území mozaikovité	výmera lesných porastov nad 80 rokov je 10 - 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území nerovnomerné	výmera lesných porastov nad 80 rokov je pod 10 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území nerovnomerné
	2.2. Potravný biotop	výmera TTP je viac ako 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	výmera TTP je 70 - 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	výmera TTP je maximálne 70 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
	2.3. Migračný biotop	výmera TTP je viac ako 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	výmera TTP je 70 - 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	výmera TTP je maximálne 70 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Vyrušovanie na hniezdiskách	za 5 rokov nebolo zaznamenané porušenie ochranných pásiem okolo hniezd v hniezdnom období	za 5 rokov bolo zaznamenaných max.5 prípadov vyrušovania počas hniezdenia ľudskými aktivitami a porušenie ochranných pásiem okolo hniezd	za 5 rokov bolo zaznamenaných viac ako 5 prípadov porušenia ochranných pásiem okolo hniezd lesohospodárskou činnosťou s prípadmi neúspešného hniezdenia z antropických príčin
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdisk	za 5 rokov je výmera lesných porastov starších ako 80 rokov stabilná (± 5 % z ich celkovej výmery)	za 5 rokov došlo k poklesu výmery lesných porastov starších ako 80 rokov maximálne o 10 % z ich celkovej výmery	za 5 rokov došlo k poklesu výmery lesných porastov starších ako 80 rokov o vyše 10 % z ich celkovej výmery
	3.3. Stupeň ohrozenia lovísk	výmera TTP za 5 rokov sa nemení (tolerancia ± 1 %) zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním do 5 % z ich celkovej výmery, na LPF a TTP sa nepoužívajú insekticídy	výmera TTP za 5 rokov poklesla zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o 2 – 10 % z ich celkovej výmery, na TTP sa používajú insekticídy nepravidelne a maximálne na 10 % výmery a na LPF sa insekticídy neaplikujú	výmera TTP za 5 rokov poklesla zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o vyše 10 % z ich celkovej výmery, opakovaná aplikácia insekticídov na TTP a LPF
	3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu	výmera TTP za 5 rokov poklesla sa nemení (tolerancia ± 1 %) zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním do 5 % z ich celkovej výmery, na LPF a TTP sa nepoužívajú insekticídy	výmera TTP za 5 rokov poklesla zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o 2 - 10 % z ich celkovej výmery, na TTP sa používajú insekticídy nepravidelne a maximálne na 10 % výmery a na LPF sa insekticídy neaplikujú	výmera TTP za 5 rokov poklesla zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o vyše 10 % z ich celkovej výmery, aplikácia insekticídov na TTP a LPF

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	3	3	9
	populačný trend	2	3	6
	areálový trend	3	2	6
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	3	9
	migračný biotop	3	1	3
O	vyrušovanie na hniezdiskách	2	2	4
	stupeň ohrozenia hniezdísk	3	2	6
	stupeň ohrozenia lovísk	3	2	6
	stupeň ohrozenia migračného biotopu	3	1	3
Dosiahnutá hodnota spolu:				58
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				66

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
88 %		

Zhodnotenie

Hodnotenie stavu druhu v CHVÚ Horná Orava bolo výrazne poznačené nedostatkom relevantných údajov. Z tohto dôvodu sme jeho stav hodnotili z nepriamych zdrojov informácií. Napríklad pre absenciu dohľadania obsadeného hniezda sme kritérium 3.1. „Vyrušovanie na hniezdiskách“ hodnotili nepriamo na základe situácie u ekologicky príbuzného druhu myšiaka hôrneho, pri ktorom predpokladáme rovnakú citlivosť na antropické vplyvy hlavne počas hniezdenia. Z tohto dôvodu možno zistený priaznivý stav v kategórii „dobrý“ pokladať len za orientačný a druhu je potrebné v budúcnosti venovať zvýšenú pozornosť (napr. dohľadávanie hniezd, faunistický a ekologický výskum apod.).

1.6.3.1.10. Definovanie priaznivého stavu rybára riečneho (*Sterna hirundo*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu

V rámci CHVÚ Horná Orava hniezdi druh na vodnom diele Oravská priehrada, predovšetkým na Vtáčom ostrove pri Námestove. Ojedinele, pri poklese vodnej hladiny, hniezdi aj na iných miestach, ale hniezda bývajú často vyplavené pri zvýšení vodnej hladiny. Vtáčí ostrov na Oravskej priehrade má rozlohu približne 2 ha a pri nízkom stave vody býva úzkou šijou spojený s vedľajším, väčším, Slanickým ostrovom. Približne polovica hniezdného ostrova bola pre nepravidelný a nedostatočný manažment zarastená náletovými drevinami. Pravidelný manažment sa realizuje od roku 2011. Pôvodne bol celý ostrov zalesnený, ale v polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia došlo k jeho celoplošnému odlesneniu. Následne tu vznikla stála kolónia čajkovitých vtákov. Rybáre riečne hniezdia v CHVÚ Horná Orava v zmiešanej kolónii s čajkami smejivými a čajkami bielo hlavými, bez možnosti vytvoriť separované kolónie. Rybáre začínajú hniezdiť neskôr ako čajky, obsadzujú menej zarastené časti po obode ostrova s nízkou vegetáciou, na náplavoch alebo obnaženom štrkovom povrchu. Hniezdna úspešnosť druhu je pomerne nízka, straty spôsobujú čajky bielo hlavé predáciou mláďat, vyrušovanie a vyplavenia hniezd pri vysokej vodnej hladine. V roku 2009 hniezdilo v území 35 párov, v roku 2010 hniezdilo 5 párov, v roku 2011 hniezdilo 10 párov, v roku 2012 hniezdilo 15 párov a v roku 2013 hniezdilo 10 párov rybárov. Potravné biotopy druhu sa nachádzajú priamo na vodnom diele. Korisť tvoria predovšetkým malé rybky. Pri migrácii sa rybáre riečne sústreďujú na Oravskej priehrade.

Definovanie stavu druhu rybár riečny (*Sterna hirundo*)

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
populácia	1.1. veľkosť a hustota populácie	v CHVÚ hniezdi minimálne 30 párov za obdobie posledných 5 rokov	v CHVÚ hniezdi 20 - 30 párov za obdobie posledných 5 rokov	v CHVÚ hniezdi maximálne 20 párov za obdobie posledných 5 rokov
	1.2. populačný trend	populácia má za posledných 5 rokov rastúci trend	populácia je v priebehu posledných 5 rokov stabilná, prípadne mierne kolíše ($\pm 20\%$)	populácia má za posledných 5 rokov klesajúci trend
	1.3. areálový trend	veľkosť plochy obsadenej rybármi na hniezdnom ostrove sa za posledných 5 rokov sa zväčšuje	veľkosť plochy obsadenej rybármi na hniezdnom ostrove je posledných 5 rokov stabilná alebo kolíše ($\pm 30\%$)	veľkosť plochy obsadenej rybármi na hniezdnom ostrove za posledných 5 rokov sa zmenšuje o viac ako 30%
biotop	2.1. hniezdny biotop	celý hniezdny ostrov je vhodne manažovaný odstraňovaním vegetácie, s nízkou a riedkou vegetáciou	minimálne 50% plochy ostrova je vhodne manažovanej odstraňovaním vegetácie s nízkou a riedkou vegetáciou	menej ako 50% plochy hniezdného ostrova je vhodne manažovanej odstraňovaním vegetácie

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
	2.2. potravný biotop	v blízkosti hniezdisk sú dostatočné potravné biotopy (do 3 km nachádza dostatok potravy) stojatých aj tečúcich vôd s dostatkom malých rybiek	v blízkosti hniezdisk sú čiastočne obmedzené potravné biotopy (do 3 km nenachádza dostatok potravy) stojatých aj tečúcich vôd s dostatkom malých rybiek	v blízkosti hniezdisk sa nenachádzajú dostatočné potravné biotopy (do 3 km nenachádza potravu a musí loviť na vzdialenejších loviskách) stojatých aj tečúcich vôd s dostatkom malých rybiek
ohrozenia	3.1. stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Počas hniezdného obdobia nedochádza k žiadnym rušivým vplyvom na hniezdisku, vstup do kolónie je eliminovaný, monitoring je uskutočňovaný z bezpečnej vzdialenosti, bez priameho vstupu do kolónie	Počas hniezdného obdobia dochádza k miernemu vyrušovaniu pri športovom rybolove, vodných športoch a rekreácii bez priameho ohrozovania hniezd, ako napríklad rybolov a rekreácia počas hniezdného obdobia v tesnej blízkosti ostrova alebo priamo v kolónii	Počas hniezdného obdobia dochádza k výrazným rušivým vplyvom, hniezdna kolónia je opakovane vyrušovaná pri športovom rybolove, vodných športoch a rekreácii
	3.2. stupeň ohrozenia druhu predáciou a medzidruhovou interakciou	rybáre majú dostatok miesta na hniezdenie a nie sú vytláčané čajkami smejivými, na ostrove nehniezdia čajky bielohlavé alebo hniezdia v dostatočnej vzdialenosti (30 metrov), aby nedochádzalo k predácii mláďat rybárov	hniezdny ostrov je obsadený čajkami smejivými, znižuje sa hniezdna úspešnosť rybárov riečnych, na ostrove hniezdia čajky bielohlavé, v malej miere dochádza k predácii mláďat rybárov	hniezdny ostrov je husto obsadený čajkami smejivými, na ostrove hniezdia v tesnej blízkosti rybárov čajky bielohlavé, dochádza k predácii mláďat rybárov
	3.3. stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	hniezdny ostrov nie je ohrozený nedostatočným manažmentom, hniezdny biotop rybárov nie ohrozený zaplavením pri vysokom stave vody v Oravskej priehrade	menej ako 50 % plochy ostrova je ohrozeného nedostatočným manažmentom menej ako 50% hniezdného biotopu druhu je ohrozený zaplavením pri vysokom stave vody raz za obdobie 5 rokov	Viac ako 50 % plochy hniezdného ostrova je ohrozeného nedostatočným manažmentom, viac ako 50% hniezdného biotopu druhu je ohrozených zaplavením pri vysokom stave vody, raz za obdobie 5 rokov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť a hustota populácie	1	3	3
	populačný trend	1	3	3
	areálový trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	3	9
O	stupeň ohrozenia druhu	2	3	6
	stupeň ohrozenia druhu predáciou	1	3	3
	stupeň ohrozenia biotopu	1	3	3
Dosiahnutá hodnota spolu:				35
Maximálna možná hodnota ($\sum$ váh $\times$ 3):				69

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 51%

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		51%

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh rybár riečny (*Sterna hirundo*) zaradený v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu **C** s hodnotou 51 %. Udržanie hniezdnej populácie rybára riečného je podmienené pravidelným intenzívnym manažmentom hniezdného biotopu, na ktorom je tento druh závislý. Do roku 2011 bol takýto manažment vykonávaný nepravidelne alebo v nedostatočnom rozsahu. Porasty náletových drevín zaberali polovicu rozlohy ostrova a zmenšovali plochu vhodného hniezdného biotopu nielen rybárov riečnych, ale aj početnej populácie čajok smeživých a bielo hlavých, ktoré následne vytlačali rybáre, prípadne predovali mláďatá rybárov. Pri absencii vhodného manažmentu sa dá v budúcnosti očakávať ďalší pokles hniezdnej populácie rybárov riečnych v území. V rámci CHVÚ Horná Orava dochádza k vyrušovaniu vtákov športovými rybármi a rekreantmi, ktorí vstupujú na ostrov alebo sa pohybujú v jeho tesnom okolí. Pokles hniezdnej populácie rybárov riečnych by v budúcnosti mohlo spôsobiť zintenzívnenie vyrušovania v súvislosti so športovým rybolovom a rekreáciou. Hladina vody v Oravskej priehrade kolíše až o niekoľko metrov. Takéto zvýšenie hladiny spolu s veterným počasím má devastujúce účinky na nižšie umiestnené hniezda rybárov riečnych na ostrove.

1.6.3.1.11. *Definovanie priaznivého stavu kalužiaka červenonohého (Tringa totanus) v Chránenom vtáčom území Horná Orava*

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hniezdny výskyt kalužiaka červenonohého je viazaný na Oravskú kotlinu v súčasnosti takmer výlučne na zátopovú oblasť Oravskej priehrady. Hniezdia najmä na severných brehoch Oravskej priehrady (najmä záliv Michal'ovka, Zubrohľavský záliv od starého ramena Polhoranky až po ústie Bobrovca, Kráľoviny, Osadská, ústie Čiernej Oravy, nábrežie pod Námestovom). Ich početnosť je však vo veľkej miere ovplyvnená výškou hladiny Oravskej priehrady. Najvyššiu početnosť dosahujú pri nízkych hladinách kedy sa obnažia široké bahnité alebo trávnaté brehy, polostrovy a ostrovy. Pravidelnou hniezdnou lokalitou je aj Vtáčí ostrov, v prípade nižšej hladiny aj spojnica medzi Vtáčím a Slanickým ostrovom. Celková početnosť v CHVÚ je odhadovaná na 4 – 15 párov s veľkými fluktuáciami v závislosti od výšky vodnej hladiny.

V minulosti sa predpokladalo hniezdenie aj na zaplavovaných a podmáčaných pasienkoch a poľných mlákach v Bobrove pri Kozákovke, v súčasnosti však toto hniezdisko zaniklo v dôsledku prechodu na kosné lúky, obnovu odvodnenia a rozoranie časti lokality.

Kalužiaky červenonohé sa ako hniezdiče v malom počte (1-2 páry) vyskytovali alebo vyskytujú aj mimo ale v bezprostrednej blízkosti CHVÚ Horná Orava. V minulosti na ruderalnej štrkovej lúke pod obcou Klin (pri rieke Polhoranka) a v súčasnosti na trávinatej ploche s malými mokraďami (mlákami) v areáli závodu PUNCH v Námestove.

Hlavné biotopy výskytu v CHVÚ Horná Orava:

Hlavný biotop predstavujú brehy Oravskej priehrady, kde obsadzujú širšie brehy často bahnité len so sporadickou kratšou bylinnou vegetáciou, často prestúpenou menšími vodnými alebo bahňitými plôškami. Snažia sa vyhýbať miestam s krovitou alebo stromovou vegetáciou. V prípade nedostatku biotopov vplyvom zvýšenej vodnej hladiny, alebo zarastením Vtáčieho ostrova využívajú aj okraje krovinných zárastov. Biotopy na Vtáčom ostrove predstavujú prevažne vyššie bylinné zárasty, nižšia alebo sporadická vegetácia je tu len ostrovčekovite a po okrajoch ostrova. V súvislosti s vykonávaným manažmentom možno očakávať zlepšenie podmienok aj pre tento druh. V čase nízkych hladín priehrady využívali kalužiaky v hniezdnom období aj bahnité a rašelinné ostrovy a polostrovy, prípadne aj štrkové kopy na hranici s CHVÚ pri Námestove. Nízkostrávnaté podmáčané pasienky alebo trávnaté plochy už ako vhodné biotopy pre tento druh v CHVÚ Horná Orava zmizli. Nedostatočnou náhradou by mohli byť poľné mláky na ornej pôde.

Definovanie stavu *Tringa totanus*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	v CHVÚ hniezdi vyše 12 párov	v CHVÚ hniezdi 7 - 12 párov	v CHVÚ hniezdi do 7 párov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov mierne rastie o vyše 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše do +20 %	Populácia za obdobie 5 rokov klesá o vyše 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 5 každoročne obsadených hniezdných lokalít počas obdobia 5 rokov	3-5 každoročne obsadených hniezdných lokalít počas obdobia 5 rokov	Menej ako 3 každoročne obsadené hniezdné lokality počas obdobia 5 rokov
	1.4. Areálový trend	Počet obsadených hniezdných lokalít stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít je stabilný s osciláciou ± 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít klesá o vyše 20 % za obdobie 5 rokov
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	Hladina Oravskej priehrady počas hniezdného obdobia nestúpa o viac ako 20cm, kóta hladiny je pod 590 m.n.m., existuje aspoň jedna hniezdna lokalita mimo Oravskej priehrady	Hladina Oravskej priehrady počas hniezdného obdobia nestúpa alebo výkyvy výšky hladiny do 50 cm, kóta hladiny je pod 595 m.	Hladina Oravskej priehrady je počas hniezdného obdobia (1.4. -30.6.) vysoká nad kótu 595m.n. m, výkyvy výšky hladiny sú nad 50cm, alebo lokality sú viac ako 2 roky suché, zarastajúce náletom vyšších bylín a krovín
	2.2. Potravný biotop	Ako pri hniezdnom biotope počas obdobia hniezdenia a ako pri migračnom biotope počas obdobia migrácií.	Ako pri hniezdnom biotope počas obdobia hniezdenia a ako pri migračnom biotope počas obdobia migrácií.	Ako pri hniezdnom biotope počas obdobia hniezdenia a ako pri migračnom biotope počas obdobia migrácií.
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Počas migračného obdobia 1.7. až 1.10. je výška hladiny Oravskej priehrady minimálne 40 dní pod kótou 590 m.n.m. (medián za 5 rokov)	Počas migračného obdobia 1.7. až 1.10. je výška hladiny aspoň 20 - 40 dní pod kótou 590 m.n.m. (medián za 5 rokov)	Počas migračného obdobia 1.7. až 1.10. je výška hladiny menej ako 20 dní pod kótou 590 m.n.m. (medián za 5 rokov)
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu	Hniezdne lokality sú bez vyrušovania, alebo len so sporadickým vyrušovaním (menej ako 2 týždne)	Väčšina hniezdných lokalít je bez viacnásobného vyrušovania, alebo je vyrušovanie len sporadické (2-6 týždne a zároveň max 2x denne)	Na väčšine hniezdných lokalít počas hniezdného obdobia (1.4. – 30.6.) dochádza k viacnásobnému vyrušovaniu (každý deň, viac ako 2 denne) v

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
3.2. Ohrozenie hniezdnych biotopov	Na hniezdnych lokalitách je vhodný vodný režim a stav biotopu umožňujúci vyhniesdenie takmer všetkých párov	Na hniezdnych lokalitách je vhodný vodný režim a stav biotopu umožňujúci vyhniesdenie väčšiny párov	Na viac ako polovici hniezdnych lokalít nie je vhodný vodný režim* a stav biotopu neumožňujúci vyhniesdenie väčšiny párov

* **Vhodný vodný režim** – zatopenie lokalít mimo hniezdného a migračného obdobia, pokles vodnej hladiny na stanovené kóty hladiny do začiatku hniezdného obdobia a počas migrácií

Vyhodnotenie súčasného stavu (body) :

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	6
	1.4. Areálový trend	1	2	2
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3. Migračný biotop	2	2	4
Ohrozenia	3.1. Ohrozenie druhu	2	3	6
	3.2. Ohrozenie hniezdného biotopu	2	3	6
Možný počet bodov				69
Dosiahnuté body				35

Body v rozsahu 1, 2, 3

Váhu parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		47 %

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*) zaradený v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 47 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2002 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdnom období so správaním nasvedčujúcim hniezdeniu (tok, varovné hlasy, zdržiavanie na lokalite). Hniezda dohľadávané neboli.

V hodnotení som priradil nižšiu váhu (t.j. hodnota 2) potravnému biotopu, nakoľko kalužiaky sú značne pohyblivé a dokážu sa účinne premiestňovať pri prípadnom vyrušení alebo za zdrojom potravy v rámci lokality. Parametrom areálu bola priradená tiež nižšia hodnota nakoľko možnosti rozširovania areálu sú v značnej miere obmedzené biotopovými nárokmi druhu a nepredpokladá sa, by sa druh mohol výraznejšie šíriť v tomto CHVÚ.

Ako hlavné faktory vedúce k zaradeniu druhu do nepriaznivého stavu je vysoká rozkolísanosť početnosti a pomerne nízky počet pravidelne hniezdiacich párov. Tento stav môže byť krátkodobo prerušený náhlým zvýšením počtu párov aj na nových lokalitách pri náhodnom vhodnom vodnom režime Oravskej priehrady. Väčšinu sledovaného obdobia však prevažovala buď vysoká hladina alebo silné oscilácie výšky hladiny v období hniezdenia. Významným faktorom pozitívne ovplyvňujúci najmä stav hniezdných lokalít je manažment Vtáčieho ostrova, ktoré je stabilným pravidelným hniezdiskom 1-2 párov. Ďalší faktor predstavujúci priame ohrozenie je vyrušovanie na hniezdiskách (mimo Vtáčieho ostrova) najmä v súvislosti so športovým rybárstvom. Ako už bolo uvedené jedna lokalita mimo zátopovej oblasti Oravskej priehrady zanikla v dôsledku obnovy meliorácií, zmena pasienku na kosnú lúku a časti premenou na ornú pôdu. Pri vytvorení obdobnej lokality je pravdepodobné že by bola opäť obsadená týmto druhom o čom svedčí zahniezdenie 2 párov v trávnaťom podmáčanom poraste v areáli závodu PUNCH v Námestove.

1.6.3.1.12. Definovanie priaznivého stavu strakoša obyčajného (*Lanius collurio*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje výskyt 700 - 800 hniezdnych párov, čo predstavuje 0,78 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (65000 – 130000).

Trendy populácie v CHVÚ: mierny pokles o 20-50 %, pravdepodobne spôsobený zmenou a poškodzovaním biotopov (odstraňovanie poľných remízok a krovín)

Hustota populácie a rozptýl jedincov v CHVÚ: Priemerná hustota populácie je 0,48 párov/10 ha. Hniezdne páry sú rovnomerne rozptýlené v poľnohospodárskej krajine.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom sú polootvorené nelesné krovinovú formácie s trnitými krami a solitérne stromy v teplých a suchých polohách, extenzívne obhospodarované, opustené a zarastajúce suché pasienky, lúky, krovité medze, remízky, okraje redších listnatých lesov, staré sady, vinice, záhrady a parky. Hlavné biotopy strakošov červenochrbtých sa nachádzajú v Oravskej kotline, Podbeskydskej brázde a Podbeskydskej vrchovine. Druh sa vyhýba súvislým lesným porastom Oravských Beskyd.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím strakoša červenochrbtého sú polootvorené nelesné krovinovú formácie s trnitými krami a solitérne stromy v teplých a suchých polohách nížin, pahorkatín a podhorských oblastí. Extenzívne obhospodarované, opustené a zarastajúce suché pasienky, lúky, krovité medze, remízky, okraje redších listnatých lesov, staré sady, vinice, záhrady a parky.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 19 955,14 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy strakoša červenochrbtého sa v Chránenom vtáčom území Horná Orava vyskytujú hlavne na polootvorených nelesných krovinatých plochách, ako aj v blízkosti solitérnych stromov v centrálnej časti CHVÚ (v Podbeskydskej brázde, Podbeskydskej vrchovine ako aj Oravskej kotline).

Stav hlavných biotopov: Napriek tomu, že rozloha biotopu je dostatočne veľká a stabilná pre dlhodobé prežívanie populácie strakoša červenochrbtého, jeho kvalita sa za posledné roky zhoršila.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: Odstraňovanie krovín a solitérnych stromov, rušenie, pričom často dochádza nielen k poškodeniu, ale aj k zániku vhodných biotopov.

Definovanie stavu *Lanius collurio*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A –	B –	C –
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	V území hniezdi viac ako 700 párov	V území hniezdi 600 - 700 párov	V území hniezdi menej ako 600 párov
	1.2. Populačný trend	Za obdobie 5 rokov populácia narástla o vyše 20 %	Za obdobie 5 rokov je populácia stabilná s osciláciou ± 20 %	Za obdobie 5 rokov populácia poklesla o vyše 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Druh je rozšírený na viac ako 80 % PPF v CHVÚ	Druh je rozšírený na 50 - 80 % rozlohy PPF	Druh je rozšírený na menej ako 50 % rozlohy PPF
	1.4. Areálový trend	Hniezdny areál sa v posledných 5 rokoch zväčšuje.	Hniezdny areál je v posledných 5 rokoch stabilný, príp. s miernymi výkyvmi (do ± 20 %)	Hniezdny areál sa v posledných 5 rokoch zmenšuje
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Väčšie krovité formácie, extenzívne pasienky a lúky s dostatkom trnitých krov, zarastajúce lúky a pasienky na viac ako 50 % PPF	Menšie krovité formácie, extenzívne pasienky a lúky s menšou ponukou krov len na okrajoch lesov, remízok, medzí popri cestách	Okraje intenzívne poľnohospodársky a lesnícky využívané plochy
	2.2. Potravný biotop	Trávnatá vegetácia na vhodných biotopoch s dostatkom trnitých krov a hmyzu bez chemizácie sa vyskytujú na viac ako 50 % PPF	Trávnatá vegetácia na vhodných biotopoch s dostatkom trnitých krov a hmyzu bez chemizácie sa vyskytujú na 30-50 % PPF	Trávnatá vegetácia na vhodných biotopoch s dostatkom trnitých krov a hmyzu bez chemizácie sa vyskytujú na menej ako 30 % PPF

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A –	B –	C –
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
ohrozenie	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Počas hniezdneho obdobia nedochádza k žiadnym negatívnym antropickým vplyvom na hniezdiskách, druh nie je ohrozovaný zástrelom a odchytom	Počas hniezdneho obdobia dochádza k nevýznamným antropickým vplyvom bez úmyslu priameho ohrozovania hniezd, druh nie je ohrozovaný zástrelom a odchytom na hniezdiskách alebo loviskách	Intenzívne a úmyselné vyrušovanie na hniezdiskách s dopadom na úspešnosť hniezdenia (zástrel, odchyt)
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Hniezdne lokality bez negatívnych antropických vplyvov na stav biotopu počas celého roka	Hniezdne lokality počas hniezdneho obdobia bez negatívnych antropických vplyvov, zásahy v ostatnom období bez zásadných vplyvov na stav biotopov	Hniezdne biotopy sú výrazne ohrozované antropickou činnosťou, dochádza k likvidácii hniezdneho biotopu (napr. výrubu, vypaľovanie krovín)

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
populácia	1.1. Veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Veľkosť areálu	3	2	6
	1.4. Areálový trend	2	2	4
biotop	2.1. Hniezdny biotop	3	3	9
	2.2. Potravný biotop	3	2	6

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
ohrozenia	3.1. Ohrozenie druhu	3	1	3
	3.2. Ohrozenie hniezdneho biotopu	2	3	6
Možný počet bodov				57
Dosiahnuté body				46

Body v rozsahu 1, 2, 3.

Váha parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78%	77 – 55%	54 – 33%
80 %		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh strakoš obyčajný (*Lanius collurio*) zaradený v celkovom hodnotení do dobrého priaznivého stavu s hodnotou 80 %. Všetky stanovené kritéria boli vyhodnotené v dobrom alebo priemernom stave až na populačný trend, ktorý sa javí ako klesajúci o viac ako 20 %. Môže to byť spôsobené jednak miernym zhoršením stavu biotopov, ale aj negatívnymi vplyvmi na zimoviskách a počas migrácií.

1.6.3.1.13. Definovanie priaznivého stavu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu: *Početnosť populácie* v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje 250-300 párov, čo predstavuje 8,1 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (3000-5000). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje viac ako 1% národnej populácie.

Trendy populácie v CHVÚ: stabilná populácia s maximálnou zmenou ± 20 %.

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: Hustota populácie sa pohybuje v optimálnych biotopoch od 0,48 párov/10ha po 0,96 párov/10 ha. Jariabok hôrny je rovnomerne rozptýlený. Najväčšia hustota bola zistená v lokalite Galanky medzi Vaňovkou a Lomnou.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom sú ihličnaté, zmiešané i listnaté lesy v stredných a vyšších horských polohách. Výskyt liesky, brezy, jelše ako aj rôznych bobuľonosných kríkov predstavuje jednu zo základných charakteristík biotopu tohto vtáčieho druhu. Druh preferuje hraničné línie medzi porastami so zárastom pionierskych drevín. V CHVÚ je najpočetnejší v Podbeskydskej vrchovine, zriedkavý je v Oravskej kotline.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím jariabka hôrneho sú ihličnaté, zmiešané i listnaté lesy v stredných a vyšších horských polohách. Výskyt liesky, brezy, jelše ako aj rôznych bobuľovitých kríkov predstavuje jednu zo základných charakteristík biotopu tohto vtáčieho druhu. Druh preferuje hraničné línie medzi porastmi s porastom pionierskych drevín.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 28 053,17 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy jariabka hôrneho sa v Chránenom vtáčom území Horná Orava vyskytujú takmer po celom území, v Oravských Beskydách, Podbeskydskej vrchovine, Podbeskydskej brázde a v Oravskej Magure. Zriedkavejšie sa biotopy nachádzajú vo východnej časti CHVÚ v Oravskej kotline.

Stav hlavných biotopov: Rozloha i kvalita biotopov je z hľadiska prežívania populácie jariabka vyhovujúca a stabilná.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: irelevantné

Definovanie stavu: *Tetrastes bonasia*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie/populačná hustota	Populačná hustota - viac ako 0,5 páru/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov	Populačná hustota 0,2–0,3 páru/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov	Populačná hustota (na väčších územiach) menej ako 0,2 párov/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov
	1.2. Populačný trend za 10 rokov	Populácia stúpla o viac ako 20 %	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi (do 20 %)	Pokles populácie o viac ako 20 %
	1.3. Areálový trend za 10 rokov	Areál sa zväčšuje o viac ako 20 %	Areál je stabilný, prípadne oscilácia (do 20 %)	Areál sa znižuje o viac ako 10 %
biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 50 ha	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé na ploche 25- 50 ha	Lesné porasty s vhodnou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu nie sú celistvé a nepresahujú 25 ha
ohrozenia	3.1. Hniezdny a potravný biotop	Viac ako 90 % hniezdných a potravných biotopov ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry drevín)	75-90 % hniezdných a potravných biotopov ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry drevín)	Menej ako 75 % hniezdných a potravných biotopov ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry drevín)

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	3	3	9
	populačný trend	2	3	6
	areálový trend	2	3	6
B	hniezdny a potravný biotop	3	3	9
O	hniezdny a potravný biotop	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				36
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				45

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
80%		

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií v celkovom hodnotení je druh jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*) v území CHVÚ Horná Orava v stave A - priaznivom dobrom, s hodnotou 80 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu.

1.6.3.1.14. Definovanie priaznivého stavu pôtika kapcavého (Aegolius funereus) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje 100 – 110 párov, čo predstavuje až 20 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (400 – 600). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje viac ako 1% národnej populácie.

Trendy populácie v CHVÚ: stabilná populácia s maximálnou zmenou $\pm 20\%$.

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: Hustota populácie je 0,3 párov/100 ha. Najvyššia hustota bola zistená v Oravskej Magure (Kubínska Hoľa, Paráč). Rozptyl jedincov v území je nepravidelný, významne závislý od vhodnosti biotopov .

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Horské ihličnaté a zmiešané lesy od 600 m n.m. po hornú hranicu lesa (až 1600 m n.m.), vzácne aj bučiny so skupinami smrekov. Početnejší je v Oravskej Magure (Kubínska Hoľa, Paráč)

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím pôtika kapcavého sú horské ihličnaté a zmiešané lesy až po hornú hranicu lesa (vyššie pohoria). Vzácne sa vyskytuje aj v bučinách s úplne malými skupinami smrekov. Biotopy sa nevyskytujú v pohoriach s výlučne listnatými lesmi.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 28 053,17

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy pôtika kapcavého sa v Chránenom vtáčom území Horná Orava vyskytujú v horských ihličnatých a zmiešaných lesoch od 600 m n.m. po hornú hranicu lesa (až 1600 m n.m.). Rozsiahlejšie biotopy sú v Oravských Beskydách a v Oravskej Magure (Kubínska Hoľa, Paráč).

Stav hlavných biotopov: Rozloha biotopov je ešte pravdepodobne dostatočne veľká na prežívanie druhu, ale za posledné roky klesá. Aj kvalita biotopu sa zhoršila.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: V dôsledku vetrových a podkôrníkových kalamít sa výrazne mení charakter a štruktúra lesa, dochádza k výrubu starých porastov s hniezdnymi možnosťami pôtika kapcavého. Z dôvodu riešenia kalamitnej situácie (spracovanie kalamity) sú lesné porasty zaťažené rušením a zhoršovaním kvality biotopov pri spracovaní lesnej kalamity (pohyb, hluk, chémia, imisie atď.)

Definovanie stavu: *Aegolius funereus*

Kritériá hodnotenia		Priaznivý stav		Nepriaznivý stav
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie/populačná hustota	V rámci CHVÚ nad 110 hniezdných teritórií	V rámci CHVÚ 80-110 hniezdných teritórií	V rámci CHVÚ menej ako 80 hniezdných teritórií
	1.2. Populačný trend	V CHVÚ populačný nárast o vyše 20 % Na skúmaných plochách populačný nárast o vyše 20 %	V CHVÚ stabilný trend, mierny nárast do 20 %. Na skúmaných plochách stabilný trend, mierny nárast 1-20 %	V CHVÚ pokles o viac ako 20 %. Na skúmaných plochách pokles o viac ako 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Veľkosť areálu v CHVÚ je 30 % lesného pôdneho fondu (LPF)	Veľkosť areálu v CHVÚ je 20 % - 25 % LPF	Veľkosť areálu v CHVÚ je menej ako 20 % LPF
	1.4. Areálový trend	Rozloha smrekových a zmiešaných lesov nad 80 rokov sa nemení	Rozloha lesov nad 80 rokov sa za 5 rokov znížila o 10 %	Rozloha lesov nad 80 rokov sa za 5 rokov znížila o viac ako 10 %
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Ihličnaté alebo zmiešané lesy nad 80 rokov zaberajú minimálne 30 % z plochy lesov CHVÚ	Výskyt starých porastov vhodnej druhovej a vekovej štruktúry s dutinami po tesároch čiernych zaberá 25 % LPF	Starý lesný porast je na 20 % LPF v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Dôležité je, aby do 1 km od hniezda, resp.	Výskyt odlesnených plôch, rúbaní	Prevažujú súvislé lesné porasty, alebo

Kritériá hodnotenia		Priaznivý stav		Nepriaznivý stav
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
	2.3. Biotopy dôležité počas zimovania	v lovnom areáli boli aj otvorené plochy (lúky a rúbane) v optimálnej rozlohe 20 %.	a mladín je okolo 10 % v okruhu 1 km od hniezda	prevládajú veľké odlesnené plochy a mladiny
ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Menej ako 20 % areálu rozšírenia v CHVÚ podlieha stresovým faktorom ako je napr. ťažba, vyrušovanie, stavebné práce, lyžiarske strediská, cesty, hluk	20-30 % areálu podlieha stresovým faktorom ako je napr. ťažba, vyrušovanie, stavebné práce, lyžiarske strediská, cesty, hluk	30-50 % areálu podlieha stresovým faktorom ako je napr. ťažba, vyrušovanie, stavebné práce, lyžiarske strediská, cesty, hluk
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Podiel lesov vo veku nad 60 rokov za 5 rokov vzrástol o 5 %	Podiel lesov vo veku nad 60 rokov sa za posledných 5 rokov nemenil	Podiel lesov vo veku nad 60 rokov sa za 5 rokov zmenšil o 10 %
	3.3. Stupeň ohrozenia biotopu počas zimovania			

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	3	3	9
	areálový trend	2	3	6
B	hniezdny biotop	3	3	9
	potravný biotop	2	3	6
	biotopy zimovania	2	3	6
O	druhu	2	3	6

Kritérium	Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
hniezdneho biotopu	2	3	6
migračného a zimujúceho biotopu	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:			66
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):			90

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55%	54–33%
	73%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií v celkovom hodnotení je druh pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*) v území CHVÚ Horná Orava v stave B - priaznivom priemernom, s hodnotou 73 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu. Nepriaznivo sa prejavili najmä vplyvy na biotopy v dôsledku ubúdania starších lesných porastov a vplyvy súvisiace s lesným hospodárením (spracovanie kalamít, ťažba a pod.).

1.6.3.1.15. Definovanie priaznivého stavu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Horná Orava

Druh patrí medzi relatívne bežné vtáky, rovnomerne rozptýlene v celom území v CHVÚ Horná Orava. Jeho populácia v CHVÚ Horná Orava bola v roku 2003 odhadnutá na 90 párov (Rybanič et al. 2003). Oproti minulosti sa v podstate nezmenili biotopy, ktoré druh preferuje ako hniezdič. V období vymedzovania sústavy chránených vtáčích území druh obýval predovšetkým staršie lesné porasty, resp. ich fragmenty (Danko et al. 2002, Demko 1992, 1995, Ridzoň 2001, 2006). Výskyt bol potvrdený na Hornej Orave aj aktuálnym monitoringom realizovaným v rámci ŠF Vtáky Štátnou ochranou prírody SR alebo monitoringom SOS/BirdLife Slovensko v rokoch 2010 – 2013 (www.vtaky.sk).

Výskyt tohto druhu je v súčasnosti zaznamenaný rozptýlene po celom území CHVÚ Horná Orava predovšetkým v oblastiach so zastúpením väčších lesných komplexov vyššieho veku (nad 80 rokov). Pre ilustráciu uvádzame niektoré lokality výskytu: z oblasti Úšustu (Demko 2013a), Vysokej Magury (Demko 2011a), doliny Novej rieky (Demko 2011b), Lesňanskej hole (Demko 2011c), Paráča (Flajs 2012), Magury Lomná (Ridzoň 2007), Kubínskej hole (Karaska 2012), Novoťskej ráztoky (Demko 2013b), Pilska (Furiak 2013), Babej hory (Gura 2012), Za Jelešňou (Suchánek 2012), medzi Námestovom a Spálenou (Čierny 2012), v Pekelnej (Hucík 2012) a ďalších lokalitách. Spolu je v súčasnosti dostupných 110 údajov o výskyte tesára čierneho predstavujúcich kumulatívne 121 jedincov v CHVÚ Horná Orava.

Pri analýze dostupných údajov, po odstránení duplicitných pozorovaní a po odhadnutí početnosti na malej časti územia, ktorá nebola zmapovaná (len 30 % teritórií celkovej populácie v CHVÚ) je stav odhadnutý na 80 – 100 párov. Populácia sa tak udržiava na približne rovnakej úrovni ako v predchádzajúcej dekáde (Rybanič et al. 2003). Vzhľadom k tomu, že v súčasnosti je tempo fragmentácie lesných porastov v CHVÚ Horná Orava nižšie ako v iných územiach na Slovensku, napríklad Kysuce a Nízke Tatry (Hansen et al. 2013) nedochádza tak k markantnému poklesu populácie. Tesár čierny nie je hniezdnym biotopom viazaný na prírodné dutiny, keďže páry si vydlabávajú dutiny samostatne (Hudec 1983), preto sú pre tento druh vhodné na hniezdenie aj o niečo mladšie lesy ako pre iné druhy naviazané ekologicky na vekovo staršie dreviny (mucháriky alebo žltochvosty). Zastúpenie porastov vo veku nad 80 rokov v CHVÚ Horná Orava je v súčasnosti dostatočné. Je potrebné aj zdôrazniť, že tesár má najväčšie hniezdne teritórium zo všetkých našich ďatľov (rádovo km²). Tak isto nie je až tak citlivý na fragmentáciu lesných porastov. Naopak jeho antipredačná stratégia (pri kune) posúva jeho hniezdne dutiny na okraj porastových stien.

Definovanie stavu druhu v CHVÚ Horná Orava

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota	Populačná hustota >0,3 obsadených teritórií/km ² hlavných biotopov, resp. >10 obsadených teritórií /100 km ² LPF	Populačná hustota 0,1 – 0,3 obsadených teritórií /km ² hlavných biotopov, resp. 1-10 obsadených teritórií /100 km ² LPF.	Populačná hustota <0,1 obsadených teritórií /km ² hlavných biotopov, resp. <1 obsadených teritórií /100 km ² LPF.
	1.2. Populačný trend	Populácia resp. populačná hustota je progresívna, stúpa o viac ako 20 % za obdobie 5 rokov	Populácia resp. populačná hustota je za obdobie 5 rokov stabilná na úrovni prirodzenej fluktuácie so zmenami ± 20 %	Populácia resp. populačná hustota klesá o viac ako 20 % za obdobie 5 rokov
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km v CHVÚ	60 – 80 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km v CHVÚ	Menej ako 60 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km v CHVÚ
	1.4. Areálový trend	Areál sa za obdobie 5 rokov zväčšuje o viac ako 20 % alebo zahŕňa všetky kvadráty v CHVÚ bez ďalšej možnosti zväčšenia areálu	Areál je za obdobie 5 rokov stabilný s osciláciou do ± 20 % ak areál nezahŕňa všetky kvadráty v CHVÚ	Areál sa za obdobie 5 rokov znižuje o viac ako 20 %
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesné porasty vo veku nad 80 rokov tvoria minimálne 20 % z výmery LPF v CHVÚ.	Lesné porasty nachádzajúce sa v CHVÚ tvoria v podiele 5 – 20 % porasty staršie ako 80 rokov.	Lesné porasty vo veku nad 80 rokov tvoria maximálne 5 % z výmery LPF v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas migrácie	Viac ako polovica hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v súvislých lesných porastoch s vekom nad 80 rokov a zakmenením 0,6.	Viac ako polovica hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v lesných porastoch s vekom nad 80 rokov a fragmentovaných prevažne lesnými porastmi do 10 rokov vrátane.	Viac ako polovica hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v lesných porastoch do 80 rokov alebo fragmentovaných prevažne lesnými porastmi vo veku nad 10 rokov.
ohrozenia	3.1. Populácia	Nie je cielene prenasledovaný a žiadne hniezdenie nie je zmarené neúmyselným vyrušovaním.	Nie je cielene prenasledovaný a zároveň sú zaznamenané viaceré prípady pri ktorých bolo hniezdenie zmarené vyrušovaním alebo lesohospodárskymi prácami.	Druh je cielene prenasledovaný a zároveň sú zaznamenané viaceré prípady pri ktorých bolo hniezdenie zmarené vyrušovaním alebo lesohospodárskymi prácami.
	3.2. Biotop	Žiadna fragmentácia alebo devastácia biotopov na hniezdiskách	Lokálna fragmentácia biotopov na hniezdiskách.	Veľkoplošné odlesnenie bez ponechávania starších stromov na dožitie a veľkoplošná devastácia biotopov na hniezdiskách.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	3	3	9
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	3	2	6
	areálový trend	3	2	6
B	hniezdny biotop	3	3	9
	potravný a biotop počas zimovania	2	2	4
O	Populácia	3	3	9
	Biotop	2	1	2
Dosiahnutá hodnota spolu:				51
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				57

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
89 %		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh tesár čierny (*Dryocopus martius*) v území CHVÚ Horná Orava zaradený v celkovom hodnotení do stavu A s hodnotou 89 %.

V hodnotení hniezdného a potravných biotopov udávame priaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava z nasledovných dôvodov:

- Populačná hustota druhu v celom CHVÚ (teda na území s vhodným biotopom ako celku) dnes dosahuje 90 párov čo predstavuje 15,3 obsadených teritórií /100 km². Je tak nad limitom, ktoré je pre zaradenie do stavu A (3 body) 10 obsadených teritórií /100 km². Takisto populačná hustota v hlavných biotopoch (starších lesoch) dosahuje viac ako 0,3 obsadených teritórií /km², keďže hustota populácie prerátaná len na celkovú rozlohu lesných porastov v CHVÚ Horná Orava dosahuje dnes 0,26 obsadených teritórií /km². Z týchto porastov viac ako polovica nedosahuje vek 80 rokov (<http://gis.nlcsk.org/lgis/>), preto celková denzita v optimálnych biotopoch bude pravdepodobne vyššia a presiahne tak limit 0,3 obsadených teritórií /km²;

- Kritérium populačného trendu je hodnotené stavom B (2 body), keďže od posledného vyhodnotenia populácie (rok 2003), bola veľkosť populácie odhadnutá v CHVÚ Horná Orava na 90 párov nedošlo k výrazným výkyvom vo veľkosti populácie. Populácia je v súčasnosti stabilná a je v odhadovaná na 80 – 100 párov. Populácia tak spadá do limitov stavu B pre kritérium populačného trendu;
- Kritérium veľkosti areálu je hodnotené stavom A (3 body), keďže v súčasnosti je druh zistený ako hniezdič vo všetkých kvadrátoch sústavy DFS a rovnako aj sústavy kvadrátov ETRS veľkosti 10x10 km;
- Kritérium areálového trendu je hodnotené stavom A (3 body), keďže druh sa vyskytuje vo všetkých kvadrátoch DFS v CHVÚ Horná Orava, dosiahol tak limity rastu areálového trendu a je rozptýlene rozšírený v celom CHVÚ;
- Kritérium hniezdneho biotopu je klasifikované ako stav A (3 body), keďže v súčasnosti v lesných porastoch v CHVÚ podľa (<http://gis.nlc.sk.org/lgis/>) majú porasty staršie ako 80 rokov zastúpenie viac ako 20 %. V celom okrese Námestovo je dnes zastúpenie porastov starších ako 80 rokov 28,3 % a spĺňa tak kritéria pre zaradenie do stavu A.
- Kritérium potravný biotop a biotop významný počas migrácie je hodnotený stavom B (2 body), keďže väčšina hniezdných teritórií sa v súčasnosti nenachádza v starších redších porastoch (nad 80 rokov so zakmenením pod 0,6) teda v optimálnom hniezdnom biotope ale vo fragmentovaných hospodárskych lesoch vo veku prevažne nad 80 rokov, ktoré sú priľahlé rúbaniam s dostatkom mravenísk.
- Kritérium ohrozenia – populácia je hodnotená stavom A (3 body), keďže druh nie je nijako priamo prenasledovaný v CHVÚ Horná Orava ale ani na Slovensku vôbec a navyše nie sú z CHVÚ Horná Orava známe žiadne zdokumentované prípady, kedy by došlo vyrušovaním alebo lesohospodárskymi prácami ku zmareniu hniezdovania. V súčasnosti nie je populácia priamo ohrozovaná negatívnymi aktivitami v CHVÚ Horná Orava;
- Kritérium ohrozenia – biotop na hniezdiskách je hodnotené stavom B (2 body). Viaceré pôvodné hniezdiská v lesných porastoch sú ohrozené pokračujúcou ťažbou (Úšust, Lomnianska priehyba, okolie Námestova a Bobrova), keďže porasty sa nachádzajú v v rubnom veku a dá sa predpokladať ich ťažba. Jedná sa však iba o lokálne vplyvy, ktoré súvisia s bežným obhospodarovaním lesa, tak isto nejde o veľkoplošné holoruby, ako sú zaznamenané v niektorých iných územiach Slovenska (napr. Kysuce, Nízke Tatry, Spišská Magura a Levočské vrchy), ktoré pre tento druh môžu predstavovať väčšie riziko.

Stav hniezdnej populácie v CHVÚ Horná Orava sa nevymyká údajom zisteným na národnej úrovni, resp. v Európe ako celku, kde populačný trend je hodnotený ako stabilný (BirdLife 2004), dokonca v niektorých krajinách ako rastúci, čo súvisí predovšetkým s celkovým nárastom plochy lesa v týchto krajinách.

Opatrenia na udržanie stavu tohto druhu v samotnom CHVÚ Horná Orava by mali byť zamerané na to, aby sa minimálne udržal, prípade zlepšil manažment lesných biotopov v súčasnosti. To znamená ponechávať dostatočne veľké plochy lesov vyššieho veku, ktoré slúžia ako hlavné biotopy bez zásadnejšej fragmentácie. Zároveň na ostatných biotopoch vykonávať obnovu lesných porastov tak, aby na jednej strane ostal dostatok lesných porastov dostatočného veku (80 rokov a viac) a aj dostatok plôch kde môže druh nachádzať potravu. Zachovanie dostatočne veľkej populácie tohto druhu je dôležité aj pre ostatné dutinové hniezdiče (pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí a spevavce), preto by sa uchovaniu jeho priaznivého stavu mala venovať špeciálna pozornosť.

1.6.3.1.16. Definovanie priaznivého stavu žlny sivej (*Picus canus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje výskyt 20 – 30 hniezdnych párov, čo predstavuje 1,1 – 1,7 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (1500 – 2000). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje viac ako 1% národnej populácie.

Trendy populácie v CHVÚ: mierny pokles o 20-50 %

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: Hustota populácie je 0,37 párov/100 ha. Najvyššia hustota bola zistená v oblasti jedľobučin a zmiešaných porastov Oravských Beskyd (Pálenica, Beskydok, Úšust) a v brehových porastoch vodných tokov (Jelešná). Rozptyl jedincov v území je nepravidelný, významne závislý od vhodnosti biotopov.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom sú listnaté a zmiešané lesy s dominanciou listnáčov, najmä staré a štruktúrne rozmanité porasty, lesné okraje, priľahlé nelesné plochy a brehové porasty bohaté na výskyt mravenísk. Početnejšie sa vyskytuje v oblasti Oravských Beskyd (Beskydok, Pálenica, Minčol, Jelešná, Slepčianka).

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím žlny sivej sú listnaté a zmiešané lesy s dominanciou listnáčov, najmä staré a štruktúrne rozmanité porasty, lesné okraje, priľahlé nelesné plochy a brehové porasty bohaté na výskyt mravenísk.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 5 069,9 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy žlny sivej sa vyskytujú v oblasti Oravských Beskyd (Beskydok, Pálenica, Minčol, Jalovec, Hladké pole, Úšust), Oravskej Magure a Oravskej Kotliny (Jelešná).

Stav hlavných biotopov: Napriek tomu, že rozloha biotopu je dostatočne veľká a stabilná pre dlhodobé prežívanie populácie žlny sivej, jeho kvalita sa za posledné roky zhoršila.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: V dôsledku vetrových a podkôrníkových kalamít sa výrazne mení charakter a štruktúra lesa, dochádza k výrubu starých porastov s hniezdnymi možnosťami žlny sivej. Z dôvodu riešenia kalamitnej situácie (spracovanie kalamity) sú lesné porasty zaťažované rušením a zhoršovaním kvality biotopov pri spracovaní lesnej kalamity (pohyb, hluk, chémia, imisie atď.). Ďalším negatívom je zníženie počtu mravenísk v posledných rokoch.

Definovanie stavu druhu *Picus canus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota	Populačná hustota > 5,8 párov /100 km ² v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Populačná hustota 3,5 – 5,8 párov /100km ² v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Populačná hustota < 3,5 párov/100km ² v CHVÚ za obdobie 5 rokov

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A	B	C
	dobrý	priemerný	nepriaznivý
1.2. Populačný trend	Početnosť je progresívna, v CHVÚ zahniezdi o viac ako 20 % nových párov v období 5 rokov	Početnosť je stabilná na úrovni fluktuácie so zmenami ± 20 %.	Početnosť klesá o viac ako 20 % párov v období 5 rokov
1.3. Veľkosť areálu	V rámci CHVÚ mimo zastavaných území obcí sa nachádzajú nesúvislé, diferencované listnaté a zmiešané lesy na ploche min. 20 % veľkosti CHVÚ, z lesných porastov predstavujú lesy veku nad 80 r. 20 %	V rámci CHVÚ mimo zastavaných území obcí sa nachádzajú nesúvislé, diferencované listnaté a zmiešané lesy na ploche 10 - 20 % veľkosti CHVÚ, z lesných porastov predstavujú lesy veku nad 80 r. 12 - 19 %	V rámci CHVÚ mimo zastavaných území obcí sa nachádzajú nesúvislé, diferencované listnaté a zmiešané lesy na ploche menšej ako 10 % veľkosti CHVÚ, z lesných porastov predstavujú lesy veku nad 80 r. menej ako 12 %
1.4. Kvalitatívna charakteristika areálu	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje viac ako 10 m ³ /ha, v CHVÚ sa nachádzajú obhospodarované nelesné plochy roztrúsene pri lesných porastoch na celkovej ploche 30 - 40 %	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje 5 - 10 m ³ /ha, v CHVÚ sa nachádzajú obhospodarované nelesné plochy roztrúsene pri lesných porastoch na celkovej ploche 20 - 29 %	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje menej ako 5 m ³ /ha, v CHVÚ sa nachádzajú obhospodarované nelesné plochy roztrúsene pri lesných porastoch na celkovej ploche menšej ako 20 %
1.5. Areálový trend	V priebehu 5 rokov celková plocha listnatých a zmiešaných lesov v CHVÚ sa zväčšuje	V priebehu 5 rokov sa celková plocha listnatých a zmiešaných lesov v CHVÚ je stabilná	V priebehu 5 rokov sa celková plocha listnatých a zmiešaných lesov v CHVÚ zmenšuje
1.6. Trend kvality areálu	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov sa nezmenšuje pod 15 m ³ /ha alebo stúpa, podiel nelesných plôch sa nemení oproti optimu (30 - 40 %)	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov neklesá pod 10 m ³ /ha, podiel nelesných plôch sa nezmenšuje pod 20 %	Objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov klesne pod 5 m ³ /ha, podiel nelesných plôch sa zmenší pod 20 %

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Porast nesúvislého, diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere 20 %, s výskytom min. 20 ks odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov vhodných na vytváranie dutín	Porast nesúvislého, diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere 12- 19 %, s výskytom 10 - 20 ks odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov vhodných na vytváranie dutín	Porast nesúvislého, diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere menšom ako 12 %, s výskytom menej ako 10 ks odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov vhodných na vytváranie dutín
	2.2. Potravný biotop	Nelesné plochy v rámci CHVÚ na rozlohe 30 – 40 %	Nelesné plochy v rámci CHVÚ na rozlohe 20 - 29 %	Nelesné plochy v rámci CHVÚ na rozlohe menej ako 20 %
	2.3. Biotop významný počas zimovania	Porast diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche väčšej ako 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere 20 %, objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, pňov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje viac ako 10 m ³ /ha, v biotope sa nachádzajú v pomere 30 – 40 % nelesné plochy	Porast diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche väčšej ako 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere 12 - 19 %, objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, pňov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje 5 -10 m ³ /ha, v biotope sa nachádzajú v pomere 20 - 29 % nelesné plochy	Porast diferencovaného listnatého alebo zmiešaného lesa o ploche väčšej ako 200 ha/teritórium, ktorého súčasťou sú lesy vo veku nad. 80 r. v pomere menšom ako 12 %, objem odumierajúcich a/alebo mŕtvych stromov, pňov, ležiacej tenčiny a ležiacej hrubiny v lesných porastov predstavuje menej ako 5 m ³ /ha, v biotope sa nachádzajú v pomere menej ako 20 % nelesné plochy

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Populácia	Na lesnom pôdnom fonde nedochádza k ťažbe v hniezdnom období (15.4. – 31.7.), iné hospodárenie v lesoch je vykonávané celoročne.	Na lesnom pôdnom fonde dochádza k ťažbe do 15.5. a od 1.8. kalendárneho roka, pričom pri prevádzaní ťažby v jarnej aspekto sú v porastoch ponechávané stromy s obsadenými dutinami, iné hospodárenie v lesoch je vykonávané celoročne.	Na lesnom pôdnom fonde dochádza k ťažbe a inému hospodáreniu v lesoch počas celého roka, dochádza k výrubu stromov s dutinami, v jarnej aspekto aj s obsadenými dutinami.
	3.2. Biotop	V CHVÚ nedochádza v listnatých a zmiešaných porastoch k veľkoplošnému ani maloplošnému holorubnému hospodárskemu spôsobu, v lesných porastoch sa zachováajú lesy vo veku nad 30 r. v pomere 20 %, resp. ich podiel sa zvyšuje, v lesných porastoch sa ponecháva min. 20 odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov na 100 ha vhodných na vytváranie dutín	V CHVÚ nedochádza v listnatých a zmiešaných porastoch k veľkoplošnému holorubnému hospodárskemu spôsobu, dochádza ale k maloplošnému holorubnému hospodárskemu spôsobu, v lesných porastoch sa zachováajú lesy vo veku nad 80 r. v pomere 12 - 20 %, v lesných porastoch sa ponecháva 12 - 20 odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov na 100 ha vhodných na vytváranie dutín	V CHVÚ dochádza v listnatých a zmiešaných porastoch k veľkoplošnému a/aj maloplošnému holorubnému hospodárskemu spôsobu, v lesných porastoch sa zachováajú lesy vo veku nad 80 r. v pomere menšom ako 12 %, v lesných porastoch sa ponecháva menej ako 12 odumierajúcich, oslabených a/alebo mŕtvych stromov na 100 ha vhodných na vytváranie dutín

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	2	2	4
	kvalitatívna charakteristika areálu	2	2	4
	areálový trend	3	2	6
	trend kvality areálu	2	2	4
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	2	6
	biotop počas zimovania	2	1	2
O	populácia	1	3	3
	biotop	1	1	1
Dosiahnutá hodnota spolu:				48
Maximálna možná hodnota ($\sum$ váh $\times$ 3):				72

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 66 %

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	66	

Zhodnotenie

Populácia druhu *Picus canus* sa v súčasnosti v CHVÚ Horná Orava nachádza v priemernom priaznivom stave (B). Vzhľadom na prevažný charakter lesných porastov (prevažne smrekové monokultúry) sa limitujúcim faktorom javí najmä nedostatok vhodných biotopov. Populácia žltého sivej je v súčasnosti ohrozovaná tiež stratou hniezdných možností, výrubom dutinových stromov s obsadenými dutinami, dokonca s mláďatami v dutinách.

1.6.3.1.17. Definovanie priaznivého stavu rybárika riečneho (*Alcedo atthis*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje 10 - 20 párov, čo predstavuje až 1 – 2 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (700-1300). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje viac ako 1 % národnej populácie. Časť populácie nie je v súčasnosti v CHVÚ zahrnutá v dôsledku vylúčenia intravilánov a okolia z CHVÚ. Jedná sa o populáciu, ktorá bola pôvodne zahrnutá do vedeckého návrhu, preto pokles populácie oproti vedeckému návrhu je spôsobený predovšetkým vylúčením týchto hniezdisk a nie reálnym poklesom stavu druhu.

Trendy populácie v CHVÚ: stabilná populácia s maximálnou zmenou ± 20 %.

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: hustota populácie je 0,6 páru – 2,1 párov/ 10 km vodných tokov a brehov Oravskej priehrady. Najväčšia hustota je na Oravskej priehrade a dolných úsekoch riek ústiach do Oravskej priehrady - 2,1 párov/10 km.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Obýva tečúce i stojaté vodné biotopy s dostatkom malých rybiek a so zachovalými kolmými časťami brehov, napr. v meandroch riek a potokov. Hlavnými oblasťami výskytu rybárika riečneho sú brehové časti Oravskej priehrady, ieka Biela Orava, Polhoranka a Jelešná.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím rybárika riečneho sú hlavne meandre riek, tečúce i stojaté vodné plochy a ich okolie s dostatkom potravy, predovšetkým s drobnými rybami. V meandroch riek obýva kolmé časti brehov.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 3 311,82

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy rybárika riečneho sa v Chránenom vtáčom území Horná Orava vyskytujú pozdĺž vodných tokov (Biela Orava, Polhoranka, Jelešná, Mútňanka). Hlavnými biotopmi výskytu rybárika riečneho sú brehové časti Oravskej priehrady, rieky Biela Orava, Polhoranka, Rabčičanka, Mútňanka a Jelešná.

Stav hlavných biotopov: Rozloha ako aj kvalita biotopu sú pravdepodobne vyhovujúce pre dlhodobé prežívanie populácie druhu, ale v posledných rokoch sa zhoršili.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: Negatívna antropická činnosť, ničenie ich biotopov (kolmých stien) úpravami brehov riek a ťažbou riečneho materiálu, znižovanie potravinových možností úbytkom rýb v tokoch.

Definovanie stavu *Alcedo atthis*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	nad 20 párov	10 - 20 párov	pod 10 párov
	1.2. Populačný trend	Početnosť za 5 rokov stúpala o viac ako 20 %	Populácia je za 5 rokov stabilná, alebo stavy kolíšu v rozmedzí do 20 %	Pokles populácie za 5 rokov o viac ako 20 %
	1.4. Areálový trend	druh hniezdi na 80 – 100 % vodných biotopov, areál je stabilný	druh hniezdi na 60-80 % vodných biotopov	druh hniezdi pod 60 % vodných biotopov
biotop	2.1. Hniezdny biotop	kolmé brehy na 80 - 100 % vodných tokov	Kolmé brehy na 60 - 80 % vodných tokov	kolmé brehy na menej ako 60 % vodných tokov
	2.2. Potravný biotop	vodné toky dobre zarybnené, prevažnú väčšinu roka vhodné ako potravné zdroje, neznečisťované, na viac ako 80 %	vodné toky dobre zarybnené, prevažnú väčšinu roka vhodné ako potravné zdroje neznečisťované, na 60-80 %	vodné toky s nízkou diverzitou a početnosťou rýb, znečisťované spláškami a toxickými odpadmi na
	2.3. Biotopy dôležité počas zimovania	vodné toky v zime nezamrzajúce celoplošne na viac ako 80 % plochy povodia	vodné toky v zime nezamrzajúce celoplošne, na 60 - 80 % plochy povodia	vodné toky v zime zamrzajúce celoplošne na viac ako 80 % plochy povodia

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (vyrušovanie)	v hniezdnom teritóriu nedochádza k vyrušovaniu (úpravy brehov vodných tokov, ťažba, rybárstvo, rekreačné aktivity) v hniezdnom období v miere ohrozujúcej inkubáciu a odchov mláďat.	v hniezdnom teritóriu dochádza k obmedzenému vyrušovaniu (rybárstvo, rekreačné aktivity) v hniezdnom období v miere bezprostredne neohrozujúcej inkubáciu a odchov mláďat	v hniezdnom teritóriu dochádza k vyrušovaniu (úpravy brehov vodných tokov, ťažba, rybárstvo, rekreačné aktivity) v miere bezprostredne ohrozujúcej inkubáciu a odchov mláďat,
	3.2. Hniezdny biotop	bez negatívnych antropických vplyvov na hniezdny biotop (úbytok vhodných brehových stien- úprava brehov vodných tokov, výrub stromovej a krovitej pobrežnej vegetácie, rekreačné aktivity) na viac ako 80 % vhodných biotopov	bez negatívnych antropických vplyvov na hniezdny biotop (úbytok vhodných brehových stien- úprava brehov vodných tokov, výrub stromovej a krovitej pobrežnej vegetácie, rekreačné aktivity) na 60- 80 % vhodných biotopov	úprava brehov vodných tokov- úbytok vhodných brehových stien, výrub stromovej a krovitej pobrežnej vegetácie, rekreačné aktivity na viac ako 60 % vhodných biotopov
	3.3. Potravný biotop	potravné teritória na viac ako 80 % vodných tokov sú bez znečisťovania vody	potravné teritória na 60-80 % vodných tokov sú znečisťované, avšak neohrozujúce diverzitu ani početnosť rýb	potravné teritória až na 60 % vodných tokov sú znečistené tak, že znečistenie vody ohrozuje diverzitu aj početnosť rýb

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	areálový trend	1	3	3
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	2	3	6
	biotop dôležitý počas zimovania	2	3	6
O	druhu	2	3	6
	hniezdného biotopu	2	3	6
	potravného biotopu	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				51
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				81

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	62%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií v celkovom hodnotení je druh rybárik riečny (*Alcedo atthis*) v území CHVÚ Horná Orava v stave B - priaznivom priemernom, s hodnotou 62 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu. Limitujúcim faktorom sú najmä úpravy vodných tokov a ťažba riečnych materiálov.

1.6.3.1.18. Definovanie priaznivého stavu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V CHVÚ horná Orava bol zaznamenaný len jednotlivo, v súčasnosti existuje šesť záznamov z územia.

Trendy populácie v CHVÚ: Trend populácie v území je neistý, pokles oproti vedeckému návrhu však môže byť spôsobený globálnym poklesom populácie.

Hustota populácie a rozptýl jedincov v CHVÚ: Na celé územie CHVÚ sa vyskytujú len jednotlivé páry.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Rozptýlene sa vyskytuje v nižšie položených lesných oblastiach CHVÚ Horná Orava, predovšetkým na teplých stráňach s rúbaňami a jednotlivými ponechanými stromami.

Charakteristika hlavných biotopov: Hlavnými biotopmi lelka lesného sú okraje lesných porastov alebo rúbaní so solitérnymi stromami.

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: V CHVÚ sa vyskytuje rozptýlene a skôr náhodne v uvedených biotopoch.

Stav hlavných biotopov: Rozloha ako aj kvalita biotopu sú pravdepodobne vyhovujúce pre dlhodobé prežívanie populácie druhu, v porovnaní s obdobnými biotopmi v iných územiach.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: Nerelevantné.

Definovanie stavu: *Caprimulgus europaeus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	V CHVÚ hniezdi viac ako 5 párov	V CHVÚ hniezdi 2-5 párov	V CHVÚ hniezdi menej ako 2 páry
	1.2. Populačný trend	Hustota populácie vzrastá z dlhodobejšieho hľadiska o 10 – 20 %	Hustota populácie je z dlhodobejšieho hľadiska stabilná, prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi nepresahujúcimi 20 % stavu početnosti	Hustota populácie sa z dlhodobejšieho hľadiska znižuje.

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
	1.3. Veľkosť areálu	Druh sa vyskytuje na viac ako 20 % územia CHVÚ	Druh sa vyskytuje na 10 - 20 % územia CHVÚ	Druh sa vyskytuje na menej ako 10 % územia CHVÚ
	1.4. Areálový trend	Areál druhu sa v danom území zväčšuje; vhodné biotopy sú obsadzované hniezdiacimi pármami pravidelne po viacero rokov	Areál druhu je v danom území z dlhodobejšieho hľadiska stabilný, prípadne s menšími krátkodobými výkyvmi; vhodné biotopy sú obsadzované hniezdiacimi pármami pravidelne po viacero rokov	Areál druhu sa v danom území zmenšuje; hniezdiacimi pármami nie sú pravidelne obsadzované ani vhodné biotopy
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Prevažne zmiešané alebo ihličnaté lesy s nesúvislým korunovým zápojom prerušované čistinami; okraje redších lesov a ich stret s bezlesnou krajinou s výskytom krovín; v nižších nadmorských výškach územia staršie porasty borín	Lesy s nesúvislým korunovým zápojom s rúbaniskami a lesné okraje; v nižších nadmorských výškach územia porasty borín	Lesy mladšieho veku so súvislým korunovým zápojom bez stretov s otvorenou krajinou alebo rúbaniskami; prevaha smrekových monokultúr aj v nižších častiach územia
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas migrácie	Prevažne zmiešané alebo ihličnaté lesy s nesúvislým korunovým zápojom prerušované čistinami; okraje redších lesov a ich stret s bezlesnou krajinou s výskytom krovín; prostredia nezaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu	Lesy s nesúvislým korunovým zápojom s rúbaniskami a lesné okraje; prostredia len málo zaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu	Lesy mladšieho veku so súvislým korunovým zápojom bez stretov s otvorenou krajinou alebo rúbaniskami; prostredia vo väčšej miere zaťažené chemickými postrekmi znižujúcimi diverzitu hmyzu.

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A	B	C
		dobrý	priemerný	nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Populácia	Druh nie je prenasledovaný; počas obdobia hniezdenia nie je na hniezdiskách vyrušovaný lesohospodárskou činnosťou a zberom lesných plodov; potravná základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je priamo prenasledovaný a počas obdobia hniezdenia je na hniezdiskách v menšej miere vyrušovaný občasou lesohospodárskou činnosťou; potravná základňa nie je degradovaná aplikáciou chemických postrekov	Druh nie je prenasledovaný ale počas obdobia hniezdenia je vyrušovaný sústavnou alebo dlhodobou lesohospodárskou činnosťou; potravná základňa je degradovaná aplikáciou chemických postrekov
	3.2. Biotop	Zachovávanie a zvyšovanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach CHVÚ pri strete s otvorenou krajinou zachovávanie (prípadne zvyšovanie podielu) ihličnatých porastov s nesúvislým korunovým zápojom, najmä zachovaných borín; vylúčenie používania chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu	Zachovávanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach pri strete s otvorenou krajinou zachovávanie ihličnatých porastov s nesúvislým korunovým zápojom, najmä zachovaných borín; len sporadické používanie chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu	Znižovanie podielu vhodných hniezdných biotopov v celej rozlohe daného územia; najmä v nižších nadmorských výškach pri strete s otvorenou krajinou znižovanie podielu riedkych ihličnatých porastov, najmä borín; používanie chemických prostriedkov znižujúcich diverzitu hmyzu a tým potravnú základňu daného druhu

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	1	2	2
	areálový trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	1	3	3
	potravný a migračný biotop	2	2	4
O	populácia	2	3	6
	biotop	2	2	4
Dosiahnutá hodnota spolu:				30
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				60

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		50%

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*) v území CHVÚ Horná Orava zaradený v celkovom hodnotení do stavu C – nepriaznivý stav s hodnotou 50 %. Uvedený stav odráža skutočnosť minimálneho výskytu lelka v území, ktorý možno predpokladať na základe náhodných údajov o tomto druhu.

1.6.3.1.19. Definovanie priaznivého stavu výra skalného (*Bubo bubo*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Horná Orava

Patrí medzi najvzácnejšie a menej početné druhy sov v CHVÚ Horná Orava. Populácia výra v CHVÚ Horná Orava bola v roku 2003 odhadnutá na 17 párov (Rybanič et al. 2003). Oproti minulosti sa v podstate nezmenili biotopy, ktoré druh preferuje ako hniezdič, aj keď jeho početnosť poklesla. V období vymedzovania sústavy chránených vtáčích území druh obýval predovšetkým kameňolomy, alebo staršie lesné porasty na strmých stráňach (Danko et al. 2002, Demko 1992, 1995, Ridzoň 2001, 2006). Výskyt bol potvrdený na Hornej Orave aj aktuálnym monitoringom realizovaným v rámci ŠF Vtáky Štátnou ochranou prírody SR a monitoringom SOS/BirdLife Slovensko v rokoch 2010 – 2013, ale početnosť významne poklesla (SOS/BirdLife 2013, www.vtaky.sk).

Záznamov výra skalného z CHVÚ je v súčasnosti veľmi málo. Na lokalitách, kde sa vyskytoval v minulosti, v súčasnosti chýba. Mnohé návštevy, ktoré boli zamerané na dohľadanie prítomnosti druhu skončili bez pozitívneho výsledku (Jaňák 2012, Murín 2012a, Suchánek 2012). Uvádzaní autori skontrolovali minimálne 15 lokalít v CHVÚ Horná Orava a prítomnosť druhu sa im podarilo potvrdiť len na dvoch lokalitách. Prvou lokalitou je kameňolom v Oravskej Jasenici, kde druh pravidelne hniezdi a je tam opakovane zaznamenaný (Demko 2013a, b, Hucík 2012). Druhou lokalitou je Čmeľka v Zákamennom (Murín 2012b), ktorú ako lokalitu na Strakovom vrchu spomína v minulosti už Demko (1992, 1995) a z okolia existujú záznamy aj zo zimného obdobia (Ridzoň 2006).

Vzhľadom k rozsahu monitoringu, ktorý bol realizovaný v rámci projektu ŠF Vtáky ako aj analýzy ďalších dostupných údajov, možno povedať, že pozornosti mohli uniknúť len ojedinelé páry hniezdiace v CHVÚ Horná Orava, preto veľkosť populácie v súčasnosti odhadujeme na 2 – 5 párov.

Výra sa nepodarilo v súčasnosti ani na základe akustického monitoringu realizovaného v roku 2013 potvrdiť na lokalitách Hladovka – Červený potok, Sihelné - Sihelniansky hrádok, Oravská Jasenica - Bredov, Oravská Jasenica - Havraňá, Breza - Príkra, Krušetnica - Kýčera, Lomná – Puchelov mlyn, Novoť – Malý kopec (Demko in verb., Holma in verb.).

Definovanie stavu *Bubo bubo*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Populácia má viac ako 17 obsadených teritórií	Populácia má 10 – 17 obsadených teritórií	Populácia má menej ako 10 obsadených teritórií
	1.2. Populačný trend	Populácia rastie minimálne o 2 nové teritória za 5 rokov	Populácia stabilná alebo osciluje ± 2 teritória	Populácia má klesajúci trend

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
1.3. Areálový trend	Areál sa zväčšuje minimálne o 20 %	Areál stabilný, alebo oscilujúci ($\pm 20\%$)	Areál sa zmenšuje o viac ako 20 %
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Dostatok nerušených skalných útvarov alebo starých lesných porastov na strmých svahoch v blízkosti otvorenej krajiny	Skalné útvary alebo staré lesné porasty na strmých svahoch v blízkosti otvorenej krajiny, často v blízkosti intravilánov alebo rekreačných zariadení
	2.2. Potravný biotop	Obmedzený počet skalných útvarov alebo starých lesných porastov na strmých svahoch v blízkosti otvorenej krajiny, v blízkosti intravilánov alebo rekreačných zariadení	Členitá poľnohospodárska krajina s prevahou trvalých trávnych porastov
	2.3. Zimoviská	Poľnohospodárska krajina s malým podielom ornej pôdy s významným zastúpením rozptýlenej zelene	Poľnohospodárska krajina s malým podielom rozptýlenej zelene a vysokým zastúpením ornej pôdy (často osiatej vysokými kultúrami - slnečnica, obilie, kukurica)
ohrozenia	3.1. Stupeň vyrušovania na hniezdiskách	Vyrušovanie je nepatrné alebo nezaznamenané (nezistená prítomnosť po človeku - vyšľapaných chodníkoch, odpadkoch, známok po kladení ohňa)	Vyrušovanie je nízke, nepravidelné a krátkodobé (len málo znateľné chodníky, neprítomné odpadky, bez známok po kladení ohňa)
	3.2. stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	Vyrušovanie je intenzívne a dlhodobé so stúpajúcim trendom (silne vyšľapané chodníky, množstvo odpadkov, časté kladenie ohňa)	Hniezdny biotop bez alebo len s nepatrným vplyvom na jeho kvantitu a kvalitu (počet a plocha skalných útvarov alebo rozsah starých rúbaní na strmých svahoch sa nemení alebo rastie)
	3.3. Stupeň ohrozenia potravného biotopu	Hniezdny biotop s malým vplyvom na jeho rozsah a kvalitu (počet a plocha skalných útvarov alebo rozsah starých rúbaní na strmých svahoch sa nemení)	Extenzívna poľnohospodárska krajina bez významných (do 10 %) intenzifikačných vplyvov ako rekultivácie, meliorácie, aplikácia pesticídov, zvyšovanie výmery ornej pôdy a pod.)
	3.4. Stupeň ohrozenia nadzemnou sieťou vedení	Poľnohospodárska krajina s výraznými intenzifikačnými vplyvmi ako rekultivácie, meliorácie, pozemná aplikácia pesticídov, zvyšovanie výmery ornej pôdy zasahujúcimi na väčšiu časť územia	Územie bez alebo len s nepatrným zastúpením nadzemných vedení (telefón, elektrina)
		Územie s malým zastúpením nadzemných vedení (telefón, elektrina) trasovanými najmä lesmi alebo intravilánmi	Územie s výrazným zastúpením nadzemných vedení (telefón, elektrina) trasovanými často v otvorenej krajine

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	1	3	3
	areálový trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	2	6
	biotopy zimovania	3	1	3
O	vyrušovanie na hniezdiskách	2	3	6
	ohrozenia hniezdného biotopu	2	3	6
	ohrozenia potravného biotopu	3	2	6
	ohrozenia nadzemnou sieťou vedení	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				47
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				75

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	63 %	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh výr skalný (*Bubo bubo*) v území CHVÚ Horná Orava zaradený v celkovom hodnotení stavu B priemerný s hodnotou 63 %.

V hodnotení hniezdného a potravných biotopov udávame priaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava z nasledovných dôvodov:

- Celková veľkosť populácie bola zistená na úrovni 2 páry a celkový odhad pre roky 2012 a 2013 bol stanovený na úrovni 2 – 5 párov ak sa zahrnie možnosť, že niekoľko jednotlivých párov nebolo zmapovaných;
- Vzhľadom ku zmenšeniu populácie o minimálne 71 % oproti stavu v roku 2003 je toto kritérium zaradené do stavu C;

- Vzhľadom ku zmenšeniu areálu o približne 12 – 15 hniezdnych lokalít a teda aj zodpovedajúcemu zmenšeniu areálu je toto kritérium zaradené do stavu C;
- Vzhľadom k tomu, že hniezdny biotop sa oproti minulosti nezmenil a v CHVÚ Horná Orava je stále možné nájsť skalné útvary (neaktívne kameňolomy), staré lesné porasty na strmých svahoch v blízkosti otvorenej krajiny, často aj v blízkosti intravilánov alebo rekreačných zariadení. Hniezdne podmienky pre tento druh v CHVÚ Horná Orava síce nie sú optimálne (hlavne čo sa dostatku skalných útvarov týka), ale nachádzajú sa stále na viacerých v minulosti obsadených miestach ako kameňolomy alebo staré lesné a riedke porasty s vývratmi a miestami bez vegetácie na strmých stráňach;
- Kritérium potravného biotopu a aj samostatne zimovísk je radené do stavu A (3 body), keďže v CHVÚ Horná Orava stále prevažuje členitá poľnohospodárska krajina s prevahou trvalých trávnych porastov (na rozdiel od mnohých iných území na Slovensku) a poskytuje tak dostatočné potravné možnosti pre úspešné hniezdenie a prezimovanie výra skalného v území.
- Kritérium vyrušovania na hniezdiskách je hodnotené stavom B (2 body). Síce v prípade známej hniezdnej lokality na Čmeľke (Strakov vrch) k vyrušovaniu v období hniezdenia prakticky nedochádza, avšak v prípade hniezdiska v kameňolome pri Oravskej Jasenici je situácia opačná a to obzvlášť v dôsledku zväčšovania intravilánu obce Oravská Jasenica a teda aj zväčšovaniu frekvencie návštev v tejto lokalite;
- Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu je hodnotený stavom B (2 body) vzhľadom k tomu, že počet dostupných skalných útvarov (kameňolomov) a vhodných lesných porastoch na strmých svahoch sa nemení;
- Stupeň ohrozenia potravného biotopu je hodnotený stavom A (3 body) vzhľadom k tomu, že v okolí súčasných hniezdísk a v minulosti známych nedochádza k významnej intenzifikácii hospodárenia, a takmer nedochádza k rozorávaniu trávnych porastov;
- Vzhľadom k relatívne malému počtu elektrických vedení (v prevažnej miere 22 kV) v okolí hniezdísk (aj známych z minulosti), alebo ich takmer úplnej absencii je toto kritérium hodnotené stavom B (2 body).

1.6.3.1.20. Definovanie priaznivého stavu sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Napriek výskumom v minulosti, nebol tento druh zistený. Preto možno predpokladať, že sova dlhochvostá je šíriaci sa druh na tomto území. Tokajúce jedince alebo hniezdiace páry boli zistené najmä v Oravskej Magure, v Oravských Beskydách, Podbeskydskej vrchovine, ale aj v Oravskej kotline. Trend populácie je stúpajúci a celkovú početnosť v tomto území možno odhadnúť na 15-20 párov. Počas zimného obdobia bola zaznamenaná aj v blízkosti intravilánov obcí alebo pri cestách.

Hlavné biotopy výskytu v CHVÚ Horná Orava:

Prevažne staršie smrekové alebo zmiešané lesy s bukom a jedľou s mozaikou starších porastov a rúbaní, často v blízkosti otvorených plôch (hole). Hniezdenie bolo zaznamenané aj v listnatom brehovom poraste Oravskej priehrady. Hniezdne lokality boli zaznamenané od takmer hladiny Oravskej priehrady (605 m.n.m) po horské lesy s nadmorskou výškou 1200 m.n.m (Oravská Magura, Oravské Beskydy).

Definovanie stavu *Strix uralensis*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje viac ako 20 hniezdných párov	V CHVÚ sa vyskytuje 15-20 hniezdných párov	V CHVÚ sa vyskytuje do 15 hniezdných párov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše do ± 20 %	Populácia sa za obdobie 5 rokov klesá o vyše 20%
	1.3. Veľkosť areálu	Hniezdenie je pravdepodobné alebo dokázané vo viac ako 75% LHC	Hniezdenie je pravdepodobné alebo dokázané v 50-75% LHC	Hniezdenie je pravdepodobné alebo dokázané na menej ako 50% LHC.
	1.4. Areálový trend	Počet obsadených hniezdných lokalít stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít je stabilný kolíše v rozsahu 20% za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít klesá za obdobie 5 rokov o viac ako 20%
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú minimálne 30% LPF.	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú minimálne 15-30% LPF.	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú menej ako 15% LPF
	2.2. Potravný biotop	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú minimálne 30% LPF	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú minimálne 15-30% LPF.	Lesné porasty nad 80 r. vhodnej druhovej štruktúry (smrek, buk jedľa) pokrývajú menej ako 15% LPF

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu	Menej ako 15% známych hniezdných lokalít je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období	15 až 30% hniezdných známych hniezdných lokalít je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období.	Viac ako 30% hniezdných známych hniezdných lokalít je zasiahnutých výrubom drevín v hniezdnom období
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu a biotopu počas zimovania	Stav na menej ako 20% územia CHVÚ: staršie lesné porasty sú značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie porastov mladších ako 40 rokov	Stav na 20% až 50% územia CHVÚ: staršie lesné porasty sú značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie porastov mladších ako 40 rokov	Stav na prevažnej časti CHVÚ: staršie lesné porasty sú značne zasiahnuté ťažbou alebo kalamitami s odstraňovaním dutinových stromov, narastajú holiny, výskyt a zväčšovanie porastov mladších ako 40 rokov.

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Areál	3	3	6
	1.4. Areálový trend	3	3	9
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	3	2	6
	2.1. Potravný biotop	2	3	6
Ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu	1	3	3
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdného biotopu a biotopu počas zimovania	2	3	6
Možný počet bodov				69
Dosiahnuté body				51

Body v rozsahu 1, 2, 3

Váha parametrov 1, 2, 3.

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	73 %	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh sova dlhochvostá (*Strix uralensis*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 70 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdnom období najmä zisťovaním tokajúcich samcov osobnými návštevami aj akustickým monitoringom.

Sova dlhochvostá je šíriaci sa druh v tomto území. Jej predpokladaná početnosť zatiaľ nie je vysoká, ale je badateľný stúpajúci trend. Ohrozenie predstavuje najmä ubúdanie starších lesných porastov v dôsledku prírodných antropických činiteľov, čo môže spôsobiť ubúdanie vhodných prirodzených hniezdných príležitostí a zníženie dostupnosti potravy. Úspešne však prijíma búdky, čo predstavuje možné riešenie problému. Možné ohrozenie predstavujú aj lesnícke práce na hniezdných lokalitách.

1.6.3.1.21. Definovanie priaznivého stavu chriašťa bodkovaného (Porzana porzana) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje výskyt 0-1 hniezdneho páru, čo predstavuje menej ako 1 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (60-200).

Trendy populácie v CHVÚ: výrazný pokles viac ako o 50 %

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: Hustota populácie na Oravskej priehrade predstavuje 1 hniezdny pár/25 ha brehových porastov.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom chriašteľov bodkovaných sú plytké močiare okraje rybníkov, vodných nádrží a melioračných kanálov s porastmi ostríc, chrastnice a trstiny. Vzácnnejšie obýva malé periodické mokrade a zamokrené lúky. V CHVÚ Horná Orava druh hniezdi v ostricových porastoch Oravskej priehrady (Zubrohlavský záliv), hniezdený výskyt bol pozorovaný v jednom prípade na rašelinisku Poľanový kriváň. Počas migrácie sa jedince vyskytujú početnejšie na severovýchodných brehoch Oravskej priehrady.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím chriašteľa bodkovaného sú plytké močiare okraje rybníkov, vodných nádrží a melioračných kanálov s porastmi ostríc, chrastnice a trstiny. Vzácnnejšie obýva malé periodické mokrade a zamokrené lúky.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 3 209,94 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy chriašteľa bodkovaného sa vyskytujú v pobrežných ostricových porastoch Oravskej priehrady (Zubrohlavský záliv).

Stav hlavných biotopov: Napriek tomu, že rozloha biotopu je dostatočne veľká a stabilná pre dlhodobé prežívanie druhu, početnosť chriašťa bodkovaného sa znížila.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: Veľké kolísanie vodnej hladiny Oravskej priehrady, zaplavovanie a sukcesia (zazemňovanie, zarastanie vrúbami) biotopov.

Definovanie stavu *Porzana porzana*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	V priemere viac ako 4 volajúce samce za posledných 5 rokov	V priemere 2 - 4 hniezdne páry/volajúce samce za posledných 5 rokov	V priemere menej ako 2 hniezdne páry/volajúce samce za posledných 5 rokov
	1.2. Populačný trend	Populácia na lokalite za posledných 5 rokov stúpala o viac ako 20 %	Populácia je posledných 5 rokov stabilná alebo mierne kolíše (do ± 20 %)	Trend populácie na lokalite je klesajúci (v priemere viac ako o 20 % za posledných 5 rokov)
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Plytké močiare a podmáčané lúky na viac ako 100 ha územia, so stabilnou vodnou hladinou.	Plytké močiare s mierne kolísajúcou výškou vodnej hladiny (do 10 cm) v priebehu hniezdného obdobia s porastmi ostríc, pálky a trstiny na rozlohe 50-100 ha. Časť hniezdných biotopov (do 10 %) v priebehu hniezdného obdobia vysychá	Vysychajúce hniezdne biotopy na viac ako 10 % rozlohy vhodných hniezdných biotopov v území v období jún - august, výrazné kolísanie vodnej hladiny počas hniezdného obdobia (nad 20 cm).
	2.2. Biotopy dôležité počas migrácie	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnné plochy celkovo na rozlohe aspoň 30% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady).	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnné plochy celkovo na rozlohe aspoň 10-20% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady).	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnné plochy celkovo na rozlohe menej ako 10% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady).

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A dobrý	B priemerný	C nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Menej ako 20 % vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) podlieha stresovým faktorom, vysychanie, kosba, vypaľovanie, porastov močiarnych rastlín.	20-50 % vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) podlieha stresovým faktorom, vysychanie, kosba, vypaľovanie, porastov močiarnych rastlín.	Viac ako 50 % vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) podlieha stresovým faktorom, vysychanie, kosba, vypaľovanie, porastov močiarnych rastlín
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Menej ako 20 % vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) je ohrozené nevhodným vodným režimom (kolísanie výšky vodnej hladiny o viac ako 20 cm) a stresovými faktormi.	20-50 % vhodných biotopov je ohrozených nevhodným vodným režimom (kolísanie výšky vodnej hladiny o viac ako 20 cm) .	Viac ako 50 % vhodných biotopov územia je ohrozených nevhodným vodným režimom (kolísanie výšky vodnej hladiny o viac ako 20 cm) a stresovými faktormi
	3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnité plochy celkovo na rozlohe aspoň 30% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) a bez stresových faktorov počas migrácie.	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnité plochy celkovo na rozlohe aspoň 10-20% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) a bez stresových faktorov počas migrácie.	Plytké močiare a porasty močiarnych rastlín, obnažené bahnité plochy celkovo na rozlohe menej ako 10% ha vhodných biotopov (pobrežie Oravskej priehrady) a bez stresových faktorov počas migrácie.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	1	3	3
	biotopy migrácie	3	1	3
O	druhu	3	1	3
	hniezdného biotopu	1	3	3
	migračného a zimujúceho biotopu	3	2	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				23
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				45

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 51 %

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		51%

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh chriaštel bodkovaný (*Porzana porzana*) v území CHVÚ Horná Orava v celkovom hodnotení do stavu C nepriaznivý stav s hodnotou 51 %. Táto skutočnosť odráža pokles početnosti populácie, ktorý spôsobený viacerými činiteľmi. Predpokladá sa, že určitým miestnym negatívnym vplyvom by mohlo byť silné kolísanie vonej hladiny Oravskej priehrady aj počas hniezdného obdobia a zarastanie brehov krovínami.

1.6.3.1.22. Definovanie priaznivého stavu orla skalného (*Aquila chrysaetos*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Orol skalný v CHVÚ Horná Orava hniezdi v podhorských a horských oblastiach spravidla od nadmorskej výšky 750 m n. m. Hniezdenie bolo v tomto území opakovane dokázané v Podbeskydskej vrchovine. Predpokladá sa aj v Oravských Beskydách a Oravskej Magure. Obýva zvyčajne väčšie lesné komplexy, v ktorých vyhľadáva málo antropicky vyrušované staršie lesné porasty (často jedľovo - smrekové) neďaleko lovísk, ktoré tvorí otvorená poľnohospodárska krajina, zastúpená rozľahlými pasienkami a extenzívne využívanými lúkami. Potravné teritórium jedného páru je veľké a v závislosti na dostupnosti potravy a charaktere krajiny dosahuje aj okolo 100 km². Hniezdo býva umiestnené na starších stromoch (smrek, jedľa) v starších obvykle viacetážových lesných porastoch. Početnosť orla skalného v CHVÚ sa pohybuje na úrovni 4 - 6 hniezdných párov. Hniezdiská sú dlhodobostabilné. Orly však môžu nepravidelne hniezda meniť aj vyše 1 km od seba v závislosti od podmienok na začiatku hniezdenia (napr. stav hniezdného porastu, vyrušovanie človekom a pod.). Okrem párov priamo hniezdiacich v tomto území tu zasahujú loviská ďalších 1 - 2 párov.

Definovanie stavu *Aquila chrysaetos*:

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	v CHVÚ hniezdi minimálne 7 párov	v CHVÚ hniezdi 4 - 6 párov	v CHVÚ hniezdia maximálne 3 páry
	1.2. Populačný trend	populácia za 5 rokov stúpala o viac ako 2 páry	populácia je za 5 rokov stabilná (± 1 pár)	populácia za 5 rokov poklesla o minimálne 2 páry
	1.3. Veľkosť areálu	územia nevhodné pre druh (urbanizované priestory) nezaberajú viac ako 5 % celkovej výmery CHVÚ	územia nevhodné pre druh (urbanizované priestory) nezaberajú viac ako 5 - 10 % celkovej výmery CHVÚ	územia nevhodné pre druh (urbanizované priestory) zaberajú viac ako 10 % celkovej výmery CHVÚ
	1.4. Areálový trend	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov nestúpala o viac ako 10 % z ich rozlohy	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov stúpala o 15 - 20 % z ich rozlohy	rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ za 5 rokov nestúpala o viac ako 20 % z ich rozlohy
	1.5. Hniezdna úspešnosť	priemerná hniezdna úspešnosť za 5 rokov je $> 0,60$ mláďaťa/hniezdny pár so započatým hniezdením	priemerná hniezdna úspešnosť za 5 rokov je 0,40 - 0,60 vyleteného mláďaťa/hniezdny pár so započatým hniezdením	priemerná hniezdna úspešnosť za 5 rokov je $< 0,40$ vyleteného mláďaťa/hniezdny pár so započatým hniezdením

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
biotop	2.1. Hniezdny biotop	výmera lesných porastov nad 80 rokov je minimálne 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území mozaikovité	výmera lesných porastov nad 80 rokov je 10 - 20 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území nerovnomerné	výmera lesných porastov nad 80 rokov je pod 10 % z celkovej výmery lesa v CHVÚ a ich rozmiestnenie je v území sústredené na 1 – 2 lokality
	2.2. Potravný biotop	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP vyše 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP 50 - 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP pod 50 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ
	2.3. Biotopy dôležité počas zimovania	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP vyše 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP 50 - 90 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ	v poľnohospodárskej krajine zaberajú TTP pod 50 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ
ohrozenia	3.1. Nepriame ohrozenie druhu	minimálne 75 % všetkých stĺpov 22 kV vzdušného elektrického vedenia v CHVÚ je chránených proti úhynu vtákov	40 - 75 % všetkých stĺpov 22 kV vzdušného elektrického vedenia v CHVÚ je chránených proti úhynu vtákov	pod 40 % všetkých stĺpov 22 kV vzdušného elektrického vedenia v CHVÚ je chránených proti úhynu vtákov
	3.2. Priame ohrozenie druhu	za 5 rokov neboli zaznamenané žiadne prípady priameho prenasledovania človekom (vyberanie mláďat alebo vajec, odstrel, trávenie, odchyt do želiez)	za 5 rokov boli zaznamenané do 2 prípadov priameho prenasledovania človekom (vyberanie mláďat alebo vajec, odstrel, trávenie, odchyt do želiez)	za 5 rokov bolo zaznamenaných viac ako 3 prípady priameho prenasledovania človekom (vyberanie mláďat alebo vajec, odstrel, trávenie, odchyt do želiez)
	3.3. Ohrozenie hniezdných biotopov	za 5 rokov je výmera lesných porastov starších ako 80 rokov stabilná (± 5 % z ich celkovej výmery)	za 5 rokov došlo k poklesu výmery lesných porastov starších ako 80 rokov maximálne o 20 % z ich celkovej výmery	za 5 rokov došlo k poklesu výmery lesných porastov starších ako 80 rokov o vyše 20 % z ich celkovej výmery
	3.4. Ohrozenie potravných biotopov	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním do 5 % z ich celkovej výmery	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o 5 - 10 % z ich celkovej výmery	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o vyše 10 % z ich celkovej výmery

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
3.5. Ohrozenia migračného biotopu / biotopu počas zimovania	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním do 5 % z ich celkovej výmery	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o 5 - 10 % z ich celkovej výmery	výmera TTP za 5 rokov poklesla kvôli zarastaniu náletom drevín, zmenou na ornú pôdu alebo zastavaním o vyše 10 % z ich celkovej výmery

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	veľkosť areálu	3	2	6
	areálový trend	3	2	6
	hniezdna úspešnosť	3	2	6
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	3	6
	biotopy počas zimovania	2	1	2
O	nepriame ohrozenia druhu	1	1	1
	priame ohrozenia druhu	3	3	9
	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	3	1	2
	biotopy počas migrácie a zimovania	3	1	3
Dosiahnutá hodnota spolu:				68
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				84

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 - 78 %	77 - 55 %	54 - 33 %
	77 %	

Zhodnotenie

Početnosť orlov skalných v CHVÚ Horná Orava bola hodnotená skôr ako stabilná, aj keď nie je vylúčený nárast v posledných 10 - 15 rokoch. Pravdepodobnou príčinou je dostatočná úživnosť revírov. Z tohto dôvodu je stav druhu v kategórii populačnej skôr priaznivý - dobrý. Stav hniezdneho prostredia sa najmä pre zvýšenú ťažbu v starších lesoch z dlhodobého hľadiska (15 – 20 rokov) zhoršil. K zhoršeniu stavu lovísk došlo najmä kvôli urbanizácii a zarastaniu náletom. No celkovo je pre zachovalosť poľnohospodárskej krajiny (minimálna urbanizácia, pestrá diverzifikovaná krajina s minimom ornej pôdy) stav lovísk pomerne priaznivý. Za hlavné ohrozenia sa pokladá najmä intenzívna ťažba starých lesných porastov vhodných na hniezdenie a celkovo intenzívna lesohospodárska činnosť (vyrušovanie, likvidácia hniezdísk).

1.6.3.1.23. Definovanie priaznivého stavu chriašťa malého (*Porzana parva*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje v súčasnosti výskyt 0-1 hniezdneho páru, čo predstavuje 0,9 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (70-150). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje menej ako 1 % národnej populácie. Nie je splnené kritérium pre uchovanie druhu ako predmetu ochrany.

Trendy populácie v CHVÚ: stabilná populácia s maximálnou zmenou do 20 %.

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: vzhľadom na ojedinelý výskyt nie je možné stanoviť hustotu populácie druhu ani rozptyl jedincov.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom sú okraje stojatých vôd (rybníky, vodné nádrže) a rozsiahlejšie močiare z porastmi trstiny, pálky a ostrice. Podstatná je trvalá prítomnosť vodnej hladiny. Počas migrácie jedince ťahnu dolinami riek. V CHVÚ Horná Orava bol pozorovaný druh v lokalite Grúniky pod Zubrohlovou.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím chriašťa malého sú okraje stojatých vôd (rybníky, vodné nádrže) a rozsiahlejšie močiare z porastmi trstiny, pálky a ostrice. Podstatná je trvalá prítomnosť vodnej hladiny.

Výmera hlavných biotopov v CHVÚ: 3209,94 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy chriašťa malého sa v Chránenom vtáčom území Horná Orava vyskytujú na Oravskej priehrade (Zubrohľavská a Bobrovská zátoka, Vtáčí ostrov), ako aj v lokalite Grúniky pod Zubrohlovou.

Stav hlavných biotopov: Napriek tomu, že rozloha biotopu je dostatočne veľká a stabilná pre dlhodobé prežívanie druhu, početnosť druhu sa v území znížila.

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: Veľké kolísanie vodnej hladiny Oravskej priehrady a sukcesia (zazemňovanie) a zarastanie jedinej lokality výskytu.

Definovanie stavu *Porzana parva*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1 veľkosť populácie	Viac ako 5 obsadených teritórií za obdobie 5 rokov	2 - 5 obsadených teritórií za obdobie 5 rokov	Menej ako 2 obsadené teritóriá za obdobie 5 rokov
	1.2 populačný trend	Veľkosť populácie za obdobie 5 rokov stúpla o viac ako 20 %.	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná, príp. mierne kolíše ($\pm 20\%$)	Populácia za obdobie 5 rokov klesla o viac ako 20 %

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	1.3 veľkosť areálu	Druh obsadzuje minimálne 50 % potenciálne vhodných lokalít CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obsadzuje 30 – 50 % potenciálne vhodných lokalít za obdobie 5 rokov	Druh obsadzuje menej ako 30 % potenciálnych lokalít za obdobie 5 rokov
	1.4 areálový trend	Za obdobie 5 rokov druh obsadil minimálne 2 nových lokalít	Za obdobie 5 rokov obsadzuje druh rovnaký počet lokalít, príp. tento počet medziročne mierne kolíše	Za obdobie 5 rokov sa počet obsadených lokalít zmenšil o viac ako 2
biotop	2.1 hniezdny biotop	V hniezdných biotopoch sa celoročne udržiava vhodný vodný režim (mokrade nevysychajú počas celého roka, stabilná výška vodnej hladiny).	Hniezdne biotopy majú dostatok vody počas hniezdného obdobia (vysychajú až po 1.7., vodná hladina mierne kolíše)	Hladina vody v močiaroch výrazne kolíše a lokality vysychajú aj počas hniezdného obdobia .
	2.2 potravný biotop	V potravných biotopoch sa celoročne udržiava vhodný vodný režim (mokrade nevysychajú počas celého roka), a tým aj vhodná vegetačná štruktúra	Potravné biotopy majú dostatok vody a vhodnú vegetačnú štruktúru počas hniezdného obdobia (vysychajú, až po 1.7.)	Hladina vody v močiaroch výrazne kolíše a lokality vysychajú aj počas hniezdného obdobia čím sa znižuje dostupnosť potravy
ohrozenie	3.1 stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Menej ako 20 % hniezdisk podlieha stresovým faktorom – rybolov,	20 - 50 % hniezdisk podlieha stresovým faktorom – rybolov,	Viac ako 50 % hniezdisk podlieha stresovým faktorom – rybolov, pastva,

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	3.2 stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	Menej ako 10 % lokalít je ohrozených odvodňovaním, zasypávaním močiarov, vypaľovaním brehových porastov, kosením, necitlivou úpravou brehov v hniezdnom období a kolísaním výšky vodnej hladiny	10 – 30 % lokalít je ohrozených odvodňovaním, zasypávaním močiarov, vypaľovaním brehových porastov, kosením, necitlivou úpravou brehov v hniezdnom období a kolísaním výšky vodnej hladiny	Viac ako 30 % lokalít je ohrozených odvodňovaním, zasypávaním močiarov, vypaľovaním brehových porastov, kosením, necitlivou úpravou brehov v hniezdnom období a kolísaním výšky vodnej hladiny

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	1	2	2
	1.4. Areálový trend	2	3	6
biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
ohrozenia	3.1. Ohrozenie druhu	2	3	6
	3.2. Ohrozenie hniezdného biotopu	1	3	3
Dosiahnutá hodnota spolu				33
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				66

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): **50%**

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		50%

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia bol druh chriaštel' malý (*Porzana parva*) v území CHVÚ Horná Orava zaradený v celkovom hodnotení do stavu C – nepriaznivý stav s hodnotou 50 %. Uvedený stav odráža skutočnosť minimálneho výskytu tohto druhu v území.

1.6.3.1.24. Definovanie priaznivého stavu prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Početnosť populácie v CHVÚ: V chránenom vtáčom území sa odhaduje výskyt minimálne 200 – 400 hniezdných párov, čo predstavuje až 7,5 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (2000 - 6000). Populácia druhu v CHVÚ Horná Orava predstavuje viac ako 1% národnej populácie.

Trendy populácie v CHVÚ: stabilná populácia s priemernou zmenou $\pm 20\%$, u tohto druhu sú známe výraznejšie oscilácie početnosti

Hustota populácie a rozptyl jedincov v CHVÚ: Priemerná hustota populácie je 0,22 párov/10 ha. Najvyššia hustota bola zistená v Oravskej kotline a Podbeskydskej brázde. Rozptyl jedincov v území je nepravidelný.

Hlavné oblasti a biotopy výskytu: Biotopom je otvorená poľnohospodárska krajina: obilné alebo dŕatelinové polia, okopaniny, lúky a pasienky. Ruderálne zárasty okolo ciest a medzí. Vyskytuje sa od nížin, cez podhorské a horské lúky, vzácné po hole a nad hornou hranicou lesa.

Charakteristika hlavných biotopov: Typickým prostredím prepelice poľnej sú otvorené biotopy poľnohospodárskej krajiny, obilné alebo dŕatelinové polia, okopaniny, lúky, pasienky, bylinné, často ruderálne porasty okolo ciest, medze a pod. *Výmera hlavných biotopov v CHVÚ::* 19 955 ha

Výskyt a rozšírenie v CHVÚ: Biotopy prepelice poľnej sa nachádzajú rovnomerne na celom území CHVÚ okrem Oravských Beskýd, predovšetkým však v Oravskej kotline a Podbeskydskej brázde.

Stav hlavných biotopov: Rozloha i kvalita biotopu sú ešte pravdepodobne dostatočne veľké pre prežívanie druhu, ale za posledné roky sa zhoršujú

Príčiny zmien a poškodenia biotopov: K výraznejším zmenám a poškodeniam biotopov prepelice poľnej dochádza zmenou kultúr, zmenou spôsobu obhospodarovania (zmena lúk na pasienky), odstraňovaním bylinných zárastov a trávnatých plôch popri mediach poľných cestách a komunikáciách, na ornej pôde zase zmenou kultúr obilovín v prospech kukurice a repke olejnej a celkovou intenzifikáciou poľnohospodárstva.

Definovanie stavu *Coturnix coturnix*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie / populačná hustota	Odhad populácie > 400 volajúcich samcov	Odhad populácie 200-400 volajúcich samcov	Odhad populácie < 200 volajúcich samcov
		Populačná hustota Priemerne viac ako 2 samce/1 km línie poľnohospodárskej krajiny	Populačná hustota Priemerne 0,5-2 samca/1 km línie poľnohospodárskej krajiny	Populačná hustota priemerne menej ako 0,5 samca/1 km línie poľnohospodárskej krajiny
	1.2. Populačný trend	Priemerný stabilný viacročný nárast populácie o viac ako 30 % (alebo je stabilná a dosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a v populačnej hustote)	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi (do 30 %) a nedosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a v populačnej hustote	Dlhotrvajúci viacročný pokles populácie o viac ako 30 %
	1.3. Areálový trend	Areál sa zväčšuje alebo dosahuje viac ako 80 % PPF v CHVÚ	Areál je stabilný a je v rozsahu 50-80 % PPF v CHVÚ	Areál sa znižuje o viac ako 10 % a nedosahuje 50 % PPF v CHVÚ
	biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	Rozloha mozaikovitej poľnohospodárskej krajiny ostáva stabilná alebo mierne rastie (do 15 %)	Rozloha mozaikovitej poľnohospodárskej krajiny klesá
		2.2. Biotopy dôležité počas migrácie	Minimálne 5 % výmery PPF ostáva ako úhory	Menej ako 2 % ostáva ako úhor

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Viac ako 75 % lokalít je v čase hniezdenia bez negatívnych agrotechnických zásahov	50-75 % lokalít je v čase hniezdenia bez negatívnych agrotechnických zásahov	Menej ako 50 % lokalít je v čase hniezdenia bez negatívnych agrotechnických zásahov
	3.2. Deštrukcia hniezdnych a potravných biotopov	Viac ako 85 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania	60- 85 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania	Menej ako 60 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	veľkosť populácie	2	2	4
	hustota populácie	2	3	6
	populačný trend	2	3	6
	areálový trend	3	2	6
B	hniezdny a potravný biotop	2	2	4
	migračný biotop	2	2	4
O	priame ohrozenia	1	3	3
	deštrukcia hniez. a potr. biotopov	3	3	9
Dosiahnutá hodnota spolu:				42
Maximálna možná hodnota ($\sum \text{váh} \times 3$):				60

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	70%	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia bol druh prepelica poľná (*Coturnix coturnix*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 70 %. Prejavili sa mierne negatívne trendy v niektorých oblastiach, najmä v dôsledku zvýšenia pravidelnosti a opakovania kosieb, kedy sa začína kosieť skôr a viackrát počas vegetačného obdobia. V niektorých častiach (napr. Bobrov) sa aj zvýšila intenzita poľnohospodárstva, došlo k zmene niektorých trávnatých porastov na ornú pôdu, úhory boli pomulčované a pribudlo pestovanie nových plodín kukurice a repky olejnej.

1.6.3.1.25. Definovanie priaznivého stavu žltouchvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Patrí medzi vzácnejšie druhy spevavcov hniezdiacich v CHVÚ Horná Orava. Ani v minulosti nepatrí medzi najbežnejšie druhy. Jeho populácia v CHVÚ Horná Orava bola v roku 2003 odhadnutá len na 150 párov (Rybanič et al. 2003). V tom období hniezdil rozptýlene a nehojne v starších preriedených lesných porastoch (Danko et al. 2002). Takýmito lokalitami boli napríklad jedľobučiny v oblasti Priehyby pri obci Lomná, alebo fragmenty starých porastov v okolí vrcholu Úšust (Ridzoň 2001, 2006), ale aj na iných lokalitách na Hornej Orave (napr. pralesové smrečiny v masíve Pilska, Karaska in litt.). Okrem toho žltouchvost hôrny rozptýlene hniezdil aj v záhradách niektorých obcí, napríklad v Oravskej Lesnej, Lomnej, Novoti (Demko 1992, 1995, Karaska in litt.). V súčasnosti sa však jeho výskyt obmedzuje takmer výlučne len na intravilány obcí, hlavne záhrady (napr. Zákamenné, Oravská Lesná a Oravská Polhora). V týchto lokalitách bol potvrdený monitoringom realizovaným v rámci ŠF Vtáky, alebo monitoringom SOS/BirdLife Slovensko (Demko 2013). Z pôvodných hniezdných lokalít však takmer úplne absentujú hniezdne výskyty v lesných porastoch. V posledných rokoch bol zaznamenaný iba jeden prípad v Zubrohľavskej zátokke (Jaňák 2012), potvrdený však nebol a iné relevantné záznamy sú z tejto lokality len počas migrácie (Trnka 2011). Vzhľadom k týmto zmenám v početnosti a takmer úplnej absencii hniezdných výskytov v lesných porastoch je tak v súčasnosti stav jeho populácie odhadovaný na 30 – 50 párov pre celé CHVÚ Horná Orava (Karaska in litt.). Predpokladáme, že úbytok môže byť čiastočne spôsobený fragmentáciou biotopov, keďže v CHVÚ Horná Orava naďalej pokračuje zánik starších rozvoľnenejších lesných porastov, ktoré sú vhodným biotopom pre žltouchvosta hôrneho (Hansen et al. 2013). Takýto typ biotopov v CHVÚ nie je plošne rozšírený, preto aj zánik niekoľkých sa odzrkadlí na početnosti druhu (prípady zániku biotopov na Priehybe v Lomnej). Tempo fragmentácie je však v CHVÚ oveľa nižšie ako v iných územiach na Slovensku, napríklad CHKO Kysuce alebo CHVÚ Nízke Tatry (Hansen et al. 2013). Primárnou príčinou poklesu teda nebude zánik hniezdných alebo potravných biotopov na Hornej Orave (ale ani na Slovensku). Vzhľadom k pokračujúcemu poklesu populácie vo viacerých krajinách západnej Európy (BirdLife 2004) je tak situácia obdobná ako u nás. Je možné predpokladať, že jej príčiny ležia skôr na zimoviskách v subsaharskej Afrike, kde prebieha veľmi intenzívne odlesňovanie (Hansen et al. 2013) a paralelne tu prebieha aj nelegálny lov migrujúceho vtáctva (predovšetkým Blízky východ).

Definovanie stavu *Phoenicurus phoenicurus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Populačná hustota >5 HP/km ² hlavných biotopov (staré riedke lesy, intravilány obcí s bohatou zastúpenou stromovou zeleňou), resp. >10 HP/10 km ² územia s vhodným biotopom.	Populačná hustota 1 – 5 HP/km ² hlavných biotopov (staré riedke lesy, intravilány obcí s bohatou zastúpenou stromovou zeleňou), resp. 1 – 10 HP/10 km ² územia s vhodným biotopom.	Populačná hustota <1 HP/km ² hlavných biotopov (staré riedke lesy, intravilány obcí s bohatou zastúpenou stromovou zeleňou), resp. <1 HP/10 km ² územia s vhodným biotopom.
	1.2. Populačný trend	Populácia resp. populačná hustota je progresívna, stúpa o viac ako 20 %.	Populácia resp. populačná hustota je stabilná na úrovni prirodzenej fluktuácie so zmenami ± 20 %.	Populácia resp. populačná hustota klesá o viac ako 20 %
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 60 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km.	40 – 60 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km.	Menej ako 40 % kvadrátov DFS alebo kvadrátov 10x10 km.
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 20 %.	Areál je stabilný s osciláciou do ± 20 %.	Areál sa zmenšuje o viac ako 20 %.
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesné porasty nachádzajúce sa v CHVÚ tvoria aspoň v podiele 15 % porasty staršie ako 100 rokov, z toho minimálne 30 % so zakmenením 0,6 a nižším a zároveň v intravilánoch obcí je dostatočne zastúpená stromová zeleň.	Lesné porasty nachádzajúce sa v CHVÚ tvoria v podiele 8 – 15 % porasty staršie ako 100 rokov alebo v intravilánoch obcí je dostatočne zastúpená stromová zeleň.	Lesné porasty nachádzajúce sa v CHVÚ tvoria < 8 % porasty staršie ako 100 rokov a v intravilánoch obcí nie je dostatočne zastúpená stromová zeleň.
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas migrácie	Väčšina hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v lesných porastoch s vekom nad 100 rokov a zakmenením 0,6 a nižším a v intravilánoch obcí s dostatočne zastúpenou stromovou zeleňou	Väčšina hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v lesných porastoch a na ich okrajoch so zakmenením 0,6 – 0,8 alebo v intravilánoch obcí s dostatočne zastúpenou stromovou zeleňou.	Väčšina hniezdných a potravných teritórií je umiestnená v lesných porastoch a na ich okrajoch so zakmenením 0,8 a vyšším alebo v intravilánoch obcí s nedostatočne zastúpenou stromovou zeleňou.
ohrozenia	3.1. Populácia	Nie je cielene prenasledovaný na hniezdiskách, migrácii a žiadne hniezdenie nie je zmarené neúmyselným vyrušovaním	Nie je cielene prenasledovaný na hniezdiskách, na migrácii a nevýznamná časť hniezdení (<10 %) je zmarená vyrušovaním	Druh je cielene prenasledovaný a to či na hniezdiskách, alebo migrácii a významná časť hniezdení je zmarená vyrušovaním
	3.2. Biotop	Žiadna fragmentácia alebo devastácia biotopov na hniezdiskách	Lokálna fragmentácia biotopov na hniezdiskách.	Veľkoplošná fragmentácia a devastácia biotopov na hniezdiskách.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	pop. hustota / veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	1	3	3
	veľkosť areálu	2	2	4
	areálový trend	1	2	2
B	hniezdny biotop	2	3	6
	potravný biotop	2	2	4
O	Populácia	2	3	6
	Biotop	2	1	2
Dosiahnutá hodnota spolu:				30
Maximálna možná hodnota ($\sum$ váh $\times$ 3):				57

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		53 %

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*) v území CHVÚ Horná Orava zaradený v celkovom hodnotení stavu C s hodnotou 53 % hodnotenia priaznivého stavu.

V hodnotení hniezdného a potravných biotopov udávame nepriaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava z nasledovných dôvodov:

- Populačná hustota v hlavných biotopoch v lesných porastoch je v súčasnosti v území CHVÚ Horná Orava v podstate nemerateľná. V starších riedkych lesoch (optimálne pralesovitého charakteru) v súčasnosti existuje veľmi málo relevantných údajov získaných monitoringom ŠF Vtáky, alebo z iných publikovaných údajov len jeden údaj o hniezdení, a to v Zubrohľavskom zálive (Jaňák 2012). Všetky ostatné pochádzajú z migrácie, alebo mimo biotopov výskytu. Druh tak v podstate z lesných biotopov v území CHVÚ (staršie riedke lesy, lesné okraje a pod.) vymizol a denzita je tak dlhodobo hlboko pod hodnotou <1 HP/ km². Predpokladáme, že časť jednotlivito prežívajúcich jedincov žltouchvosta hôrneho nemusela byť monitoringom zaznamenaná. Ich počet však bude veľmi nízky a tak nezvýši celkový odhadovaný počet pre CHVÚ Horná Orava v 2013 na úrovni 30 – 50 párov. Denzita sa nepriblíži k hodnotám <1 HP/ km² v lesných biotopov

(to by museli ujsť pozornosti desiatky až stovky vtákov, čo pri pokrytí územia monitoringom v CHVÚ Horná Orava je v podstate vylúčené). V súčasnosti hniezdne páry prežívajú v území len v záhradách a parkoch, čo pri rozlohe územia CHVÚ Horná Orava 587 km² predstavuje celkovú densitu 0,68 HP/10 km², t.j. pod limitom <1 HP/10 km². Ani v intraviláne v Oravskej Lesnej, kde bola v minulosti v záhradách zistená najvyššia densita a to až 5 HP/km² v súčasnosti táto hodnota nie je dokázaná a maximálna densita sa pohybuje na úrovni 2 – 3 HP/ km² (Demko in litt.). Oravská Lesná je pritom obcou, kde je v CHVÚ Horná Orava dlhodobo dokladovaná najvyššia densita tohto druhu vôbec.

- Kritérium populačného trendu je hodnotené stavom C (1 bod), keďže od posledného vyhodnotenia populácie (rok 2003), bola veľkosť populácie odhadnutá v CHVÚ Horná Orava na 150 párov početnosť poklesla do roku 2013 na 30 – 50 párov (priemer 40 párov), t.j. pokles predstavuje 73 % za 10 rokov, niekoľkonásobne viac ako určuje limit 20 % pre stav C.
- Kritérium veľkosti areálu je hodnotené stavom B (2 body), keďže v súčasnosti je druh zistený len v šiestich kvadrátoch DFS z 15, ktoré zasahujú do CHVÚ Horná Orava. Jedná sa o 40 % z celkového počtu kvadrátov a počet je tak na dolnej hranici limitu pre stav B. Obdobná situácia je aj pri hodnotení početnosti na kvadráty 10x10 km sústavy ETRS.
- Kritérium areálového trendu je hodnotené stavom C (1 bod), keďže druh rovnako ako ubudol a vymizol z viacerých DFS kvadrátov. Pri poslednom hodnotení stavu areálu rozšírenia bol druh na území CHVÚ Horná Orava uvádzaný v 12 kvadrátoch, dnes to je už len 6, jedná sa teda o pokles 50 %, teda ide o výrazne vyššie zmenšenie areálu ako určuje limit 20 % pre zaradenie do stavu C. Rovnako by bol klasifikovaný pokles aj v prípade, že by areálový trend bol hodnotený detailnejším gridom (t.j. nie sieťou DFS, ale napríklad 1x1 km), keďže mnohé z hniezdných lokalít osídlených v minulosti boli opustené a hniezdiská v lesných porastoch druh v podstate opustil.
- Kritérium hniezdného biotopu je klasifikované ako stav B, keďže v súčasnosti v lesných porastoch v CHVÚ podľa lesníckeho geografického informačného systému (<http://gis.nlcsk.org/lqis/>) nemajú porasty staršie ako 100 rokov zastúpenie viac ako 15 %. V celom okrese Námestovo to je dnes 9,6 %, obdobne ako sa hodnota 15 % nedosahuje ani v častiach CHVÚ ležiacich mimo okresu Námestovo. Hoci stromovej vegetácie je v intravilánoch (Oravská Lesná) dostatok, nie je súčasne splnená podmienka zastúpenia starších lesných porastov (viac ako 100 rokov), preto nemôže byť toto kritérium hodnotené stavom A. Nedosahuje tak kvalitu lesných porastov napríklad v okrese Dolných Kubín, kde je zastúpenie porastov nad 100 rokov 17,4 %, alebo v LHC Partizánske v CHVÚ Trábeč (19,2 %, kde je žltouchvost hôrny tiež predmetom ochrany). Zároveň nespadá zastúpenie porastov nad 100 rokov pod 8 %, teda do limitu C.
- Kritérium potravný biotop a biotop významný počas migrácie je hodnotený stavom B (2 body), keďže hniezdne teritória sa v súčasnosti nenachádzajú v starších redších porastoch (nad 100 rokov so zakmenením pod 0,6) ale iba v intravilánoch, kde však stále existuje dostatok vzrastlej stromovej zelene.
- Kritérium ohrozenia – populácia je hodnotené stavom B, hoci druh na Slovensku nie je nijako prenasledovaný a neboli zatiaľ zaznamenané žiadne prípady zmarenia hniezdenia spôsobené vyrušovaním či náhodnými návštevami alebo lesohospodárskymi prácami Pravidelne bývajú zaznamenané jednotlivé prípady zastrelenia alebo ulovenia (do pascí) druhu v stredomorských krajinách (Libanon, Egypt, Cyprus, Malta a iné). Zatiaľ sa však jedná len o individuálne prípady (BirdLife Malta 2008). Je síce možné predpokladať, že počet nelegálne ulovených jedincov bude vyšší, stále sa nejedná o cielené prenasledovanie tohto druhu. Ide skôr o ich náhodné ulovenie, ktoré je zamerané na

spevavce ako celok. Preto je stav tohto kritéria hodnotený ako B, keďže nebude hlavným ohrozením podľa dnes známej intenzity, ktorá by mohla významnejšie prispieť k zmene stavu populácie.

- Kritérium ohrozenia – biotop na hniezdiskách je hodnotený stavom B. Viaceré pôvodné hniezdiská v lesných porastoch sú ohrozené pokračujúcou leso-hospodárskou činnosťou (napr. lokality Úšust a Lomnianska priehyba). Ostávajúce fragmenty vhodných porastov sú už rozlohou veľmi malé pre hniezdenie žltouchvosta. Toto ohrozenie nie je celoplošné v CHVÚ, keďže v niektorých hniezdiskách sa kvalita biotopov výraznejšie nezmenila (Piľsko) a navyše zastúpenie stromovej zelene v intravilánoch ostáva takmer bez zmeny. Okrem ohrozenia na úrovni CHVÚ Horná Orava je však potrebné pri zhodnotení príčin negatívneho stavu populácie brať do úvahy aj ohrozenia biotopov na zimoviskách. Totiž aj pri zabezpečení optimálneho manažmentu v CHVÚ Horná Orava je hlavným faktorom, ktorý nemožno veľmi ovplyvniť, kvalita biotopov na zimoviskách. Tú pritom letecké snímky a veľkoplošné hodnotenie (Hansen et al. 2013) preukazuje, že odlesňovanie nie je len maloplošné a lokálne, ale postihuje rozsiahle oblasti subsaharskej Afriky. V kombinácii s pokračujúcou dezertifikáciou a intenzifikáciou poľnohospodárstva v tejto oblasti tak tento vývoj predstavuje skutočnú hrozbu pre populácie žltouchvosta hôrneho.

Pokles hniezdnej populácie kopíruje obdobný vývoj vo viacerých západoeurópskych krajinách (BirdLife 2004). Tento pokles je aj v CHVÚ Horná Orava a aj v iných územiach omnoho výraznejší ako strata biotopov (v percentuálnom vyjadrení). Existuje tak predpoklad, že tento pokles súvisí viac so stratou biotopov na zimoviskách, ktoré ležia v subsaharskej Afrike. V tejto oblasti je totiž úbytok lesných porastov veľmi výrazný a ich prírastok takmer žiadny (Hansen et al. 2013). Preto je možné očakávať ďalší pokles populácie tohto druhu, predovšetkým u populácií viazaných na pôvodné biotopy.

Opatrenia na zvrátenie stavu by teda mali byť zamerané aj na prijímanie a implementácie medzinárodných dohôd, ktoré zvrátia úbytok biodiverzity nielen na Slovensku. V samotnom CHVÚ Horná Orava je potrebné vzhľadom k už nepriaznivému stavu druhu zabezpečiť, aby nedochádzalo k ďalšiemu zhoršovaniu a výraznej fragmentácii vhodných biotopov. Posledné fragmenty starých riedkych lesov, jedľobučín, jedľosmrečín by tak mali byť zachované a pri hospodárení v iných lesných porastoch by sa malo myslieť na špecifické topické nároky tohto druhu (lesné porasty s menším zápojom korún).

1.6.3.1.26. Definovanie priaznivého stavu strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) v Chránenom vtáčom území Horná Orava

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Hlavným biotopom druhu je poľnohospodárska krajina s rozptýlenými stromami a vyššími krovínami (Danko et al. 2002, Polák a Saxa 2005). Sú to najmä lúky a pasienky, častejšie s úhormi, menej v oblastiach s väčšími blokmi ornej pôdy. Často sa vyskytuje na rašeliniskách a hniezdi aj na okrajoch lesa. Oblubuje najmä územia s výskytom rôznych mokradí najmä rašelinísk a vlhkých lúk.

Strakoš veľký je ako hniezdič sporadicky rozšírený na takmer celom území poľnohospodárskej krajiny CHVÚ. V posledných rokoch ako hniezdič vymizol v západnej časti CHVÚ (k. ú. Oravská Lesná, Zákamenné), aj napriek tomu, že v 90.-tych a 80.-tych rokoch 20.storočia, tam pravidelne hniezdil. Biotopy sa však výraznejšie nezmenili. Vyššia početnosť bola zase naopak zaznamenaná najmä vo východnej časti CHVÚ v oblasti Oravskej kotliny. Druh býva zaznamenaný počas migrácií v období bez súvislej snehovej pokrývky na celom území CHVÚ.

Definovanie stavu *Lanius excubitor*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ sa vyskytuje viac ako 60 hniezdných párov za obdobie 5 rokov	V CHVÚ sa vyskytuje 40-60 hniezdných párov za obdobie 5 rokov	V CHVÚ sa vyskytuje do 40 hniezdných párov, za obdobie 5 rokov
	1.2. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov rastie o minimálne 20 %	Populácia za obdobie 5 rokov je stabilná, alebo kolíše do 10 %	Populácia sa za obdobie 5 rokov klesá o viac ako 10 %
	1.3. Veľkosť areálu	Hniezdne lokality sa nachádzajú na viac ako 30 % PPF	Hniezdne lokality sanachádzajú na 10 až 30 % PPF	Hniezdne lokality sa nachádzajú na menej ako 10 % PPF
	1.4. Areálový trend	Počet obsadených hniezdných lokalít stúpa minimálne o 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít je stabilný, alebo kolíše v rozsahu do 20 % za obdobie 5 rokov	Počet obsadených hniezdných lokalít klesá za obdobie 5 rokov o viac ako 20 %
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Mozaikovitá poľnohospodárska krajina s rozptýlenou zeleňou pokrýva minimálne 50 % výmery PPF v CHVÚ	Mozaikovitá poľnohospodárska krajina s rozptýlenou zeleňou pokrýva 30-50 % výmery PPF v CHVÚ	Mozaikovitá poľnohospodárska krajina s rozptýlenou zeleňou pokrýva menej ako 30 % výmery PPF v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Výmera TTP z celkovej rozlohy CHVÚ rastie o viac ako 10 % za 5 rokov	Výmera TTP z celkovej rozlohy CHVÚ kolíše v rozsahu do 10 % za obdobie 5 rokov	Výmera TTP z celkovej rozlohy CHVÚ klesá o vyše 10 % za obdobie 5
	2.3. Migračné biotopy	Ako potravý biotop	Ako potravý biotop	Ako potravý biotop

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Ohrozenia	3.1. Populácia	Na hniezdnych lokalitách nebol zaznamenaný žiadny výrub stromov vhodných na hniezdenie za obdobie 5 rokov	Na hniezdnych lokalitách nebol zaznamenaný výrub hniezdnych stromov a žiadny výrub stromov vhodných na hniezdenie v hniezdnom období za obdobie 5 rokov	Na hniezdnych lokalitách bol zaznamenaný výrub hniezdnych stromov alebo výrub v hniezdnom období za obdobie 5 rokov
	3.2. Biotop	Podiel mozaikovitej poľnohospodárskej krajiny s rozptýlenou zeleňou rastie o viac ako 10 % z celkovej výmery PPF v CHVÚ za 5 rokov	Podiel mozaikovitej poľnohospodárskej krajiny s rozptýlenou zeleňou je stabilný, s výkyvmi do 10 % z výmery PPF CHVÚ za 5 rokov	Podiel mozaikovitej poľnohospodárskej krajiny s rozptýlenou zeleňou sa znížil o viac ako 10 % výmery PPF v CHVÚ za 5 rokov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3. Migračný biotop	2	2	4
ohrozenia	3.1. Populácia	3	2	6
	3.2. Biotop	2	3	6
Možný počet bodov				66
Dosiahnuté body				46

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 70 %

Percentá

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
70		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol druh strakoš veľký (*Lanius excubitor*) zaradený v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 70 %.

Hodnotenie bolo založené na monitoringu hniezdnej populácie v rokoch 2000 - 2013 sledovaním výskytu v hniezdnom období (SOS/BirdLife Slovensko 2013).

Strakoš veľký dosiahol hornú hodnotu priemerného priaznivého stavu. Negatívne sa prejavila nižšia celková početnosť a mierny úbytok v západnej časti areálu z nie jasných príčin. V niektorých častiach (napr. Bobrov) sa zvýšila intenzita poľnohospodárstva, došlo k zmene niektorých trávnatých porastov na ornú pôdu, úhory boli pomulčované, niektoré dreviny a kroviny boli odstránené.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012 ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Kuvičok vrabčí (Glaucidium passerinum)

Stav veľkosti populácie kuvička vrabčieho sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom A ako dobrý, priaznivý. V prípade populačného a areálového trendu je hodnotenie mierne horšie a to na stupni B, stále však ako priemerný priaznivý stav.

Menej pozitívne je hodnotenie biotopov. V prípade hniezdneho biotopu je hodnotenie na stupni B ako priemerný priaznivý stav, rovnako v prípade potravného biotopu a biotopov dôležitých počas zimovania je stav biotopu v CHVÚ hodnotený stupňom B, t.j. ako priemerný priaznivý stav.

1.6.3.2.2 Chrapkáč poľný (Crex crex)

Stav veľkosti populácie, populačného a areálového trendu, veľkosti areálu, hniezdneho a potravného biotopu a biotopov dôležitých počas migrácie chrapkáča poľného sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí na stupni B, ako priemerný priaznivý stav.

1.6.3.2.3. Ďubník trojprstý (Picoides tridactylus)

Veľkosť populácie d'ubníka trojprstého je klasifikovaná na Hornej Orave stupňom A ako dobrý, priaznivý stav. V prípade populačného trendu, veľkosti areálu a areálového trendu je už hodnotenie klasifikované o stupeň horšie a to stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

Podobne ako u veľkosti areálu a trendov aj hodnotenie hniezdných biotopov, potravného biotopu a biotopov počas zimovania je hodnotené len ako priemerný priaznivý stav, teda stupňom B.

1.6.3.2.4. Hlucháň hômy (Tetrao urogallus)

V prípade hlucháňa hôrneho je hodnotenie stavu populácie druhu v CHVÚ Horná Orava jedno z horších medzi druhmi, ktoré sú v území predmetom ochrany. Veľkosť populácie, populačný a areálový trend je hodnotený stupňom C, teda ako nepriaznivý stav. Podobne je však stupňom C ako nepriaznivý stav hodnotený aj hniezdny biotop. Len v prípade potravného biotopu je hodnotenie pozitívnejšie a to stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.5. Tetrov hoľňiak (Tetrao tetrix)

Celkové hodnotenie priaznivého stavu tetrova hoľňiaka v CHVÚ Horná Orava vyznieva rovnako nepriaznivo ako v prípade hlucháňa hôrneho, len s tým rozdielom, že celková populácia druhu je ešte nižšia, čo však nezohľadňuje klasifikácia hodnotenia priaznivých stavov členená len do troch stupňov. Veľkosť populácie, populačný trend a areálový trend je klasifikovaný pri hodnotení priaznivého stavu stupňom C – nepriaznivý stav. Rovnako stupňom C je klasifikovaný aj stav hniezdneho biotopu. Iba stav potravného biotopu a biotopu na zimovanie je klasifikovaný pozitívnejšie a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.6. Orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

V hodnotení priaznivého stavu orla krikľavého je hodnotenie populačných kritérií celkovo negatívnejšie ako kritérií týkajúcich sa biotopov. Ohľadne populačných kritérií v prípade veľkosti populácie, populačného trendu, medzidruhovej interakcie a produktivity populácie je stav týchto kritérií hodnotený stupňom C ako nepriaznivý. V prípade areálového trendu a celistvosti hniezdneho a potravného biotopu stupňom B ako priemerný, priaznivý.

V prípade hniezdneho biotopu je stav hodnotený stupňom C ako nepriaznivý, v prípade potravného a migračného biotopu stupňom A ako dobrý, priaznivý.

1.6.3.2.7. Bocian biely (*Ciconia ciconia*)

Stav populačných charakteristík je u bociana bieleho hodnotený na Hornej Orave či vo veľkosti populácie, populačného a areálového trendu, veľkosti areálu a hniezdnej úspešnosti rovnako a to ako priemerný priaznivý stav – stupňom B.

V prípade biotopov je hodnotenie trochu odlišné. V prípade hniezdných a migračných biotopov je hodnotenie stavu klasifikované stupňom B – priemerný, priaznivý stav. V prípade potravných biotopov je klasifikovanie negatívnejšie a to stupňom C – nepriaznivý stav.

1.6.3.2.8. Bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Hodnotenie stavu populácie bociana čierneho je mierne negatívnejšie ako v prípade bociana bieleho. Stav veľkosti populácie a populačného trendu je síce hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav, no areálový trend je už hodnotený stupňom C ako nepriaznivý stav.

Pozitívnejšie vyznieva hodnotenia biotopov druhu. Hniezdný a migračný a translokačný biotop je hodnotený stupňom B – priaznivý, priemerný stav, no potravný biotop je hodnotený už stupňom A ako dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.9. Včelár lesný (*Pernis apivorus*)

Včelár lesný patrí medzi druhy, ktorého hodnotenie priaznivého stavu je celkovo lepšie ako iných druhov, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ Horná Orava. Veľkosť populácie a areálový trend je tak hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Mierne negatívnejšie je hodnotený populačný trend, stupňom B – priemerný, priaznivý stav, čo ale znamená, že populačný trend je stabilný pri dobrej úrovni populácie.

V prípade hniezdneho biotopu včelára je stav klasifikovaný stupňom B – priemerný priaznivý stav, v prípade potravného a migračného biotopu v CHVÚ Horná Orava stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.10. Rybár riečny (*Sterna hirundo*)

U rybára riečneho sú kritéria populácie v CHVÚ Horná Orava (veľkosť a hustota populácie, populačný trend a areálový trend) pri hodnotení priaznivého stavu hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav.

V prípade hniezdneho biotopu je hodnotenie mierne pozitívnejšie a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav, v prípade potravného biotopu stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.11. Kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*)

Hodnotenie priaznivého stavu populačných charakteristík u kalužiaka červenonohého v prípade veľkosti populácie, populačného a areálového trendu v CHVÚ Horná Orava je stanovené na stupni C – nepriaznivý stav. Len v prípade veľkosti areálu bol stav hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

V prípade biotopov stav hniezdneho biotopu bol hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav a stav potravného a migračného biotopu stupňom B – priaznivý, priemerný stav.

1.6.3.2.12. Strakoš obyčajný (*Lanius collurio*)

Stav veľkosti populácie strakoša obyčajného sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom B ako priemerný priaznivý stav. V prípade populačného trendu je hodnotenie mierne horšie a to na stupni C ako nepriaznivý stav. Hodnotenie stavu populácie preukázalo jej pokles na úroveň 700 – 800 párov v rokoch 2010-2012 ako aj mierne zhoršenie kvality biotopov v dôsledku poklesu ich rozlohy.

1.6.3.2.13. Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Celkový priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý. Hodnotenie aktuálneho stavu populácie poukázali na nižší odhad na úrovni 250-300 párov v porovnaní s vedeckým návrhom. Za tento stav sú čiastočne zodpovedné úpravy hraníc CHVÚ pri jeho vyhlasovaní v dôsledku ktorých boli viaceré teritória druhu vyčlenené z CHVÚ, preto je stav populácie hodnotený ako stabilný. Veľkosť populácie je hodnotený stupňom A – dobrý priaznivý, veľkosť areálu a areálový trend je hodnotený ako B – priemerný, priaznivý stav čo odpovedá stabilnej populácii.

1.6.3.2.14. Pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*)

Na základe aktuálneho monitoringu bol stav populácie určený na 100-110 párov, teda stav zhodný so stavom vo vedeckom návrhu. Priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom B – priemerný priaznivý stav. Prevažne primerným priaznivým stavom (B) sú hodnotené takmer všetky kritériá či už populačné, biotopové alebo ohrozenia. Veľkosť areálu a stav hniezdneho biotopu je hodnotený dosahuje ešte lepšie hodnoty - stav priaznivý dobrý (A).

1.6.3.2.15. Tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Celkový priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý. Tomuto zodpovedá aj hodnotenie populačných kritérií a kritérií týkajúcich sa biotopov u tesára čierneho. Veľkosť populácie, veľkosť areálu a areálový trend je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Populačný trend je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

V prípade biotopov hniezdny biotop je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav a potravný biotop a biotop počas zimovania je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.16. Žlna sivá (*Picus canus*)

Populácia druhu *Picus canus* sa v súčasnosti v CHVÚ Horná Orava nachádza v priemernom priaznivom stave (B) ale na základe aktuálneho monitoringu bol zistený stav druhu na úrovni 20-30 párov v porovnaní so 65 pármami zistenými v roku 2003. Jedná sa tak o pokles o viac ako polovicu. Limitujúcim faktorom sa javí predovšetkým nedostatok vhodných biotopov najmä starších zmiešaných porastov s dostatkom starých stromov s hniezdnymi dutinami.

1.6.3.2.17. Rybárik riečny (*Alcedo atthis*)

Aktuálny monitoring preukázal veľkosť populácie v CHVÚ na úrovni 10-20 párov, čo je nižšia úroveň v porovnaní s 30 pármami uvedenými vo vedeckom návrhu v roku 2003. Za tento pokles je však zodpovedná administratíva úprava hraníc, kedy došlo ku vyčleneniu intravilánov z CHVÚ a ich okolia v dôsledku čoho z CHVÚ bolo vylúčených aj niekoľko teritórií rybárika na Polhoranke a Bielej Orave. V skutočnosti je populácia tohto druhu v území stabilná a v celkovom hodnotení je druh rybárik riečny (*Alcedo atthis*) v území CHVÚ Horná Orava v stave B - priaznivom priemernom. Limitujúcim faktorom sú najmä úpravy vodných tokov z dôvodu nápravy povodňových škôd a ťažbou riečneho materiálu.

1.6.3.2.18. Lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Na základe aktuálneho monitoringu boli zistené v CHVÚ len jednotlivé záznamy lelka. Malý počet záznamov neumožňuje spoľahlivo posúdiť stav trendu, je však možné očakávať, že poklesol obdobne ako celková veľkosť globálnej populácie, čoho dôsledkom je aj minimálny počet záznamov v CHVÚ. Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaradujeme lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) v území CHVÚ Horná Orava v celkovom hodnotení do stavu C nepriaznivý stav s hodnotou 50 %.

1.6.3.2.19. Výr skalný (*Bubo bubo*)

Populačné kritéria (veľkosť populácie, populačný trend a areálový trend) sú zhodne u výra skalného hodnotené stupňom C ako nepriaznivý stav.

V prípade hniezdného biotopu je stav hodnotený stupňom B ako priemerný, priaznivý stav a v prípade potravného biotopu a biotopu zimovania stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.20. Sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

Veľkosť populácie a populačný trend je hodnotený u sovy dlhochvostej v hodnotení priaznivého stavu stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Areál a areálový trend stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Priaznivo sú klasifikované aj kritéria týkajúce sa biotopu, hniezdný biotop stupňom A – dobrý, priaznivý stav a potravný biotop stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.21. Chriašť bodkovaný (*Porzana porzana*)

Pri hodnotení aktuálneho stavu populácie boli v území zistené len 0-1 páry, jedná sa tak o výrazný pokles oproti stavu z r. 2003 (12 párov). A to napriek tomu, že kvalita a stav hniezdných biotopov sa výrazne nezhoršil. Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol chriašť bodkovaný (*Porzana porzana*) v území CHVÚ Horná Orava v celkovom hodnotení do stavu C nepriaznivý stav.

1.6.3.2.22. *Orol skalný (Aquila chrysaetos)*

Populačné kritéria sú u orla skalného v prípade veľkosti populácie a populačného trendu hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav a v prípade veľkosti areálu, areálového trendu a hniezdnej úspešnosti stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

Hniezdny biotop a biotopy počas zimovania boli zhodnotené v hodnotení priaznivého stavu stupňom B – priemerný, priaznivý stav a potravný biotop stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.23. *Chriašť malý (Porzana parva)*

Pri hodnotení aktuálneho stavu populácie boli v území zistené len 0-1 páry, jedná sa tak o výrazný pokles oproti stavu z r. 2003 (2,5 páru). A to napriek tomu, že kvalita a stav hniezdných biotopov sa nezhoršil. Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bol chriašť malý v území CHVÚ Horná Orava v celkovom hodnotení do stavu C – nepriaznivý stav s hodnotou 50 %.

1.6.3.2.24. *Prepelica poľná (Coturnix coturnix)*

V súčasnosti je stavu populácie prepelice poľnej odhadovaný na základe aktuálneho monitoringu z rokov 2010-2012 na úrovni 200-400 párov. Tento stav je porovnateľný s inými predošlými odhadmi, preto je stav trendu populácie hodnotený ako stabilný. Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia bola prepelica poľná (*Coturnix coturnix*) zradená v celkovom hodnotení do stupňa B – priaznivý priemerný stav. K výraznejšiemu ohrozeniu dochádza najmä v súvislosti s poľnohospodárskymi prácami počas hniezdného obdobia.

1.6.3.2.25. *Žltouchvost hôrny (Phoenicurus phoenicurus)*

Žltouchvost hôrny patrí v CHVÚ Horná Orava medzi druhy, ktoré sú predmetom ochrany s horším hodnotením kritérií v rámci hodnotenia priaznivého stavu.

V prípade populačných kritérií len v prípade veľkosti areálu bol stav hodnotený stupňom B ako priemerný, priaznivý. V prípade ostatných populačných kritérií (veľkosť populácie, populačný trend a areálový trend) bol stav hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

V prípade hniezdného a potravného biotopu bol stav hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.26. *Strakoš veľký (Lanius excubitor)*

V prípade strakoša veľkého hodnotenie všetkých populačných kritérií a aj kritérií týkajúce sa biotopu druhu v CHVÚ bolo stanovené stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený u jednotlivých druhov na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu ako aj výnimočnosti daného druhu ako zástupcu danej taxonomickej skupiny.

*1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu kuvička vrabčí (*Glaucidium passerinum*)*

V súčasnosti je stav populácie kuvička hodnotený stupňom A ako dobrý, priaznivý a celkový priaznivý stav druhu v CHVÚ stupňom B ako priemerný, priaznivý.

Veľkosť populácie kuvička vrabčieho v CHVÚ Horná Orava bola v čase vytvárania sústavy CHVÚ v rámci Slovenska druhá najvyššia po CHVÚ Nízke Tatry čo sa týka území, kde je druh predmetom ochrany. Podľa aktuálneho zhodnotenia je druhá najvyššia po CHVÚ Veľká Fatra v dôsledku poklesu populácie v Nízkych Tatrách. Vzhľadom ku významu populácie tohto druhu na Hornej Orave by preto cieľom opatrení v CHVÚ malo byť zlepšiť hodnotenie priaznivého stavu pri jeho hodnotení na stupeň A.

*1.6.3.3.2. Cieľový stav druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)*

Celkový priaznivý stav chrapkáča je na Hornej Orave hodnotený stupňom B – priaznivý, priemerný stav. V čase vytvárania sústavy CHVÚ bol odhadovaný počet na území Hornej Oravy tretí najvyšší na Slovensku po Bukovských vrchoch a Laboreckej vrchovine. Podľa aktuálneho zhodnotenia bol v rokoch 2010-2012 zistený vyšší počet aj v CHVÚ Medzibodrožie, CHVÚ Slanské vrchy, CHVÚ Vihorlatské vrchy a CHVÚ Levočské vrchy. To, že bol v týchto územiach zistený vyšší počet, je spôsobené predovšetkým nezahrnutím širšieho okolia intravilánov na Hornej Orave do CHVÚ, inak by platilo poradie významnosti rovnaké ako v čase tvorby sústav CHVÚ. Vzhľadom k celkovému významu populácie chrapkáčov na Hornej Orave v rámci Slovenska by tak cieľom opatrení v tomto CHVÚ malo byť zlepšiť súčasný stav druhu – t.j. zlepšiť na stav ohodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

*1.6.3.3.3. Cieľový stav druhu d'ubník trojprstý (*Picoides tridactylus*)*

Celkový priaznivý stav d'ubníka je na Hornej Orave hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav a veľkosť populácie stupňom A – dobrý, priaznivý stav. V čase vytvárania sústavy CHVÚ bola veľkosť populácie na Hornej Orave (spolu s Malou Fatrou a Volovskými vrchmi, kde bol počet rovnaký) štvrtá najvyššia po CHVÚ Nízke Tatry a Veľká Fatra. Dnes je z dôvodu poklesu v Nízkych Tatrách a mierneho poklesu vo Volovských vrchoch populácia v Hornej Orave tretia najvyššia v rámci CHVÚ, kde je d'ubník predmetom ochrany (po Veľkej Fatre a Malej Fatre). Ide tak o vyššie počty ako napríklad v CHVÚ Tatry, kde je druh tiež predmetom ochrany.

Z dôvodu významu CHVÚ Horná Orava pre ochranu d'ubníka na celoslovenskej úrovni by tak malo byť cieľom udržať alebo optimálne zlepšiť súčasný stav, t.j. aktuálne hodnotenie priaznivého stavu druhu na stupni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.4. Cieľový stav druhu hlucháň hôrneho (*Tetrao urogallus*)

Celkový priaznivý stav hlucháňa hôrneho v CHVÚ Horná Orava je hodnotený stupňom C – nepriaznivý, rovnako ako veľkosť jeho populácie a populačný trend. V čase vytvárania sústavy CHVÚ bola pritom populácia hlucháňa hôrneho na Hornej Orave hodnotená ako druhá najvyššia na Slovensku po Nízkych Tatrách v CHVÚ, kde je druh predmet ochrany. Aj napriek dramatickému poklesu o viac ako polovicu však CHVÚ Horná Orava stále ostáva významným územím pre zachovanie tohto druhu a v súčasnosti ide o územie so štvrtou najvyššou populáciou (po Nízkych Tatrách, Tatrách a Veľkej Fatre), kde je druh predmetom ochrany.

Vzhľadom ku významu CHVÚ Horná Orava pre zachovanie tohto druhu a vzhľadom ku celkovému poklesu tohto druhu na Slovensku a celkovej hrozbe jeho vyhynutia je nutné prijať opatrenia, ktoré v dobe realizácie programu starostlivosti povedú ku zastaveniu poklesu a zvráteniu tohto stavu. Cieľom, ktorý je potrebné dosiahnuť je taký nárast populácie a zlepšenie stavu biotopov, aby tento druh mohol v hodnotení priaznivého stavu diashnúť aspoň stupeň B – priaznivý, priemerný stav.

1.6.3.3.5. Cieľový stav druhu tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*)

Priaznivý stav tetrova hoľniaka v CHVÚ Horná Orava celkovo, rovnako ako veľkosť jeho populácie je v súčasnosti hodnotená stavom C – nepriaznivý stav. Dôvodom je veľmi nízka početnosť druhu v území, kedy tu prežívajú posledné jedince, u ktorých sa skôr jedná o jedince zo susedného CHVÚ v Poľsku prežívajúce medzi obcami Piekelník a Podczerwone, ktoré sporadicky zalietavajú na lokality na Slovensko. Pritom v minulosti pri vyčlenení sústavy CHVÚ bola Horná Orava tretím najvýznamnejším územím pre zachovanie druhu v rámci území, kde bol hoľniak predmetom ochrany po Nízkych Tatrách a Tatrách.

Vzhľadom k nízkemu stavu druhu a jeho súčasnej závislosti od populácie v Poľsku by cieľom malo byť predovšetkým zastavenie poklesu, zabránenie vyhynutiu druhu v CHVÚ Horná Orava a obnovenie hniezdných biotopov tak, aby súčasný stav (kedy sú hniezdne biotopy hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav) bol zlepšený minimálne do stupňa B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.6. Cieľový stav druhu orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

Celkové zhodnotenie priaznivého stavu orla krikľavého hodnotí jeho stav v CHVÚ Horná Orava stupňom – C, nepriaznivý stav, pričom týmto stupňom sú hodnotené aj kritériá veľkosť populácie a hniezdny biotop, pričom potravný biotop je hodnotený naopak stupňom A – dobrý, priaznivý stav. V dôsledku rôzneho hodnotenia jednotlivých kritérií je zaradenie druhu do stavu C dôsledkom súhrnného nesplnenia kritérií o jednotky percent. V prípade zlepšenia stavu jednotlivých kritérií je tak možné celkový stav prehodnotiť. V čase vytvárania sústavy CHVÚ bola Horná Orava najvýznamnejším územím pre ochranu tohto druhu na Slovensku, keďže tu bola zistená najvyššia početnosť. Aj napriek aktuálnemu poklesu početnosti je CHVÚ Horná Orava stále tretím najvýznamnejším územím, kde je druh predmetom ochrany (po CHVÚ Laborecká vrchovina a CHVÚ Slanské vrchy). Kvôli vysokému významu CHVÚ Horná Orava a možnosti zvrátiť súčasný stav by tak cieľom opatrení vykonávaných v CHVÚ

malo byť zastavenie poklesu, jeho zvrátenie a to tak, aby mohol byť celkový priaznivý stav druhu hodnotený aspoň stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.7. Cieľový stav druhu bocian biely (*Ciconia ciconia*)

Celkový priaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava je dnes hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Pri vymedzovaní sústavy CHVÚ na Slovensku bolo CHVÚ Horná Orava územie s tretou najvyššou populáciou bociana bieleho na Slovensku (po Medzibodroží a Poiplí) v územiach, kde bol druh predmetom ochrany. Dnes je poradie iné a pred Hornú Oravu sa významom dostali aj územia ako Laborecká vrchovina, Ondavská rovina, Košická kotlina. Zmena poradia je síce trochu spôsobená aj miernym poklesom populácie (ako pokles sa v tomto prípade nehodnotí fakt, že v samotnom CHVÚ je oproti pôvodnému návrhu umiestnených minimum hniezd v dôsledku vylúčenia intravilánov z CHVÚ). Potravné teritória sú naďalej umiestnené v CHVÚ, preto sú tieto teritória zarátavané ako prítomné páry v CHVÚ), ale predovšetkým nárastom populácie v uvedených troch CHVÚ. Preto by cieľovým stavom malo byť v CHVÚ zlepšenie priaznivého stavu na úroveň A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3.8. Cieľový stav druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

V súčasnosti je celkový priaznivý stav bociana čierneho v CHVÚ Horná Orava hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav, horšie je hodnotené kritérium areálového trendu – stupňom C – nepriaznivý stav. V čase vyhlasovania sústavy CHVÚ na Slovensku bol počet bocianov čiernych v CHVÚ Horná Orava najvyšší medzi územiami, kde bol druh predmetom ochrany. Napriek miernemu poklesu populácie Horná Orava ostáva stále najvýznamnejším územím pre ochranu tohto druhu na Slovensku. Preto kvôli významu tohto územia pre jeho ochranu by malo byť cieľom zastavenie úbytku v niektorých častiach CHVÚ (v okolí Oravskej priehrady), zvrátenie tohto stavu. Celkovým cieľom by vzhľadom ku významu CHVÚ Horná Orava pre ochranu tohto druhu malo byť zlepšenie súčasného celkového priaznivého stavu na úroveň A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3.9. Cieľový stav druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V súčasnosti je celkový priaznivý stav včelára lesného v CHVÚ Horná Orava hodnotený stupňom A ako dobrý, priaznivý stav. V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bola početnosť včelára stanovená v rámci CHVÚ Horná Orava ako štvrtá najvyššia v rámci tých území, kde je včelár predmet ochrany. Dnes je stav podobný, no kvôli upresneniu populácie vo Vihorlatských vrchoch, ktoré Hornú Oravu predbehli, je dnes Horná Orava (spolu so Strážovskými vrchmi) piatym najvýznamnejším územím pre ochranu tohto druhu na Slovensku.

Kvôli veľkému významu územia pre ochranu tohto druhu je preto potrebné zachovať súčasný celkový priaznivý stav druhu v CHVÚ Horná Orava na úrovni A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3.10. Cieľový stav druhu rybár riečny (*Sterna hirundo*)

Celkové zhodnotenie priaznivého stavu rybára riečneho je hodnotené stupňom C – nepriaznivý stav. Vzhľadom k tomu, že na Slovensku sa nachádza len niekoľko málo

hniezdnych kolónií rybára riečného (väčšie len v CHVÚ Dunajské luhy, Sĺňava, Záhorské Pomoravie a CHVÚ Horná Orava) je dôležité zabezpečiť riadnu ochranu každej z väčších kolónií. Cieľom by tak malo byť zvýšenie populácie rybára riečného v CHVÚ Horná Orava, aby celkový priaznivý stav mohol byť hodnotený minimálne stupňom B – priemerný priaznivý stav. Tento cieľ by sa mal dosiahnuť predovšetkým prostredníctvom zlepšenia kvality hniezdnych biotopov tak, aby ich stav mohol byť hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav (dnes je hodnotený stav hniezdnych biotopov stupňom B).

1.6.3.3.11. Cieľový stav druhu kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*)

Celkový priaznivý stav kalužiaka červenonohého je dnes v CHVÚ Horná Orava hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Vzhľadom k tomu, že CHVÚ Horná Orava je jedným z posledných aktívnych hniezdísk tohto druhu na Slovensku v súčasnosti by cieľom malo byť zlepšenie stavu tak, aby celkový priaznivý stav druhu bol hodnotený v CHVÚ Horná Orava minimálne stupňom B – priemerný priaznivý stav.

1.6.3.3.12. Cieľový stav druhu strakoš obyčajný (*Lanius collurio*)

Oproti stavu v čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku poklesol počet párov strakoša obyčajného na zhruba polovicu pôvodného stavu. Z pôvodných 1500 párov na 700-800 párov. Tento pokles je čiastočne spôsobený vyňatím okolia intravilánov z CHVÚ na tých miestach, ktoré mali byť pôvodne súčasťou CHVÚ a z ktorými rátajú pôvodné údaje o veľkosti populácie a čiastočne celkovým poklesom populácie v Európe spôsobený zhoršením situácie na zimoviskách a spoločnou poľnohospodárskou politikou.

Cieľom opatrení by tak malo byť zachovanie minimálne súčasnej úrovne strakoša obyčajného v CHVÚ na úrovni 700-800 párov, alebo jej nárast a to prostredníctvom zachovávanía dostatočného porastu krovín a nelesnej vegetácie v poľnohospodárskej krajine a prostredníctvom opatrení, ktoré sú zamerané pre iné druhy poľnohospodárskej krajiny, ako je napríklad strakoš veľký (*Lanius excubitor*).

1.6.3.3.13. Cieľový stav druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Súčasný odhad populácie jariabka hôrneho (250-300 párov) je v CHVÚ Horná Orava na úrovni mierne nižšej, ako bol odhad uvádzaný v čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku (400 párov v CHVÚ Horná Orava). Je dôležité, aby sa zachovala početnosť tohto druhu minimálne na aktuálnej úrovni a zabránilo sa ďalšiemu poklesu populácie, keďže jariabok je spolu s prepelcou spomedzi našich kurovitých vtákov dotknutý celkovým poklesom populácií kúr najmenej.

1.6.3.3.14. Cieľový stav druhu pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*)

Súčasná úroveň populácie na úrovni 100-110 párov je takmer na identickej úrovni, ako bol odhad populácie v CHVÚ Horná Orava v čase vymedzovania národnej sústavy CHVÚ (110 párov). Cieľom programu starostlivosti by malo byť tento stav minimálne udržať a to prostredníctvom opatrení, ktoré sú uvádzané pre kuvička vrabčieho, s ktorým obýva rovnaké biotopy (ochrane napomôžu aj opatrenia pre ďalšie lesného druhu, napríklad pre tesára čierneho).

1.6.3.3.15. Cieľový stav druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Celkový priaznivý stav tesára čierneho v CHVÚ Horná Orava je v súčasnosti hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Aj keď CHVÚ Horná Orava nepatrí medzi prvých päť území najvýznamnejších pre tento druh, ochrana tohto druhu by mala mať vysokú prioritu, keďže tento druh je významný pre tvorenie hniezdných dutín ďalších predmetov ochrany v CHVÚ Horná Orava. Preto by cieľom opatrení pri manažmente územia malo byť udržanie súčasného priaznivého stavu druhu na úrovni A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3.16. Cieľový stav druhu žlna sivá (*Picus canus*)

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bola celková populácia žlny sivej v CHVÚ Horná Orava odhadnutá na úrovni 65 párov. V súčasnosti v dôsledku poklesu je jej populácia odhadovaná na úrovni 20 – 30 párov. Cieľom by malo byť zastavenie poklesu a jeho zvrátenie a to prostredníctvom opatrení, ktoré sú navrhované pre ostatné dutinové hniezdiče (lesné sovy, tesára čierneho, d'ubníka trojprstého, žltouchvosta hôrneho).

1.6.3.3.17. Cieľový stav druhu rybárik riečny (*Alcedo atthis*)

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bola celková populácia rybárika riečneho v CHVÚ Horná Orava uvedená na úrovni 30 párov. Výsledky aktuálneho monitoringu poukazujú na úroveň hniezdnej populácie vo výške 10-20 párov. Cieľom programu starostlivosti by malo byť uvedenú populáciu mierne zvýšiť a udržať na úrovni 40 párov vzhľadom ku jednoduchosti opatrení, ktoré môžu k zvýšeniu populácie viesť a dostatočnej rezerve pre rast populácie tohto druhu v CHVÚ.

1.6.3.3.18. Cieľový stav druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Pri aktuálnom monitoringu bol potvrdený výskyt 0-1 páru v CHVÚ Horná Orava. V porovnaní s pôvodným odhadom udaným pri vymedzovaní sústavy CHVÚ na Slovensku, ktorý bol na úrovni 30 párov tak ide v súčasnosti o marginálny význam územia pre ochranu tohto druhu. Lelek lesný pritom nebol vybratý ako predmet ochrany na základe toho, že by spĺňal kritérium pre ktoré by sa malo vyhlásiť samotné CHVÚ. Nebol teda kritériovým druhom, ale druhom, ktorý dosiahol 1% úroveň populácie v CHVÚ Horná Orava, a preto bol pridaný k predmetom ochrany v tomto CHVÚ. Vzhľadom k jeho celkovému poklesu populácie v Európe a vzhľadom k tomu, že opatrenia pre ostatné lesné druhy v CHVÚ Horná Orava by mali byť dostatočné pre udržanie jeho populácie, nie je potrebné aby bol naďalej predmetom ochrany v CHVÚ Horná Orava. Preto pri prehodení vyhlášky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava by sa mal lelek lesný vyradiť spomedzi predmetov ochrany.

1.6.3.3.19. Cieľový stav druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Celkový priaznivý stav výra skalného v CHVÚ Horná Orava je v súčasnosti hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.20. Cieľový stav druhu sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

Celkový priaznivý stav sovy dlhochvostej v CHVÚ Horná Orava je hodnotený stupňom B – priemerný priaznivý stav. Sova dlhochvostá síce v CHVÚ Horná Orava nie je medzi predmety ochrany zaradený ako kritériový druh, ale len ako druh, ktorý dosiahol 1 % limit celkovej národnej populácie. Napriek tomu však význam ochrany tohto druhu v území je vysoký, keďže Horná Orava leží blízko západnej hranice areálu tohto druhu. Preto je dôležité zlepšiť aktuálny priaznivý stav tohto druhu na úroveň A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3.21. Cieľový stav druhu chriašť bodkovaný (*Porzana porzana*)

Pri aktuálnom monitoringu bol potvrdený výskyt 0-1 páru v CHVÚ Horná Orava. V porovnaní s pôvodným odhadom udaným pri vymedzovaní sústavy CHVÚ na Slovensku, ktorý bol na úrovni 12 párov v CHVÚ Horná Orava tak ide v súčasnosti o marginálny význam územia pre ochranu tohto druhu. Chriašť bodkovaný pritom nebol vybratý ako predmet ochrany na základe toho, že by spĺňal kritérium pre ktoré by sa malo vyhlásiť samotné CHVÚ. Nebol teda kritériovým druhom, ale druhom, ktorý dosiahol 1% úroveň populácie v CHVÚ Horná Orava, a preto bol pridaný k predmetom ochrany v tomto CHVÚ. Vzhľadom k jeho celkovému nízkemu stavu v území, fluktuáciám početnosti a vzhľadom k tomu, že v iných územiach sústavy CHVÚ kde je druh kritériovým druhom boli pri monitoringu zistené silné populácie, nie je potrebné aby bol naďalej predmetom ochrany v tomto CHVÚ. Preto pri prehodnotení vyhlášky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava by sa mal chriašť bodkovaný vyradiť spomedzi predmetov ochrany.

1.6.3.3.22. Cieľový stav druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

Celkový priaznivý stav orla skalného v CHVÚ Horná Orava je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Vzhľadom k celkovo malej populácii orla skalného v CHVÚ, ale aj na Slovensku, je dôležité zabezpečiť zvýšenie a udržanie početnosti populácie orla skalného na minimálne 6 obsadených revírov, a teda zachovanie súčasného stavu populácie, čiže priaznivého stavu na úrovni B.

1.6.3.3.23. Cieľový stav druhu chriašť malý (*Porzana parva*)

Pri aktuálnom monitoringu nebol potvrdený žiadneho hniezdného páru v CHVÚ Horná Orava. V porovnaní s pôvodným odhadom udaným pri vymedzovaní sústavy CHVÚ na Slovensku, ktorý bol na úrovni 2,5 páru v CHVÚ Horná Orava tak ide v súčasnosti o marginálny význam územia pre ochranu tohto druhu. Chriašť malý pritom nebol vybratý ako predmet ochrany na základe toho, že by spĺňal kritérium pre ktoré by sa malo vyhlásiť samotné CHVÚ. Nebol teda kritériovým druhom, ale druhom, ktorý dosiahol 1% úroveň populácie v CHVÚ Horná Orava, a preto bol pridaný k predmetom ochrany v tomto CHVÚ. Vzhľadom k jeho celkovému nízkemu stavu v území, fluktuáciám početnosti a vzhľadom k tomu, že v iných územiach sústavy CHVÚ, kde je druh kritériovým druhom boli pri monitoringu zistené silnejšie populácie, nie je potrebné aby bol naďalej predmetom ochrany v CHVÚ Horná Orava. Preto pri prehodnotení vyhlášky, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava by mal byť chriašť malý vyradený spomedzi predmetov ochrany.

1.6.3.3.24. Cieľový stav druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Aktuálny monitoring zistil úroveň populácie prepelice poľnej v CHVÚ Horná Orava na úrovni 200-400 párov. Jedná sa tak o vyšší počet, ako bol udávaný v CHVÚ v období vymedzovania sústavy chránených vtáčích území na Slovensku. Cieľom ochrany v území by tak malo byť udržanie alebo mierne zlepšenie tohto stavu s fluktuáciami v závislosti od poveternostných podmienok, pričom pre udržanie stavu prepelice primerane postačujú navrhnuté opatrenia uvedené pre chrapkáča poľného.

1.6.3.3.25. Cieľový stav druhu žltochvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*)

Aktuálne zhodnotenie priaznivého stavu žltochvosta hôrneho v CHVÚ Horná Orava hodnotí celkový stav druhu stupňom C – nepriaznivý stav. Tento stav je spôsobený okrem iného celkovým poklesom početnosti druhu na Slovensku. Ochrana tohto ubúdajúceho druhu by sa tak mala zamerať na zastavenie a zvrátenie poklesu a na vykonanie opatrení, ktoré napomôžu tomu, aby sa priaznivý stav druhu mohol hodnotiť aspoň na úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.26. Cieľový stav druhu strakoš veľký (*Lanius excubitor*)

Celkový priaznivý stav strakoša veľkého je v súčasnosti v CHVÚ Horná Orava hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý. Nakoľko opatrenia na ochranu tohto druhu majú význam nielen pre ochranu strakoša veľkého, ale aj ostatné predmety ochrany a aj druhy, ktoré nie sú predmetom ochrany, mali by opatrenia na realizáciu programu starostlivosti smerovať k zvýšeniu a udržaniu populácie, a teda k udržaniu stavu strakoša veľkého minimálne na úrovni B ako priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*)

V prípade kuvička vrabčieho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana kuvička vrabčieho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. V prípade kalamitných ťažieb na väčšom rozsahu porastov môže byť konflikt výraznejší, keďže tomuto druhu nepostačuje na prežitie v takomto prípade len ponechanie niekoľkých zdravých stromov na dožitie.

1.6.3.4.2. Osobitné záujmy u druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

V prípade chrapkáča poľného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana chrapkáča poľného môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva a to napríklad posunutím termínu kosenia na neskorší termín. Takéto posunutie zároveň znamená zníženie kvality tráv, plodín získaných pri neskoršom kosení, a teda aj negatívny dopad na hospodárenie

dotknutých subjektov. Jedná sa však plošne o malé plochy, preto je tento konflikt malého rozsahu a riešiteľný vhodnou formou komunikácie, resp. využitím iných nástrojov.

1.6.3.4.3. Osobitné záujmy u druhu dubník trojprstý (*Picoides tridactylus*)

V prípade dubníka trojprstého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana dubníka trojprstého môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na ponechanie hniezdnych stromov, kedy sa jedná o menší konflikt, alebo o ponechanie vhodných porastov, kedy sa v prípade výskytu škodlivých činiteľov v týchto porastoch môže jednať o výraznejší konflikt, ktorý vyžaduje aj využitie nástrojov finančných náhrad pre dotknutých vlastníkov a správcov lesných porastov.

1.6.3.4.4. Osobitné záujmy u druhu hlucháň hôrneý (*Tetrao urogallus*)

Ochrana hlucháňa hôrneho sa stretáva so záujmami poľovného využívania tohto druhu, keďže je v poľovníckej legislatíve zaradený ako zver. V dôsledku nízkej početnosti a takmer všeobecného úbytku tohto druhu na Slovensku však v súčasnosti vyhláška, ktorou sa vykonáva Zákon o poľovníctve 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov nestanovuje dobu lovu pre hlucháňa a ponecháva tento druh celoročne chránený. V súčasnosti tak ciele ochrany nie sú v rozpore s rámcom poľovníckej legislatívy, naopak v prípade záujmov poľovníckeho hospodárenia a aj ochrany prírody je zvýšiť súčasnú nízku kritickú úroveň stavov hlucháňa hôrneho. Toto však vo viacerých územiach zakladá konflikt s lesným hospodárstvom, vzhľadom k tomu, že zastavenie úbytku tohto druhu a zvrátenie poklesu znamená veľké požiadavky na nastavenie opatrení v lesnom hospodárení (ponechanie starších porastov, úprava hospodárenia na niektorých väčších plochách lesných porastov). Zachovanie väčších, starších lesných porastov v dobrom stave však na druhej strane môže zvýšiť estetickú hodnotu územia a jeho atraktivitu pre turistov a pre rozvoj mäkkých foriem cestovného ruchu. Naopak rozvoj väčších stredísk cestovného ruchu, napríklad lyžiarskych, môže byť v rozpore so záujmami ochrany hlucháňa hôrneho, keďže jeho lokality výskytu na Hornej Orave sú spravidla umiestnené vo vyšších polohách, teda na miestach s dostatkom snehu (príkladom konfliktného územia je lyžiarske stredisko Vasil'ovská hoľa).

1.6.3.4.5. Osobitné záujmy u druhu tetrov hol'niak (*Tetrao tetrix*)

Ochrana tetrova hol'niaka sa stretáva so záujmami poľovného využívania tohto druhu, keďže je v poľovníckej legislatíve zaradený ako zver. V dôsledku nízkej početnosti a takmer všeobecného úbytku tohto druhu na Slovensku však v súčasnosti vyhláška, ktorou sa vykonáva Zákon o poľovníctve 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov nestanovuje dobu lovu pre hol'niaka a ponecháva tento druh celoročne chránený. V súčasnosti tak ciele ochrany nie sú v rozpore s rámcom poľovníckej legislatívy, naopak v prípade záujmov poľovníckeho hospodárenia a aj ochrany prírody je zvýšiť súčasnú nízku kritickú úroveň stavov tetrova hol'niaka. Vzhľadom k tomu, že tetrov hol'niak sa vyskytuje predovšetkým na poľnohospodárskej pôde, nie je tu taký významný konflikt s hospodárskym využitím územia ako v prípade hlucháňa hôrneho. Naopak pre ochranu tohto druhu je potrebné znížiť rozsah porastenia nevhodnými drevinami, stromami na miestach jeho výskytu, čo vychádza v ústrety aj dlhodobému poľnohospodárskemu využívaniu územia. Väčším problémom môže byť záujem na rozvoji väčších stredísk cestovného ruchu na miestach jeho výskytu, obzvlášť

na zimoviskách, kde rozvoj lyžiarskych stredísk môže byť v priamom rozpore so záujmami ochrany tetra holniaka. Ak sú takéto projekty umiestnené na jeho lokalitách, vždy je potrebné pri posudzovaní dopadov pred povolením riadne zvážiť dopady na tetra holniaka.

1.6.3.4.6. Osobitné záujmy u druhu orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

V prípade orla krikľavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana orla krikľavého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd orla krikľavého. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárstva do mimo hniezdného obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla krikľavého vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné, aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Nakoľko sa však v prípade orla krikľavého jedná o druh orla, presadzovanie ochranných zón v okolí hniezdísk nepredpokladá vznik väčšieho konfliktu vo verejnosti, keďže prevažuje vnímanie potreby ochrany vzácných druhov dravcov a to napriek tomu, že často sú menej vzácné ako niektoré iné druhy vtáctva, ktoré potrebujú na prežitie realizáciu rovnakých opatrení.

1.6.3.4.7. Osobitné záujmy u druhu bocian biely (*Ciconia ciconia*)

Ochrana bociana bieleho a jeho hniezdísk priamo je vo verejnosti široko akceptovaná a žiadaná vzhľadom k tomu, že bocian je vnímaný ako symbol vidieka na Slovensku pozitívne. Tieto požiadavky však často prichádzajú do konfliktu so záujmami konkrétnych obyvateľov ak je hniezdo umiestnené na streche rodinného domu, alebo na stĺpoch elektrického vedenia a dochádza z tohto dôvodu k výpadkom elektrického prúdu. Vznik takýchto konfliktov je riešiteľný prekládkou hniezd na osobitné podložky na nekonfliktných miestach. Väčším problémom môžu byť požiadavky na zachovanie lovísk, ktorými sú často mokrade a lúky, ktoré v prípade záujmu na ich odvodnení, rozoraní alebo zastavaní nie sú niekedy bez vzniku konfliktu a rozhodnutia úradov, ktoré vyhovie iba jednému zo záujmov riešiteľné.

1.6.3.4.8. Osobitné záujmy u druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Podobne ako v prípade bociana bieleho je ochrana bociana čierneho širokou verejnosťou vnímaná ako potrebná, keďže sa jedná o vzácny druh. V prípade jeho ochrany tak tu nie sú iné priame osobitné záujmy týkajúce sa ochrany alebo využívania tohto druhu, ktoré by boli v rozpore s cieľmi jeho ochrany. Nepriamo však ochrana bociana čierneho môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd bociana čierneho. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárstva do mimo hniezdného obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia

vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o vzácny druh je bocian čierny atraktívnym ako cieľ pre fotografy, čím vzniká potenciálny konflikt medzi fotografmi a ochranou prírody v blízkosti hniezdísk tohto druhu.

1.6.3.4.9. Osobitné záujmy u druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V prípade včelára lesného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Rovnako neboli zatiaľ na Hornej Orave zaregistrované konflikty ohľadne včelárstva a ochrany tohto druhu. Výnimočne v odôvodnených prípadoch však v môže prípade ochrana včelára lesného vzniknúť požiadavka na vytvorenie zón ochrany okolo hniezda. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do mimo hniezdného obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Tento konflikt však nedosahuje potenciálnu mieru obmedzení ako pri orlovi krikľavom alebo bocianovi čiernom (v prípade Hornej Oravy ide u týchto dvoch druhov asi o najväčší počet hniezdísk kde môžu vzniknúť požiadavky na vytvorenie zón ochrany), keďže sa v prípade včelára očakáva len minimálny počet žiadostí na vytvorenie ochranných zón (aj z dôvodu ťažkej dohľadateľnosti hniezdísk tohto druhu v porastoch na Hornej Orave).

1.6.3.4.10. Osobitné záujmy u druhu rybár riečny (*Sterna hirundo*)

V prípade ochrany rybára riečného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Takisto vzhľadom k tomu, že loví menšie ryby tu nie je ani priamy konflikt medzi jeho ochranou a rybárskym využívaním územia.

1.6.3.4.11. Osobitné záujmy u druhu kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*)

V prípade kalužiaka červenonohého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Väčšina jeho hniezdísk je umiestnená aj mimo plôch s poľnohospodárskym využitím, preto takisto možný vznik nepriameho konfliktu s hospodárskym využitím územia je minimálny. Ten však hrozí na lokalitách v okolí Oravskej priehrady, kde na poliach dochádza k rozorávaniu, resp. zániku trávnych porastov, resp. pasienkov, ktorých ochrana je naopak v priamom záujme ochrany kriticky nízkej populácie kalužiaka červenonohého. Udržanie dostatočnej rozlohy pasienkov je však na týchto plochách ťažko realizovateľné, pokiaľ finančné nástroje v poľnohospodárskej politike tu budú nastavené tak, že sa viac oplatí rozoranie týchto lokalít a využívanie území pre produkciu vybraných poľnohospodárskych plodín.

1.6.3.4.12. Osobitné záujmy u druhu strakoš obyčajný (*Lanius collurio*)

V prípade strakoša obyčajného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však môžu vznikať konflikty pri požiadavkách na ponechanie dostatočnej rozlohy hniezdných biotopov, t.j. krovín na ornej pôde, ktorých ponechanie však zároveň znižuje dotácie pre dotknutých poľnohospodárov. Preto je v chránených vtáčích územiach potrebné pre elimináciu týchto konfliktov vhodne nastaviť režim dotácií aby verejný záujem ochrany prírody a poľnohospodárstva neboli v konflikte.

1.6.3.4.13. Osobitné záujmy u druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Jariabok hôrny je v súčasnosti klasifikovaný ako poľovná zver s určenou dobou lovu. Táto doba lovu a minimálny záujem na love tohto druhu však spôsobuje, že súčasné nastavenie poľovníckej legislatívy a ochrany prírody na druhej strane v prípade tohto druhu nie sú v rozpore s cieľmi ochrany stanovenými pre CHVÚ Horná Orava.

1.6.3.4.14. Osobitné záujmy u druhu pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*)

V prípade pôtika kapcavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana pôtika kapcavého môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie.

1.6.3.4.15. Osobitné záujmy u druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu datľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane tesára môžu v CHVÚ Horná Orava vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie.

1.6.3.4.16. Osobitné záujmy u druhu žlna sivá (*Picus canus*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu datľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane žlny sivej môžu v CHVÚ Horná Orava vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie je v území v prípade ochrany žlny sivej hodnotený ako významný.

1.6.3.4.17. Osobitné záujmy u druhu rybárik riečny (*Alcedo atthis*)

Rybárik riečny je vo verejnosti vďaka svojmu sfarbeniu dobre známy a obľúbený druh, preto ochrana tohto druhu je široko akceptovaná. Vzhľadom k spektru jeho potravy, ktorou sú drobné rybky, nie je ochrana tohto druhu ani v konflikte so záujmami rybárskeho využívania lokalít. Na druhej strane pestré sfarbenie druhu vyvoláva veľký záujem na fotografovaní tohto druhu, ktorý však môže viesť k nadmernému rušeniu a byť teda v rozpore so záujmami ochrany rybárika. Preto je v tomto prípade potrebné regulovať v okolí hniezdísk rušivé vplyvy, vrátenie fotografovania. Nepriamo môže dôjsť k ohrozeniu hniezdísk v dôsledku úprav tokov a ich brehov. Preto je vhodné predchádzať ohrozeniu hniezdných lokalít vhodnou komunikáciou so správcami tokov.

1.6.3.4.18. Osobitné záujmy u druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Vzhľadom k tomu, že sa navrhuje vylúčenie lela lesného spomedzi predmetov ochrany prírody v CHVÚ Horná Orava (a preto sa nenavrhujú ani osobitné opatrenia pre tento druh), nie je relevantné hodnotenie osobitných záujmov.

1.6.3.4.19. Osobitné záujmy u druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Ochrana výra skalného a jeho hniezdísk na Hornej Orave sa týka len kameňolomov, kde už nie sú aktívne využívané dobývacie priestory, preto sa tu ani neočakáva vznik konfliktov a ochrana tohto druhu sa nedotýka iných záujmov verejnosti.

1.6.3.4.20. Osobitné záujmy u druhu sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

V prípade sovy dlhochvostej ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo môže vzniknúť na jej hniezdiskách konflikt v prípade ochrany hniezdísk, jedná sa však o menej náročný druh (vzhľadom k jej šíreniu a nárastu populácie), kde vytvorením náhradných hniezdných podmienok (v búdkach) je možné dostatočne zabezpečiť jej ochranu.

1.6.3.4.21. Osobitné záujmy u druhu chriašť bodkovaný (*Porzana porzana*)

Vzhľadom k tomu, že sa navrhuje vyškrtnutie chriašťa bodkovaného spomedzi predmetov ochrany prírody v CHVÚ Horná Orava (a preto sa nenavrhujú ani osobitné opatrenia pre tento druh), nie je relevantné hodnotenie osobitných záujmov.

1.6.3.4.22. Osobitné záujmy u druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

V prípade orla skalného ako symbolu ohrozenosti a symbolu slovenských hôr verejnosť všeobecne akceptuje potrebu ochrany tohto druhu. Ochrana orla skalného tak nie je potrebná len ako predmetu ochrany CHVÚ, ale aj ako kultúrneho dedičstva. Nepriamo však ochrana orla skalného môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo jeho hniezd. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného

hospodárenia do mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla skalného vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

1.6.3.4.23. Osobitné záujmy u druhu chriašť malý (*Porzana parva*)

Vzhľadom k tomu, že sa navrhuje vyškrtnutie chriašťa malého spomedzi predmetov ochrany prírody v CHVÚ Horná Orava (a preto sa nenavrhujú ani osobitné opatrenia pre tento druh), nie je relevantné hodnotenie osobitných záujmov.

1.6.3.4.24. Osobitné záujmy u druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Ochrana prepelice poľnej ako symbolu poľnohospodárskej krajiny vo verejnosti je záujmom nielen z dôvodu jej určenia ako predmetu ochrany v CHVÚ Horná Orava, ale aj z dôvodu zachovania kultúrneho dedičstva. Vzhľadom k tomu, že ide o nenáročný druh, nie je predpoklad vzniku väčšieho konfliktu s hospodárskym využitím územia z dôvodu požiadavky realizácie špeciálnych opatrení (s výnimkou obmedzenia využívania chemických prípravkov).

1.6.3.4.25. Osobitné záujmy u druhu žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*)

V prípade žltouchvosta hôrneho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana žltouchvosta hôrneho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdnych stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie je v území v prípade ochrany žltouchvosta hôrneho hodnotený ako významný. Rovnako potenciálne konfliktným je potreba zachovania stromovej vegetácie na hniezdiskách žltouchvosta hôrneho priamo v intravilánoch obcí (Oravská Lesná, Novot' a iné).

1.6.3.4.26. Osobitné záujmy u druhu strakoš veľký (*Lanius excubitor*)

V prípade strakoša veľkého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana strakoša veľkého môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže strakoš veľký na svoje prežívanie potrebuje dostatok stromovej zelene, dostatok vhodnej potravy vrátane hmyzu a na Hornej Orave sa mu viac darí v mozaikovitej krajine. Niektoré preferované spôsoby hospodárenia sú však dnes v rozpore s týmito jeho topickými požiadavkami.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

Územie CHVU sa vo vymedzených hraniciach prekrýva s územím Chránenej krajinej oblasti Horná Orava, na území ktorej platí druhý stupeň ochrany podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z. z..

Niektoré časti územia v rámci CHVU sa prekrývajú s územiami európskeho významu:

SKUEV0189 Babia hora

SKUEV0188 Pilsko

SKUEV0187 Rašeliniská Oravských Beskýd

SKUEV0190 Slaná voda

SKUEV0191 Rašeliniská Bielej Oravy

SKUEV0304 Oravská vodná nádrž

SKUEV0658 Ústie Bielej Oravy

SKUEV0659 Koleňová

SKUEV0660 Macangov Beskyd

SKUEV0661 Hruštínska hoľa

SKUEV0662 Vasiľovská hoľa

SKUEV0185 Pramene Hruštínky

SKUEV0222 Jelešňa

SKUEV0057 Rašeliniská Oravskej kotliny

SKUEV0193 Zimník.

V rámci územného systému ekologickej stability je územie pokryté pomerne hustou sieťou prvkov. Na území CHVU sa nachádzajú biocentrá nadregionálneho významu Pilsko, Babia hora, Žiar – Oravská priehrada, Oravská priehrada - Sosnina a časť biocentra Bzinská hoľa – Minčol. Na regionálnej úrovni sú vyčlenené biocentrá Sihelniansky hrádok, Magura, Vahanov – Kopanica – Brestovka, Pod Modralovou, Ostrý vrch, Paráč - Štibel', Vydrovka, Náveterný, Beňadovské rašelinisko, Ústie Polhoranky, Spálený Grúnik, Fajkova grapa, veľký kopec, Gonkuľa, Predná Filová, Pod Rusnáčkou.

Do územia CHVU zasahujú terestrické biokoridory nadregionálneho významu Okružlica – Črchľa, Kamenný vrch – Brestovka, Brestovka – Poprovka, ktoré prepájajú vyčlenené nadregionálne biocentrá. Na regionálnej úrovni spája biocentrá vymedzený terestrický biokoridor Vlkov vrch - Náveterný a hydricko-terestrické regionálne biokoridory vodný tok Polhoranky, vodný tok Bielej Oravy, vodný tok Mútnanky a vodný tok Jelešňa.

Podľa aktuálneho zhodnotenia monitoringu hniezdiacich vodných vtákov na Slovensku došlo k zmenám distribúcie kačice chriplavej pre ktorú sú na Slovensku vyhlásené tri chránené vtáčie územia (Dunajské luhy, Veľkoblahovské rybníky a Záhorské pomoravie) podľa kritéria K3. Ďalšie územia v čase vymedzovania sústavy CHVÚ v roku 2003 toto kritérium piatich najvýznamnejších území nespĺňali. Zmena distribúcie však viedla k tomu, že v súčasnosti je na Hornej Orave pravidelne zisťovaná najvyššia hniezdna početnosť tohto druhu na Slovensku. Preto je pri prehodnotení vyhlášky CHVÚ Horná Orava potrebné zvážiť potenciálne pridanie tohto druhu medzi predmety ochrany podľa kritéria K3.

1.7. Výsledky kompletného zisťovania stavu lesa

Lesný pôdny fond je obhospodarovaný podľa Programov Starostlivosti o Lesy (PSL), prípadne Lesných hospodárskych plánov (LHP). V nasledujúcej tabuľke je prehľad platných PSL (LHP).

Názov PSL pre Lesný celok (LHP)	Platnosť PSL (LHP)	Výmera PSL (LHP) v CHVÚ
BÝVALÍ URBARIALISTI OBCE DOLNÝ KUBÍN, POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO	2006-2015	384,959
OSTATNÉ LESY NA LHC ORAVSKÝ PODZÁMOK	2006-2015	0,193
PASIENKOVÉ SPOLOČENSTVO DOLNÁ LEHOTA	2006-2015	1,773
PD HRUŠTÍN	2006-2015	195,801
POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO MOKRAĎSKÁ HOĽA BABÍN	2006-2015	0,099
ŠTÁTNE LESY NA LHC ORAVSKÝ PODZÁMOK	2006-2015	476,062
URBÁR VELIČNÁ	2006-2015	3,694
ORAVICE	2007-2016	762,777
LOKCA	2012-2021	5971,635
ORAVSKÁ POLHORA	2015-2024	5492,565
PARÁČ	2012-2021	4937,815
ZÁKAMENNÉ	2012-2021	4688,486
TRSTENÁ	2015-2024	1150,491
NÁMESTOVO	2015-2024	5433,169
ZUBROHLAVA	2015-2024	4348,645
Spolu		33848,16

Rozdiel oproti výmere LPF v súčasnom KN je spôsobený stavom C-KN v čase vyhotovenia PSL (LHP).

Zoznam dielcov zasahujúcich do územia CHVÚ v členení podľa LC a LUC.

LUC, LC		Dielec
BÝVALÍ URBARIALISTI OBCE DOLNÝ KUBÍN, POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO		455 - 456, 460 - 487, 551
OSTATNÉ LESY NA LHC ORAVSKÝ PODZÁMOK		550
PASIENKOVÉ SPOLOČENSTVO DOLNÁ LEHOTA		66, 70
PD HRUŠTÍN		522 - 535, 537, 538, 540, 543, 546
POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO MOKRAĎSKÁ HOĽA BABÍN		182
01997		488 - 521
URBÁR VELIČNÁ		260
ORAVICE		122 - 168
LOKCA	77 - 93, 95 - 141, 143 - 152, 154 - 540, 544, 546 - 547, 564 - 591, 1001 - 1016, 2009 - 2023, 2054 - 2057, 2105 - 2106, 2108	
ORAVSKÁ POLHORA	3 - 14, 17, 18, 21, 24 - 307, 347 - 385, 1000, 1107 - 1123, 1180 - 1184, 1299, 1318 - 1320, 1323 - 1360, 1391, 2302	
PARÁČ	21 - 428, 430, 440 - 449, 460 - 471, 473 - 481, 483 - 484, 486 - 488, 490 - 495, 497 - 507, 510, 513 - 516, 518, 520, 524 - 526, 528, 531, 535 - 536, 538 - 540	
ZÁKAMENNÉ	1 - 8, 21, 24, 26 - 41, 43, 45, 47 - 53, 58 - 257, 259 - 260, 262 - 275, 278 - 282, 284 - 285, 287 - 289, 292 - 294, 296 - 303, 305, 307 - 308, 310, 312 - 442, 450 - 459, 541 - 545, 1016 - 1020, 1085 - 1089, 1429 - 1432, 1434 - 1438	
TRSTENÁ	1 - 44, 48 - 51, 56 - 63, 1042, 1045 - 1047, 1050 - 1055, 3084, 3089 - 3092, 3105 - 3118	
NÁMESTOVO	51 - 56, 65, 70, 84, 138 - 161, 163 - 165, 171 - 301, 303 - 318, 333 - 413, 415 - 474, 1056, 1065, 1185, 1205 - 1207, 1211 - 1213, 1215 - 1218, 1220 - 1221, 1225, 1241, 1243 - 1244, 1247, 1250 - 1251, 1253 - 1254, 1284, 1287, 1319 - 1332, 1363, 1405, 1421, 1445, 1461, 1465, 1467, 1473, 2308 - 2316, 2318 - 2346, 3341, 3364, 3368-3386	
ZUBROHLAVA	1 - 106, 124 - 173, 175 - 179, 185 - 191, 193 - 204, 243, 248 - 256, 258 - 259, 362 - 363, 365 - 367, 387 - 402, 404 - 409, 1024, 1082, 1202, 1205 - 1247, 1257, 1260 - 1298, 1300 - 1316, 1396, 2124 - 2137, 2155, 2162, 2166 - 2170	

Zastúpenia kategórií lesa sú v nasledovnej tabuľke.

Kategória lesa	Písmeno kategórie ha		Kategória ha	%
H			26586	79,75
O	a	2747	4928	14,85
	b	1210		
	c	250		
	d	721		
U	f		1801	5,4
Spolu			33337	100

Dominantnou drevinou v porastoch CHVU je SM s 80% zastúpením. Z ostatných drevín majú viac ako 1% zastúpenie BK 6 %, JD 5 %, BO 3 % a JX 1,5 %.

Zo škodlivých činiteľov majú najväčší vplyv na súčasný zdravotný stav porastov huby, lúpanie zverou, sneh a miestne aj podkôrny hmyz.

V porastoch vyšších vekových stupňov sú významne zastúpené aj viacetážové porasty. Veková štruktúra porastov po vekových triedach je spracovaná v nasledujúcej tabuľke.

Vek v rokoch	0-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-140	141-160	161-220
Zastúpenie v %	18	13	13	18	22	11	2	1	2

Hlavným hospodárskym spôsobom pri obnove lesa je podrastový spôsob s jeho maloplošnou formou. Obnova holorubným spôsobom je plánovaná v 3 % porastov, pričom ide o rekonštrukcie lesa. V porastoch s výberkovým spôsobom obhospodarovania je plánovaný jednotlivý výberkový rub.

Porastová mapa je súčasťou príloh.

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

2.1. Historický kontext

Horná Orava patrí medzi regióny, kde sa zmeny vo využívaní krajiny po kolektivizácii od r. 1948 dotkli krajiny menej ako na väčšine územia Slovenska. Dôsledkom toho je, že tu v relatívne veľkom rozsahu zostalo zachované hospodárenie maloroľníkov a tým aj pestrá mozaikovitá krajina, ktorá je predpokladom pre prežitie viacerých druhov vo vyšších počtoch ako inde na Slovensku. Napriek tomu sa však veľké zmeny vo využívaní krajiny nevyhli úplne ani Hornej Orave, čoho dôsledkom je negatívny ale aj pozitívny dopad na viaceré druhy, ktoré sú predmetom ochrany v území.

Jednou zo zásadných zmien po druhej svetovej vojne bolo ukončenie pastvy a opustenie políčov na niektorých holiach a vo vyšších polohách v Oravskej Magure a následné ciele (Zákamenská hoľa) alebo sukcesné zarastenie týchto polôh lesom. Zarastanie sukcesiou sa týka plôch na lokalitách Prípor pri Zákamennom, Magura Lomná, hrebeň medzi Lomnou a Hruštínom, Kýčera, vrchy Vráta, Skalnitý a Šutkovka medzi Beňadovom a Brezou, časti Slepčianky nad Námestovom, porasty v okolí Pálenísk pri Liesku a čiastočne aj Hladovský Bor. Takto sa zväčšili vhodné biotopy pre niektoré druhy ako je kuvičok vrabčí, pôtik kapcavý, tesár čierny, žlna sivá, bocian čierny, jariabok hôrny, sova dlhochvostá a zväčšili sa aj plochy vhodných hniezdísk pre orla skalného, orla kriľavého a včelára lesného. Naopak sukcesné zarastanie uvedených území negatívne vplyva predovšetkým na tetruvia hoľniaka, ktorý ešte donedávna niektoré z uvedených lokalít (napríklad Magura Lomná do r. 2000) obýval.

Ďalšou zo zásadných zmien vo využívaní územia bolo vybudovanie Oravskej priehrady, ktorá v päťdesiatych rokoch minulého storočia zatopila 35 km² polí, rašelinísk, aluviálnych lúk, pasienkov a zároveň po jej okraji bol vysadený zelený lesný pás. Zanikli tak hniezdiská tetruvia hoľniaka, ale aj hniezdiská rybárika riečneho popri meandrujúcej Čiernej Orave, Polhoranke a ich prítokoch, ako aj lúky, ktoré boli hniezdiskami popri iných vtákoch aj kalužiaka červenonohého. V prípade rybárika riečneho tieto straty biotopov boli dostatočne vykompenzované vznikom hniezdných biotopov v abráznych stenách na brehu Oravskej priehrady. Zvýšenie hladiny zároveň vytvorili podmáčané biotopy na brehu priehrady, ktoré slúžia aspoň čiastočne ako náhrada biotopov pre kalužiaka červenonohého. Zároveň pri napustení priehrady vznikli dva ostrovy a to Slanický a Vtáčí ostrov. Vtáčí ostrov je dnes významným hniezdiskom rybára riečneho, k čomu však prispelo to, že bol z neho vyrúbaný umelo vysadený lesný porast v deväťdesiatych rokoch minulého storočia (práve s cieľom zlepšiť podmienky pre hniezdenie vtáctva).

Napriek menej dôraznému zrealizovaniu kolektivizácie na Hornej Orave, aj tu na mnohých miestach došlo k rozsiahlemu sceleniu pôvodných drobných políčov do väčších lánov a k likvidácii nelesnej stromovej vegetácie. Príkladmi takýchto miest je okolie Námestova, Bobrova a časti Zákamenného. Takéto scelenie prispelo na niektorých miestach k zhoršeniu hniezdných podmienok pre strakoša veľkého v dôsledku odstránenia stromovej nelesnej vegetácie, avšak aj po scelení ostali často poľnými kultúrami v dôsledku horších klimatických podmienok trávne porasty, v dôsledku čoho ostali zachované vhodné podmienky pre chrapkáča poľného.

Celkovými zmenami v predchádzajúcom storočí prešiel aj celkový prístup k ochrane prírody. Vyhlásenie NPR Piľsko, NPR Paráč a NPR Babia hora, PR Sosnina, PR Spálený grúnik viedlo k zachovaniu pôvodných porastov horských smrečín, resp. porastov horských smrečín, ktoré boli na Hornej Orave najmenej dotknuté ľudskou činnosťou. Práve tieto územia sú kvôli vhodnej štruktúre lesa dnes ťažiskom výskytu hlucháňa hôrneho, ale sú významným hniezdiskom aj pre iné druhy, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ Horná Orava.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Poľnohospodárstvo

V súčasnosti sa poľnohospodársky využíva 25 % územia CHVÚ. Z tohto územia tvorí 20 % orná pôda a 80 % trvalé trávnaté porasty. Zastúpenie záhrad a ostatných poľnohospodárskych pôd tvorí menej, ako 0,5 %.

Nesúlad skutočného zastúpenia jednotlivých druhov pozemkov, hlavne pri TTP (až 8 %) oproti údajom, ktoré sú vedené v katastri nehnuteľností, je spôsobený nevykonávaním poľnohospodárskej činnosti na týchto pozemkoch a ich postupným zarastaním drevinovým a krovitým náletom.

Lesné hospodárstvo

Lesný pôdny fond zaberá viac ako polovicu územia CHVÚ. Rubné porasty sú rozpracované prevažne systematickou ťažbou. Vzhľadom na vekovú štruktúru predrubných porastov bude ich výrazná časť v nasledujúcich 4 decéniach vstupovať do rubného veku. Preto spôsob, akým budú obnovované, významne ovplyvní na dlhé obdobie charakter krajiny v CHVU. Štátny podnik Lesy SR s.r.o. obhospodaruje 56 % plochy územia. Ostatnú plochu obhospodarujú urbáre, spoločenstva a súkromní vlastníci. Lesné hospodárstvo je významné aj z hľadiska zamestnanosti v regióne.

Rekreácia a šport

CHVU je súčasťou Hornooravskej oblasti cestovného ruchu, zasahuje do rekreačných krajinných celkov Oravská priehrada, Námestovo a okolie, Oravské Beskydy a Biela Orava. Územie má vysoký prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Ťažiskovými aktivitami sú letná a zimná turistika, zimné športy, pobyt a rekreácia pri vode, vodné športy, vidiecky turizmus, poznávací turizmus.

Letné aj zimné turistické trasy sú vybudované najmä v horských oblastiach, v Oravskej Magure s vyhľadávanými cieľmi Babia hora a Pilsko v severnej časti CHVU, v pohorí Oravskej Magury na juhovýchodnej hranici CHVU, v oblasti Oravskej Lesnej. Nedobudovaná je vybavenosť východiskových miest pre turistiku (Oravská Polhora, Oravské Veselé). Nevyužitý potenciál majú zdroje liečivých minerálnych vôd v lokalite Slaná voda.

Územím CHVU prechádza západo-východným smerom Oravská cyklomagistrála a ďalšie novovytvorené trasy od Dolného Kubína smerom do Rabčíc a Poľska.

Ťažisková forma cestovného ruchu medzinárodného významu (vodné športy, pobyt pri vode) je viazaná na Oravskú priehradu. Rekreačná vybavenosť je sústredená na južnej strane (Slanická Osada, Ústie nad Priehradou) a na severozápade v okolí Námestova, kde sa navrhuje ďalší rozvoj.

Zimné športy sú sústredené v rámci územia CHVU do menších lyžiarskych stredísk v Oravskej Lesnej, Hruštíne, Zakamennom, Oravskej Polhore, Sihelnom, Krušetnici. Významnejšie strediská sú situované v okolí CHVU (Kubínska hoľa, Oravice).

V zmysle ÚPN VÚC Žilinského kraja sa navrhuje ďalší rozvoj rekreačnej funkcie v obciach Oravská Lesná, Zakamenné, Novot', Oravské Veselé, Sihelné, Rabča, Rabčice, Oravská Polhora, Námestovo. Z hľadiska predmetu ochrany CHVU je relevantný aj plánovaný rozvoj v území mimo vymedzeného územia CHVU, a to v nadväznosti na Oravskú priehradu (Tvrdosín, Trstená, Ústie nad Priehradou, Slanická Osada). Návrhy sa týkajú dobudovania

služieb a vybavenosti, rozvoja vidieckej turistiky, využitia prírodných liečivých zdrojov a pod. Vznik nových veľkých stredísk a nových foriem turizmu sa podľa územného plánu nepredpokladá.

Poľovníctvo a rybárstvo

Hlavnou poľovnou zverou v CHVÚ je zver jelenia, čo vyplýva aj z toho, že v dotknutých okresoch sa nachádzajú jedine chovateľské oblasti pre jeleniu zver a to: J VI Slovenské Beskydy, J VII Oravská Magura, J IX. Orava. Poľovné revíry sú aj početne zastúpené srnčou a diviачou zverou. Početne menej je zastúpená drobná srstnatá zver. V CHVÚ je pomerne početná vlčia populácia, ktorá je cennou súčasťou genofondu tohto druhu zveri v Západných Karpatoch, keďže väčšina Hornej Oravy je aktuálne oblasťou, kde je úplne vylúčený lov tohto druhu. Medveď a rys sú v území oveľa menej početní. Z pernatej zveri je pomerne hojne zastúpený jariabok, kačica divá a sluka hôrna. Takmer vymizli jarabice poľné. Lokálne sú zastúpené hlucháň hôrny a tetov hoľniak. K migrujúcim druhom pernatej zveri patrí hlavne hus divá, hus siatinná a hus bieločelá.

Podľa vyhlášky o ochrane a o čase, spôsobe a podmienkach lovu niektorých druhov zveri bol v minulosti povolený odstrel tetova hlucháňa a tetova hoľniaka v jarnom období. V súčasnosti je ich odstrel zakázaný a chránia sa celý rok. Chránené sú aj dravce. Z pernatej zveri je povolený lov jariabka hôrneho od 1.októbra do 15.novembra, sluky hôrnej od 1. septembra do 30. novembra, jarabice poľnej od 16. septembra do 15. októbra, holuba hrivnáka od 1. augusta do 31. októbra, hrdličky záhradnej od 1. augusta do 31. decembra, lysky čiernej od 1. októbra do 15. januára, kačice divej od 1. septembra do 31. januára, husí bieločelých, siatinných a divých od 1. októbra do 20. januára, chochlačky sivej a chochlačky vrkočatej od 1. októbra do 15. januára a sojky, straky a vrany v mimohniezdnom období.

Navrhované CHVÚ poľovne obhospodaruje celkove 23 poľovníckych združení v 32 poľovných revíroch.

Škody spôsobené zverou v revíroch sú primerané zazvereniu revírov a riešené s vlastníkmi resp. s užívateľmi lesných a poľnohospodárskych pozemkov vzájomnou dohodou, prípadne komisionálnym jednaním. Odstrel zveri sa riadi podľa schváleného plánu chovu a lovu zveri. V poľovných revíroch sa vykonáva prikrmovanie zveri a to hlavne v zimných mesiacoch, roznesenie soli, každoročné sčítanie zveri a budujú sa poľovnícke zariadenia.

Rybárska činnosť v navrhovanom CHVÚ sa riadi zákonom o rybárstve č.139/2002 účinným od 1. apríla 2002 a vykonávacou vyhláškou zo 17.apríla 2002, účinnou od 15. mája 2002. Podľa vyhlášky sa vody členia na vody lososové a vody kaprové. V CHVÚ patrí medzi kaprové vody vodná nádrž Orava s rozlohou 3400 ha, ktorej užívateľom revíru je SRZ Rada Žilina a kaprový revír MO SRZ Námestovo. Medzi lososové patria hlavne toky riek: Biela Orava, Polhoranka, Mútňanka, Veselovianka v obhospodarovaní MO SRZ Námestovo a Jelešňa v obhospodarovaní MO SRZ Trstená.

Držitelia rybolovných povolení sa riadia platným rybárskym poriadkom. Navrhované zarybňovacie plány pre príslušný revír vypracúva užívateľ rybárskeho revíru na obdobie 3 rokov na predpísanom tlačive. Zarybňovací plán pre príslušný rybársky revír obsahuje minimálnu zarybňovaciu povinnosť vychádzajúcu zo základných charakteristík, úlovkov

predchádzajúcich rokov a produktivity rybárskeho revíru. Zarybňovací plán pre príslušný rok spĺňa minimálnu zarybňovaciu povinnosť v predpísanom druhu a množstve.

Rybárske kaprové revíry sú zarybnené hlavne kaprom, štukou, zubáčom, ostriežom a ostatnou bielou rybou. Vyskytuje sa tu aj pleskáč, lieň, boleň a sumec.

Lososové revíry sú zarybnené hlavne pstruhom a lipňom s výskytom aj ostatných druhov rýb, ako sú hlaváč, čerebľa a iné. V čase neresu do lososových vôd tiahnu aj ryby z Oravskej vodnej nádrže.

Ťažba nerastných surovín

V juhovýchodnej časti CHVU sa eviduje ložisko nevyhradeného nerastu štrkopieskov a pieskov Trstená. Ide o bývalé ložisko organizácie ŠGÚDŠ Bratislava na viacerých lokalitách v rámci plochy Oravskej nádrže, t. č. so zastavenou ťažbou.

Ložisko nevyhradeného nerastu - stavebného kameňa Lom Trstená prevádzkuje PS Urbár Trstená, ide o ložisko s rozvinutou ťažbou, sčasti zasahuje do juhovýchodnej časti CHVÚ severne od Trstenej.

V lokalite Bobrov je evidované ložisko nevyhradeného nerastu – tehliarske suroviny. Ide o ložisko so zastavenou ťažbou.

Severne od Liesku sa nachádza bývalé ložisko nevyhradeného nerastu štrkopieskov a pieskov Liesek I a II so zastavenou ťažbou (ŠGÚDŠ Bratislava).

V nadväznosti na výskyt minerálnych vôd v lokalite Oravská Polhora - Slaná voda na úpätí Oravských Beskýd bolo určené chránené ložiskové územie a dobývací priestor výhradného ložiska mineralizovaných I-Br vôd Oravská Polhora. Ložisko je zatiaľ nevyužívané, o ťažbe sa uvažuje.

Využitie vody

Výrazným vodohospodárskym prvkom významným aj z hľadiska predmetu ochrany je vodná nádrž Oravská priehrada vybudovaná na sútoku Bielej a Čiernej Oravy. V rámci protipovodňových opatrení sú viaceré úseky vodných tokov, najmä v zastavanom území obcí upravené.

Na území CHVU sa nachádzajú viaceré vodárenské zdroje a ich ochranné pásma 2. a 3. stupňa. Väčšie zdroje sú sústredené najmä v oblasti Oravských Beskýd a Oravskej Magury, menšie zdroje sa nachádzajú aj v okolí viacerých obcí. V zmysle ÚPN VÚC sa navrhuje využitie ďalších zdrojov podzemných vôd a povrchových odberov pre zásobovanie pitnou vodou. Chránená vodohospodárska oblasť do CHVÚ nezasahuje.

Evidované prírodné minerálne zdroje sú v Hruštíne, Mútnom, Rabčiciach, Sihelnom, Ťapešove a Vasilove, najvýznamnejšie sú jódobrómové slané vody v Oravskej Polhore, t. č. bez hospodárskeho využitia. Využívané zdroje geotermálnych vôd sa nachádzajú mimo CHVÚ v Oraviciach.

Ďalšie využitie

V urbanizovaných častiach CHVÚ sa nachádzajú mnohé bývalé skládky komunálneho odpadu, prevažne rekultivované, prekryté a upravené. V lokalite medzi Bobrovom a Klinom je využívaná skládka TKO Zubrohlava, ktorú prevádzkujú Technické služby mesta Námestovo.

Hospodárska základňa Oravského regiónu je sústredená najmä v dolnej časti územia mimo CHVÚ. Okrem strojárkej výroby v Námestove sa tento sektor obmedzuje na menšie prevádzky spotrebného a spracovateľského priemyslu (Námestovo, Vavrečka, Oravská Lesná, Breza). Významnejšie zdroje znečisťovania sa v rámci CHVÚ nevyskytujú.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

K významnejším lokalitám kultúrno-historického dedičstva na území CHVÚ patrí úzkokoľajná lesná železnica v Oravskej Lesnej a pamiatkové objekty vo viacerých obciach (Klin, Sihelné, Rabčice, Oravská Lesná). Turisticky vyhľadávanými je aj muzeálny komplex na Slanickom ostrove na Oravskej priehrade a Hviezdoslavova horáreň pod Babou horou. Lokálny náboženský význam majú pútnické miesta Klin, Bobrov a Zákamenné. V území sa neevidujú aktivity tohto typu, ktoré by mohli mať dopad na predmet ochrany.

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

2.3.1. Návrh zásad opatrení pre jednotlivé predmety ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivých stavov jednotlivých druhov vyhotovených ŠOP SR v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení vo vedeckých publikáciách.

Návrh zásad opatrení pre jednotlivé druhy je tu uvedený v celom rozsahu nutných opatrení pre udržanie optimálnej populácie dotknutých druhov. Vzhľadom k tomu, že potrebné opatrenia a biotopové nároky jednotlivých druhov si často v rôznom rozsahu protirečia, je potrebné tieto opatrenia zosúladiť. Preto taxatívne uvedené opatrenia pre jednotlivé druhy boli nižšie zoskupené do opatrení pre skupiny druhov, ktoré sú prioritou ochrany vo vyčlenených ekologicko-funkčných priestoroch. Návrh týchto finálnych opatrení (ktoré sa odporúčajú na realizáciu) v ekologicko-funkčných priestoroch však musí brať v úvahu nároky jednotlivých druhov, preto ich tu uvádzame v plnom rozsahu.

*2.3.1.1. Návrh zásad opatrení pre kuvička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*)*

Na udržanie stavu kuvička vrabčieho na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať v lesných porastoch nasledovné manažmentové opatrenia:

- zachovanie starších lesných porastov vo vyšších stupňoch ochrany (piatom, v prípade potreby aj štvrtom) bez zásahu
- v lesných porastoch ponechať po ťažbe minimálne 5 stojacich stromov na 1 ha na dožitie
- uplatňovať ochranu hniezdných dutín v zmysle vyhlášky o CHVÚ
- prípadnú ťažbu presunúť do mimohniezdného obdobia
- podporovať prírode blízke obhospodarovania lesa.

*2.3.1.2. Návrh zásad opatrení pre chrapkáča poľného (*Crex crex*)*

Na udržanie stavu chrapkáča poľného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v rámci stavebných konaní zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít a navrhovať náhradné riešenia (kompenzácie v podobe náhradných lokalít, kde sa zlepšia podmienky pre hniezdenie chrapkáča, napríklad odstránenie zárastu krovín)

- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej štruktúry krajiny vrátane medzí a úhorov
- realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov a traktoristov o správnom spôsobe kosenia aktivity
- zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie trávnatých porastov
- v prípade ďalšieho poklesu populácií využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona a vyhlášky o CHVÚ

2.3.1.3. Návrh zásad opatrení pre d'ubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*)

Na udržanie stavu d'ubníka trojprstého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržanie vysokého zastúpenia smreka a jedle v lesných porastoch, udržať dominantné zastúpenia smreka v 7. lesnom vegetačnom stupni
- vylúčenie veľkoplošných holorubov a fragmentácie horských porastov v jadrových oblastiach výskytu d'ubníka lesnými cestami a výstavbou lyžiarskych stredísk a iných rozsiahlejších rekreačných zariadení
- v ochranných lesoch a podľa možnosti aj v hospodárskych lesoch ponechávanie stojacich mŕtvych stromov v porastoch v počte 3-5 na 1 ha (stromy by mali dosahovať priemer 30 cm v prsnej výške)
- v hniezdnom období (marec – júl) na vhodných lokalitách (lesy so smrekom vo veku nad 80 rokov) obmedziť ťažbu dreva, napadnutých a mŕtvych stromov
- usmernením lesohospodárskej činnosti pomocou programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (nad 80 rokov) a ich rozmiestnenie v území
- vylúčiť akúkoľvek aplikáciu insekticídov v lesných porastoch v celom CHVÚ

2.3.1.4. Návrh zásad opatrení pre hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*)

Na zlepšenie stavu hlucháňa hôrneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť bezzásahový režim v 5. stupni ochrany na lokalitách hlucháňa hôrneho
- dodržiavať podmienky v osobitných zónach CHVÚ pre kurovité vtáky
- zamedziť ďalšiemu znižovaniu výmery vhodných porastov prostredníctvom uplatňovania podmienok v programe starostlivosti o les
- upraviť existujúce nevyhovujúce porasty s potenciálom pre šírenie hlucháňa vhodnými lesovýchovnými opatreniami (presvetlenie porastov, zvýšenie rôznorodosti, porast čučoriedky, obohatenie štruktúry o mŕtve drevo, zakmenenie znížiť pod 0,6 na kľúčových lokalitách, podrobnejšie viď literatúru)
- na existujúcich lokalitách presunúť lesotechnické zásahy na obdobie mimo rozmnožovania. Prípadnú ťažbu na hniezdných lokalitách presunúť do obdobia mimo toku alebo hniezdenia

- ekovýchovnými aktivitami s organizáciami pôsobiacimi v cestovnom ruchu, športovými motoklubmi a samosprávami a zvýšením kontrolnej činnosti zamedziť vyrušovaniu na lokalitách.
- vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk na hniezdiskách a zimoviskách hlucháňa a zamedziť fragmentácii týchto lokalít
- dodržiavať obmedzenia zberu lesných plodín v CHKO Horná Orava v príslušných zónach CHKO
- zrušiť prikrmovanie zrninami a granulami v okolí lokalít výskytu hlucháňa a zrušiť chov diviakov v dotknutých oblastiach, naopak zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu.

2.3.1.5. Návrh zásad opatrení pre tetra holniaka (*Tetra tetrix*)

Pre vytvorenie podmienok na zlepšenie stavu tetra holniaka na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- V spolupráci s užívateľmi a vlastníkmi vykonať manažment hniezdných a potravných biotopov v lokalite Páleniská (najmä preriedenie hustých porastov)
- Usmernenie hospodárskych činností na všetkých obsadených lokalitách, jednak z dôvodu obmedzenia vyrušovania, ale aj za účelom podpory vhodného manažmentu
- V prípade potreby zabezpečiť doplnenie výsadby vhodných druhov drevín (bobuľonosné, breza, jelša jarabina), zabezpečiť ochranu mravenísk
- Zvýšiť kontrolnú činnosť najmä v období toku a dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody, lesného hospodárstva a poľovníctva najmä v súvislosti s nadmerným vyrušovaním na hniezdných lokalitách vrátane motorových vozidiel a fotografovania
- V spolupráci so subjektami cestovného ruchu usmerniť pohyb návštevníkov mimo hniezdných lokalít
- Zamedzenie investičných zámerov ohrozujúcich lokalitu výskytu druhu
- Vylúčiť prikrmovanie diviakov v oblastiach s výskytom tetra holniaka a zrušiť chov diviakov v dotknutých oblastiach
- Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky v oblastiach výskytu tetra holniaka.

2.3.1.6. Návrh zásad opatrení pre orla krikľavého (*Aquila pomarina*)

Na zlepšenie stavu orla krikľavého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť diferencovaný prístup v hospodárení na lesnej pôde nasledovne:
 - a) v lesoch ochranných a lesoch osobitného určenia v CHVÚ Horná Orava v prípade akejkoľvek lesohospodárskej činnosti rešpektovať nižšie uvedené opatrenia potrebné pre udržanie vhodných topických podmienok orla krikľavého
 - b) v hospodárskych lesoch nachádzajúcich sa v CHVÚ Horná Orava pri obnove lesných porastov zabezpečiť uplatňovanie výberkového a účelového hospodárskeho spôsobu a uprednostňovať prirodzenú obnovu porastov s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov na hniezdiskách orla krikľavého (obnovenie prirodzeného drevinového zloženia, zlepšenie horizontálnej a vertikálnej štruktúry porastov, vhodnejšie formovanie lesných okrajov)

- zabezpečiť uplatňovanie systému tvorby ochranných zón v okolí všetkých aktívnych hniezd (hniezda, ktoré boli orlami obsadené v období 5 rokov minimálne jedenkrát) jednotlivých párov orla kriľavého s nasledovnými podmienkami:
 - a) ochranná zóna sa stanovuje v okruhu (polomere) minimálne 300 m od hniezdného stromu
 - b) zakazuje sa odstrániť alebo poškodiť hniezdny strom
 - c) v dobe rozmnožovania, tj. od 16.3. do 31.8. kalendárneho roka, sa zakazuje vykonávať akúkoľvek lesohospodársku činnosť v ochrannej zóne
 - d) mimo doby rozmnožovania, tj. od 1.9. do 15.3. kalendárneho roka:
 - vo vnútornej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne 100 m od hniezdného stromu nezasahovať do vegetačného a pôdneho krytu
 - vo vonkajšej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne od 100 m do 300 m okolo hniezdného stromu resp. na celej ploche takto vymedzenej ochrannej zóny, pri hospodárení v lesných porastoch uplatňovať výlučne výberkový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať jednotlivo výberkový rub stromový, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový alebo skupinovite výberkový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha) alebo účelový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať stromový účelový rub, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový účelový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha).
- zabezpečiť zapracovanie uvedeného systému ochranných zón do programov starostlivosti o lesy (PSL)
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva lesohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do opatrení "Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a zachovanie lesa" a "Platby týkajúce sa sústavy Natura 2000" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- propagovať a presadzovať FSC (Forest Stewardship Council) certifikáciu obhospodarovania lesa za účelom environmentálne vhodného a trvalo udržateľného obhospodarovania lesov (zdroj <http://www.fscslovakia.sk/>)
- zabezpečiť vhodné obhospodarovanie TTP pravidelnou kosbou lúk a odvozom biomasy, extenzívnym pasením oviec a hovädzieho dobytku, v odôvodnených prípadoch aj mulčovaním a pri tvorbe TTP použiť stanovištne vyhovujúce druhy tráv
- na plochách TTP vylúčiť aplikáciu priemyselných hnojív a pesticídov
- pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia (zdroj <http://nrl.uvm.sk/>)
- zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy vhodným nastavením poľnohospodárskych platieb tak, aby bolo výhodné pre poľnohospodárov hospodárenie udržiavať
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu potravných biotopov na poľnohospodárskej pôde zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva poľnohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do jednotlivých podopatrení

"Agroenvironmentálno-klimatického opatrenia" a opatrenia "Ekologické poľnohospodárstvo" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie

- na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy realizovať postupy, ktoré minimalizujú negatívny vplyv na populáciu orla krikľavého; pri mulčovaní, kosbe trávnych porastov a žatve poľnohospodárskych kultúr vždy postupovať smerom od stredu k okrajom alebo od jednej strany pozemku k druhej strane pozemku, pri kosbe a žatve používať výstražné zariadenia
- kontrola dodržiavania zákonných požiadaviek hospodárenia (Statutory Management Requirements – SMR) a štandardov dobrých environmentálnych a poľnohospodárskych podmienok (Good Agricultural and Environmental Conditions - GAEC) v rámci uplatňovania krížového plnenia (Cross compliance - CC) poľnohospodárskymi subjektmi
- zabezpečiť elimináciu rizika zranení a úhynu na konštrukciách elektrických vedení ich postupným ošetrovaním zábranami a výstražnými prvkami na vodiče
- zabrániť likvidácii mokradí a rekultivácii nevyužívaných pozemkov
- realizovať revitalizáciu mokradí
- zabezpečiť stálu propagáciu ochrany druhu a informovanosť odbornej (lesníci, poľnohospodári, poľovníci) a laickej verejnosti
- zabezpečiť elimináciu rizika nezákonného odstrelu v spolupráci s príslušnými inštitúciami (Polícia SR, OÚ, SIŽP, členovia Stráže prírody)
- zabezpečiť vymožitelnosť práva v prípadoch vtácej kriminality
- usmerniť výstavbu infraštruktúry cestovného ruchu

2.3.1.7. Návrh zásad opatrení pre bociana bieleho (*Ciconia ciconia*)

Na udržanie stavu bociana bieleho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- systematicky zabezpečovať prekládky problematických hniezd na elektrických vedeniach alebo iných objektoch
- zabezpečiť ochranné prvky na elektrických vedeniach proti sadaniu, stavaniu hniezd a nárazom bocianov aj na migračných lokalitách
- v rámci stavebných konaní zachytávať prípadné ohrozenia hniezd a navrhovať náhradné riešenia
- na vhodných lokalitách v spolupráci so samosprávami poskytovať nové hniezdne podložky
- pri zásahoch do mokradí uplatňovať vhodné podmienky využívajúce prírodné procesy a v prípade nevyhnutnosti požadovať aj vytvorenie náhradných lokalít
- v rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí a vhodnej štruktúry krajiny vrátane mokradí, lúk a pasienkov
- zvýšiť kontrolu a dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody, vodného a odpadového hospodárstva, najmä v súvislosti so zasypávaním mokradí

- realizovať ekovýchové aktivity pre miestne obyvateľstvo, zamerané na ochranu a výskum bocianov a mokradí

2.3.1.8. Návrh zásad opatrení pre bociana čierneho (*Ciconia nigra*)

Na udržanie stavu bociana čierneho na stupni B, resp. jeho zlepšenie na stav A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť ochranu starých porastov nad 80 rokov a ich fragmentov v dostatočnej rozlohe v blízkosti vhodných lovísk (podiel nesmie v CHVÚ klesnúť pod 20 %);
- Zabezpečiť úplnú ochranu hniezdnych stromov a zóny vo vzdialenosti 100-200 m od hniezda a zapracovať s tým súvisiace opatrenia do programu starostlivosti o les
- zabezpečiť počas samotného hniezdzenia (1.3.-31.8.) vylúčenie lesohospodárskych prác v dostatočnom okruhu (do 300 m) od hniezda (SOS/BirdLife Slovensko 2012)
- zabrániť vyrušovaniu hniezdiacich bocianov čiernych inými aktivitami (napr. turistický ruch, fotografovanie a iné) prostredníctvom vhodných opatrení (upozornením, strážením alebo utajením hniezdnych lokalít a pod.). Prípadné návštevy napríklad za účelom ekovýchovej alebo fotografovania je potrebné obmedziť len na hniezdne lokality, ktoré sú prístupné bez vyrušovania hniezdiacich vtákov;
- Zamedziť odvodňovaniu mokradí a stavbe malých vodných elektrární so strmými brehmi;
- Podporovať rozvoj kanalizácií a zberačov kanalizácie v okrese Námestovo za účelom zlepšenia kvality povrchových vôd.

2.3.1.9. Návrh zásad opatrení pre včelára lesného (*Pernis apivorus*)

Na udržanie stavu včelára lesného na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- monitoring populácie na celom území s cieľom lokalizácie hniezdísk a maximálneho počtu hniezd
- zabezpečiť vyhlásenie ochranných pásiem okolo všetkých hniezd v CHVÚ, ktoré si túto ochranu vyžadujú (mimo lesov v 5 stupni ochrany) a kontrolu ich dodržiavania,
- usmerňovaním programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (nad 80 rokov) a ich rozmiestnenie v území,
- postupne zabezpečiť ochranu na všetkých stĺpoch 22 kV vzdušného elektrického vedenia, pričom postupovať od stĺpov v otvorenej krajine k stĺpom na okraji lesov a intravilánov (čiže od najviac k najmenej nebezpečným),
- rôznymi opatreniami (ekovýchovej, medializácia pytlactva) vplývať na relevantnú skupinu obyvateľstva (najmä poľovníci) v záujme minimalizácie priameho prenasledovania,
- spolupráca s veľkými užívateľmi pôdy (poľnohospodárske podniky) pri používaní insekticídov a pesticídov v lokalitách s výskytom hniezdísk.

2.3.1.10. Návrh zásad opatrení pre rybára riečneho (*Sterna hirundo*)

Na zlepšenie stavu rybára riečneho na stupeň A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť dôsledným uplatňovaním vyhlášky CHVÚ Horná Orava hniezdne kolónie na ostrove pred vyrušovaním počas hniezdného obdobia rekreantmi, športovými rybármi, fotografmi a pod.

- zabezpečiť pravidelný manažment existujúceho hniezdného biotopu pre rybáre riečne v nezaplavovaných častiach Vtáčieho ostrova vrátane vytvárania štrkových plôch bez vegetácie na okrajoch vrcholovej plošiny Vtáčieho ostrova s výhľadom na vodnú hladinu
- zabezpečiť pravidelný manažment hniezdného biotopu aj pre čajky smejivé, aby sa predišlo vytlačaniu rybárov čajkami
- vybudovať na vhodných miestach nové ostrovy pre hniezdenie rybárov riečnych
- monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt norka amerického, predátora hniezd vodných vtákov.

2.3.1.11. Návrh zásad opatrení pre kalužiaka červenonohého (*Tringa totanus*)

Na zlepšenie stavu kalužiaka červenonohého na stav B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova raz ročne (kosenie, odstraňovanie náletu) a vytvorenie malej vodnej plochy v rámci ostrova, v prípade zarastania biotopov krovínami tento prístup uplatniť aj na iných vybraných lokalitách
- zabezpečiť zlepšenie vodného režimu Oravskej priehrady v hniezdnom období (po jarných záplavách znižovanie hladiny priehrady, zamedzenie náhleho stúpania hladiny), v prípade nízkeho vodného stavu zabezpečiť kosenie rozľahlejších lúk v zátopovom území Oravskej priehrady
- v spolupráci s poľnohospodármi vytvoriť aspoň jednu hniezdnu lokalitu mimo zátopového územia (podmáčaný zaplavovaný pasienok, poľné mláky na ornej pôde)
- zvýšiť kontrolu a dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody, vodného a lesného hospodárstva najmä v súvislosti s nadmerným vyrušovaním na hniezdných lokalitách vrátane motorových vozidiel a naopak vytvoriť podmienky na bezpečný vstup verejnosti a ich následné usmernenie a informovanie
- zamedzenie investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality.

2.3.1.12. Návrh zásad opatrení pre strakoša obyčajného (*Lanius collurio*)

Cieľom opatrení na zachovanie minimálne súčasnej úrovne strakoša obyčajného v CHVÚ na úrovni 700-800 párov, alebo jej nárast by malo byť zachovávanie dostatočného porastu krovín a nelesnej vegetácie v poľnohospodárskej krajine a realizácia opatrení, ktoré sú zamerané pre iné poľnohospodárske druhy ako je napríklad strakoš veľký (*Lanius excubitor*).

2.3.1.13. Návrh zásad opatrení pre jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*)

Na udržanie súčasného stavu druhu, resp. pre nárast populácie je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v programoch starostlivosti o lesy lesných hospodárskych plánoch presadzovať čo najvyššie zastúpenie pionierskych druhov drevín a snažiť sa o dosiahnutie nižšieho zápoja lesných porastov (pod 80 %)
- sledovanie vplyvu negatívnych faktorov na výskyt a početnosť druhu na jednotlivých lokalitách
- redukcia veľkoplošnej náhodnej resp. aj maloplošnej úmyselnej ťažby dreva (v dôsledku veternej a podkôrnikovej kalamity) v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.

- kontrolovať legislatívne obmedzenia zberu lesných plodov.

2.3.1.14. Návrh zásad opatrení pre pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*)

Na udržanie súčasného stavu druhu je potrebné realizovať opatrenia, ktoré sú uvádzané pre kuvička vrabčieho s ktorým obýva rovnaké biotopy (ochrane napomôžu aj opatrenia pre ďalšie lesného druhu, napríklad pre tesára čierneho).

2.3.1.15. Návrh zásad opatrení pre tesára čierneho (*Dryocopus martius*)

Na udržanie stavu tesára čierneho na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť ochranu súvislejších lesných porastov optimálnych biotopov (t.j. lesy staršie ako 120 rokov s nižším zakmenením) s rozlohou v jednotkách rádovo km² a viac tak, že sa z nich vylúči holorubný spôsob obnovy lesných porastov;
- ponechávať zistené hniezdne stromy na dožitie a zapracovať tieto opatrenia do programu starostlivosti o les
- pri holorubnej ťažbe vždy zabezpečiť, aby ostali v území dostatočné fragmenty lesného porastu nad 80 rokov ako hniezdny biotop (v celom CHVÚ tak aby optimálne takéto porasty tvorili viac ako 10 %)
- ponechávať po ukončení (obnovnej, holorubnej) ťažby aspoň 3 – 5 stromov/ha na dožitie ako potenciálne hniezdne miesta
- zabezpečiť aby na hniezdiskách v hniezdnom období boli vylúčené lesohospodárske zásahy a lesohospodárske práce), obzvlášť ak sa jedná o izolované fragmenty 80 a viac ročných biotopov.

2.3.1.16. Návrh zásad opatrení pre žlnu sivú (*Picus canus*)

Na zastavenie poklesu a zachovanie minimálne aktuálneho stavu žlny sivej, resp. jeho zvrátenie je potrebné realizovať opatrenia, ktoré sú navrhované pre ostatné dutinové hniezdiče (lesné sovy, tesára čierneho, žltouchvosta hôrneho).

2.3.1.17. Návrh zásad opatrení pre rybárika riečného (*Alcedo atthis*)

Na udržanie alebo zvýšenie súčasnej populácie rybárika riečného je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť stály monitoring hniezdných lokalít
- monitorovať populačnú dynamiku a trendy vývoja populácie
- monitorovať znečisťovanie vodných tokov splaškami, odpadkami a vypúšťaním močovky
- monitorovať a eliminovať negatívne vplyvy výkonu rybárskeho práva a rekreačných aktivít
- v nutných prípadoch upravovať hniezdne steny, vytvárať nové hniezne možnosti rybárika riečného
- spolupracovať so správcami tokov a MO SRZ pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít
- organizovať výchovno vzdelávacie podujatia - prednášky a besedy zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu verejnosti k ochrane rybárika.

2.3.1.18. Návrh zásad opatření pre lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*)

Z vyššie uvedených dôvodov sa navrhuje vylúčenie lelka lesného spomedzi predmetov ochrany CHVÚ Horná Orava.

2.3.1.19. Návrh zásad opatření pre výra skalného (*Bubo bubo*)

Na udržanie stavu výra na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť ochranu starých redších porastov na strmých stráňach s potvrdeným výskytom výra v minulosti, resp. v súčasnosti a ponechať ich bez zásahu;
- v prípade hniezdnych teritórií v aktívnych kameňolomoch vylúčiť ťažbu a minimalizovať návštevnosť a vyrušovanie v hniezdnom období;
- v prípade hniezd v kameňolomoch zabezpečiť aby územné plány dotknutých obcí neumožňovali výstavbu (či bytovú, alebo nebytovú) v tesnom susedstve s dotknutými kameňolomami a zahrnúť do územnoplánovacej dokumentácie tieto lokality v prípade potvrdenia výskytu ako dôležité pre ochranu prírody;
- v prípade nájdania stromových hniezd je potrebné zabezpečiť úplnú ochranu hniezdnych stromov a v okolí hniezdnych stromov vylúčenie lesohospodárskych prác počas hniezdného obdobia.

2.3.1.20. Návrh zásad opatření pre sovu dlhochvostú (*Strix uralensis*)

Na udržanie stavu sovy dlhochvostej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zachovanie starších lesných porastov vo vyšších stupňoch ochrany bez zásahu
- v lesných porastoch ponechať minimálne 5 stojacich stromov na 1 ha na dožitie
- v spolupráci s užívateľmi uplatňovať ochranné zóny v okolí dohľadaných hniezd v zmysle vyhlášky o CHVÚ
- prípadnú ťažbu na hniezdnych lokalitách presunúť do mimohniezdného obdobia
- poskytovať hniezdne príležitosti vyvešňaním búdok, zabezpečiť ich pravidelnú kontrolu a obnovu
- podporovať prírode blízke obhospodarovania lesa.

2.3.1.21. Návrh zásad opatření pre chriašťa bodkovaného (*Porzana porzana*)

Z vyššie uvedených dôvodov (jedná sa o 1% druh v tomto CHVÚ, ktorý dlhodobo nedosahuje populačnú úroveň 1 % v území, zároveň však sa v iných CHVÚ udržuje vysoká populácia tohto druhu, preto nie je v CHVÚ Horná Orava potrebné druh naďalej ponechať medzi predmetmi ochrany) sa navrhuje vyškrtnutie chriašťa bodkovaného spomedzi predmetov ochrany CHVÚ Horná Orava prostredníctvom úpravy vyhlášky č. 173/2005 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava.

2.3.1.22. Návrh zásad opatrení pre orla skalného (*Aquila chrysaetos*)

Na udržanie stavu orla skalného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť každoročný monitoring populácie druhu v CHVÚ s dohľadom všetkých obsadených hniezd,
- zabezpečiť vyhlásenie ochranných pásiem okolo všetkých hniezd v CHVÚ, ktoré si túto ochranu vyžadujú (mimo lesov v 5. stupni ochrany) a kontrolu ich dodržiavania,
- usmerňovaním programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesných porastov (nad 80 rokov) a ich mozaikovitú rozmiestnenie v území,
- postupne zabezpečiť ochranu na všetkých stĺpoch 22 kV vzdušného elektrického vedenia, pričom postupovať od stĺpov v otvorenej krajine k stĺpom na okraji lesov a intravilánov (čiže od najviac k najmenej nebezpečným),
- rôznymi opatreniami (ekovýchova, medializácia pytlactva) vplývať na relevantnú skupinu obyvateľstva (najmä poľovníci) v záujme minimalizácie priameho prenasledovania,
- pri územnom rozvoji regiónu usmerňovať urbanizáciu tak, aby sa minimálne prejavila na zmenšovaní plochy lovísk.

2.3.1.23. Návrh zásad opatrení pre chriašťa malého (*Porzana parva*)

Z vyššie uvedených dôvodov (jedná sa o 1% druh v tomto CHVÚ, ktorý dlhodobo nedosahuje populačnú úroveň 1 % v území, zároveň však sa v iných CHVÚ udržiava vysoká populácia tohto druhu, preto nie je v CHVÚ Horná Orava potrebné druh naďalej ponechať medzi predmetmi ochrany) sa navrhuje vyškrtutie chriašťa malého spomedzi predmetov ochrany CHVÚ Horná Orava prostredníctvom úpravy vyhlášky č. 173/2005 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava.

2.3.1.24. Návrh zásad opatrení pre prepelicu poľnú (*Coturnix coturnix*)

Pre udržanie stavu prepelice primerane postačujú navrhnuté opatrenia uvedené pre chrapkáča poľného.

2.3.1.25. Návrh zásad opatrení pre žltouchvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*)

Na zlepšenie stavu žltouchvosta hôrneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť legislatívne, resp. medzinárodnými dohodami ochranu druhu na zimoviskách a počas migrácie (konvencie na ochranu biodiverzity, t.j. zabráňujúce odlesňovaniu a zabrániť nelegálnemu odchytu do sietí počas migrácie).
- zabezpečiť ochranu posledných fragmentov starých lesných biotopov (viac ako 100 rokov), t.j. starých riedkych lesov, jedľobučín, jedľosmrečín (okrem časti CHKO Horná Orava patriacich do zón s najvyšším stupňom ochrany ide o fragmenty v okolí Úšustu, Lomnianskej priehyby, Očkajky a pod.) do obdobia kým mladšie porasty s rovnakou skladbou drevín nedosiahnu uvedený vek
- zabezpečiť na vhodných miestach vhodnú štruktúru lesných porastov (lesy s menším zápojom korún, zakmenenie min. 0,6)

- v intravilánoch s výskytom žltouchvostov hôrných obzvlášť starostlivo dbať na udržanie biotopov druhu, teda je potrebné zabezpečiť ochranu starých drevín v záhradách, resp. parkov v území
- v prípade obcí, ktoré svoje právomoci v ochrane drevín nevykonávajú dostatočne odborne je potrebné, aby si právomoc ochrany drevín opätovne vyhradili okresné úrady
- v intravilánoch zabezpečiť dostatočné hniezdne možnosti napr. vyvesovaním polobúdok pre ich hniezdenie
- Zabezpečiť klúd na jeho hniezdiskách v hniezdnom období (vylúčenie lesohospodárskych zásahov a lesohospodárskych prác), obzvlášť ak sa jedná o posledné fragmenty optimálnych biotopov.

2.3.1.26. Návrh zásad opatrení pre strakoša veľkého (*Lanius excubitor*)

Na udržanie stavu strakoša veľkého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

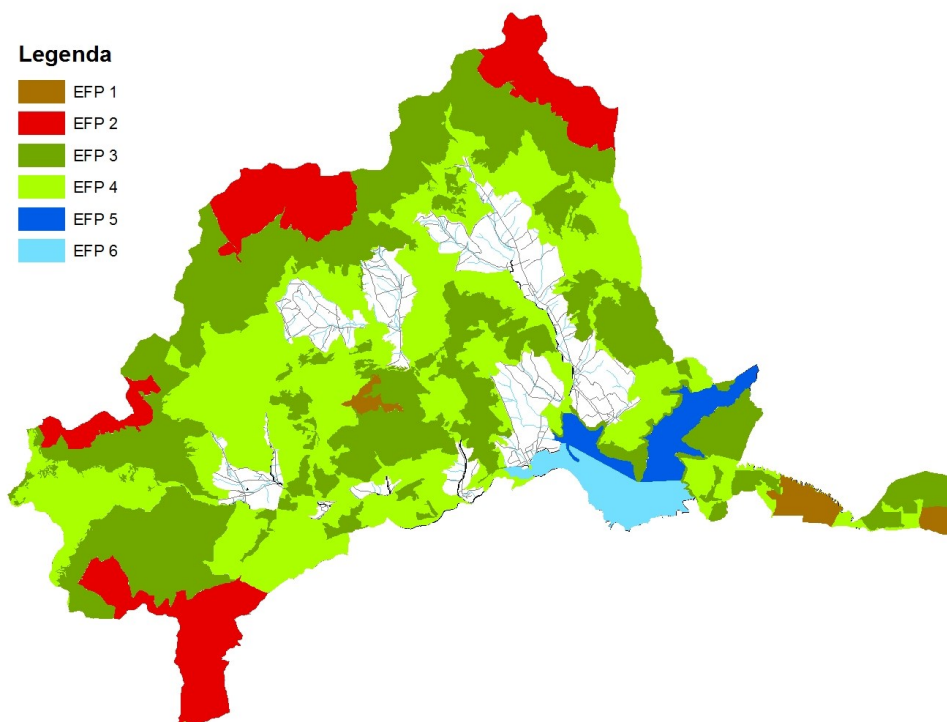
- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a na lov
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej mozaikovitej krajiny vrátane medzí a úhorov
- podporovať tradičné mozaikovitité využívanie poľnohospodárskej pôdy, najmä pasienky a kosné lúky
- zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v súvislosti s potenciálnym výrubom drevín rastúcich mimo lesa
- v prípade ďalšieho poklesu populácií využiť cieľnú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona a vyhlášky o CHVÚ.

2.3.2. Členenie územia na ekologicko-funkčné priestory (EFP)

V súčasnosti je predmetom ochrany v CHVÚ Horná Orava 26 vtáčích druhov. Pre ochranu týchto druhov vzhľadom k vyššie uvedeným cieľovým stavom boli na základe odporúčaní expertov a vedeckých dát navrhnuté zásady opatrení. Mnohé z týchto opatrení sú však podobné na druhej strane sa viaceré opatrenia vzájomne vylučujú. Aj druhy, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ, sa nevyskytujú rozptýlene po celom území, ale väčšinou vo väzbe na konkrétny biotop, štruktúru krajiny alebo lokalitu. Preto je nutné rozčleniť CHVÚ Horná Orava pri návrhu opatrení na niekoľko ekologicko-funkčných priestorov (EFP), kde sa návrhy opatrení prispôbia druhom, ktorých ochrana bude v danom EFP prioritou. Zároveň sa tak zabezpečí, aby sa realizácia opatrení vzájomne nenegovala, a aby prijaté opatrenia mohli efektívne priniesť výsledky.

Chránené vtáčie územie Horná Orava sa za účelom optimalizácie navrhnutých zásad ochrany a opatrení a za účelom efektívneho manažmentu populácií vtáčích druhov člení na nasledovné ekologicko-funkčné priestory (EFP):

- EFP1 – hniezdiská tetra holniaka
- EFP2 – hniezdiská hlucháňa hôrneho
- EFP3 – hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov
- EFP4 – hniezdiská druhov poľnohospodárskej krajiny a loviská dravcov
- EFP5 – hniezdiská vodného vtáctva
- EFP6 – loviská vodného vtáctva

Obr. 1. Členenie CHVU Horná Orava na ekologicko funkčné priestory.

2.3.2.1. Návrh zásad opatrení v EFP1 – hniezdiská tetra holniaka

EFP1 – hniezdiská tetra holniaka je vyčlenený na lokalitách kde v súčasnosti prežívajú populácie tetra. Vyčlenené sú takto tri územia a to pri obci Beňadovo, pri obci Liesek na lokalite Páleniská a pri obci Suchá Hora na lokalite Rudné. Celková rozloha tohto EFP je 992 ha.

Prevažujúcim druhom pozemku v EFP1 sú v súčasnosti trvalé trávne porasty (71,9 % rozlohy celého EFP), nasledujú ostatné plochy (23,9 %), zastavané plochy a nádvorja (1,8 % - tvoria ich najmä cesty), orná pôda (1,7 %), vodná plocha (0,6 %) a lesné pozemky (0,2 %). Nelesná stromová zeleň a kríky majú v území väčšiu výmeru ako samotné lesné pozemky. Z toho vyplýva aj viacero navrhnutých opatrení.

Zásady opatrení v EFP1 vychádzajú predovšetkým z topických a trofických nárokov tetra holniaka, pre ktorého ochranu je toto EFP prioritne vyčlenené. Opatrenia realizované v tomto území však budú prínosom aj pre ochranu ostatných druhov poľnohospodárskej krajiny

(chrapkáč poľný, prepelica poľná, strakoš obyčajný, strakoš veľký) ako aj pre dravce, ktorých loviská sem zasahujú.

Pre zlepšenie podmienok druhov, ktorých ochrana je v EFP1 prioritou je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre tetrova (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy resp. zmenu kultúry na lesný pôdny fond. Za týmto účelom presadzovať aj vhodné nastavenie dotácii v rámci poľnohospodárskej politiky na národnej a európskej úrovni.
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku (napr. les), vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie.
- V spolupráci s užívateľmi a vlastníkmi vykonať manažment hniezdnych a potravných biotopov v lokalitách Beňadovo a Páleniská (najmä preriedenie hustých porastov) a následne dlhodobo potláčať vznik hustejších, resp. kompaktnejších porastov kríkov a stromov.
- Usmernenie hospodárskych činností na všetkých obsadených lokalitách, jednak z dôvodu obmedzenia vyrušovania, ale aj za účelom podpory vhodného manažmentu.
- V prípade potreby zabezpečiť doplnenie vhodných druhov drevín (bobuľonosné, breza, jelša, jarabina) ich výsadbou a zabezpečiť ochranu mravenísk.
- Vylúčiť realizáciu investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality (napr. cesty, výstavba rekreačných areálov, veterných elektrární).
- Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení v tomto EFP a jeho okolí a existujúce ošetriť prvkami minimalizujúcimi kolízie s vtáctvom, alebo ich umiestniť pod zem.
- Vylúčiť zhoršenie stavu mokradí a zabezpečiť revitalizáciu zdevastovaných mokradí
- Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu
- Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky
- Vylúčiť budovanie nových turistických chodníkov a v spolupráci so subjektmi cestovného ruchu usmerniť pohyb návštevníkov mimo hniezdnych lokalít
- Vylúčiť používanie pesticídov a granulovaných umelých hnojív
- Vylúčiť vstup motorových vozidiel mimo existujúcej cestnej siete (s výnimkou manažmentových opatrení a obhospodarovania pozemkov)
- Zvýšiť kontrolnú činnosť za účelom dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody, lesného hospodárstva a poľovníctva najmä v období toku
- Zabezpečiť monitoring populácie tetrova hoľniaka a ostatných druhov vtáctva
- Zabezpečiť aj prieskum negatívnych faktorov vplývajúcich na početnosť tetrova hoľniaka za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality a správnom hospodárení v nej
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z. ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu hoľniaka v CHVÚ.

2.3.2.2. Návrh zásad opatrení v EFP2 – hniezdiská hlucháňa hôrneho

EFP2 – hniezdiská hlucháňa hôrneho je vyčlenený v tých častiach CHVÚ, kde dnes prežívajú populácie hlucháňa hôrneho. Vyčlenené sú takto v rámci CHVÚ štyri územia, a to oblasť medzi severným cípom Slovenska (vrchom Modralová) a masívom Babej hory, ďalej masív Piľska s Krušetnickou poľanou, Minčolom a Pálenicou, ďalej okolie vrchu Úšust a hrebeň západne od neho a nakoniec oblasť Oravskej Magury od Paráča a Lesnianskej hole až po Kubínsku hoľu. Celková rozloha tohto EFP je 7924 ha.

Jedná sa o EFP s najväčšou rozlohou starších zachovalých lesných porastov. Prevažujúcou kultúrou v EFP2 sú lesné pozemky (92,7 %), nasledujú trvalé trávne porasty (6,97 %), zastavaná plocha a nádvorie (0,2 % - sú to najmä lesné cesty), vodná plocha (menej ako 0,2 %), ostatná plocha (menej ako 0,1 %) a záhrady v zanedbateľnom rozsahu.

Lesy v tomto EFP pokrývajú celkovo rozlohu 6780 ha. Prevažnú väčšinu porastov tvoria smrekové lesy s prímiesou iných drevín. Lesné porasty staršie ako 80 rokov pokrývajú 46,70 % rozlohy EFP (podľa stavu k r. 2010), porasty vo veku 61-80 rokov pokrývajú 21,12 % rozlohy EFP2, vo veku 41-60 rokov 7,71 %, vo veku 21-40 rokov 10,46 % a vo veku do 20 rokov 13,292 %. Priemerné zakmenenie v porastoch vo veku 81-100 rokov je 0,78, v porastoch 101-120 rokov 0,87, v porastoch 121-140 rokov 1,00, v porastoch 141-160 rokov 0,74, v porastoch 161-180 rokov 0,72 a v porastoch nad 181 rokov 0,62. Na hustom zakmenení vo vyšších vekových triedach sa významné podiela zastúpenie viacetážových porastov.

Zásady opatrení v EFP2 vychádzajú predovšetkým z topických a trofických nárokov hlucháňa hôrneho, pre ktorého ochranu je toto EFP prioritne vyčlenené. Vzhľadom na kvalitu lesných biotopov je však v rámci CHVÚ Horná Orava tento EFP dôležitý aj pre ochranu ďalších lesných druhov, akými sú predovšetkým tesár čierny, dhubník trojprstý, jariabok hôrny, pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí, orol skalný, sova dlhochvostá, včelár lesný, žlna sivá a žltouchvost hôrny. Preto okrem opatrení prioritne smerovaných na ochranu hlucháňa, musia navrhnuté opatrenia v tomto EFP zohľadňovať aj požiadavky uvedených druhov.

Pre zlepšenie podmienok pre druhy, ktorých ochrana je v EFP2 prioritou, je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Zabezpečiť, aby v území bolo na konci platnosti programu starostlivosti o les minimálne 60 % výmery lesov vo veku nad 80 rokov. Toto kritérium spĺňajú aj porasty rozpracované
- obnovnou ťažbou výberkovým hospodárskym spôsobom, účelovým rubom, prípadne maloplošným skupinovým a skupinovitým clonným rubom ak plošné zastúpenie pôvodného porastu na konci platnosti programu starostlivosti pri maloplošnom clonnom rube je nad 50 %.
- Výchovnými zásahmi do lesných porastov zabezpečiť, aby boli tieto heterogénne s čistinami (napr. ponechaním pramenísk a mokrín bez zalesnenia) a dostatočne riedke tak, aby sa v podraсте vyskytovala čučoriedka
- Vhodnými zásahmi do porastov vo veku nad 80 rokov zabezpečiť, aby zakmenenie v nich bolo maximálne 0,7 a ďalšími zásahmi sa znižovalo
- Okraje holí mimo lesných porastov nezalesňovať a udržiavať ich riedke s maximálnym zakmenením 0,5

- Všetky hospodárske lesy v tomto EHP prekategORIZOVAŤ na lesy osobitného určenia
- Vylúčiť vykonávanie lesohospodárskej činnosti, s výnimkou spracovania kalamít v období od 1. marca do 30. júna (resp. v hniezdnom období)
- Vykonávať obnovu všetkých porastov (s výnimkou spracovania kalamít) najmä výberkovým hospodárskym spôsobom, účelovým hospodárskym spôsobom a pri použití maloplošného clonného rubu hlavne skupinovým a skupinovitým clonným rubom. Pre obnovu všetkých porastov vypracovať projekt obnovy so zapracovaním topických a trofických požiadaviek hlucháňa hôrneho.
- Vylúčiť lesohospodárske a iné zásahy do porastov v zóne A CHKO Horná Orava
- Vylúčiť aplikáciu insekticídov
- Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a stredísk cestovného ruchu
- Vo všetkých porastoch zvýšiť rubnú dobu na 200 rokov
- Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväžnic
- Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) dôsledne zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť dodržiavanie predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín v územiach so 4. a 5. stupňom ochrany
- Zabezpečiť monitoring všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho
- Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvujúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení
- Zabezpečiť monitoring ostatných predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody
- Dohľadávať dutinové stromy a ponechávať ich na dožitie
- Vyhlásovať v okolí hniezd dravcov a bocianov čiernych ochranné zóny v prípade ak to je potrebné a stupne ochrany tu nezabezpečujú dostatočnú ochranu. V takom prípade je potrebné vyhlásiť v tomto EFP predovšetkým vnútornú ochrannú zónu s polomerom 100 m (resp. viac alebo menej v závislosti od nárokov druhu), kde bude zakázaný akýkoľvek zásah do vegetačného a pôdneho krytu celý rok. Ak je zásah vo vnútornej zóne potrebný, je ho možné realizovať len po dohode so správou CHKO Horná Orava. V prípade, že hniezdo nebude aktívne, tak ponechať tento režim päť rokov po opustení hniezda. Vonkajšiu ochrannú zónu v tomto EFP nie je potrebné vyhlasovať vzhľadom k ostatným zásadám hospodárenia, vyhlásiť je ju potrebné iba v prípade, ak je hniezdo umiestnené blízko hranice s iným EFP.
- Ponechávať v lese zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre ostatné lesné porasty, a ktoré zároveň v prsnej výške dosahujú priemer minimálne 30 cm
- Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení v tomto EFP a jeho okolí a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem.
- Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu
- Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky v oblastiach výskytu hlucháňa hôrneho a ich okolí

- Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a nevedlo k zmareniu hniezdení
- Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre lesníkov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Pri manažmente lesa, kde je to možné uplatňovať opatrenia hlucháňovi priateľského manažmentu lesa:
 1. v štádiu rúbaň až mladina – podporovať prirodzené zmladenie, ponechávať jarabinu a iné pionierske dreviny (jarabinu ponechávať aj v starších porastoch), presvetlenie hlúčikov a vytváranie liniek
 2. porasty určené na prebierku – vykonávať s dostatočnou intenzitou, aby sa dosiahlo zakmenenie max. 0,7, pre podporu čučoriedkových zárastov vytvárať čistiny (porastové medzery), udržiavať jarabinu, prímесové dreviny
- Zapracovať vyššie uvedené relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z. ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu hlucháňa v CHVÚ tak, aby boli v súlade s vyššie uvedenými zásadami (upraviť termíny obmedzení a upraviť zákazy, ktoré sú nesprávne premietnuté do legislatívy)

2.3.2.3. Návrh zásad opatrení v EFP3 – hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov

EFP3 – hniezdiská lesných druhov, dutinových hniezdičov a dravcov je vyčlenené na rozsiahlejších lesných porastoch mimo hniezdísk hlucháňa hôrneho za účelom ochrany dutinových hniezdičov, hniezdísk dravcov a ostatných lesných druhov. Toto EFP je tak umiestnené v širokom páse popri poľskej hranici v Oravských Beskydách (časť lesných porastov je tu začlenená do EFP2), v Oravskej Magure medzi osadou Flajšová a dolinou Zimnej vody a okolím, v oblasti masívu Vráta pri Breze, Vahanovho vrchu pri Oravskom Veselom, Poľany južne od Rabčíc a v Oravskej kotline pri Oravskej priehrade na lokalitách Liščák, Za Jelešňou a pri Suche Hore v oblasti Borov. Okrem toho sú menšie plochy tohto EFP roztrúsené aj na ďalších miestach CHVÚ. Celková rozloha tohto EFP je 24 329 ha.

Jedná sa o EFP s najväčším podielom lesa, ale už menej vhodnou štruktúrou lesa vzhľadom na nároky viac citlivých druhov. Podľa členenia na druhy pozemkov je prevažujúcim pozemkom v tomto EFP lesný pozemok (96,9 % z celkovej rozlohy EFP), nasleduje TTP (2 %), zastavaná plocha a nádvorie (0,5 %), vodná plocha (0,3 %), ostatná plocha (0,2 %), orná pôda (0,1 %) a zanedbateľná plocha záhrad.

Lesy v tomto EFP pokrývajú celkovú plochu 23698 ha a najväčšie zastúpenie tu majú lesy vo veku 21-40 rokov (14,8 % z celkovej rozlohy lesa v tomto EFP), nasledujú lesy vo veku 41-60 rokov (14,3 %), vo veku 61-80 rokov (14,2 %), vo veku 1-20 rokov (19,5 %), vo veku 81-100 rokov (21,4 %), vo veku 101-120 rokov (9,9 %), vo veku 121-140 rokov (1,5 %) a zanedbateľný podiel lesa nad 140 rokov. Lesy staršie ako 80 rokov pokrývajú celkovo 32,9 % z jeho celkovej rozlohy.

Prioritou ochrany v EFP3 sú predovšetkým druhy bocian čierny, dubník trojprstý, jariabok hôrny, kuvičok vrabčí, orol krikľavý, orol skalný, pôtik kapcavý, sova dlhochvostá, tesár čierny, včelár lesný, výr skalný, žlna sivá a žltouchvost hôrny. Pre zlepšenie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov
- Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm
- Vylúčiť leteckú aplikáciu insekticídov v lesných porastoch
- Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, ak neexistuje riziko významného negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok pre pôtika a sovu dlhochvostú v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km² porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky pre pôtika a dve búdky pre sovu dlhochvostú
- Podporiť ostatné dutinové hniezdiče (kuvičok vrabčí, žltouchvost hôrny) inštaláciou rozmerovo vhodných búdok v počte minimálne 2 búdky na 100 ha lesa
- Ponechávať v lese zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre ostatné lesné porasty, a ktoré zároveň v prsnej výške dosahujú priemer minimálne 30 cm
- Zabezpečiť ochranné zóny okolo hniezd dravcov a bociana čierneho tak, že vo vnútornej časti zóny sa nesmie celý rok zasahovať (v mimohniezdnom období iba výchovne zásahy netýkajúce sa hniezdného stromu, no nie je možné porast vyrúbať v tomto období s výnimkou spracovania kalamít) a ak je hniezdo neobsadené minimálne päť rokov ponechať porast vo vnútornej zóne v rovnakom režime. V prípade vonkajšej zóny zabezpečiť úplné obmedzenie lesohospodárskych zásahov v hniezdnom období. Vnútrná časť zóny by mala mať spravidla polomer minimálne 100 metrov (v závislosti od nárokov druhov) a vonkajšia časť zóny 300-500 metrov. Tieto zóny by sa mali vyhlasovať pre ochranu hniezd orla skalného, orla krikľavého, včelára lesného a bociana čierneho, sovy dlhochvostej, pôtika kapcavého, kuvička vrabčieho v prípade potreby aj v prípade nálezu stromových alebo zemných hniezd výra skalného.
- V PSL presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín pre potreby ochrany jariabka hôrneho
- Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít výra skalného a to kameňolomov, starých redších porastov na strmých stráňach a okolitých lesných porastov v prípade stromových hniezd
- Zabezpečiť, aby rozloha lesných porastov so zastúpením buka vyšším ako 10 % a vekom nad 80 rokov neklesla pod 700 ha
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk

- Zabezpečiť kontrolu predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín v územiach s vyšším stupňom ochrany (tretím, štvrtým a piatym, resp. zónou A, B a C CHKO Horná Orava)
- Zabezpečiť monitoring a kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 173/2005, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava, po zmene vyhlášky upravených obmedzení ako aj obmedzení v jednotlivých zónach CHKO Horná Orava patriacich do EFP3)
- Zapracovať uvedené relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL
- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a úhynu vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Vylúčiť zásahy do mokradí včítane ich zalesňovania a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre lesníkov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z. ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu prioritných druhov v EFP3 v CHVÚ tak, aby boli v súlade s vyššie uvedenými zásadami (upraviť termíny obmedzení a upraviť zákazy, ktoré sú nesprávne premietnuté do legislatívy). Zároveň pri zmene vyhlášky vylúčiť leka lesného z predmetu ochrany.

2.3.2.4. Návrh zásad opatrení v EFP4 – hniezdiská druhov poľnohospodárskej krajiny a loviská dravcov

EFP4 – hniezdiská druhov poľnohospodárskej krajiny a loviská dravcov je určený na ochranu poľnohospodárskych druhov vtáctva a zabezpečenie vhodnej trofickej základne pre dravce, bociany biele a čierne hniezdiace v CHVÚ. Toto EFP nezaberá tie časti poľnohospodárskej krajiny, ktoré sú vyčlenené prioritne na ochranu tetraťa hoľniaka. Celková rozloha tohto EFP je 22 610 ha.

V EFP4 sú prevládajúcim druhom pozemku trvalé trávne porasty (64,7 % z celkovej rozlohy EFP), nasledujú lesné pozemky (15 %), orná pôda (11,7 %), ostatná plocha (3,9 %), zastavaná plocha a nádvorcia (3,2 %), vodná plocha (1,3 %) a záhrady (0,3 %). Vysoký podiel zastavaných plôch je spôsobený tým, že intravilány 5 obcí, Oravská Lesná, Novot', Lomná, Beňadovo a Rabčice boli zahrnuté do CHVÚ celé v dôsledku charakteru osídlenia (značný podiel rozptýlenej výstavby), ktoré znemožnilo vyčlenenie obcí z CHVÚ, ako tomu bolo v prípade iných sídiel. V prípade lesných pozemkov ide väčšinou o malé fragmenty nevhodnej štruktúry pre hniezdenie predmetov ochrany. Celková rozloha lesov v EFP4 je 3404 ha. Podiel lesa nad 80 rokov je tu najmenší spomedzi EFP s významným zastúpením lesa a dosahuje len 14,4 %.

Prioritou ochrany v EFP4 sú predovšetkým druhy chrapkáč poľný, kalužiak červenonohý, strakoš obyčajný, strakoš veľký, prepelica poľná a loviská bociana bieleho, bociana čierneho,

orla kriľavého, orla skalného, včelára lesného a výra skalného. Okrem toho na vodných tokoch je potrebné zohľadňovať aj požiadavky na ochranu rybáríka riečného. Pre zlepšenie a udržanie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre predmety ochrany na významnej časti EFP (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy. Za týmto účelom presadzovať aj vhodné nastavenie dotácii v rámci poľnohospodárskej politiky na národnej a európskej úrovni
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie
- Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.
- V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 173/2005 Z.z. a vylúčiť kosenie a mulčovanie na hniezdných lokalitách chrapkáča poľného v hniezdnom období
- Zabezpečiť cielenú ochranu hniezdísk kalužiaka červenonohého s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 173/2005 Z.z. a vylúčiť kosenie a mulčovanie v hniezdnom období na hniezdných lokalitách kalužiaka červenonohého,
- V spolupráci s poľnohospodármi vytvoriť aspoň jednu novú hniezdnú lokalitu kalužiaka červenonohého mimo zátopového územia (podmáčaný zaplavovaný pasienok, poľné mláky na ornej pôde) a zachovať jestvujúce
- V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke 5-10 m
- Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách strakoša obyčajného
- Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého a dravcovV rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách predmetov ochrany
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie
- Na vhodných lokalitách v nutných prípadoch upravovať na vodných tokoch hniezdne steny a vytvárať nové hniezdne možnosti pre rybáríka riečného
- Spolupracovať so správcami tokov pri zabezpečovaní ochrany rybáríka a jeho hniezdných lokalít
- Systematicky zabezpečovať prekládky problematických hniezd bociana bieleho na elektrických vedeniach alebo iných objektoch v EFP4 a priľahlých intravilánoch
- Zabezpečiť realizáciu opatrení a zásad vytvárania ochranných zón aplikovaných v EFP3 aj v lesných porastoch v EFP4
- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany (hniezd bociana bieleho, hniezdísk chrapkáča a kalužiaka červenonohého) a navrhovať náhradné riešenia

- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, že neexistuje riziko významne negatívneho dopadu na predmety ochrany
- V rámci pripomienkovania územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 173/2005 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava, po zmene vyhlášky upravených obmedzení ako aj obmedzení v jednotlivých zónach CHKO Horná Orava patriacich do EFP4).
- Zabezpečiť kontrolu aj s dôrazom na dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie TTP
- Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.5. Návrh zásad opatrení v EFP5 – hniezdiská vodného vtáctva

EFP5 – hniezdiská vodného vtáctva je v území vyčlenený pre ochranu hniezdísk vodného vtáctva. Tento EFP je vyčlenený v severnej polovici Oravskej priehrady a zahŕňa aj bezprostredné okolie Vtáčieho a Slanického ostrova a tieto ostrovy samotné. Celková rozloha tohto EFP je 1608 ha.

Prevažnú väčšinu pozemkov v tomto EFP zaberá vodná plocha (98,9 % z celej rozlohy EFP), nasledujú lesné pozemky (0,9 %), ostatná plocha (0,2 %) a v zanedbateľnej miere aj zastavaná plocha a nádvorie.

Prioritou ochrany v tomto EFP sú v súčasnosti predovšetkým hniezdiská rybára riečneho, rybárika riečneho a kalužiaka červenonohého. Tento EFP však pri dodržaní nižšie uvedených zásad (opatrení) prispeje aj k udržaniu lovisk bociana bieleho a bociana čierneho.

Pre zlepšenie a udržanie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova minimálne raz ročne a to kosenie, odstraňovanie náletu vrátane vytvárania a obnovy štrkových plôch bez vegetácie
- Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody, vodného a lesného hospodárstva najmä v súvislosti s nadmerným vyrušovaním na hniezdných lokalitách kalužiaka červenonohého a rybára riečneho vrátane vstupu motorových vozidiel a naopak vytvoriť podmienky na bezpečný vstup verejnosti a ich následné usmernenie a informovanie (napríklad prostredníctvom vytvorenia náučného chodníka s prístupom na hranice EFP, pozorovateľní vtáctva, informačných tabúl, prístreškov a altánkov)
- Na vybratých miestach vytvoriť infraštruktúru na odstavenie vozidiel pre prístup rybárov a turistov do územia

- Technickými zariadeniami zabrániť neoprávnenému vstupu vozidiel do EFP
- Monitorovať a eliminovať negatívne vplyvy rybárstva a rekreačných aktivít v celom EFP
- Zabezpečiť dôslednú kontrolu hniezdnej kolónie na Vtáčom ostrove a vodnej plochy EFP5 a minimalizovať vyrušovanie počas hniezdného obdobia rekreantmi, športovými rybármi, fotografmi a pod. Zabezpečiť okrem kontroly vstupu na Vtáčí ostrov aj kontrolu obmedzení plavby motorovým člnom, vodným skútom a inými plavidlami v časti CHVÚ, kde platia tieto obmedzenia
- Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality v tomto EFP a jeho okolí
- Zlikvidovať čierne stavby (rôzne prístrešky, chatky, bungalovy) v tomto EFP
- Vybudovanie minimálne 1 hniezdného ostrova ako alternatívneho hniezdiska rybára riečneho a kalužiaka červenonohého.
- v nutných prípadoch upravovať hniezdne steny, vytvárať nové hniezdne možnosti rybárika riečneho
- spolupracovať so správcami tokov a MO SRZ pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít
- monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt norka amerického, predátora hniezd vodných vtákov
- Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- Revitalizácia mŕtvych ramien tokov pri ústí do Oravskej priehrady
- Vybudovanie plytkých jazier na vhodných miestach, napr. v zubrohľavskej, bobrovskej zátoke, alebo pri ústí Čiernej Oravy ako hniezdísk kalužiaka červenonohého.
- Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre vodohospodárov, športových rybárov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z. ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetu ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ. Zároveň pri zmene vyhlášky vyškrtnúť z predmetu ochrany chriašťa bodkovaného a chriašťa malého a naopak doplniť medzi predmety ochrany kačicu chripl'avku.

2.3.2.6. Návrh zásad opatrení v EFP6 – loviská vodného vtáctva

EFP6 – loviská vodného vtáctva je v území vyčlenený pre ochranu lovisk vodného vtáctva. Tento EFP je vyčlenený v južnej polovici Oravskej priehrady a zahŕňa aj okolie urbanizovaných brehov Oravskej priehrady. Preto sú navrhované zásady opatrení tu benevolentnejšie ako v ostatnej časti Oravskej priehrady. Zásady by tu predovšetkým mali viesť k zachovaniu vhodných trofických podmienok pre druhy hniezdiace v EFP5. Celková rozloha tohto EFP je 1605 ha.

Prevažnú väčšinu pozemkov v tomto EFP zaberá vodná plocha (99,3 % z celej rozlohy EFP), nasledujú lesné pozemky (0,4 %), ostatná plocha (0,2 %), zastavaná plocha a nádvorja (0,1 %) a v zanedbateľnej ploche aj TTP.

Prioritou ochrany v tomto EFP sú v súčasnosti predovšetkým loviská rybára riečneho, rybárika riečneho. Tento EFP však pri dodržaní nižšie uvedených zásad (opatrení) prispeje aj k udržaniu potravných podmienok pre bociana bieleho a bociana čierneho.

Pre zlepšenie a udržanie podmienok pre tieto druhy je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Dôsledne posúdiť prípravu investičných zámerov v tomto EFP z pohľadu dopadu na predmety ochrany a povoliť ich v prípade, ak nie je očakávaný významný negatívny dopad na predmety ochrany
- spolupracovať so správcami vodných plôch a MO SRZ pri zabezpečovaní ochrany rybárstva a jeho hniezdnych lokalít
- monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt norka amerického, predátora hniezd vodných vtákov
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre vodohospodárov, športových rybárov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 173/2005 Z.z. ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Horná Orava za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ.

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Aquila pomarina*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Sterna hirundo*, *Tetrao tetrix*, *Tetrao urogallus* a *Tringa totanus* na dobrý.
2. Zlepšiť súčasný priaznivý stav druhov vtákov *Aegolius funereus*, *Alcedo atthis*, *Aquila chrysaetos*, *Bonasa bonasia*, *Bubo bubo*, *Ciconia ciconia*, *Ciconia nigra*, *Coturnix coturnix*, *Crex crex*, *Glaucidium passerinum*, *Lanius collurio*, *Lanius excubitor*, *Picoides tridactylus*, *Picus canus* a *Strix uralensis*.
3. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Dryocopus martius* a *Pernis apivorus*.
4. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Horná Orava, prehodnotiť a zmeniť predmet ochrany v CHVÚ Horná Orava u druhov *Caprimulgus europaeus*, *Porzana parva*, *Porzana porzana*, *Anas strepera* a upraviť hranice CHVÚ Horná Orava odčlenením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure a Oravskej vrchovine.
5. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

*Vnútrotnými prírodnými faktormi, ktoré negatívne vplyvajú na populáciu a dlhodobý cieľ č. 1 u všetkých druhov s výnimkou žltouchvosta hôrneho je predovšetkým **sukcesia**. Obzvlášť závažným je tento faktor v prípade tetrova hoľniaka, kde v dôsledku zarastania jeho hniezdísk a lokalít výskytu hustým porastom drevín a vytvorením ostrej hranice medzi intenzívne obrábanou pôdou a lesom úplne zanikajú jeho biotopy. Preto tento faktor môže značne ovplyvniť dosiahnutie dlhodobého cieľa pre tetrova hoľniaka, no na druhej strane vhodným usmernením hospodárenia (výrubom krovín a obnovou a údržbou hospodárenia na vyčistených porastoch) je možné vplyv tohto faktoru jednoducho minimalizovať. Sukcesia je problémom aj pre dosiahnutie cieľov pre ďalšie druhy uvedené v ciele 1 a to napríklad pre rybára riečneho, kde by už po niekoľkých rokoch bez manažmentu úplne zaniklo jediné hniezdisko tohto druhu na Hornej Orave nachádzajúce sa na Vtáčom ostrove Oravskej priehrady, kde absentujú prirodzené riečne procesy limitujúce pri vyššom vodnom stave vegetačný kryt ostrova. Ostrov by tak v dôsledku vysokého úhrnu zrážok a pôdou pohnojenou vtáčim trusom na Orave rýchlo zarástol vysokou bylinnou a neskôr aj stromovou*

vegetáciou a stal sa tak úplne nevhodný pre jeho hniezdenie. Minimalizovanie tohto faktoru pre rybára riečneho je však jednoduché každoročne opakovaným manažmentom na jeho hniezdiskách a udržiavaním ich časti bez akejkoľvek vegetácie len so štrkovým substrátom. Keďže na Vtáčom ostrove hniezdia spoločne rybáre riečne s kalužiakom červenonohým, rovnako sa minimalizovanie tohto vplyvu tu týka aj kalužiaka. Ten však pri nižšom stave hladiny Oravskej priehrady hniezdi aj na zatápaných lúkach na brehoch Oravskej priehrady, ktoré sú takisto obzvlášť na plytkých okrajoch vystavené úspešnému zarastaniu. Rovnako ako v prípade Vtáčieho ostrova by však na pravidelných hniezdiskách kalužiaka na minimalizovanie tohto vplyvu postačoval jednoduchý, v tomto prípade na zatápaných lúkach len nepravidelný manažment. Úspešnosť je problémom aj v prípade orla krikľavého, kde obzvlášť v stredných polohách dochádza k opúšťaniu pôdy a následnému zarastaniu lesom, ktorý nie je vhodný pre orla krikľavého ako lovisko. Minimalizovanie tohto vplyvu je väčším problémom práve na týchto rozľahlých plochách a vyžaduje väčšie motivovanie poľnohospodárov pre udržanie hospodárenia na pôde vhodným nastavením dotácií. Na druhej strane problém opúšťania pôdy je na Hornej Orave menší v porovnaní s inými horskými územiami, keďže na Hornej Orave ostala zachovaná aj počas kolektívizácie tradícia maloroľníctva, a preto by úspešnosť na opustenej pôde nemala brániť naplneniu cieľu 1 tak, ako v prípade iných území. V menšej miere môže úspešnosť vplývať aj na dosiahnutie cieľu pre hlucháňa hôrneho a to v prípade mladších rozvoľnených porastov môže dôjsť v nižších polohách k zarastaniu trávami, ktoré budú brániť rastu čučoriedok ale aj stromovej vegetácie. Tento vplyv by mal byť preto na hlucháních lokalitách (v EFP2) minimalizovaný vhodným nastavením lesného hospodárstva, aby minimalizovalo nástup týchto heliofytov na rozvoľnených plochách. Na druhej strane v dôsledku umiestnenia hlucháních lokalít vo vyšších polohách budú nástup heliofytov limitovať aj klimatické podmienky. Rovnako ako v prípade orla krikľavého môže byť úspešnosť problémom aj pre dosiahnutie cieľa 2 a 3 u druhov orol skalný, bocian biely, prepelica poľná, chrapkáč poľný, včelár lesný. Je však možné minimalizovať jej dopad rovnakými opatreniami ako v prípade orla krikľavého. Naopak druhom jariabok hôrny, strakoš obyčajný a čiastočne aj strakoš veľký nástup niektorých úspešných štádií prispieje k naplneniu cieľu 2.

Veľmi významným vnútorným faktorom, u druhov s nízkou početnosťou jedným z najvýznamnejších, sú extrémny počasia. U druhov ako hlucháň hôrny a tetov hoľniak je dôležité, aby v čase vodenia mláďat nedochádzalo k vpádu chladného vzduchu a intenzívnym snehovým zrážkam. Vzhľadom ku globálnym klimatickým zmenám však dochádza k nástupu jarného oteplenia skôr ako v minulosti, a teda aj k skoršiemu nástupu hniezdenia. Napriek tomu sa však aj v neskorších týždňoch hniezdenia opakujú vlny s chladnejším počasím a často aj s napadnutím vysokej vrstvy snehu, ktorá môže byť pre prežitie mláďat kurových vtákov kritická. Pri opakovaní takýchto nepriaznivých poveternostných podmienok to môže prispieť k poklesu populácie ak je úspešnosť hniezdenia minimálna. Pre minimalizovanie tohto vplyvu je vhodné len udržiavanie populácie na dostatočne veľkej úrovni (a teda aj dostatočne rozsiahlych vhodných biotopov), ktorá bude odolná voči niektorým sezónam s nižšou mierou hniezdnej úspešnosti. Podobne ako v prípade kurových vtákov sa týkajú extrémny počasia aj dosiahnutia cieľov u rybára riečneho. Jeho hniezdiská sa totiž nachádzajú na Vtáčom ostrove, ktorý v prípade extrémnych zrážok môže byť úplne zatopený. Pravidelne sa však v minulosti opakovalo vytopenie kolónie rybára riečneho, keďže tá nebola umiestnená na najvyššom bode Vtáčieho ostrova v dôsledku toho, že optimálne biotopy boli umiestnené na okrajoch ostrova. Pre minimalizovanie tohto faktoru je preto potrebné pri manažmente Vtáčieho ostrova vhodné biotopy pre rybára riečneho vytvoriť aj na najvyšších miestach ostrova. Okrem toho pre úplné

vyľúčenie tohto faktoru by bolo vhodné vytvorenie nového umelého ostrova na vhodnom mieste (napríklad na šiji spájajúcej Vtáčí a Slanický ostrov, alebo v zátok Čiernej Oravy), ktorého najvyššia kóta by bola nad najvyššou možnou hladinou VN Orava.

Vnútrotným prírodným faktorom značne ovplyvňujúcim niektoré druhy a teda dosiahnutie cieľu 1 a aj 2 u týchto druhov je vzájomná kompetícia s druhmi, ktoré nie sú predmetom ochrany v CHVÚ. Takto v prípade rybára riečneho okrem neho hniezdi na Vtáčom ostrove na Oravskej priehrade aj zhruba 900 párov čajky smejivej (*Larus ridibundus*) a 400 párov čajky bielohlavej (*Larus cachinnans*). Obzvlášť v prípade druhého menovaného druhu dochádza z vytláčaniu rybára riečneho na okraj Vtáčieho ostrova a možnej predácii. Podobná situácia je známa aj z iných lokalít s nedostatkom hniezdnych možností. Riešením by tu tak bolo vytvorenie nových hniezdnych ostrovov, menej vyhovujúcim kompetičným druhom. Problémom však môže byť aj nárast početnosti niektorých druhov dravcov, resp. zahniezdenie nových druhov dravcov. Z Nemecka je tak známe, že hniezdenie orliaka morského (*Haliaeetus albicilla*) vytláča hniezdne páry bociana čierneho do väčšej vzdialenosti od orliaka. Je možné, že vznik staronového hniezdiska orliaka morského pri Oravskej priehrade tak spôsobilo vymyznutie bociana čierneho z juhovýchodnej časti Oravskej priehrady, kde bolo donedávna najvýznamnejšie hniezdisko bocianov čiernych na Hornej Orave. Vzhľadom ku vzácnosti orliaka morského a iných druhov však limitovanie tohto faktoru nie je žiadúce. Jediným opatrením je posilnenie ochrany hniezdísk dotknutých druhov (bociana čierneho) na lokalitách bez vplyvu tohto faktoru.

Vnútrotným prírodným faktorom s dopadom na lesné druhy je aj pôsobenie škodlivých činiteľov v lese. Tými sú napríklad vetrové polomy alebo kalamitné pôsobenie hmyzu, akým je lykožrút potenciálne negatívne ovplyvňujúce dosiahnutie cieľov 1, 2 a 3. V prípade vetrových polomov ak dôjde k polomu na väčšej ploche, môžu mať negatívny dopad na hniezdiská niektorých dravcov, ktorým môžu zaniknúť dostupné hniezdne biotopy. CHVÚ Horná Orava v predošlých rokoch zasiahlo viacero vetrových polomov, napriek tomu si však hniezdiace dravce vždy našli náhradné hniezdne biotopy, keďže väčšie polomy boli obmedzené lokálne a v širšom okolí bol dostatok vhodných porastov na hniezdenie. Na zníženie dopadov tohto faktoru je dôležité, aby pri hospodárení v lese boli porasty dostatočne štrukturované a minimalizované rovnoveké kultúry. Tým sa podarí vplyv na porasty, a teda aj na hniezdiská druhov značne obmedziť. Problémom však môže byť vznik vetrových polomov v hniezdnom období spôsobujúci zmarenie hniezdenia. Jeho minimalizácia je možná vhodným štrukturovaním porastov, ako aj udrжанím populácií druhov na dostatočne veľkej úrovni, aby dokázala prekonať aj roky s nižšou hniezdnou úspešnosťou. Väčším problémom môže byť veľkoplošné spracovanie takýchto kalamít. V tomto prípade dochádza k úplnému zániku hniezdnych biotopov. Týka sa to nielen dravcov, kurovitých vtákov ale aj ostatných druhov naviazaných na lesné prostredie. Preto je pre minimalizovanie ich dopadu veľmi dôležité hľadať spôsoby ako zachovať aspoň niektoré biotopy druhov, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ. Takými možnosťami je pri kalamitnej ťažbe ponechávať zdravé stromy (ich skupiny) alebo zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre okolité porasty, ideálne v počte aspoň 5 jedincov na hektár na dožitie (v prípade zdravých stromov). Takýto zásah minimalizuje dopad na niektoré hniezdiče, ktoré sa dokážu dočasne prispôbiť aj životu na polomoch ak ostanú zachované hniezdne stromy (tesár, pôtik a iné). Zároveň je však nutné ponechávať aj súvislejšie fragmenty biotopov bez zásahu. Na to by mala byť prioritne určená A zóna CHKO Horná Orava, ktorá je zároveň celá umiestnená v EFP2 dôležitom pre zachovanie hlucháňa hôrneho.

Vnútorne človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobých cieľov 1-5 môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

Na populáciu, ktoré sú predmetmi ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplývať poľnohospodárstvo. V tomto ohľade je dôležité predovšetkým opúšťanie pôdy, rozorávanie TTP a zmena plodín. Všetky uvedené zmeny v poľnohospodárskej praxi vedú k zníženiu dostupnosti hniezdnych biotopov pre predmety ochrany, ako je napríklad chrapkáč poľný, prepelica poľná, ale aj k zníženiu dostupnosti potravy pre dravce ale aj bociana bieleho ako aj iné druhy. Z tohto pohľadu je obzvlášť problematická intenzifikácia hospodárenia vedúca k rozorávaniu TTP, zmene preferovaných plodín a veľkoplošnému pestovaniu hustosiatych plodín, ako napríklad repka, ktoré značne limitujú dostupnosť potravy, a teda vedú buď k zníženiu hniezdnej úspešnosti, alebo priamo k opusteniu niektorých hniezdnych teritórií. Je preto veľmi dôležité monitorovať dopad týchto zmien v území a zasadzovať sa za také nastavenie dotácií pre poľnohospodárov, ktoré ich bude motivovať k poľnohospodárstvu šetrnému k prírode v rámci CHVÚ a zároveň aj dostatočne motivovať, aby nedochádzalo k opúšťaniu pôdy.

Limitujúcim faktorom môže byť aj intenzívne lesné hospodárenie obzvlášť vo vzťahu k dosiahnutiu cieľa 1 a to zlepšiť súčasný stav hlucháňa hôrneho. Intenzívne využívanie hospodárskych lesov, kde sa vyskytuje tento druh, môže mať pre prítomnosť hlucháňa fatálne následky ak nedostane zachovaný dostatočný rozsah biotopov s vhodnou štruktúrou. Obzvlášť problematickými sú lesy s vysokým zakmenením ako aj nízkym vekom. Vhodným usmernením hospodárenia, s ktorým program starostlivosti počíta, sa však môže úplne predísť nenaplneniu uvedeného cieľa. Intenzívne lesné hospodárenie v prípade spracovania kalamít na veľkých plochách môže byť značne limitujúce aj pre dosiahnutie cieľa 2. Aby sa tomu predišlo je veľmi dôležité pri plánovanej obnove lesa vhodne štrukturovať porasty a pri náhodných ťažbách je dôležité ponechávať na dožitie zdravé stromy podľa minimálnych nárokov druhov, prípadne zlomy ako hniezdne podmienky. Pri zohľadnení ekologických nárokov druhov je možné sklbiť hospodárenie v lese a to aj náhodnú ťažbu tak, aby sa minimalizoval negatívny dopad na uvedené dlhodobé ciele.

V prípade Hornej Oravy v dôsledku vysokého populačného rastu dochádza aj k rýchlej urbanizácii územia. V dôsledku toho sa rozširujú mnohé obce, často na úkor mokradí, trávnych porastov a dochádza tak aj k ohrozeniu hniezdísk vtáctva. Takto sa nerozširuje len individuálna bytová výstavba v dôsledku vysokého prírastku obyvateľstva v okrese Námestovo a Tvrdošín, ale aj priemyselné zóny so vznikom nových pracovných miest. Preto je veľmi dôležité aby rozvoj osídlenia bol prísne regulovaný podľa územných plánov, tie prešli pri schvaľovaní procesom posúdenia dopadov na predmety ochrany, a aby sa minimalizovali oportunistické zmeny do schválených územných plánov.

So silnou urbanizáciou nepriamo súvisí aj rozšírenie nelegálnych stavieb predovšetkým na miestach oddychu a to v okolí Oravskej priehrady. Tieto nelegálne stavby (prístrešky, hausbóty, chatky, chaty) prispievajú k zvýšenému vyrušovaniu hniezdiaceho vodného vtáctva, ale aj v okolí hniezdísk iných druhov vtáctva a teda k nenaplneniu cieľov 1 a 2. Na eliminovanie pôsobenia tohto faktora je dôležité trvať na dôslednej aplikácii územných plánov, ktoré vylučujú stavbu takýchto objektov ako aj na odstránení čiernych stavieb. Zároveň je sa potrebné zasadiť o odstránenie nelegálnych stavieb aspoň v oblastiach citlivých z pohľadu ochrany hniezdísk vtáctva a v týchto oblastiach usmerniť návštevníkov prostredníctvom vybudovania vhodnej infraštruktúry.

*Pre realizáciu ochranárskych opatrení je dôležité zachovanie **podpory verejnosti pre ochranu prírody** ako takú.* Podpora verejnosti môže značne na Hornej Orave variovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovania opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície vnímania dôležitosti ochrany prírody na Hornej Orave dostanú iné sociálno-ekonomické aspekty života spoločnosti. V takejto situácii je ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad tohto faktoru. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života (zachovanie lesov pre ochranu pred povodňami ako aj vhodných mikroklimatických podmienok a pod.). Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníckmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenia optimálneho spôsobu ich realizácie (teda skĺbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdeniu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľov 1-5.

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobé ciele 1,2,3 vplýva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Niektoré z nich nie je možné ovplyvniť na národnej úrovni, resp. vôbec. Preto ich je potrebné vziať v úvahu pri hodnotení populácií aj v samotnom CHVÚ Horná Orava pre prípad ak tieto faktory majú dopad na populácie v CHVÚ.

*Spomedzi vonkajších prírodných faktorov majú na naše populácie dopad poveternostné podmienky – **extrémy počasia na migračných trasách a zimoviskách.*** V prípade druhov ako orol krikľavý, bocian čierny, bocian biely, prepelica poľná, chrapkáč poľný, strakoš obyčajný, žltouchvost hôrny a včelár lesný nie je pre zachovanie populácií týchto druhov dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnom CHVÚ. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách tak môže byť mortalita uvedených druhov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu revírov po návrate zo zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je možné len udržiavať biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.

*Medzi vonkajšími prírodnými faktormi hrá významnú rolu **globálna zmena klímy.*** Táto vedie už v súčasnosti k posunu areálu rozšírenia niektorých vtáčích druhov a ovplyvňuje aj druhovú skladbu biotopov. V prípade Hornej Oravy môže mať nárast teploty veľmi významný dopad na charakter územia. Roky s teplými a suchými letami totiž vedú ku gradácii početnosti lykožrútov, celkovému zhoršeniu podmienok pre smrekové porasty a prispievajú ku celkovému hromadnému odumieraniu smrečín. Tento proces zatiaľ zasiahol viac niektoré iné regióny Slovenska, no s rastúcim počtom extrémnych výkyvov počasia (obzvlášť teplých a suchých rokov) nadobudne tento proces pravdepodobne väčšie rozmery aj na Hornej Orave. Pritom viaceré druhy na Hornej Orave sú závislé od významného zastúpenia smreka

alebo jedle v lesných porastoch (napríklad pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí, d'ubník trojprstý, hlucháň hôrny). Rovnako aj prípadné zmeny v zrážkových pomeroch (ich pokles) sa môžu negatívne dotknúť niektorých druhov (napríklad chrapkáča poľného a kalužiaka červenonohého). V prípade chrapkáča poľného tak klimatický atlas hniezdneho rozšírenia vtákov v Európe predpokladá, že v rokoch 2070-2099 sa Slovensko ocitne na južnej hranici rozšírenia tohto druhu v Európe. V prípade hlucháňa hôrneho však klimatický model predpokladá, že v rokoch 2070-2099 už jeho hniezdna populácia na Slovensku úplne zanikne a v prípade tetraho hoľniaka ostane obmedzená len najvyššie polohy v Tatrách. Podobne klimatický model predpokladá v uvedenom období úplny zánik populácie pôtika, kuvička a d'ubníka na Slovensku (Huntley et al. 2007). Vzhľadom ku nepresnosti uvedených modelov na kvadráty 50x50 km tieto výsledky síce mohli opomenúť špecifiká pestrej krajinej štruktúry a morfológie terénu na Slovensku, každopádne však pomerne presne upozorňujú na druhy u ktorých je dosiahnutie dlhodobých cieľov na Hornej Orave ohrozené globálnou zmenou klímy a u ktorých je možné očakávať, že ich areál sa neskôr silno fragmentuje a ostane závislý od konkrétnych ochranných opatrení. Dopad globálnej zmeny klímy môžu čiastočne minimalizovať aj politické opatrenia prijaté na globálnej úrovni. Vzhľadom k prírodným hodnotám, ktoré môže Slovensko stratiť tak by súčasťou snahy o dodržanie vyššie uvedených dlhodobých cieľov (a to nielen na Hornej Orave ale aj v iných chránených územiach) mali slovenské inštitúcie žiadať efektívne opatrenia na zastavenie globálnych klimatických zmien. Keďže k nim však v súčasnosti nie je na globálnej politickej úrovni vôľa, je potrebné s pôsobením týchto faktorov u nás rátať a prispôbiť im aj navrhované opatrenia tak, aby viedli k udržaniu tých autochtónnych druhov, u ktorých to je možné a zároveň vytvorili vhodné podmienky pre celkové udržanie stability ekologických funkcií krajiny a jej autoregulačných mechanizmov. Potrebné je pritom udržať lokálne populácie vo vyšších počtoch a súvislejších areáloch. Fragmentované a málo početné subpopulácie zanikajú vplyvom vonkajších podmienok oveľa ľahšie a rýchlejšie.

Vonkajším prírodným faktorom veľmi významne vplývajúcim na populácie pôvodných druhov vtáctva je šírenie nepôvodných inváznych druhov šeliem a ostatných živočíchov. V západnej Európe štúdie preukázali až 40 % pokles populácií vodného vtáctva hniezdiacich v kolóniách na ostrovoch. Obdobné údaje sú podľa predbežných výsledkov známe aj z Dunajských luhov v dôsledku pôsobenia norka amerického (*Mustela vison*). Podobne bol zistený negatívny dopad prítomnosti psíka medvedíkovitého (*Nyctereutes procyonoides*) na vodné vtáctvo v pobaltských krajinách a medvedíka čistotného (*Procyon lotor*) v západnej Európe. Spomedzi uvedených druhov bol v CHVÚ Horná Orava zistený zatiaľ len psík medvedíkovitý, zatiaľ však mimo citlivých lokalít, t.j. kolónií vodného vtáctva. Vzhľadom k potenciálnym negatívnym dopadom na dosiahnutie cieľov ochrany a to obzvlášť cieľa 1 je potrebné výskyt oboch druhov monitorovať v celom CHVÚ. V prípade jeho zistenia zabezpečiť eradikáciu výskytu týchto druhov na hniezdiskách vodného vtáctva a v okolí. V prípade psíka medvedíkovitého aj na lokalitách výskytu tetraho hoľniaka a hlucháňa hôrneho. Výskyt medvedíka čistotného zatiaľ v CHVÚ Horná Orava potvrdený nebol, no jeho šírenie na Morave vyvoláva predpoklad jeho výskytu aj v tomto CHVÚ možno už aj v období realizácie programu starostlivosti o CHVÚ Horná Orava. Prípadný výskyt tohto druhu je viac problematický, ako výskyt predchádzajúcich dvoch druhov vzhľadom k ochrane hniezd dravcov a bociana čierneho, keďže medvedík čistotný je veľmi dobrý lezec. Preto je rovnako na minimalizovanie dopadu tohto druhu potrebné monitorovať jeho prípadný výskyt v celom CHVÚ a v prípade zistenia zabezpečiť eradikáciu tohto druhu v celom CHVÚ.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viaceré antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Horná Orava môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých cieľov starostlivosti o CHVÚ Horná Orava.

*Vzhľadom ku blízkosti aglomerácií Katovic a Ostravy a v nej umiestneného banského priemyslu a tepelných elektrární je potrebné brať v úvahu **riziko imisíí**.* V dôsledku vyšších štandardov ochrany prírody dnes nie sú imisie takým problémom pre ochranu horských lesov, ako tomu bolo pred niekoľkými desaťročiami. Je však stále potrebné pôsobenie tohto faktoru mať na zreteli a monitorovať ho v prípade zosilneného pôsobenie, keďže môže obzvlášť negatívne pôsobiť na vitalitu horských smrečín dôležitých pre dosiahnutie cieľa 1 a 2.

***Stavba nových investičných zámerov za hranicami CHVÚ v Poľsku** takisto predstavuje významné riziko pre dosiahnutie cieľov 1 a 2.* Takýmto rizikom je napríklad rozšírenie lyžiarskeho strediska na poľskej strane Pilska s negatívnym dopadom na splnenie cieľov týkajúcich sa hlucháňa hôrneho v CHVÚ Horná Orava. Podobne problematickým je aj navrhovaná výstavba veterného parku pri poľskej obci Lipnica Wielka, ktorý by sa negatívne dopadol cieľov na ochranu bociana čierneho, tetraho hoľniaka, bociana bieleho, orla kriľavého a ďalších druhov dravcov. Preto je potrebné pozorne monitorovať podobné zábery nielen v samotnom CHVÚ a na Slovensku priľahlom k CHVÚ, ale aj rovnako na poľskej strane hranice CHVÚ, kde môžu investičné zábery vytvoriť závažné riziká pre naplnenie cieľov. Pre ich odvrátenie alebo minimalizovanie je nutné využívať nástroje, ktoré poskytuje EIA a Smernica o biotopoch a Smernica o vtákoch.

***Nárast počtu turistov v Poľsku** predstavuje potenciálne riziko aj pre predmety ochrany na Slovensku.* Viaceré významné poľské turistické centrá sú umiestnené priamo na slovenskej hranici. Tieto strediská sa pritom nachádzajú blízko lokalít dôležitých pre ochranu hlucháňa hôrneho alebo iných vzácných druhov, ktoré naopak potrebujú minimalizovanie návštevnosti. Turistické využívanie týchto priľahlých oblastí v Poľsku pritom akceleruje fakt, že Oravské Beskydy sú po Tatrách druhé najvyššie pohorie v Poľsku a pre obyvateľov rovinatého Poľska tieto malé horské regióny predstavujú atraktívnu alternatívu trávenia voľného času. V oblasti hraníc tak dochádza k veľkému rozptylu turistov, preto obzvlášť na vrchole sezóny a počas hniezdneho obdobia bude dôležité kvôli minimalizovaniu vyrušovania (a teda možností zmarenia hniezdzenia a limitovania dosiahnutia dlhodobých cieľov) zabezpečiť pravidelnú kontrolu dodržiavania predpisov ochrany prírody.

V prípade cieľov 1, 2 a 3 hrá významnú rolu aj ochrana biotopov sťahovavých druhov na zimoviskách a migračných trasách ako aj samotných druhov počas migrácie a zimovania.

***Odlesňovanie, intenzifikácia poľnohospodárstva na zimoviskách a nelegálny lov počas migrácie** pritom predstavujú jedno z hlavných rizík pre sťahovavé druhy.* Nelegálny lov počas migrácie sa týka predovšetkým krajín v okolí Stredomoria ako je Turecko, Cyprus, Libanon a Egypt. Nelegálnym lovom tu nie sú ohrozené len bežné druhy, ale aj mnohé vzácne druhy, migrujúce bociany, dravce. Vzhľadom ku nestabilnej politickej situácii v týchto krajinách sa nedá očakávať zmena legislatívy na ochranu vtáctva v týchto štátoch ani pri tlaku verejnosti z Európy. Preto je možné očakávať, že u ďalekých migrantov zimujúcich v Afrike sa tento nelegálny lov môže aj významne podpísať na negatívnom trende predmetného druhu aj v samotnom CHVÚ. Na minimalizovanie pôsobenia tohto faktoru je tak potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na hniezdzenie druhov v CHVÚ za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti. Podobne ťažko ovplyvniteľným procesom je aj proces

odlesňovania v subsaharskej Afrike vplyvajúci negatívne na dostupnosť zimovísk žltouchvosta hôrneho ako aj intenzifikácia poľnohospodárstva v týchto krajinách. Preto jediným efektívnym opatrením je potreba zabezpečenia podmienok na hniezdenia a dožadovanie plnenia medzinárodných dohovorov (RAMSAR, AEWA a iné).

Na naplnenie cieľov 1, 2, 3 a 4 môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia v Európe. V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné opatrenia, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu, je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. vodozádržná schopnosť zachovalých lesov, pričom zachovalé lesy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod.).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Aquila pomarina*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Sterna hirundo*, *Tetrao tetrix*, *Tetrao urogallus*, a *Tringa totanus* na dobrý

- 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie orla krikľavého (*Aquila pomarina*) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.
- 1.2. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách tetrao hol'niaka (*Tetrao tetrix*) na viac ako 75 % obsadených lokalít
- 1.3. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltouchvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov
- 1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populácie rybára riečneho (*Sterna hirundo*) na úrovni vyššej ako 50 obsadených hniezd.
- 1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populácie hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*) na úrovni vyššej ako 40 kohútov.
- 1.6. Zvýšiť a držať úroveň populácie kalužiaka červenonohého (*Tringa totanus*) na úrovni vyššej ako 10 obsadených revírov.
- 1.7. Obmedziť dostupnosť potravy pre druhy predujúce hlucháňa hôrneho a tetrao hol'niaka na lokalitách ich výskytu a v bezprostrednom okolí a znížiť riziko predácie týmito druhmi.

2. Zlepšiť súčasný priaznivý stav druhov vtákov *Aegolius funereus*, *Alcedo atthis*, *Aquila chrysaetos*, *Bonasa bonasia*, *Bubo bubo*, *Ciconia ciconia*, *Ciconia nigra*, *Coturnix coturnix*, *Crex crex*, *Glaucidium passerinum*, *Lanius collurio*, *Lanius excubitor*, *Picoides tridactylus*, *Picus canus* a *Strix uralensis*.

- 2.1. Zvýšiť a udržať populáciu pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*) na priemernej úrovni minimálne 110 obsadených revírov.
- 2.2. Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečneho (*Alcedo atthis*) na priemernej úrovni minimálne 40 obsadených revírov.
- 2.3. Zvýšiť a udržať populáciu orla skalného (*Aquila chrysaetos*) na priemernej úrovni minimálne 6 obsadených revírov.

- 2.4. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) na priemernej úrovni minimálne 275 obsadených revírov.
- 2.5. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (*Bubo bubo*) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených revírov.
- 2.6. Zvýšiť a udržať populáciu bociana bieleho (*Ciconia ciconia*) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov.
- 2.7. Zvýšiť a udržať populáciu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) na minimálnej úrovni 45 obsadených revírov.
- 2.8. Zvýšiť a udržať populáciu prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*) na minimálnej úrovni 400 volajúcich samcov.
- 2.9. Zvýšiť a udržať populáciu chrapkáča poľného (*Crex crex*) na minimálnej úrovni 160 volajúcich samcov.
- 2.10. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša obyčajného (*Lanius collurio*) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených revírov.
- 2.11. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) na priemernej úrovni minimálne 55 obsadených revírov.
- 2.12. Zvýšiť a udržať populáciu kivička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*) na priemernej úrovni minimálne 250 obsadených revírov.
- 2.13. Udržať populáciu d'ubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.
- 2.14. Zvýšiť a udržať populáciu žlny sivej (*Picus canus*) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov.
- 2.15. Zvýšiť a udržať populáciu sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*) na priemernej úrovni minimálne 30 obsadených revírov.
- 2.16. Zabezpečiť aby v území počas platnosti programu starostlivosti podiel bukových a jedľobukových porastov vo veku nad 80 rokov a zastúpením buka nad 10 % neklesol pod 700 ha a zároveň aby sa v intravilánoch obcí stabilizovalo a zvýšilo zastúpenie stromovej zelene.

3. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Dryocopus martius* a *Pernis apivorus*.

- 3.1. Zabezpečiť aby podiel lesa vo veku nad 80 rokov zostal v EFP3 minimálne 25 %
- 3.2. Udržať populáciu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) na minimálnej úrovni 100 obsadených revírov.
- 3.3. Udržať populáciu včelára lesného (*Pernis apivorus*) na minimálnej úrovni 40 obsadených revírov.

4. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Horná Orava, prehodnotiť a zmeniť predmet ochrany v CHVÚ Horná Orava u druhov *Caprimulgus europaeus*, *Porzana parva*, *Porzana porzana*, *Anas strepera* a upraviť hranice CHVÚ Horná Orava odčlenením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure a Oravskej vrchovine.

- 4.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 173/2005 Z. z. s cieľom vyškrtnutia druhov lelká lesného (*Caprimulgus europaeus*), chriašťa bodkovaného (*Porzana porzana*), chriašťa malého (*Porzana parva*) a doplnenia druhu kačica chriplavka (*Anas strepera*) do zoznamu predmetov ochrany a prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.
 - 4.2. Vyhodnotiť adrešnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy
 - 4.3. Upraviť hranice CHVÚ Horná Orava odčlenením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure (masív Kubínskej hole) a Oravskej vrchovine (masív Uhlísk a Hálečkovej).
5. **Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva**
- 5.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.
 - 5.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.

3.3. Rámcové plánovanie a modely hospodárenia pre lesné biotopy

Základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú spracované pre lesné porasty podľa identifikátorov v modeloch hospodárenia. Kompletný výstup platných modelov pre jednotlivé PSL je súčasťou Všeobecnej časti PSL pre jednotlivé Lesné celky (LC). Kombináciou identifikátorov na území CHVÚ vzniká celkovo niekoľko tisíc modelov. V tabuľke na nasledujúcich stranách sú uvedené základné rámce vybrané z modelov pre hlavné identifikátory platné pre plochy nad 100 ha. Ich sumárne výmera pokrýva 80 % plochy CHVÚ.

Rubné doby, obnovné doby a cieľové drevinové zastúpenie sú optimalizované najmä s ohľadom na kategóriu lesa, drevinovú skladbu a stanovištné podmienky danej lesnej oblasti. Konštrukcia modelov umožňuje reagovať aj na zhoršený zdravotný stav, keďže výrazne zvýšený stupeň ohrozenia porastu umožňuje znížiť rubnú dobu, prípadne upraviť obnovnú dobu. V cieľovom zastúpení drevín je v modeloch hospodárenia zapracovaná potreba zmeny výrazného zastúpenia smreka a jeho monokultúr na stanovištne vhodnejšie a potencialne odolnejšie zmesi buka, jedle a smreka s prímiesou ostatných drevín. Hospodárske spôsoby uvedené v modeloch hospodárenia sú maximálne prípustnou formou obnovy lesa a zmena na jemnejšie formy je v právomoci odborného lesného hospodára (OLH). Vzhľadom na stav prirodzenej obnovy, prípadne jej potencial a zákonom stanovené podmienky pre použitie holorubného spôsobu by sme odporúčali vo všetkých modeloch uvádzať na prvom mieste hospodársku formu a spôsob MP (maloplošná podrastová). Za predpokladu nárastu podielu trvale etážových porastov a porastov s výberkovou štruktúrou je dôležitá ich identifikácia v teréne počas nasledujúcich obnov PSL, aby mohli byť obnovované v súlade s modelmi, ktoré sú nastavené na ich optimálnu obnovu.

Výber základných rámcov z Modelov hospodárenia pre hlavné identifikátory s najväčším plošným zastúpením (plochy nad 100 ha.)

Lesná oblasť	Pod-oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie																Výmera v CHVÚ ha
													DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	
33	A	H	V			505	15	2	100	30	MP	MH	SM	40-50	BK	20-35	JD	10-25	sc	5-15	cl	0-5	jb	0-5					3613
33	A	H	V			505	15	3	100	30	MP	MH	SM	40-50	BK	20-35	JD	10-25	sc	5-15	cl	0-5	jb	0-5					305
33	A	H	V			505	16	2	100	40	MP		SM	40-50	BK	20-35	JD	10-30	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					287
33	A	H	V			505	17	2	110	40	MP	MH	SM	40-55	BK	20-35	JD	15-40	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					806
33	A	H	V			505	18	2	100	40	MP		SM	40-50	BK	20-35	JD	10-30	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					263
33	A	H	V			505	20	2	100	30	MP	MH	SM	40-55	BK	20-35	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5	bo	5-15		0-0	114
33	A	H	V			505	21	2	100	30	MP	MH	SM	40-50	BK	20-35	JD	10-30	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5	jx	0-5	br	0-5	265
33	A	H	V			511	15	2	100	30	MH	MP	BK	30-50	SM	30-40	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-10							1342
33	A	H	V			511	15	3	100	30	MH	MP	BK	30-50	SM	30-40	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-10							220
33	A	H	V			511	16	2	110	40	MP		BK	35-50	SM	30-50	JD	10-25	sc	0-10	cl	0-10							364
33	A	H	V			511	16	3	110	40	MP		BK	35-50	SM	30-50	JD	10-25	sc	0-10	cl	0-10							310
33	A	H	V			511	17	2	100	40	MP	MH	BK	30-50	SM	25-45	JD	20-30	sc	0-10	cl	0-10							372
33	A	H	V			511	18	2	110	40	MP		BK	35-50	SM	30-50	JD	10-25	sc	0-10	cl	0-10							140
33	A	H	V			511	18	3	110	40	MP		BK	35-50	SM	30-50	JD	10-25	sc	0-10	cl	0-10							154
33	A	H	V			511	21	2	100	30	MP	MH	BK	25-50	SM	30-50	JD	10-20	sc	0-10	cl	5-15	ol	0-10					101
33	A	H	V			513	15	2	100	40	MP	MH	BK	15-40	SM	40-55	JD	15-30	jx	0-10	CL	5-15							496
33	A	H	V			513	16	2	100	40	MP	MH	BK	10-30	SM	30-55	JD	10-20	jx	0-10	cl	10-20							311
33	A	H	V			513	21	2	100	40	MP	MH	BK	10-30	SM	30-55	JD	10-20	jx	0-10	cl	10-20							107
33	A	H	V			605	15	2	110	40	MH	MP	SM	45-60	BK	20-30	JD	10-20	sc	5-10	cl	0-5	jb	0-5					3095
33	A	H	V			605	15	3	110	40	MH	MP	SM	45-60	BK	20-30	JD	10-20	sc	5-10	cl	0-5	jb	0-5					2422
33	A	H	V			605	15	4	110	40	MP		SM	50-65	BK	15-25	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					438
33	A	H	V			605	16	2	110	40	MP		SM	40-50	BK	25-35	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					651
33	A	H	V			605	16	3	110	40	MP		SM	40-50	BK	25-35	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					1200
33	A	H	V			605	17	2	110	40	MP	MH	SM	40-55	BK	25-30	JD	15-30	sc	5-10	cl	0-5	jb	0-5					212
33	A	H	V			605	17	3	110	40	MP	MH	SM	40-55	BK	25-30	JD	15-30	sc	5-10	cl	0-5	jb	0-5					195
33	A	H	V			605	18	2	110	40	MP	MH	SM	40-50	BK	30-40	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					219
33	A	H	V			605	18	3	110	40	MP	MH	SM	40-50	BK	30-40	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					384
33	A	H	V			611	15	2	100	30	MP	MH	SM	40-50	BK	30-45	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					446
33	A	H	V			611	15	3	100	30	MP	MH	SM	40-50	BK	30-45	JD	10-20	sc	0-10	cl	0-5	jb	0-5					1103
33	A	H	V			611	15	4	100	30	MP		SM	40-50	BK	30-45	JD	10-20	sc	5-10	cl	0-5	jb	0-5					157

Lesná oblasť	Pod- oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie																Výmera v CHVÚ ha
													DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	
33	A	H	V			611	16	2	110	40	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					160
33	A	H	V			611	16	3	110	40	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					879
33	A	H	V			611	17	3	110	40	MP	MH	SM	45 -60	BK	20 -35	JD	15 -25	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					107
33	A	H	V			611	18	2	110	40	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					254
33	A	H	V			611	18	3	110	40	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					253
33	A	H	V			613	15	2	110	40	MP	MH	SM	45 -60	BK	20 -30	JD	10 -25	jx	0 -10	cl	5 -10	jb	0 -5					107
33	A	H	V			613	15	3	110	40	MP	MH	SM	45 -60	BK	20 -30	JD	10 -25	jx	0 -10	cl	5 -10	jb	0 -5					189
33	A	H	V			613	16	3	110	40	MP		SM	45 -55	BK	20 -40	JD	10 -25	jx	0 -10	cl	5 -10	jb	0 -5					201
33	A	H	V			613	18	3	110	40	MP	MH	SM	40 -50	BK	30 -40	JD	5 -25	jx	0 -10	cl	5 -10	jb	0 -5					101
33	A	H	V			615	15	3	110	40	MH	MP	SM	50 -60	JD	10 -30	bk	10 -20	br	0 -5	jx	0 -5	jb	0 -5	jh	0 -5			102
33	A	H	V	t		611	15	3	100	60	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					135
33	A	H	V	t		611	16	3	110	60	MP		SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					202
33	A	H	V	v		605	15	2	100	99	JV		SM	45 -60	BK	20 -25	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					342
33	A	H	V	v		605	15	3	100	99	JV		SM	45 -60	BK	20 -25	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					373
33	A	O	V		a	614	15	2	150	99	SU	JU	SM	60 -80	JD	10 -30	bo	0 -15	jx	0 -10	br	0 -10							109
33	A	O	V		a	614	15	4	150	99	SU	JU	SM	60 -80	JD	10 -30	bo	0 -15	jx	0 -10	br	0 -10							102
33	A	O	V		b	719	15	3	180	99	SU	JU	SM	70 -90	jb	0 -20	ks	0 -5	sc	0 -15	bk	0 -5	jd	0 -5	jh	0 -5			111
33	A	O	V	b	b	719	15	5	180	98			SM	70 -90	jb	0 -20	ks	0 -5	sc	0 -15	bk	0 -5	jd	0 -5	jh	0 -5			624
33	A	O	V	b	c	830	11	5	150	98			KS	40 -80	SM	20 -60	jb	0 -10	sc	0 -5									143
33	A	U	V	v	f	605	15	2	110	99	SU	JV	SM	50 -65	BK	15 -25	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					455
33	A	U	V	v	f	605	15	3	110	99	SU	JV	SM	50 -65	BK	15 -25	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					416
33	A	U	V	v	f	611	15	2	110	99	SU	JV	SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					145
33	A	U	V	v	f	611	15	3	110	99	SU	JV	SM	45 -60	BK	20 -35	JD	10 -20	sc	0 -10	cl	0 -5	jb	0 -5					178
44		O	V		a	614	15	2	150	99	SU	JU	SM	40 -80	JD	10 -30	bo	0 -30	jx	0 -10	br	0 -20							190
44		O	V		a	614	20	2	150	99	SU	JU	SM	40 -80	JD	10 -30	bo	0 -30	jx	0 -10	br	0 -20							167
44		O	V		a	614	21	2	150	99	SU	JU	SM	60 -80	JD	10 -30	bo	0 -15	jx	0 -10	br	0 -10	bk	0 -10					210
44		O	V		a	614	21	3	150	99	SU	JU	SM	60 -80	JD	10 -30	bo	0 -15	jx	0 -10	br	0 -10	bk	0 -10					182
44		O	V		a	614	29	2	200	99	SU	JU	SM	30 -60	JD	10 -30	bo	10 -60	jx	0 -20	br	0 -20							110
44		O	V		a	614	29	4	200	99	SU	JU	SM	30 -60	JD	10 -30	bo	10 -60	jx	0 -20	br	0 -20							119

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.			
1.1.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdnych okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.	CHVÚ	VP
1.1.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
1.1.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP2, EFP3, EFP4	VP
1.1.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
1.1.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP3, EFP4	VP
1.1.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
1.1.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP2, EFP3	VP
1.1.8.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
1.1.9.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP4	VP
1.1.10.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
1.1.11.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP1, EFP4	SP
1.1.12.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	EFP2, EFP3	SP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách tetra holniaka <i>Tetrao tetrix</i> na viac ako 75% obsadených lokalít			
1.2.1.	V spolupráci s užívateľmi a vlastníkami vykonať manažment hniezdnych a potravných biotopov v lokalitách Beňadovo a Páleniská (najmä preriedenie hustých porastov) a udržiavať novovytvorený stav	EFP1	VP
1.2.2.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre tetra holniaka	EFP1	VP
1.2.3.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku (napr. les), vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie.	CHVÚ	VP
1.2.4.	Každoročný monitoring celej populácie tetra holniaka	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.2.5.	Kontrola dodržiavania legislatívy ochrany prírody a usmernenie hospodárskych činností na všetkých obsadených lokalitách, jednak z dôvodu obmedzenia vyrušovania, ale aj za účelom podpory vhodného manažmentu	EFP1	VP
1.2.6.	Zabezpečiť doplnenie vhodných druhov drevín (bobuľonosné, breza, jelša, jarabina) ich výsadbou a zabezpečiť ochranu mravenísk	EFP1	SP
1.2.7.	Vylúčiť realizáciu investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	EFP1	VP
1.2.8.	Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami minimalizujúcimi kolízie s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	EFP1	VP
1.2.9.	Vylúčiť zhoršenie stavu mokradí a zabezpečiť revitalizáciu zdevastovaných mokradí	EFP1	VP
1.2.10.	Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu	EFP1 a okolie	VP
1.2.11.	Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky	EFP1 a okolie	VP
1.2.12.	Vylúčiť budovanie nových turistických chodníkov a v spolupráci so subjektmi cestovného ruchu usmerniť pohyb návštevníkov mimo hniezdných lokalít	EFP1	VP
1.2.13.	Vylúčiť používanie pesticídov a granulovaných umelých hnojív	EFP1	VP
1.2.14.	Vylúčiť vstup motorových vozidiel mimo existujúcej cestnej siete	EFP1	VP
1.2.15.	Zabezpečiť monitoring negatívnych faktorov vplývajúcich na tetrova hoľniaka	EFP1 a okolie	SP
Operatívny cieľ č. 1.3. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltouchvosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov			
1.3.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
1.3.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2, EFP3	VP
1.3.3.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltouchvosta hôrneho	EFP2, EFP3, EFP4	VP
1.3.4.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP2, EFP3	VP
1.3.5.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP2, EFP3	VP
1.3.6.	Podporiť hniezdne podmienky pre žltouchvosta hôrneho vyvesením búdok	EFP3, EFP4	SP
1.3.7.	Zabezpečiť aby rozloha lesných porastov so zastúpením buka vyšším ako 10 % a vekom nad 80 rokov neklesla pod 700 ha	EFP3	VP
1.3.8.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	EFP3	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populácie rybára riečneho (<i>Sterna hirundo</i>) na úrovni vyššej ako 50 obsadených hniezd.			
1.4.1.	Vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova minimálne raz ročne	EFP5 – Vtáčí ostrov	VP
1.4.2.	Zabezpečiť každoročný monitoring celej populácie rybára riečneho	EFP5	VP
1.4.3.	Zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody	EFP5	VP
1.4.4.	Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	EFP5	VP
1.4.5.	Dôsledne posúdiť investičné zámery ohrozujúce potravné biotopy z pohľadu dopadu na predmet ochrany	EFP6	VP
1.4.6.	Vybudovanie minimálne jedného nového hniezdného ostrova ako alternatívneho hniezdiska	EFP5	SP
1.4.7.	Monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt norka amerického	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populácie hlucháňa hôrneho (<i>Tetrao urogallus</i>) na úrovni vyššej ako 40 kohútov			
1.5.1.	Zabezpečiť, aby v území bolo na konci platnosti programu starostlivosti minimálne 60 % výmery lesov vo veku nad 80 rokov	EFP2	VP
1.5.2.	Výchovnými porastmi zabezpečiť, aby boli vhodné pre výskyt hlucháňa (heterogénne, zakmenenie maximálne 0,7 a pod.)	EFP2	VP
1.5.3.	Zabezpečiť, aby sa nezalesňovali existujúce okraje horských holí	EFP2	VP
1.5.4.	Všetky hospodárske lesy prekategORIZOVAŤ na lesy osobitného určenia	EFP2	VP
1.5.5.	Obnovu lesných porastov vykonávať spôsobom vhodným pre hlucháňa	EFP2	VP
1.5.6.	V A zóne CHKO Horná Orava vylúčiť lesohospodárske a iné zásahy do lesných porastov	EFP2 – zóna A CHKO	VP
1.5.7.	Vylúčiť vykonávanie lesohospodárskej činnosti od 1.3. do 30.6.	EFP2	VP
1.5.8.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
1.5.9.	Pre obnovu porastov vypracovať projekty obnovy podľa nárokov hlucháňa hôrneho.	EFP2	VP
1.5.10.	Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a väčších stredísk cestovného ruchu	EFP2 a okolie	VP
1.5.11.	Vo všetkých porastoch zvýšiť rubnú dobu na 200 rokov	EFP2	VP
1.5.12.	Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväžnic	EFP2	VP
1.5.13.	Investície do mäkkých foriem cestovného ruchu dôsledne posúdiť z pohľadu dopadu na predmet ochrany	EFP2	VP
1.5.14.	Zabezpečiť dodržiavanie predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín v územiach so 4. a 5. stupňom ochrany	EFP2	VP
1.5.15.	Zabezpečiť monitoring všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho	EFP2	VP
1.5.16.	Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	EFP2	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.5.17.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody	EFP2	VP
1.5.18.	Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	EFP2	VP
1.5.19.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2	SP
1.5.20.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP2	VP
Operatívny cieľ č. 1.6. Zvýšiť a držať úroveň populácie kalužiaka červenonohého (<i>Tringa totanus</i>) na úrovni vyššej ako 10 obsadených revírov.			
1.6.1.	Zabezpečiť každoročný monitoring celej populácie kalužiaka červenonohého	EFP4, EFP5	VP
1.6.2.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdnych lokalít	EFP4	VP
1.6.3.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku a zabrániť opusteniu pôdy	EFP4	VP
1.6.4.	V rámci stavebných konaní a EIA zachytávať ohrozenia hniezdnych lokalít	EFP4, EFP5	VP
1.6.5.	Zabezpečiť cieľnú ochranu hniezdísk kalužiaka červenonohého s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 173/2005 Z.z.	EFP4	VP
1.6.6.	V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí	EFP4, EFP5	SP
1.6.7.	V spolupráci s poľnohospodármi vytvoriť aspoň jednu novú hniezdnú lokalitu kalužiaka červenonohého mimo zátopového územia (podmáčaný zaplavovaný pasienok, poľné mláky na ornej pôde) a zachovať jestvujúce	EFP4, EFP5	VP
1.6.8.	V prípade realizácie väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	EFP4	VP
1.6.9.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP4, EFP5	VP
1.6.10.	Vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova raz ročne	EFP5 – Vtáčí ostrov	VP
1.6.11.	Zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody	EFP5	VP
1.6.12.	Na vybratých miestach vytvoriť infraštruktúru na odstavenie vozidiel pre prístup rybárov a turistov do územia	EFP5	SP
1.6.13.	Technickým zariadeniami zabrániť neoprávnenému vstupu vozidiel do EFP	EFP5	SP
1.6.14.	Monitorovať a eliminovať negatívne vplyvy rybárstva a rekreačných aktivít	EFP5	VP
1.6.15.	Zabezpečiť dôslednú kontrolu hniezdnej kolónie na Vtáčom ostrove a minimalizovať vyrušovanie počas hniezdného obdobia rekreatantmi, športovými rybármi, fotografmi	EFP5 – Vtáčí ostrov	VP
1.6.16.	Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	EFP5	VP
1.6.17.	Zlikvidovať čierne stavby (rôzne prístrešky, chatky, bungalovy)	EFP5	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.6.18.	Vybudovanie minimálne jedného nového hniezdného ostrova ako alternatívneho hniezdiska	EFP5	VP
1.6.19.	Monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt invázných nepôvodných šeliem	CHVU	VP
1.6.20.	Zabezpečiť revitalizáciu mŕtvych ramien tokov pri ústí do Oravskej priehrady	EFP5	SP
1.6.21.	Vybudovanie plytkých jazier na vhodných miestach, napr. v zubrohľavskej, bobrovskej zátoke, alebo pri ústí Čiernej Oravy ako hniezdísk	EFP4, EFP5	SP
1.6.21.	Zabezpečiť aspoň nepravidelné pokosenie lúk zaplavovaných VN Orava na hniezdiskách druhu	EFP5	SP
1.6.22.	Dôsledne posúdiť dopad investičných zámerov na predmety ochrany	EFP6	VP
Operatívny cieľ č. 1.7. Obmedziť dostupnosť potravy pre druhy predujúce hlucháňa hôrneho a tetrova hoľniaka na lokalitách ich výskytu a v bezprostrednom okolí a znížiť riziko predácie týmito druhmi.			
1.7.1.	Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu	EFP1, EFP2 a okolie	VP
1.7.2.	Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky	EFP1, EFP2 a okolie	VP
1.7.3.	Monitorovať výskyt diviaka a ostatných predátorov na lokalitách hlucháňa a tetrova hoľniaka	EFP1, EFP2	SP
1.7.4.	Lokalizovať všetky skládky odpadu na lokalitách výskytu hlucháňa a tetrova hoľniaka	EFP1, EFP2	SP
Operatívny cieľ č. 2.1. Zvýšiť a udržať populáciu pôtika kapcavého (Aegolius funereus) na priemernej úrovni minimálne 110 obsadených revírov.			
2.1.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.1.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP3	VP
2.1.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
2.1.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
2.1.5.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok	EFP3	VP
2.1.6.	Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
2.1.7.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu pôtika	EFP2	VP
2.1.8.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie pôtika	EFP2,EFP3	VP
2.1.9.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 2.2. Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečného (Alcedo atthis) na priemernej úrovni minimálne 40 obsadených revírov.			
2.2.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie rybárika	EFP4,EFP5, EFP6	VP
2.2.2.	Na vhodných lokalitách v nutných prípadoch upravovať hniezdné steny a vytvárať nové hniezdné možnosti pre rybárika	EFP4, EFP5,EFP6	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.2.3.	Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárstva a jeho hniezdných lokalít	EFP4,EFP5, EFP6	VP
2.2.4.	Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	EFP5, EFP6	VP
2.2.5.	Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	EFP5	VP
2.2.6.	Dôsledne posúdiť nové investičné zámery ohrozujúce hniezdne lokality	EFP6	VP
2.2.7.	Zlikvidovať čierne stavby (rôzne prístrešky, chatky, bungalovy)	EFP5	SP
Operatívny cieľ č. 2.3. Zvýšiť a udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 6 obsadených revírov.			
2.3.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	CHVÚ	VP
2.3.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
2.3.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP2, EFP3, EFP4	VP
2.3.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.3.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP3, EFP4	VP
2.3.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.3.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP2, EFP3	VP
2.3.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.3.9.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	EFP2, EFP3	SP
Operatívny cieľ č. 2.4. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na priemernej úrovni minimálne 275 obsadených revírov.			
2.4.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.4.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP3	VP
2.4.3.	Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	EFP3	VP
2.4.4.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu jariabka	EFP2	VP
2.4.5.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	EFP3	VP
2.4.6.	Zabezpečiť kontrolu predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín v územiach s vyšším stupňom ochrany	EFP2,EFP3	SP
2.4.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP3	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 2.5. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených revírov.			
2.5.1.	Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	EFP3, EFP4	VP
2.5.2.	V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	EFP3, EFP4	VP
2.5.3.	Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít a to kameňolomov, starých redších porastov na strmých stráňach a okolitých lesných porastov v prípade stromových alebo zemných hniezd	EFP3, EFP4	VP
2.5.4.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	EFP3, EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.6. Zvýšiť a udržať populáciu bociana bieleho (<i>Ciconia ciconia</i>) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov.			
2.6.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie a hniezdnej úspešnosti bociana bieleho	EFP4 a okolité intravilány	VP
2.6.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie	EFP4	VP
2.6.3.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany	EFP4 a okolité intravilány	VP
2.6.4.	V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí	EFP4	SP
2.6.5.	Systematicky zabezpečovať prekládky problematických hniezd bociana bieleho na elektrických vedeniach alebo iných objektoch	EFP4 a okolité intravilány	VP
2.6.6.	V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia	EFP4	VP
2.6.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.7. Zvýšiť a udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 45 obsadených revírov.			
2.7.1.	Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdných okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	EFP3	VP
2.7.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
2.7.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP2, EFP3, EFP4	VP
2.7.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.7.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP3, EFP4, EFP5, EFP6	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.7.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.7.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP2, EFP3	VP
2.7.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.7.9.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP1, EFP4	SP
2.7.10.	Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	EFP2, EFP3	SP
Operatívny cieľ č. 2.8. Zvýšiť a udržať populáciu prepelice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na minimálnej úrovni 400 volajúcich samcov.			
2.8.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
2.8.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP1, EFP4	VP
2.8.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP1, EFP4	VP
2.8.4.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	EFP1, EFP4	VP
2.8.5.	V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke 5-10 m	EFP4	SP
2.8.6.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	EFP1, EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.9. Zvýšiť a udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na minimálnej úrovni 160 volajúcich samcov.			
2.9.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
2.9.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP1, EFP4	VP
2.9.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP1, EFP4	VP
2.9.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody na určených hniezdných lokalitách	EFP4	VP
2.9.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	EFP4	VP
2.9.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 173/2005 Z.z.	EFP4	SP
2.9.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP4	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.9.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	EFP1, EFP4	VP
2.9.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	EFP1, EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.10. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša obyčajného (<i>Lanius collurio</i>) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených revírov.			
2.10.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša obyčajného	EFP1, EFP4	VP
2.10.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP1, EFP4	VP
2.10.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	EFP1, EFP4	VP
2.10.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdnych lokalitách	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.11. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na priemernej úrovni minimálne 55 obsadených revírov.			
2.11.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkého	EFP1, EFP4	VP
2.11.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP1, EFP4	VP
2.11.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	EFP1, EFP4	VP
2.11.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdnych lokalitách	EFP4	VP
2.11.5.	Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 2.12. Zvýšiť a udržať populáciu kivička vrabčieho (<i>Glaucidium passerinum</i>) na priemernej úrovni minimálne 250 obsadených revírov.			
2.12.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.12.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP3	VP
2.12.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
2.12.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
2.12.5.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok	EFP3	VP
2.12.6.	Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
2.12.7.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu kivička	EFP2	VP
2.12.8.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie kivička	EFP2,EFP3	VP
2.12.9.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 2.13. Udržať populáciu d'ubníka trojprstého (<i>Picoides tridactylus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov.			

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.13.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.13.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
2.13.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
2.13.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
2.13.5.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu dubníka	EFP2	VP
2.13.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie dubníka	EFP2,EFP3	VP
2.13.7.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 2.14. Zvýšiť a udržať populáciu žlny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov			
2.14.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.14.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
2.14.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
2.14.4.	Zabezpečiť aby rozloha lesných porastov so zastúpením buka vyšším ako 10 % a vekom nad 80 rokov neklesla pod 700 ha	EFP3	VP
2.14.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
2.14.6.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu žlny sivej	EFP2	VP
2.14.7.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie žlny sivej	EFP2,EFP3	VP
2.14.8.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 2.15. Zvýšiť a udržať populáciu sovy dlhochvostej (<i>Strix uralensis</i>) na priemernej úrovni minimálne 30 obsadených revírov.			
2.15.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
2.15.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
2.15.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
2.15.4.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km ² v porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky	EFP3	VP
2.15.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
2.15.6.	Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu sovy dlhochvostej	EFP2	VP
2.15.7.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie sovy dlhochvostej	EFP2,EFP3	VP
2.15.8.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 2.16. Zabezpečiť, aby v území počas platnosti programu starostlivosti podiel bukových a jedľobukových porastov vo veku nad 80 rokov a zastúpením buka nad 10 % neklesol pod 700 ha a zároveň aby sa v intravilánoch obcí stabilizovalo a zvýšilo zastúpenie stromovej zelene.			
2.16.1.	Monitorovať pravidelne zastúpenie porastov so zastúpením buka nad 10 %	EFP3	VP
2.16.2.	Zabezpečiť relevantnú ochranu väčším fragmentom starších porastov s vyšším zastúpením buka	EFP3	VP
2.16.3.	Zpracovať požiadavky na zastúpenie buka do PSL v CHVÚ tak, aby súhrnný rozsah porastov vo veku nad 80 rokov a zastúpením buka nad 10 % neklesol počas platnosti PS pod 700 ha	EFP3	VP
2.16.4.	V územnoplánovacej dokumentácii presadzovať vysoké zastúpenie stromovej zelene v intravilánoch s výskytom žltouchvosta hôrneho	EFP4	VP
2.16.5.	Vyhľadávať hniezdne stromy žltouchvosta hôrneho a v prípade, že ide o staršie stromy zabezpečiť ich ochranu	EFP4	VP
2.16.6.	V prípade, že niektoré obce nezvládajú výkon kompetencií na ochranu drevín, preniesť tieto kompetencie na okresný úrad.	EFP4	VP
2.16.7.	V lesných porastoch nedosahujúcich vek 80 rokov alebo nedosahujúcich vhodnú štruktúru pre hniezdenie žltouchvosta hôrneho vyvesiť hniezdne búdky	EFP3, EFP4	VP
Operatívny cieľ č. 3.1. Zabezpečiť aby podiel lesa vo veku nad 80 rokov zostal v EFP3 minimálne 25 %			
3.1.1.	Monitorovať pravidelne zastúpenie porastov vo veku nad 80 rokov	EFP3	VP
3.1.2.	Kontrolovať dodržiavanie legislatívy na úseku ochrany prírody a hospodárenia v lese pri obnovných ťažbách	EFP3	VP
3.1.3.	Zpracovať požiadavky na zastúpenie lesa vo veku 80 rokov do nových PSL tak, aby tento podiel neklesol pod 25 %	EFP3	VP
Operatívny cieľ č. 3.2. Udržať populáciu tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na minimálnej úrovni 100 obsadených revírov.			
3.2.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
3.2.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP3	VP
3.2.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP2,EFP3	VP
3.2.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP2,EFP3	VP
3.2.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP3	VP
3.2.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	EFP2,EFP3	VP
3.2.7.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	EFP2,EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 3.3. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 40 obsadených revírov.			

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
3.3.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdnych okrskov včelára lesného	CHVÚ	VP
3.3.2.	V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP2, EFP3, EFP4	VP
3.3.3.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	EFP3	VP
3.3.4.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP3, EFP4	VP
3.3.5.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
3.3.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP2, EFP3	VP
3.3.7.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP4	VP
3.3.8.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP4	VP
3.3.9.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
3.3.10.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP1, EFP4	SP
3.3.11.	Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	EFP2, EFP3	NP
Operatívny cieľ č. 4.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 173/2005 Z. z. s cieľom vyškrtnutia druhov leka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>), chriašťa bodkovaného (<i>Porzana porzana</i>), chriašťa malého <i>Porzana parva</i>) a doplnenia druhu kačica chriplavka (<i>Anas strepera</i>) do zoznamu predmetov ochrany a prehodnotenia zakázaných činností tak, aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.			
4.1.1.	Overiť úroveň populácie chriašťa bodkovaného, chriašťa malého a leka lesného v CHVÚ Horná Orava cieleným mapovaním v rozsahu minimálne 5 rokov nasledujúcich po sebe	CHVÚ	VP
4.1.2.	Monitorovať celú populáciu kačice chriplavky v CHVÚ pravidelne	EFP5	VP
4.1.3.	Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 173/2005 Z.z. a platnou legislatívou	CHVÚ	VP
4.1.4.	Vylúčiť z predmetov ochrany leka lesného, chriašťa bodkovaného a chriašťa malého ak opakovane nesplnia kritériá pre zaradenie medzi predmety ochrany z dôvodov, ktoré nie sú podmienené negatívnymi antropickými faktormi	CHVÚ	VP
4.1.5.	Doplniť medzi predmety ochrany kačicu chriplavku ak po dobu 5 rokov za sebou splní kritériá pre zaradenie medzi predmety ochrany	CHVÚ	VP
4.1.6.	Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 173/2005 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Horná Orava	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 4.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy.			
4.2.1.	Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) vrátane dotačných programov pre poľnohospodárov, subjekty hospodáriace v lese a iných užívateľov umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS.	CHVÚ	VP
4.2.2.	Zasadiť sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Horná Orava naráža na legislatívne prekážky (napríklad zníženie zakmenenia) a upraviť existujúce dotačné programy (napr. PRV 2014-2020) s cieľom podpory navrhovaných opatrení v lesnom hospodárstve a pri poľnohospodárstve.	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 4.3. Upraviť hranice CHVÚ Horná Orava odčlenením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure (masív Kubínskej hole) a Oravskej vrchovine (masív Uhlísk a Háleckovej).			
4.3.1.	Zmonitorovať kompletne výskyt predmetov ochrany v intravilánoch začlenených do CHVÚ	EFP4	VP
4.3.2.	Zmonitorovať kompletne výskyt predmetov ochrany vo vybraných územiach priľahlých k CHVÚ	okolie CHVÚ	VP
4.3.3.	Vyčleniť z CHVÚ intravilány bez výskytu predmetov ochrany a bez predpokladu pre výskyt týchto druhov	EFP4	VP
4.3.4.	Pričleniť k CHVÚ územia hraničiace s ním a s významným výskytom predmetov ochrany	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 5.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.			
5.1.1.	Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	CHVÚ	VP
5.1.2.	Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	CHVÚ	VP
5.1.3.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení	CHVÚ	SP
5.1.4.	Usmerniť návštevnosť na hniezdiskách vodného vtáctva mimo citlivých lokalít. Vybudovať preto vhodnú infraštruktúru (zábrany na vjazd motorových vozidiel, záchytné menšie parkoviská a prístupové náhradné chodníky na menej citlivé lokality a pod.)	EFP5	VP
5.1.5.	Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	CHVÚ	VP
5.1.6.	Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
5.1.7.	Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchovné aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	CHVÚ a okolie	VP
5.1.8.	Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií a vydať film o lokalite.	CHVÚ	VP
5.1.9.	Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Hornej Oravy v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	CHVÚ	SP
5.1.10.	Realizovať rôzne ekovýchovné a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)		
Operatívny cieľ č. 5.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.			
5.2.1.	Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	CHVÚ	VP
5.2.2.	Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárstva a jeho hniezdných lokalít	EFP4, EFP5, EFP6	VP
5.2.3.	Spolupracovať so správcami elektrických rozvodných sietí na prekládkach hniezd bociana bieleho a pri ošetrovaní prvkami zabráňujúcimi kolíziám vtáctva	CHVÚ	VP
5.2.4.	V spolupráci s miestnymi vlastníkmi odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	CHVÚ – prednostne EFP5	VP
5.2.6.	Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	CHVÚ	VP
5.2.7.	V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov s väčšími obmedzeniami (pozemky v zóne A, resp. spadajúce do EFP2) za pozemky s menšími obmedzeniami v hospodárení	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-01 Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.3. a 2.7.
3. Opatrenia	1.1.2., 2.3.2. a 2.7.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2, EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	45000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre výrobu a opravu hniezdnych podložiek (dosky, pletivo, klince, šruby, objímky a pod.), ďalekohľady, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-02 Ochrana okolia hniezd dravcov a bociana čierneho
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.3., 2.5., 2.7. a 3.3.
3. Opatrenia	1.1.3., 2.3.3., 2.5.1., 2.7.3. a 3.3.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2, EFP3, EFP4
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	45000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	GPS, ďalekohľady, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.), fotoaparát.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-03 Ochrana vtáctva v lesoch Hornej Oravy v spolupráci s lesníckimi organizáciami v rámci PSL
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.3., 2.1., 2.3., 2.4., 2.7., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 3.1., 3.2. a 3.3.
3. Opatrenia	1.1.4., 1.1.7., 1.3.1., 1.3.4., 1.3.5., 1.3.7., 1.3.8., 2.1.1., 2.1.2., 2.1.4., 2.1.6., 2.3.4., 2.3.7., 2.4.1., 2.4.3., 2.4.7., 2.7.4., 2.7.7., 2.12.1., 2.12.2., 2.12.4., 2.12.6., 2.13.1., 2.13.3., 2.13.4., 2.14.1., 2.14.3., 2.14.4., 2.14.5., 2.15.1., 2.15.3., 2.15.5., 2.16.3., 2.16.5., 3.1.3., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.4., 3.2.5, 3.3.3. a 3.3.6.

4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Rok 2016 – 2025 v čase obnovy PSL
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu/projektov, t.j. organizácia s odbornosťou pre vyhotovenie PSL v spolupráci s organizáciou ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR a MPRV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	195000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2026 po ukončení obnovy všetkých PSL v území alebo roky 2018, 2023, 2026, t.j. rok po obnove príslušných PSL.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a PSL so zapracovanými zásadami OP.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-04 Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.5., 2.3., 2.6., 2.7. a 3.3.
3. Opatrenia	1.1.10., 1.2.8., 1.5.18., 2.3.8., 2.6.6., 2.7.8. a 3.3.9.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. v energetickom sektore
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	60 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje technické zábrany ako na stĺpy elektrického vedenia, tak na samotné vedenia (v prípade potreby), vysokozdvožné plošiny, rebríky, techniku pre práce vo výškach a ostatné potrebné vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po skončení stavby nového vedenia, resp. po ošetrení existujúceho vedenia systémom zábran proti zosadeniu, resp. kolízii s vtáctvom.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-05 Revitalizácia mokradí a rašelinísk v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.6., 2.6., 2.7. a 2.9.,
3. Opatrenia	1.1.11., 1.2.9., 1.6.9., 2.6.7, 2.7.9. a 2.9.7..
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017 – 2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne, Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	500 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje potrebné zariadenie na stavbu stavidiel, zemné práce, obnovu zdevastovaných mokradí za použitia techniky, organizácia ochrany prírody zabezpečuje potrebné vybavenie pre prípravu výkupu pozemkov na miestach revitalizovaných

	mokradí (PC, miestnosť v prípade potreby organizácie stretnutia).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-06 Ochrana biotopov tetraho hoľniaka v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2., 1.7.
3. Opatrenia	1.2.1., 1.2.6., 1.2.11., 1.7.1. a 1.7.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1 a okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017 – 2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody a vlastníci pozemkov, resp. užívateľa
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	340 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Štiepkovač, motorové pily, zariadenia na odvoz biomasy a dreva a na dovoz sadeníc, automobily na odvoz odpadu zo skládok z okolia.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-07 Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdíčov v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.3., 2.1., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15. a 3.2.
3. Opatrenia	1.3.5., 2.1.4., 2.12.4., 2.13.3., 2.14.3., 2.15.3. a 3.2.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2, EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	82 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dalekohľad, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafón a zariadenie na prehrávanie vtáčích hlasov, GPS, materiál na označenie hniezdného stromu a PC na písanie podnetov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po ukončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa sumarizujúca počty zistených stromov a počty stromov s dosiahnutou ochranou a súvisiacimi údajmi.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-08 Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.3., 2.1., 2.12., 2.15. a 2.16.
3. Opatrenia	1.3.6., 2.1.5., 2.12.5., 2.15.4. a 2.16.7.

4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2, EFP3
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, 2027-2030, 2037-2040
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a správcovia lesných pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	275 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na výrobu búdok (píly, klince, kladivá, dosky) a materiál na lezenie na stromy (skoby, laná, karabíny a pod.).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021, r. 2031, r. 2041
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po každom období s prijatým projektom na doplnenie búdok pre zlepšenie hniezdnych podmienok..
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-09 Manažment biotopov pre hniezdenie vodného vtáctva na Vtáčom ostrove
2. Príslušný operatívny cieľ	1.4., 1.6.
3. Opatrenia	1.4.1., 1.6.10.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP5 - Vtáčí ostrov
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	115 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na výrobu a údržbu štrkových plošín (nepriepustné fólie, jazierkové optimálne, alebo vytvorenie betónovej plošiny prekrytej tenkou vrstvou štrku). Zariadenia na udržiavanie stavu, krovinnorezy, píly, kosačky.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 vytvorenie štrkovej plošiny na časti ostrova, následne každoročné udržiavanie stavu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po vytvorení štrkovej plošiny v r. 2021, následne každoročne záverečná správa po zhodnotení hniezdnej sezóny a ukončení manažmentu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-10 Stavba nových ostrovov pre hniezdenie vtáctva na Oravskej priehrade
2. Príslušný operatívny cieľ	1.4. a 1.6.
3. Opatrenia	1.4.6. a 1.6.18.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP5
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo správca či vlastníci pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	100 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Mechanizácia na vytvorenie ostrova medzi Slanickým a Vtáčím ostrovom a na vytvorenie druhého ostrova

	v zátoke Čiernej Oravy. V prípade vysokého stavu aj mechanizácia na dopravenie zariadení na prepravu strojov ako aj kameňa na spevnenie brehov ostrovov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-11 Zníženie stavu invázných nepôvodných šeliem
2. Príslušný operatívny cieľ	1.4. a 1.6.
3. Opatrenia	1.4.7. a 1.6.19.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2016-2045, uskutoční sa podľa potreby
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo príslušné poľovné združenie
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR, MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Živoľovné pasce, fotopasce, návnady, zariadenia na humánne usmrtenia norka, poľovnícke alebo veterinárne potreby.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Vždy po ukončení roku v ktorom sa eradikácia uskutočnila.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z odchytu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-12 Ochrana biotopov hlucháňa hôrneho prostredníctvom usmernenia lesného hospodárenia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.5.
3. Opatrenia	1.5.1., 1.5.2., 1.5.3., 1.5.4., 1.5.5., 1.5.6., 1.5.11. a 1.5.20.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2016-2018, 2021-2022, 2024-2025,
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca lesa
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	86 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2027 po ukončení obnovy všetkých PSL v území alebo roky 2017, 2023, 2026, t.j. rok po obnove príslušných PSL.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a PSL so zapracovanými zásadami OP.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-13 Optimalizovanie plánovanej obnovy lesných porastov na lokalitách výskytu hlucháňa
--------------------------------	--

	hôrneho v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.5.
3. Opatrenia	1.5.9.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EEP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca lesa
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	82 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu projektu, podkladové údaje v GIS, prácu v teréne
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a vypracované projekty obnovy.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-14 Manažment biotopov kalužiaka červenonohého v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.6.
3. Opatrenia	1.6.7., 1.6.20., 1.6.21. a 1.6.21.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EEP5
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca územia
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	50 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Terénne mechanizmy (bagre, buldozéry) na zemné práce, kosačky, štiepkovače.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-15 Likvidácia čiernych skládok na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí
2. Príslušný operatívny cieľ	1.7.
3. Opatrenia	1.7.2. a 1.7.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EEP2 a okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca územia
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	10 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Terénne mechanizmy (bagre, buldozéry, nakladače a nákladné vozidlá).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších

právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.
1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-16 Ochrana hniezdísk rybárika riečneho v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	2.2.
3. Opatrenia	2.2.2. a 2.2.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP4, EFP5, EFP6
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, a priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníci či správca územia či rybárske združenia
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	75 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál dodávateľa (ručné náradie, lopaty, krompáče), v prípade väčších zásahov mechanizácia. Pre potreby organizácie ochrany prírody ďalekohľady, GPS, ručné náradie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu, neskôr záverečná správa z každoročného monitoringu hniezdísk a potrebných zásahov.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-017 Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Horná Orava a jeho hniezdnej úspešnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 3.1., 3.2., 3.3., 4.1. a 4.3.
3. Opatrenia	1.1.1., 1.2.4., 1.3.3., 1.4.2., 1.5.15., 1.6.1., 2.1.8., 2.2.1., 2.3.1., 2.4.5., 2.5.4., 2.6.1., 2.7.1., 2.8.6., 2.9.9., 2.10.1., 2.11.1., 2.12.8., 2.13.6., 2.14.7., 2.15.7., 3.2.6., 3.3.1., 4.1.1., 4.1.2., 4.3.1. a 4.3.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ Horná Orava a bezprostredné okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne priebežne, ukončenie po vyhniezdení, v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	600 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, GPS, diktafóny, pohonné hmoty, potreby na sčítanie vtákov v kolóniách čajok, materiál na telemetrické sledovanie vybraných druhov vtáctva.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu, údaje zapísané do databáz príjemcu projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov

realizácie projektu	Vyhláška č. 173/2005 Z.z.
---------------------	---------------------------

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-018 Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetrova hoľniaka
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2.
3. Opatrenia	1.2.15.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EEP1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	100 000€
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, fotopasce, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení monitoringu
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z monitoringu a vedecké publikácie popisujúce význam jednotlivých faktorov.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-019 Monitoring invázných šeliem v CHVÚ Horná Orava a okolí
2. Príslušný operatívny cieľ	1.4. a 1.6.
3. Opatrenia	1.4.7. a 1.6.19.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a bezprostredné okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Binokulárne ďalekohľady, GPS, fotopasce, rafty na zachytenie stôp norkov, fotoaparáty, kľúče na určovanie stôp.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z monitoringu a vedecké publikácie popisujúce o rozšírení invázných šeliem.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-020 Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu hlucháňa hôrneho
2. Príslušný operatívny cieľ	1.5.
3. Opatrenia	1.5.16.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EEP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	150 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, fotopasce, diktafóny.

12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení monitoringu
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z monitoringu a vedecké publikácie popisujúce význam jednotlivých faktorov.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-021 Usmernenie návštevnosti v chránených územiach na Hornej Orave prostredníctvom stráže prírody
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.4., 1.5., 1.6., 2.1., 2.3., 2.7., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 3.2., 3.3. a 5.1.
3. Opatrenia	1.1.12., 1.2.12., 1.2.14., 1.2.15., 1.4.3., 1.5.19., 1.6.11., 1.6.15., 2.1.9., 2.3.9., 2.7.10., 2.12.9., 2.13.7., 2.14.8., 2.15.8., 3.2.7., 3.3.11., 5.1.3. a 5.1.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ Horná Orava
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Prijemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	300 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, bločky, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-022 Usmernenie návštevnosti na hniezdiskách vodného vtáctva na Oravskej priehrade
2. Príslušný operatívny cieľ	1.6., 2.2., 5.1., 5.2.
3. Opatrenia	1.6.12., 1.6.13., 1.6.17., 2.2.7., 5.1.5., 5.2.4.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EF5
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Prijemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník a správca pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	150 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia na zemné práce (buldozéry, bagre) pre úpravu parkoviska a dovoz betónových zábran na vstup a za odvoz odpadu z likvidovaných čiernych stavieb. Zariadenia dodávateľa na zhotovenie informačných tabúl, náučného chodníka, pozorovateľne vtáctva (nádrie na opracovanie dreva, PC na spracovanie grafického návrhu a tlač a pod.).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021

13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-023 Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	5.1.
3. Opatrenia	5.1.6., 5.1.7. a 5.1.8.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník a správca pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Datap projektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 435/2009 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-024 Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Hornej Oravy v zahraničí s cieľom pritiažnutia návštevníkov
2. Príslušný operatívny cieľ	5.1.
3. Opatrenia	5.1.6., 5.1.7. a 5.1.8.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na prípravu filmu. Podklady na prípravu publikácie o lokalitách pre birdwatching na Hornej Orave a okolí v angličtine a podklady pre menšie články.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa, vydaný film a publikácie
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 435/2009 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúldanie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-025 Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.4., 1.5., 1.6., 2.2., 2.3., 2.5., 2.6., 2.7., 2.9., 3.3. a 5.1.
3. Opatrenia	1.1.5., 1.2.7., 1.4.4., 1.4.5., 1.5.10., 1.5.12., 1.5.13., 1.6.4., 1.6.8., 1.6.16., 1.6.22., 2.2.5., 2.2.6., 2.3.5.,

	2.5.2., 2.6.3., 2.7.5., 2.9.5., 3.3.4 a 5.1.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, štúdií, posúdenia dopadu na CHVÚ, nákup potrebných údajov (napríklad GIS vrstiev a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po ukončení hodnotenia každého projektu samostatne.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z hodnotenia každého zámeru samostatne.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-026 Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 3.1., 3.2. a 3.3.,
3. Opatrenia	1.1.6., 1.1.8., 1.2.3., 1.2.5., 1.2.13., 1.3.2., 1.4.3., 1.5.7., 1.5.8., 1.5.14., 1.5.17., 1.6.2., 1.6.5., 1.6.6., 1.6.11., 1.6.14., 2.1.3., 2.2.4., 2.3.6., 2.4.2., 2.4.6., 2.5.3., 2.6.2., 2.7.6., 2.8.1., 2.8.2., 2.8.4., 2.9.1., 2.9.2., 2.9.3., 2.9.4., 2.9.6., 2.9.8., 2.10.2., 2.10.4., 2.11.2., 2.11.4., 2.11.5., 2.12.3., 2.13.2., 2.14.2., 2.15.2., 2.16.1., 2.16.2., 2.16.4., 2.16.5., 2.16.6., 3.1.2., 3.2.3., 3.3.5. a 3.3.7..
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	180 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre rozhodnutia úradov, terénna obuv, oblečenie, pokutové bločky, zápisníky, fotoaparát, ďalekohľady.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-027 Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Horná Orava a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.5., 1.6., 2.6., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 3.3., 5.1. a 5.2.
3. Opatrenia	1.1.8., 1.1.9., 1.2.2., 1.2.3., 1.5.3., 1.6.3., 2.6.2., 2.8.1., 2.8.3., 2.8.5., 2.9.1., 2.9.4., 2.10.2., 2.10.3., 2.11.2., 2.11.3., 3.3.7., 3.3.8., 5.1.1. a 5.2.1.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU

6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-028 Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a tetra holniaka
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2., 1.5. a 1.7.
3. Opatrenia	1.2.10., 1.5.16., 1.7.1. a 1.7.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP1, EFP2
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, po zrealizovaní opatrení priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné poľovné združenia
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR, MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Fotopasce, ďalekohľady, podklady pre úpravu plánu lovu a chovu, poľovnícke potreby.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa v 2021 po skončení projektu a následne každoročne po skončení sezóny.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-029 Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Horná Orava č. 173/2005 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky
2. Príslušný operatívny cieľ	4.1., 4.2. a 4.3.
3. Opatrenia	4.1.3., 4.1.4., 4.1.5., 4.1.6., 4.2.1., 4.3.3. a 4.3.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie projektu ochrany, dataprojektor pre prerokovanie návrhu s dotknutými a GIS vrstvy potrebné pre daný projekt ochrany a ďalšie materiály a údaje potrebné pre vypracovanie podkladov pre projekt ochrany.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Nariadenie vlády.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-030 Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	4.2.
3. Opatrenia	4.2.1. a 4.2.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR a MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie štúdií, podkladové dáta potrebné pre expertov podieľajúcich sa na štúdiách pre ŠOP SR.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečné správy, prípadne zmeny legislatívy.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-031 Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníckmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	5.1. a 5.2.
3. Opatrenia	5.1.1., 5.2.1., 5.2.2., 5.2.3. a 5.2.6.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15 000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU008-032 Zámenny ² pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava
2. Príslušný operatívny cieľ	5.2.
3. Opatrenia	5.2.7.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	85 000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a zariadenia pre geometrické vymernie zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.

² V prípade potreby a záujmu je potrebné v dôsledku obmedzení vyplývajúcich z ochrany prírody rátať aj s inými formami náhrady podľa § 61 zákona č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov a to za nájom pozemku, výkup pozemkov, zmluvnú starostlivosť alebo finančnú náhradu. Tieto sú premietnutné do celkových nákladov programu starostlivosti v prípade, že ide o jednorazové zásahy (vyžadovaný manažment na zlepšenie stavu). V prípade ak ide o opakovanú potrebu finančných prostriedkov nie sú premietnutné do celkových nákladov návrhu programu starostlivosti nakoľko v rôznej miere s prostriedkami pre podporu vhodného hospodárenia pre vtáctvo rátajú rôzne finančné schémy. Tieto schémy sa pravidelne aktualizujú a ich finančné rámce do roku 2045 nie sú známe. Finančnú náročnosť týchto opatrení vo vzťahu k obmedzeniam tak bude potrebné pravidelne aktualizovať vo vzťahu k platným schémam podpory (napríklad PRV) a takisto vo vzťahu k výsledkom opatrení 4.2.1. a 4.2.2.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

[illegible]

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU008-15	Likvidácia čiernych skládok na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí	0	2500	0	1000	0	1000	0	0	1000	0	1000	0	1000	0	0	1000
SKCHVU008-16	Ochrana hniezdísk rybárika riečneho v CHVÚ Horná Orava	0	15000	15000	15000	15000	0	0	0	15000	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU008-17	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Horná Orava a jeho hniezdnej úspešnosti	15000	25000	25000	20000	2000	20000	20000	20000	20000	20000	20000	20000	20000	20000	20000	20000
SKCHU008-18	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetraťa hoľníaka	4000	6000	6000	6000	6000	3000	3000	3000	6000	2000	2000	2000	2000	6000	2000	2000
SKCHVU008-19	Monitoring invázií šiel v CHVÚ Horná Orava a okolí	3000	6000	3000	3000	6000	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	5000	2000
SKCHVU008-20	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu hlucháňa hôrneho	5000	10000	10000	10000	10000	4000	4000	4000	4000	6000	4000	4000	4000	4000	6000	4000
SKCHVU008-21	Usmernenie návštevnosti v chránených územiach na Hornej Orave prostredníctvom stráže prírody	15000	20000	20000	20000	20000	8000	8000	8000	8000	10000	8000	8000	8000	8000	8000	8000
SKCHVU008-22	Usmernenie návštevnosti na hniezdiskách vodného vtáctva na Oravskej priehrade	3000	18000	20000	19000	15000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU008-23	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Horná Orava	3000	6000	6000	6000	6000	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500
SKCHUV008-24	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Hornej Oravy v zahraničí s cieľom pritiažnutia návštevníkov	3000	15000	15000	15000	15000	0	0	0	5000	0	0	0	5000	0	0	0
SKCHVU008-25	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ	2000	6000	6000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU008-26	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Horná Orava	3000	10000	10000	10000	9500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500
SKCHVU008-27	Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Horná Orava a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva	0	6000	6000	2000	4000	0	1500	0	1500	0	1500	0	1500	0	1500	0

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU008-28	Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a tetrova hoľniaka	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU008-29	Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Horná Orava č. 173/2005 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky	0	0	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU008-30	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Horná Orava	0	3000	5000	5000	2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU008-31	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníckmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava	1000	2000	1000	2000	1000		1000			1000			1000			1000
SKCHVU008-32	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava	0	4000	8000	8000	4000	0	0	0	0	4000	8000	8000	4000	0	0	0
	Spolu (€)	83733	388633	507134	432133	342633	176134	165033	116133	185634	100833	80633	78134	107633	74133	76634	76633

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU008-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Horná Orava	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45 000
SKCHVU008-02	Ochrana okolia hniezd dravcov a bociana čierneho	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45 000
SKCHVU008-03	Ochrana vtáctva v lesoch Hornej Oravy v spolupráci s lesníckimi organizáciami v rámci PSL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	195 000
SKCHVU008-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	0	0	0	5000	0	0	0	5000	0	0	0	5000	0	0	60 000
SKCHVU008-05	Revitalizácia mokradí a rašelinísk v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	500 000
SKCHVU008-06	Ochrana biotopov tetrova hoľniaka v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	340 000
SKCHVU008-07	Ochrana hniezdnych stromov, dutinových hniezdčov v CHVÚ Horná Orava	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	2800	1600	82 000
SKCHVU008-08	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdčie v hospodárskych lesoch CHVÚ Horná Orava	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	9000	275 000
SKCHVU008-09	Manažment biotopov pre hniezdenie vodného vtáctva na Vtáčom ostrove	3833	3834	3833	3833	3834	3833	3833	3834	3833	3833	3834	3833	3833	3834	115 000
SKCHVU008-10	Stavba nových ostrovov pre hniezdenie vtáctva na Oravskej priehrade	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100 000
SKCHVU008-11	Zníženie stavu inváznych nepôvodných šeliem	500	500	500	500	0	500	500	500	500	0	500	500	500	500	15 000
SKCHVU008-12	Ochrana biotopov hlucháňa hôrneho prostredníctvom usmernenia lesného hospodárenia	0	18000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	86 000

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU008-13	Optimalizovanie plánovanej obnovy lesných porastov na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	82 000
SKCHVU008-14	Manažment biotopov kalužiaka červenonohého v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50 000
SKCHVU008-15	Likvidácia čiernych skládok na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a v ich okolí	0	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10 000
SKCHVU008-16	Ochrana hniezdísk rybárika riečneho v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	75 000
SKCHVU008-17	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Horná Orava a jeho hniezdnej úspešnosti	25000	20000	20000	20000	20000	20000	25000	20000	20000	20000	23000	20000	20000	20000	600 000
SKCHU008-18	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu tetraho hoľníka	5000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	4000	100 000
SKCHVU008-19	Monitoring inváznych šeliem v CHVÚ Horná Orava a okolí	4000	2000	2000	2000	7000	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	5000	90 000
SKCHVU008-20	Monitoring negatívnych faktorov obmedzujúcich populáciu hlucháňa hôrneho	4000	4000	4000	6000	4000	4000	4000	4000	6000	3000	3000	3000	3000	5000	150 000
SKCHVU008-21	Usmernenie návštevnosti v chránených územiach na Hornej Orave prostredníctvom stráže prírody	8000	8000	8000	8000	10000	8000	8000	8000	9000	8000	8000	8000	8000	8000	300 000
SKCHVU008-22	Usmernenie návštevnosti na hniezdiskách vodného vtáctva na Oravskej priehrade	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	150 000
SKCHVU008-23	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Horná Orava	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	3000	2500	2500	2500	2500	2500	2500	90 000
SKCHU008-24	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Hornej Oravy v zahraničí s cieľom prilákania návštevníkov	5000	0	0	0	5000	0	0	0	5000	0	0	0	2000	0	90 000
SKCHVU008-25	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ	3000	3000	3000	3000	3000	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2000	90 000

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU008-26	Zlepšenie kontroly plnenia priorit ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Horná Orava	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	180 000
SKCHVU008-27	Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Horná Orava a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva	0	0	1500	0	0	0	1500	0	0	0	1500	0	0	0	30 000
SKCHVU008-28	Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho a tetrova hoľniaka	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	30 000
SKCHVU008-29	Prehodnotenie vymedzenia hraníc, predmetov ochrany a zákazov v rámci vyhlášky CHVÚ Horná Orava č. 173/2005 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15 000
SKCHVU008-30	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Horná Orava	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15 000
SKCHVU008-31	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava	0	0	1000	0	0	1000	0	0	1000	0	0	1000	0	0	15 000
SKCHUV008-32	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Horná Orava	0	4000	8000	8000	4000	0	0	0	4000	9000	0	0	0	0	85 000
	Spolu (€)	85 133	93 634	80 633	85 133	88 634	70 633	76 133	75 134	85 633	80 133	73 134	74 633	70 633	73 934	4 105 000

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

. Logická matica vyhodnocovania programu starostlivosti

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Dlhodobé ciele			
1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov <i>Aquila pomarina</i> , <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , <i>Sterna hirundo</i> , <i>Tetrao urogallus</i> a <i>Tringa totanus</i> na dobrý	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
2. Zlepšiť súčasný priaznivý stav druhov vtákov <i>Aegolius funereus</i> , <i>Alcedo atthis</i> , <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Bonasa bonasia</i> , <i>Bubo bubo</i> , <i>Ciconia ciconia</i> , <i>Ciconia nigra</i> , <i>Coturnix coturnix</i> , <i>Crex crex</i> , <i>Glaucidium passerinum</i> , <i>Lanius collurio</i> , <i>Lanius excubitor</i> , <i>Picoides tridactylus</i> , <i>Picus canus</i> a <i>Strix uralensis</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
3. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov <i>Dryocopus martius</i> a <i>Pernis apivorus</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
4. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Horná Orava, prehodnotiť a zmeniť predmet ochrany v CHVÚ Horná Orava u druhov <i>Caprimulgus europaeus</i> , <i>Porzana parva</i> , <i>Porzana porzana</i> , <i>Anas strepera</i> a upraviť hranice CHVÚ Horná Orava oddelením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure a Oravskej vrchovine.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa (ak sú zákazy v zmene pre rybára adresné, ak sú upravené predmety ochrany, ak sú adekvátne upravené hranice) / Plní sa čiastočne / Neplní sa (ak zmeny nie sú adresné, ak nie sú upravené predmety ochrany, ak nie sú adekvátne upravené hranice)
5. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva	Počet návštevníkov vybraných lokalít (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
Operatívne ciele			
1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na úrovni minimálne 50 obsadených revírov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.2. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách tetraho hoľniaka (<i>Tetrao tetrix</i>) na viac ako 75% obsadených lokalít	Rozloha vhodných a nevhodných biotopov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.3. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltouchosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov	Rozloha vhodných a nevhodných biotopov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.4. Zvýšiť a udržať úroveň populácie rybára riečneho (<i>Sterna hirundo</i>) na úrovni vyššej ako 50 obsadených hniezd	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.5. Zvýšiť a udržať úroveň populácie hlucháňa hôrneho (<i>Tetrao urogallus</i>) na úrovni vyššej ako 40 kohútov	Počet kohútov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.6. Zvýšiť a držať úroveň populácie kalužiaka červenonohého (<i>Tringa totanus</i>) na úrovni vyššej ako 10 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.7. Obmedziť dostupnosť potravy pre druhy predujúce hlucháňa hôrneho a tetraho hoľniaka na lokalitách ich výskytu a	JKS diviakov lesných v dotknutých revíroch	Každoročné zhodnotenie	Plní sa (ak počet klesá) / neplní sa (ak je počet stabilný alebo

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
v bezprostrednom okolí a znížiť riziko predácie týchto druhov			rastie)
2.1. Zvýšiť a udržať populáciu pŕtika kapcavého (<i>Aegolius funereus</i>) na priemernej úrovni minimálne 110 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.2. Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečného (<i>Alcedo atthis</i>) na priemernej úrovni minimálne 40 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.3. Zvýšiť a udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 6 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.4. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na priemernej úrovni minimálne 275 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.5. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.6. Zvýšiť a udržať populáciu bociana bieleho (<i>Ciconia ciconia</i>) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.7. Zvýšiť a udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 45 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.8. Zvýšiť a udržať populáciu prepelice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na minimálnej úrovni 400 volajúcich samcov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.9. Zvýšiť a udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na minimálnej úrovni 160 volajúcich samcov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.10. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša obyčajného (<i>Lanius collurio</i>) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.11. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na priemernej úrovni minimálne 55 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.12. Zvýšiť a udržať populáciu kuvička vrabčieho (<i>Glaucidium passerinum</i>) na priemernej úrovni minimálne 250 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.13. Udržať populáciu d'ubníka trojprstého (<i>Picoides tridactylus</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.14. Udržať populáciu žlny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 35 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.15. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (<i>Strix uralensis</i>) na priemernej úrovni minimálne 30 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
2.16. Zabezpečiť aby v území počas platnosti programu starostlivosti podiel bukových a jedľobukových porastov vo veku nad 80 rokov a zastúpením buka nad 10 % neklesol pod 700 ha a zároveň aby sa v intravilánoch obcí stabilizovalo a zvýšilo zastúpenie stromovej zelene	Rozloha lesných porastov so zastúpením buka nad 10 % a vekom nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
3.1. Zabezpečiť aby podiel lesa vo veku nad 80 rokov zostal v EFP3 minimálne 25 %	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
3.2. Udržať populáciu tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na minimálnej úrovni 100 obsadených revírov	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
3.3. Udržať populáciu včelára lesného	Počet párov	Každoročné	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
(<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 40 obsadených revírov		zhodnotenie po hniezdnej sezóne	
4.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 173/2005 Z. z. s cieľom vyškrtnutia druhov lelká lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>), chriašťa bodkovaného (<i>Porzana porzana</i>), chriašťa malého (<i>Porzana parva</i>) a doplnenia druhu <i>Anas strepera</i> do zoznamu predmetov ochrany a prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa (ak sú zákazy v zmene pre rybára adresné, ak sú upravené predmety ochrany)/ Plní sa čiastočne / Neplní sa (ak zmeny nie sú adresné, ak nie sú upravené predmety ochrany)
4.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy	Vyhotovená štúdia, prípadne úpravy legislatívy	Dodaná štúdia analyzujúca legislatívne limity ochrany predmetov ochrany. Legislatívne úpravy v prospech predmetov ochrany	Plní sa (ak je vypracovaná štúdia a ak sú potrebné úpravy legislatívy, ak sú prijaté) / Neplní sa (ak nie je vypracovaná štúdia alebo ak nie sú prijaté potrebné úpravy legislatívy)
4.3. Upraviť hranice CHVÚ Horná Orava odčlenením intravilánov, urbanizovaných zón a pričlenením zachovalých území s výskytom kritériových druhov v Oravskej Magure (masív Kubínskej hole) a Oravskej vrchovine (masív Uhlísk a Háleckovej)	Schválená úprava vyhlášky	Kontrola území spadajúcich pod ochranu	Plní sa (ak sú z CHVÚ vyčlenené nehodnotné územia intravilánov a pričlenené územia Kubínskej hole, Uhlísk a Háleckovej)/ Plní sa čiastočne / Neplní sa (ak nie sú z CHVÚ vyčlenené nehodnotné územia intravilánov a pričlenené územia Kubínskej hole, Uhlísk a Háleckovej)
5.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite	Počet návštevníkov lokality (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
5.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu	Počet obyvateľov podieľajúcich sa na praktickej ochrane vtáctva	Správy z aktivít praktickej ochrany vtáctva	Plní sa / Neplní sa
Opatrenia			
1.1.1. Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla kriľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd	Počet párov a hniezd	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
1.1.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezd s vyhlásenými ochrannými zónami	Rozhodnutia úradov, resp. spísané dohody s užívateľmi lesa	Plní sa / Neplní sa
1.1.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 %	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
obnovných porastov starších ako 80 rokov			
1.1.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.7. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.8. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.9. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
1.1.10. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
1.1.11. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.1. V spolupráci s užívateľmi a vlastními vykonať manažment hniezdnych a potravných biotopov v lokalitách Beňadovo a Páleniská (najmä preriedenie hustých porastov) a udržiavať novovytvorený stav	Rozloha biotopov vhodných pre tetra holniaka	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha neklesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo klesá)
1.2.2. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre tetra holniaka	Rozloha biotopov vhodných pre tetra holniaka	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha neklesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo klesá)
1.2.3. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku (napr. les), vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie	Počet kontrol v EFP1	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.4. Každoročný monitoring celej populácie tetra holniaka	Počet kohútov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.2.5. Kontrola dodržiavania legislatívy ochrany prírody a usmernenie hospodárskych činností na všetkých obsadených lokalitách, jednak z dôvodu obmedzenia vyrušovania, ale aj za účelom podpory vhodného manažmentu	Počet kontrol v EFP1	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.6. Zabezpečiť doplnenie vhodných druhov drevín (bobuľonosné, breza, jelša, jarabina) ich výsadbou a zabezpečiť ochranu mravenísk	Počet vysadených rastlín	Záznamy (správa) z realizácie	Plní sa / neplní sa
1.2.7. Vylúčiť realizáciu investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.8. Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami minimalizujúcimi kolízie s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
1.2.9. Vylúčiť zhoršenie stavu mokradí	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z	Plní sa priebežne /

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
a zabezpečiť revitalizáciu zdevastovaných mokradí		kontroly	neplní sa priebežne
1.2.10. Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu	JKS diviakov lesných v dotknutých revíroch	Každoročné zhodnotenie	Plní sa (ak počet klesá) / neplní sa (ak je počet stabilný alebo rastie)
1.2.11. Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky	Počet odstránených čiernych skládok	Záznamy (správa) z realizácie	Plní sa (ak sú skládky z citlivých lokalít úplne odstránené) / Neplní sa (ak nie sú skládky z citlivých lokalít úplne odstránené)
1.2.12. Vylúčiť budovanie nových turistických chodníkov a v spolupráci so subjektmi cestovného ruchu usmerniť pohyb návštevníkov mimo hniezdných lokalít	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.13. Vylúčiť používanie pesticídov a granulovaných umelých hnojív	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.14. Vylúčiť vstup motorových vozidiel mimo existujúcej cestnej siete	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.15. Zabezpečiť monitoring negatívnych faktorov vplyvujúcich na tetraho hoľniaka	Počet kontrol na lokalitách výskytu tetraho hoľniaka	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.3.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.3. Zabezpečiť každoročné monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltouchvosta hôrneho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.3.4. Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 25 % porastov starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.5. Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.3.6. Podporiť hniezdne podmienky pre žltouchvosta hôrneho vyvesením búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.3.7. Zabezpečiť aby rozloha lesných porastov so zastúpením buka vyšším ako 10 % a vekom nad 80 rokov neklesla pod 700 ha	Rozloha lesných porastov so zastúpením buka nad 10 % a vekom nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.3.8. Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.4.1. Vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova minimálne raz ročne	Rozloha zmanažovaných biotopov na ostrove	Záznamy (správa) z manažmentu	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.4.2. Zabezpečiť každoročný monitoring celej populácie rybára riečného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku)

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
			aktuálne dáta)
1.4.3. Zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.4. Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.5. Dôsledne posúdiť investičné zábery ohrozujúce potravné biotopy z pohľadu dopadu na predmet ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.6. Vybudovanie minimálne jedného nového hniezdného ostrova ako alternatívneho hniezdiska	Zrealizovaný projekt výstavby ostrova	Správa z realizácie projektu	Plní sa / neplní sa
1.4.7. Monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt norka amerického	Počet záznamov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.5.1. Zabezpečiť, aby v území bolo na konci platnosti programu starostlivosti minimálne 60 % výmery lesov vo veku nad 80 rokov	Rozloha lesných porastov s vekom nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.5.2. Výhovnými porastmi zabezpečiť, aby boli vhodné pre výskyt hlucháňa (heterogénne, zakmenenie maximálne 0,7 a pod.)	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.3. Zabezpečiť, aby sa nezalesňovali existujúce okraje horských holí	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.4. Všetky hospodárske lesy prekategORIZOVAŤ na lesy osobitného určenia	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.5. Obnovu lesných porastov vykonávať spôsobom vhodným pre hlucháňa	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.6. V A zóne CHKO Horná Orava vylúčiť lesohospodárske a iné zásahy do lesných porastov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.7. Vylúčiť vykonávanie lesohospodárskej činnosti od 1.3. do 30.6.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.8. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.9. Pre obnovu porastov vypracovať projekty obnovy podľa nárokov hlucháňa hôrneho	Počet vypracovaných projektov obnovy projektu lesných porastov	Pripravené projekty	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.10. Vylúčiť výstavbu lyžiarskych stredísk a väčších stredísk cestovného ruchu	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.11. Vo všetkých porastoch zvýšiť rubnú dobu na 200 rokov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.12. Vylúčiť výstavbu ďalších lesných ciest a zväznic	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.13. Investície do mäkkých foriem cestovného ruchu dôsledne posúdiť z pohľadu dopadu na predmet ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.14. Zabezpečiť dodržiavanie predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
v územiach so 4. a 5. stupňom ochrany			
1.5.15. Zabezpečiť monitoring všetkých tokanísk hlucháňa hôrneho	Zistený počet kohútov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.5.16. Zabezpečiť prieskum negatívnych faktorov vplyvajúcich na početnosť hlucháňa hôrneho za účelom upresnenia vhodných manažmentových opatrení	Počet kontrol na lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.17. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.18. Vylúčiť stavbu nových elektrických vedení a existujúce ošetriť prvkami pre zabránenie kolízií s vtáctvom alebo ich umiestniť pod zem	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
1.5.19. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.20. Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracovaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.6.1. Zabezpečiť každoročný monitoring celej populácie kalužiaka červenonohého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.6.2. Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.3. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku a zabrániť opusteniu pôdy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.4. V rámci stavebných konaní a EIA zachytávať ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.5. Zabezpečiť cieľnú ochranu hniezdísk kalužiaka červenonohého s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 173/2005 Z.z.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.6. V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.7. V spolupráci s poľnohospodármi vytvoriť aspoň jednu novú hniezdnú lokalitu kalužiaka červenonohého mimo zátopového územia (podmáčaný zaplavovaný pasienok, poľné mláky na ornej pôde) a zachovať jestvujúce	Počet zrealizovaných projektov	Správa z realizácie projektu	Plní sa / neplní sa
1.6.8. V prípade realizácie väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.9. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.10. Vykonávať pravidelný manažment Vtáčieho ostrova raz ročne	Rozloha zmanažovaných biotopov na ostrove	Záznamy (správa) z manažmentu	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.6.11. Zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.12. Na vybraných miestach vytvoriť	Počet zrealizovaných	Správy	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
infraštruktúru na odstavenie vozidiel pre prístup rybárov a turistov do územia	projektov	z realizácie projektov	
1.6.13. Technickými zariadeniami zabrániť neoprávnenému vstupu vozidiel do EFP	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.14. Monitorovať a eliminovať negatívne vplyvy rybárstva a rekreačných aktivít	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.15. Zabezpečiť dôslednú kontrolu hniezdnej kolónie na Vtáčom ostrove a minimalizovať vyrušovanie počas hniezdného obdobia rekreatantmi, športovými rybármi, fotografmi	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.16. Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.17. Zlikvidovať čierne stavby (rôzne prístrešky, chatky, bungalovy)	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.18. Vybudovanie minimálne jedného nového hniezdného ostrova ako alternatívneho hniezdiska	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.19. Monitorovať a prípadne eliminovať potenciálny výskyt invázných nepôvodných šeliem	Počet záznamov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.6.20. Zabezpečiť revitalizáciu mŕtvych ramien tokov pri ústí do Oravskej priehrady	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.21. Vybudovanie plytkých jazier na vhodných miestach, napr. v zubrohavskej, bobrovskej zátoke, alebo pri ústí Čiernej Oravy ako hniezdísk	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.21. Zabezpečiť aspoň nepravidelné pokosenie lúk zaplavovaných VN Orava na hniezdiskách druhu	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.6.22. Dôsledne posúdiť dopad investičných zámerov na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.1. Vylúčiť prikrmovanie poľovnej zveri zrninami a zabezpečiť zníženie stavu diviakov v týchto revíroch na nulu	JKS diviakov lesných v dotknutých revíroch	Každoročné zhodnotenie	Plní sa (ak počet klesá) / neplní sa (ak je počet stabilný alebo rastie)
1.7.2. Odstrániť čierne skládky, ktoré slúžia ako miesta zberu potravy pre krkavcovité vtáky	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.7.3. Monitorovať výskyt diviaka na lokalitách hlucháňa a tetrova hoľniaka	Počet kontrol	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.7.4. Lokalizovať všetky skládky odpadu na lokalitách výskytu hlucháňa a tetrova hoľniaka	Počet kontrol	Záznamy z kontrol	Plní sa / neplní sa
2.1.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.1.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.1.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.1.4. Vyhladávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.5. Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.1.6. Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.1.7. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu pôtika	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.1.8. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie pôtika	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.9. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.1. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie rybárika	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2.2. Na vhodných lokalitách v nutných prípadoch upravovať hniezdne steny a vytvárať nové hniezdne možnosti pre rybárika	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
2.2.3. Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
2.2.4. Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.5. Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.6. Dôsledne posúdiť nové investičné zábery ohrozujúce hniezdne lokality	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.7. Zlikvidovať čierne stavby (rôzne prístrešky, chatky, bungalovy)	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
2.3.1. Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.3.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.3.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezd s vyhlásenými ochrannými zónami	Rozhodnutia úradov, resp. spísané dohody s užívateľmi lesa	Plní sa / Neplní sa
2.3.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby	Rozloha lesných	Zhodnotenie raz	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	porastov vo veku nad 80 rokov	za päť rokov	
2.3.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.7. Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.3.8. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.3.9. Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.4.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.3. Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.4.4. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu jariabka	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.4.5. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4.6. Zabezpečiť kontrolu predpisov obmedzujúcu zber lesných plodín v územiach s vyšším stupňom ochrany	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.7. Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.1. Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	Počet hniezd s vyhlásenými ochrannými zónami	Rozhodnutia úradov, resp. spísané dohody s užívateľmi lesa	Plní sa / Neplní sa
2.5.2. V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.3. Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít a to kameňolomov, starých redších porastov na strmých stráňach a okolitých lesných porastov v prípade stromových alebo zemných hniezd	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.4. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie a hniezdnej úspešnosti bociana bieleho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.6.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.6.3. V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.4. V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.5. Systematicky zabezpečovať prekládky problematických hniezd bociana bieleho na elektrických vedeniach alebo iných objektoch	Počet preložených hniezd	Záznamy z prekládky	Plní sa / neplní sa
2.6.6. V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.6.7. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.1. Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdných okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročne aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.7.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.7.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezd s vyhlásenými ochrannými zónami	Rozhodnutia úradov, resp. spísané dohody s užívateľmi lesa	Plní sa / Neplní sa
2.7.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.7.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.7.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.7. Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.7.8. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.7.9. Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.10. Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.8.1. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.8.2. Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.8.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.8.4. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.5. V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke 5-10 m	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.6. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.9.1. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.2. Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.9.4. Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.5. V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.6. V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 173/2005 Z.z.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.7. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.8. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.9. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša obyčajného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		databázy	chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.10.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.10.4. Zachovávať dostatočné porasty krovin na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.11.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.11.4. Zachovávať dostatočné porasty krovin na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.5. Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.12.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.12.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.12.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.5. Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.12.6. Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.12.7. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu kivička	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.12.8. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie kivička	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.12.9. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.13.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.13.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.13.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.4. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.13.5. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu d'ubníka	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.13.6. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'ubníka	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.7. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.14.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.14.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.14.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.4. Zabezpečiť aby rozloha lesných porastov so zastúpením buka vyšším ako 10 % a vekom nad 80 rokov neklesla pod 700 ha	Rozloha lesných porastov so zastúpením buka nad 10 % a vekom nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.14.5. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.14.6. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu žlny sivej	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.14.7. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie žlny sivej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.14.8. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.15.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.15.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.15.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.15.4. Zabezpečiť výrobu a vyvesenie	Počet zrealizovaných	Správy	Plní sa / plní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
búdok v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km ² v porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky	projektov vyhotovenia búdok	z realizácie projektov	častočne / neplní sa
2.15.5. Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa častočne / neplní sa
2.15.6. Na lokalitách hlucháňa zabezpečiť ochranu biotopov podľa nárokov hlucháňa ako predpoklad aj pre ochranu sovy dlhochvostej	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa častočne / neplní sa
2.15.7. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie sovy dlhochvostej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15.8. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.16.1. Monitorovať pravidelne zastúpenie porastov so zastúpením buka nad 10 %	Rozloha lesných porastov so zastúpením buka nad 10 % a vekom nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.16.2. Zabezpečiť relevantnú ochranu väčším fragmentom starších porastov s vyšším zastúpením buka	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.3. Zpracovať požiadavky na zastúpenie buka do PSL v CHVÚ tak, aby súhrnný rozsah porastov vo veku nad 80 rokov a zastúpením buka nad 10 % neklesol počas platnosti PS pod 700 ha	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa častočne / neplní sa
2.16.4. V územnoplánovacej dokumentácii presadzovať vysoké zastúpenie stromovej zelene v intravilánoch s výskytom žltouchvosta hôrneho	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.5. Vyhľadávať hniezdne stromy žltouchvosta hôrneho a v prípade, že ide o staršie stromy zabezpečiť ich ochranu	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.6. V prípade, že niektoré obce nezvládajú výkon kompetencií na ochranu drevín, preniesť tieto kompetencie na okresný úrad	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.7. V lesných porastoch nedosahujúcich vek 80 rokov alebo nedosahujúcich vhodnú štruktúru pre hniezdenie žltouchvosta hôrneho vyvesiť hniezdne búdky	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa častočne / neplní sa
3.1.1. Monitorovať pravidelne zastúpenie porastov vo veku nad 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
3.1.2. Kontrolovať dodržiavanie legislatívy na úseku ochrany prírody a hospodárenia v lese pri obnovných ťažbách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.1.3. Zpracovať požiadavky na zastúpenie lesa vo veku 80 rokov do nových PSL tak, aby tento podiel neklesol pod 25 %	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa častočne / neplní sa
3.2.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
3.2.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy			
3.2.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.2.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
3.2.5. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.2.6. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.2.7. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.3.1. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.3.2. V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezd s vyhlásenými ochrannými zónami	Rozhodnutia úradov, resp. spísané dohody s užívateľmi lesa	Plní sa / Neplní sa
3.3.3. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 25 % obnovných porastov starších ako 80 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
3.3.4. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
3.3.5. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.3.6. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.3.7. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.3.8. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
3.3.9. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
3.3.10. Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
3.3.11. Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
4.1.1. Overiť úroveň populácie chriašťa bodkovaného, chriašťa malého a lelka lesného v CHVÚ Horná Orava cieľným mapovaním v rozsahu minimálne 5 rokov nasledujúcich po sebe	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
4.1.2. Monitorovať celú populáciu kačice	Zistený počet párov	Záznamy	Plní sa (ak sú

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
chriplávky v CHVÚ pravidelne		z monitoringu zadané do databázy	každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
4.1.3. Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 173/2005 Z.z. a platnou legislatívou	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
4.1.4. Vylúčiť z predmetov ochrany leka lesného, chriašťa bodkovaného a chriašťa malého ak opakovane nesplnia kritériá pre zaradenie medzi predmety ochrany z dôvodov, ktoré nie sú podmienené negatívnymi antropickými faktormi	Schválená úprava vyhlášky	Predmety ochrany novej právnej úpravy	Plní sa / neplní sa
4.1.5. Doplniť medzi predmety ochrany kačicu chriplávku ak po dobu 5 rokov za sebou splní kritériá pre zaradenie medzi predmety ochrany	Schválená úprava vyhlášky	Predmety ochrany novej právnej úpravy	Plní sa / neplní sa
4.1.6. Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 173/2005 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Horná Orava	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam zakázaných činností	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.2.1. Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
4.2.2. Zasadit' sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Horná Orava naráža na legislatívne prekážky (napríklad zníženie zakmenenia)	Schválená úprava legislatívy	Príslušné legislatívne predpisy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.3.1. Zmonitorovať kompletne výskyt predmetov ochrany v intravilánoch začlenených do CHVÚ	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
4.3.2. Zmonitorovať kompletne výskyt predmetov ochrany vo vybraných územiach priľahlých k CHVÚ	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
4.3.3. Vyčleniť z CHVÚ intravilány bez výskytu predmetov ochrany a bez predpokladu pre výskyt týchto druhov	Schválená úprava vyhlášky	Hranice územia	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.3.4. Pričleniť k CHVÚ územia hraničiace s ním a s významným výskytom predmetov ochrany	Schválená úprava vyhlášky	Hranice územia	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
5.1.1. Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.1.2. Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
5.1.3. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
5.1.4. Usmerniť návštevnosť na hniezdiskách vodného vtáctva mimo	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
citlivých lokalít. Vybudovať preto vhodnú infraštruktúru (zábrany na vjazd motorových vozidiel, záchytné menšie parkoviská a prístupové náhradné chodníky na menej citlivé lokality a pod.)		projektov	
5.1.5. Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
5.1.6. Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	Počet exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.1.7. Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchovné aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.1.8. Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií a vydať film o lokalite.	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
5.1.9. Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Hornej Oravy v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
5.1.10. Realizovať rôzne ekovýchovné a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.2.1. Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.2.2. Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdnych lokalít	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
5.2.3. Spolupracovať so správcami elektrických rozvodných sietí na prekládkach hniezd bociana bieleho a pri ošetrovaní prvkami zabraňujúcimi kolíziám vtáctva	Počet preložených hniezd	Správy z prekládky hniezd	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
5.2.4. V spolupráci s miestnymi vlastními odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
5.2.6. Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
5.2.7. V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov s väčšími obmedzeniami (pozemky v zóne A, resp. spadajúce do EFP2) za pozemky s menšími obmedzeniami v hospodárení	Počet zrealizovaných zámen pozemkov	Zámenné zmluvy	Plní sa / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Ciach, M., 2015: Rapid decline of an isolated population of the black grouse *Tetrao tetrix*: the crisis at the southern limit of the range. *European Journal of Wildlife Research*, 61: 623-627
- Černecký J., Darolová A., Fulín M., Chavko J., Karaska D., Krištín A. & Ridzoň J., 2014: Správa o stave vtákov v rokoch 2008 – 2012 na Slovensku. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky.
- Danko Š., Darolová A., Krištín A. (eds.) 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava, 686 pp.
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrty/>
- Demko M. 2001: Program záchrany kriticky ohrozeného druhu chrapkáč poľný *Crex crex* (Linnaeus, 1758) na území Slovenska. ŠOP SR Banská Bystrica.
- Karaska D. & Cichocki W. 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.
- Kolektív autorov, 2012: Hlucháňovi priateľský manažment lesa – metodická príručka. OZ Prales.
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/mapy/map.html>
- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Nuhlíčková, S. (ed.), 2014: Chránime vtáctvo v územiach NATURA 2000. SOS/BirdLife Slovensko, 40 pp.
- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy
- Huntley B., Green R.E., Collingham Y.C., Willis S. G. 2007: A Climatic Atlas of European Breeding Birds. Durham University/ RSPB/ Lynx, UK.
- Maderič B., Karaska D. 2014: Definovanie priaznivého stavu orla krikľavého (*Aquila pomarina*) v chránenom vtáčom území Horná Orava. RPS, Bratislava.
- Pivarči, M., Kropitz, P., 1998. Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja, Banská Bystrica: Urkea s.r.o. v znení zmien a doplnkov č. 1 až 4
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska>
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokových a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Ridzoň, J., Karaska, D., Topercer, J., 2015: Aktuálny stav výberových druhov vtákov v chránených vtáčích územiach na Slovensku. Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 320 pp.
- Rybanič, R., Šutiaková, T., Benko, Š. 2004: Významné vtáčie územia na Slovensku. Územia významné z pohľadu Európskej únie. Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku, Bratislava, 220 pp.
- SOS/BirdLife Slovensko, 2012: Ochranné pásma vtáčích hniezd. SOS/BirdLife Slovensko, 44 pp.
- SOS/BirdLife Slovensko, 2013: Metodika dlhodobého systematického monitoringu

výberových druhov vtákov v chránených vtáčích územiach. Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 180 pp.

- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 173/2005 Z. z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Horná Orava
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>
- Vass, D., 1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Zámečník V., 2013: Metodická príručka pro praktickou ochranu ptáků v zemědělské krajině. Metodika AOPK ČR. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

6. Prílohy

6.1. Mapa predmetu ochrany

6.2. Mapa vlastnícko – užívateľských vzťahov

6.3. Mapa využitia územia

6.4. Mapa ekologicko funkčných priestorov.

6.5. Mapa zón

6.6. Porastová mapa

6.7. Porastová mapa s členením EFP